

Verzameling

van
woorden en begrippen
voorkomend in
Doop -, Trouw - en Begraafboeken
en andere Genealogie bronnen

3 editie

verzameld door Dumont André
en waar nodig bewerkt met hulp van bevriende (amateur)
genealogen.

Inhoud

Verzameling.....	1
Voorwoord.....	4
Bijzondere Afkortingen.....	6
Afkortingen op Burgerlijkstandkaart	7
A.....	10
B.....	41
C.....	67
D.....	97
E.....	117
F.....	130
G.....	142
H.....	157
I.....	170
J.....	180
K.....	184
L.....	193
M.....	203
N.....	222
O.....	229
P.....	238
Q.....	259
R.....	262
S.....	271
T.....	294
U.....	301
V.....	304
W.....	316
X.....	322
Y, IJ.....	323
Z.....	324
Maanden.....	327
Volksbenamingen voor de maanden.....	327
Omrekenen van de Republikeinsekalender.....	329

naar Gregoriaansekalender.....	329
Romeinse cijfers-Arabische cijfers 1 t/m 100.....	330
Romeinse cijfers-Arabische cijfers 100 t/m 3000.....	330
Enkele jaartallen	331
Bijzondere schrijfwijze.....	331
Schema van Bloedverwantschap.	332
Bloedverwantschap.....	333
Bereken de graad van verwantschap.....	333
Nawoord	335

Voorwoord

Beste gebruiker

Deze woordenlijst is samengesteld uit onvrede met de bestaande woordenlijsten voor de genealogie. Steeds meer verklarende woordenboeken, woordenlijsten en publicaties zagen het levenslicht, alleen na een paar 100 begrippen was de koek op en moest je weer een ander boekje raadplegen, met veelal de zelfde gegevens.

Al de begrippen, lijsten welke ik de afgelopen 2 jaar vond op internet, in genealogie-boeken, publicaties etc. zijn in alfabetische volgorde in dit boekje samengevoegd.

Het voordeel, één boekje met ca 5000 trefwoorden, begrippen, veelgebruikte teksten in oud Nederlands van 1400-1800, Latijnse- Franse- Duitse en ook enkele Nederlandse (hedendaagse) woorden zijn hierin te raadplegen.

Ik ben mij bewust dat er veel meer begrippen over een woord in omloop zijn. Ik beschouw dat als een noodzakelijk kwaad. Ook ik zal niet voor alle woorden, alle mogelijke begrippen en vertalingen etc. hebben gevonden en opgenomen. Elke dag vind ik weer nieuwe woorden en begrippen. Hiervoor is een extra bladzijde opgenomen zodat de gebruiker het gevonden woord kan toevoegen.

Ik heb mij de gewoonte eigengemaakt om een boek te lezen met potlood en papier bij de hand. Alles wat interessant was voor mijn woordenlijst noteerde ik en voegde de begrippen later toe aan de woordenlijst. Zo heb ik honderden begrippen kunnen toevoegen

Het is opgezet als een privé-lijst en wordt aan iedereen ter beschikking gesteld die er belangstelling voor heeft. Het is een goed gebruik om de bron te vermelden als men werk van een ander overneemt. Ik ben hiervan afgeweken om dat het bijna onmogelijk is alle bronnen te achterhalen en te vermelden. Op internet is de bron vaak niet vermeld. Om niemand te kort te doen en er geen commercieel doel was heb ik deze bronvermelding in zijn geheel weggelaten. Veel bronnen zijn bekend en kan de gebruiker opvragen.

In deze lijst komen soms op het eerste gezicht typefouten voor. Hoewel fout, zijn deze bewust zo opgenomen. In de akten van vroeger komen ook veel taal- en schrijffouten en schrijfwijzen voor. Alle woorden, begrippen etc. zijn letterlijk uit oude akten etc. overgenomen. Alleen duidelijk zichtbare en /of daardoor verwarring gevende fouten zijn gecorrigeerd.

Ik houd me beschikbaar voor nieuwe woorden, begrippen en andere varianten op de opgenomen woorden.

Hopelijk kunt u veel gebruik mag maken van de lijst bij het bewerken van oude akten en de genealogie als hobby.

Bij de 2e uitgave

In deze 2^e uitgave zijn ca 3.000 woorden en begrippen toegevoegd. Ook nu zijn alle woorden gewoon overgenomen die ik vond, inclusief eventuele fouten, type fouten etc. Het is aan de gebruiker om de te beoordelen of de woorden en uitdrukkingen passen in zijn transcriptie. De volgorde is soms niet alfabetisch maar fonetisch gerangschikt voor de duidelijkheid.

de samensteller
Dumont André 8

Cuy / Oss, 31 januari 2003

Bij de 3e uitgave

In deze 3e uitgave zijn meer woorden en begrippen toegevoegd. Totaal zijn het dan ook meer dan 14.000 begrippen met hun betekenis. Niet alleen Genealogietrefwoorden maar ook woorden welke ik tegen kom in de andere hobby van mij, het lezen over de Middeleeuwen. Ook nu zijn alle woorden gewoon overgenomen die ik vond, inclusief schrijf- en typefouten etc. Ook zijn veel maten en gewichten opgenomen uit de periode 1400-1800. De opgenomen gewichten en inhouden zijn ter indicatie, maten en gewichten verschillen vaak van plaats tot plaats in gewicht en inhoud per soort te meten stof. Veel fonetische varianten van woorden zijn opgenomen. Hoe vaak staat niet bij een akte Δ kon niet schrijven @. De woorden werden dan ook vaak fonetisch of in Bargoens (= voor oningewijden onverstaanbare vaktaal) geschreven.

Dat er belangstelling voor de woordendlijst is blijkt wel uit het groot aantal bezoekers aan mijn homepage op www.dumont-andre.nl

Ik wil er nogmaals op wijzen dat een trefwoord altijd in de contex van de zin moet worden gezien. Veel plezier met het gebruik van de trefwoordenlijst. Ik heb de woorden met veel plezier als hobby verzameld en ter beschikking van iedereen gesteld. Tot slot een woord van dank aan allen die mij nieuwe woorden toezonden, hielpen bij de vertaling en het samenstellen van de trefwoordenlijst.

de samensteller
Dumont André 8
Oss, december 2004

Bijzondere Afkortingen

! 1700	in leven in 1700
/ 1750	de stad in 1750
!	Cité, stad
□	gecremeerd
HH	begraven op ereveld,
" _H	dodgeboren
" "	gehuwd
" "	ondertrouw
HH	tak uitgestorven
(")	onwettig geboren
(*)	onwettig geboren
"/"	gescheiden, ook
"/"	union libre, vrij huwelijk
)()	gescheiden
*	geboren
* _H	dodgeboren
/17000	vermeld voor 1700
/1750	avant, voor 1750
?	twijfelachtig, dubius
?	twijfelachtig, onzeker, dubieus
□	begraven
~	gedoopt
++	tak uitgestorven
=	gedoopt
1700/	vermeld na 1700
1750/	après, na 1750
7bre	september
8bre	oktober
9bre	november
10bre	december
Xbre	december

Afkortingen op Burgerlijkstandkaart

A, a	ambtshalve
A.	Apostolische Gemeente
A.E.	Anglicaans-Episcopale Kerk
A.I.	Afgescheiden Israëlitische Gemeente
a.i.	ambtshalve ingeschreven
AK	aparte kaart (van de betr. persoon)
Arr.Rb.	Arrondissementsrechtbank
B.D.	buitengewoon dienstplichtig
B.S.	Burgerlijke Stand
C, C1, C2	bij controle gebleken
C.A.	Christelijk Afgescheiden Gemeente
C.E.	Christelijk Evangelische Gemeente
C.G.	Christelijk Gereformeerde Kerk
Contr.	bij controle gebleken
D	(gewoon) dienstplichtig
D,	dochter
D.	Doopsgezinde Gemeente
D.E.	Duitse Evangelische Gemeente
Dv	dochter van
E.B.	Evangelische Broedergemeente (Hernhutters)
E.L.	Evangelisch Luthers Kerkgenootschap
E.P.	Engelse Presbyteriaanse Gemeente
G.D.	gewoon dienstplichtig
G.G.	Gemeente van Gedoopte Christenen
G.G.	Gereformeerde Gemeente
G.K.	Gereformeerde Kerken
G.K.	Gestichtskaart
G.O.K.	Gereformeerde Gemeente onder het Kruis
Geen	Geen kerkgenootschap of vereniging metgodsdienstig doel
Gev. B.S.	geverifieerd in Burgerlijke Stand
h,	huisvrouw
H.	hoofd (in kolom beroep / bedrijf)
H.A.	Gemeente der Herstelde Apostolische Zendingskerk
H.A.E.A.	Hersteld Apostolische Zendings-gemeente in de Eenheid der Apostelen
H.K.	hulpkaart

H.L.	Hersteld Evangelisch Luthersch Kerkgenootschap
HL ?	onbekend
hv	huisvrouw van
i,	inwonend
I.R.	invaliditeitsrente
inw.	inwonend
I.g.	laatste gemeente van inwoning
L.H.	Leger des Heils
L.S.	Landstorm
N (+ datum in potlood) ?	onbekend, nagezien/gecontroleerd?
N.D.	niet dienstplichtig
N.H.	Nederlands/Nederduits Hervormd Kerkgenootschap
N.I.	Nederlands Israëlitisch Kerkgenootschap
N.Zb.	Nederlandsche Zionistenbond
O	ondergeschikte (in kol. beroep / bedrijf)
O.C., O.R.	Kerkgenootschap der Oud-Bisschoppelijke Cleresie (Oud Katholiek)
O.G.	Oud-Gereformeerde Gemeente
O.G.K.	Oud-Gereformeerde Kerk
O.R.	ouderdomsrente (+ nummer enkantoor van toekenning)
P	pensioen
P.I.	Portugees Israëlitisch Kerkgenootschap
P.P.	pensioen van het ABP
Pers.	persoonskaart aangelegd (1939)
PK	persoonskaart aangelegd (1939)
R.	Remonstrantse Broederschap
R.K.	Rooms Katholiek Kerkgenootschap
S	scheiding
S.	Schotse Gemeente
Shv	gescheiden huisvrouw van
sz	stiefzoon
T	scheiding van tafel en bed na 5 jaar
Th.V.	Theosophische Vereniging
Tvgd	toezien voogd
V.G.	Vrije Gereformeerde Gemeente
v.o. (w.)	vertrokken onbekend waarheen
v.o.c.	vertrokken onbekend waarheen, gebleken bij controle
Vbl. Rg.	Verblijfregister
VD	Vreemdelingendienst
VT	volkstelling, b.v. (19)20 / (19)21

W.	Waalse Gemeente
z	zoon
Z.	Zendingsgemeente
Z.A.	Nederlandse Vereeniging van Zevende- dags-Adventisten
Z.a. ?	onbekend
Z.R.	Zee-Risico, uitkering ingevolge de Oorlogszeengevallenwet.
zv	zoon van

A

A. a,	afk anno, in het jaar
A.	afk. aufgebote, huwelijksaankondiging, ondertrouw
A	afk. acte
a.	afk. autres, andere
a	afk. accepté, aannemen
a.a.	afk.ad acta, deze acte
aa.	afk. anteata, vroeger
Aach	Aken
aam, ama, hama	oude wijn, bier - en oliemaat van 1.552 hl, = 1/6 vat en aan 4 anker
aandoener	laken bereider
aangeboren	met de geboorte verkregen
aangetelt	uitbetaald
aas	handelsgewicht 1 aas = 1/10240 pond afhankelijk van het gewicht van het pond ca 0,047 gram
aasdomrecht	oud Fries rechtssysteem tot ca 1600 (het naaste bloed erft het goed)
a.b.	afk. aurea bulla, gouden knop A.B.C. afk. abécé de la vie, eerste kinderjaren
A.B.C.	afk. abécé de la vie, eerste kinderjaren
ab hac	verward, in het wild praten
ab hoc die	vanaf deze dag
ab hoc mense	van deze maand af
ab hoc	van de hak op de tak
ab infantia	vanaf zijn kinderjaren
ab instantia absolvere	van het ten laste gelegde vrijspreken
ab intestation	bij versterf (erfopvolging zonder testament)
ab intestato	bij versterf (erfopvolging zonder testament), bij gebrek aan testament
ab obstetrice baptisatus est	is gedoopt door de vroedvrouw
ab omni tempore	van alle tijd, van oudsher
ab opus ius habentis	ten behoeve van de rechthebbende
ab, ab ovo	vanaf het eerste begin, eigenlijk vanaf het eerste ei
ab	van, vanaf, door
abactus	roof
abalieneren	vervreemden, overgeven
abamita	zuster van (bet)(over) groot -(moeder,

	vader)
abandoneren	overgeven, verlaten
abassieren	omslaan, naar beneden slaan
abatement	toneelvoorstelling
abattage	het houwen, het ontginnen van erts
abattial	van een abdij
abattoir	slachthuis
abavia	betovergrootmoeder, voormoeder
abavunculus	broer van (bet)(over)grootmoeder
abavus	betovergrootvader, voorvader
abba(s), -tis	abt, van de abt
abbatiael cachet	ambtszegel
abbatissa, abatia	abdis, overste nonnenklooster
abbatteur	houthakker
abbaye	abdij, klooster
abbé	aanspreektitel geestelijke, abt, eerwaarde priester, geestelijke domme vrouw
abbe	abdis
abbesse	samenvatten, afkorten
abbrevieren	Abcoude
Abcudia	vilder
abdecker	afstand doen, neerleggen van een functie
abdicatio, abdicatio	abdij
abedie	toneelstuk over hoofse liefde, (abel = mooi, fraai)
abelspel	ketelsmid, ketelmaker, ook blikslager
abenarius faber	laatste dag van het jaar
abend des Jahres	ontzien, vreezen
abhorreren	meubelmaker
abiectarius	vertrekken, heengaan, sterven
abii, abitum	is vertrokken, gestorven
abijt	vertrokken
abijt, abite	gesteldheid, toestand
abime	middenvlak op een wapenschild
abire	vertrekken, heengaan, sterven
abirunt	zij zijn vertrokken
abjurer	geloof afzweren
ablactation	spenen, afwennen van de borst
ablution	(rituele) wassing
ablutus	gezuiverd, gewassen (door doopsel)
abmatertera	zuster van betovergrootmoeder
abnepos, -potis	kleinzoon van kleinkind

abnepotes	nakomelingen
abneptis, -is	kleindochter van kleinkind
abnrudus	vrouw van de achterkleinzoon
aboet	onderpand
aboleren	afschaffen, te niet doen
abolitie	kwijtschelding van straf door de vorst
abomination	afgrijselijke daad
abornementer	afpalen, afbakenen, uitbakenen, afbakening, jalonnering
aborneur	afpaler, landmeter
aborscap	familie
abortif	miskraam veroorzakend
abortivus, abortus	te vroeg geboren, miskraam
about	onderpand
about	aboutant, tot een einde komen
abpatruus	broer van betovergrootvader
abra	dienstmeid, meid
abreptus morte	weggenomen door de dood
abreptus	weggenomen
abrevieren	samenvatten, afkorten
abri	afdak
abripere, -io, abripui, abreptum	wegnemen, wegrukken
abrogatie, abrogatio	intrekking, afschaffing, opheffing der wet
abruptio	echscheiding
abselveren	de absolutie geven
absens, -ntis	afwezig
absente corpore	(kerkdienst zonder) aanwezigheid van lijk
absente corpus	kerkdienst zonder aanwezigheid van lijk
absente secretario	bij afwezigheid van de secretaris
absente	afwezigheid, afwezig
absente.....	in afwezigheid van
absentia	afwezigheid
absentibus	in afwezigheid van
absoluta et extrema unctio	
munitus	voorzien van absolutie en laatste oliesel
absolutio, -nis	absolutie, vrijspraak, ontslag van rechts - vervolging
absolutio,	absolutie,
absolution	ontslag van rechtsvervolging
absolutus	vrijgesproken, onvoorwaardelijk
absolvere, absolvi, absolutum	vrijspreken
absolveren	vrijstellen van straf of vervolging, vrijspreken, van aansprakelijkheid

absoudre,	ontheyfen
absque dubio	van rechtsvervolging ontslaan
absque	zonder twijfel
absteckeisen	zonder
abstecklinie	richtstaaf om de rooilijn af te zetten
absteckphahl	richtlijn
absterix, -trix	piketpaal, jalon
abstinere, abstinui, abstentum	vroedvrouw
	zich onthouden, niet aanvaarden,
	weigeren, afhouden
abteyker	apotheker
abuser	misbruiken, verkrachten
abusivus, abusive	ten onrechte
abuteren	misbruiken
abuus	een misbruik
A.C.	afk. Anno Christi, in het jaar van Christus
A.c.	afk. Academia, de academie
ac quaetus conjugalis	gemeenschappelijk verworven door de echtgenoten
	en
ac	list
ac(k)et	list
ac. afk. anno curante	in het betreffende jaar
acae	afk. à cause, door, wegens, vanwege, om
acajou	mahonieboom
acatholicus	niet -katholiek
acc. afk. acatholicus	niet -katholiek
acc. afk. accessit	aanhangsel
acc. afk. accusations	aanklachten, beschuldigingen
accensus	accijns
accepteur	acceptant
accepto, acceptis	na het ontvangen van
accepto necessitatis	
baptismo (ab obstetrice)	na het ontvangen van de nooddoop (door de vroedvrouw)
acceptus	ontvangen hebben
aces	toegang
accident	een geval
accidentael	een gebeurtenis
accidentalía	niet vaste predikantsinkomen, verbonden aan ambtsverrichtingen
	zoals doop, huwelijken
accijns, cijns	belasting op verbruiksgoederen
accijnshuyss, accyzehuys	plaats waar de belasting moet worden betaald

accipere, accipi, acceptum	ontvangen, accepteren
accisor, -is	inner van accijns (belasting)
accola	iemand die zich ergens vestigt
accommoderen	beschikken
accommodiren	tussenkomst
accorderen	overeenstemmen
accordeur	orgelstemmer
accotoen	wambuis, overhemd
accouchée	kraamvrouw
accouchée,	kraamvrouw
accouchemont	moeilijke geboorte
accoucher	een kind baren, bevallen
accoucheur	vroedmeester, vroedvrouw
accoucheuse,	achterwaerghe, verloskundige
accumeleren	vergaderen
accusare	beschuldigen
accusé, accusée	aangeklaagde, verdachte, beschuldigde
accuseren	wroegen
ache	selderie
achel, acheel, achtendeel	graanmaat, 1 achel = 1/8 zak en 1/8 hl.
acheteur, acheteuse	inkoper, inkoopster, koper
achtbrief	brief waarin iemand in de ban wordt gedaan, opgelegde straf was vaak vogelvrijverklaring en verbeurdverklaring van bezit.
achtelinc	achtste deel van een maat
achtende	achtste
achtendeel	het één achtste deel
achtendhalf	zeven en een half
achter (tag)	de zelfde dag over een week
achterboren, achterbaren,	
achterboeren	achterneef, achternicht
achterclappen	belasteren, kwaadspreken
achtercleppierse	kwaadspreekster
achterclocke	avondklok
achterdeel	nadeel, voordeel en achterdeel
achterdeel	inhoudsmaat voor graan = ca 18,3 ltr.
achtergelaten	nagelaten
achtergheryde	staartriem van een paardentuig
achterhuys, achterhuus	achterhuus
achterkintmaecht	bloedverwant in de derde graad vanaf de gemeenschappelijke stamvader
achterlatenisse	verzuim, omissie
achterling	inhoudsmaat voor graan = ca 6,5 ltr.
achtermoder	moeder in een gesticht

achterrechtsweer	achterneef
achterrichtampt	ambt van rechter in een plattelandsgebied met daarin een plaats dat een rechtsgebied vormde
achterschrijven	bijschrijven
achterstade, achterstede	achterstallige schuld, achterstand
achtersusterkint	bloedverwant in de derde graad
achtervellich	een rechtszaak verliezen
achtervolgen	nakomen, naleven, navolgen (van een wet, overeenkomst)
achterwaersterige,	kraamvrouw, baker
achterwaereghe	water van een watermolen stroomopwaarts
achterwater	de achttiende dag (13 januari) na de
achtzehter (tag)	geboorte van Jezus
acicularius	naaldenmaker
aciies	een toegang
ackerlant(s)	akkerland
ackerloon	vergoeding voor zaaisel
ackerman	landbouwer, boer
ackersieck	melaats, leproos
acoleren	omhelzen
acolyte, acoliet	misdienaar
acquirere, acquisivi,	verwerven, verkrijgen, in zijn bezit krijgen
acquistum	vrijspraak
acquittement	vrijspreken
acquitter	kunstenmaker
acrobate, acrobaat	naamdicht waarvan de beginletters van
acrostichon	bepaalde regels een naam noemen
Act.	afk. acturarius, snelschrijver, rentmeester, secretaris
acta classis extraordinariae	de handelingen van een buitengewone classis. (classicale vergadering)
acta classis ordinariae	de handelingen van een gewone classis. (classicale vergadering)
acta classis revisoriae	de handelingen van een classicale vergadering, belegd voor het onvoorzien of controleren van de acta van (een) vorige vergadering (en)
acta deputorum classis	de handelingen van de deputaten of afgevaardigden van de classis
acta in forma (bij)	met een akte in de vereiste vorm
acta synodiprovincialis	de handelingen van de provinciale synode

acta, acte	handelingen, akte
Actania	Terschelling
acte de contrition	oefening van berouw (r.k.)
acte de décès	overlijdensakte
acte de naissance	geboorteakte
acte libelle	acte die bevat de eis van de aanlegger
acte van momberstelling	acte waarin vermeld de aanstelling van de voogd (en)
acte, akte	verslag, handeling
actie vercrijgen	opvolgen als eigenaar of rechthebbende
actie	recht om te vervolgen dat iemand toebehoord
actiën	vorderingen, recht tot het instellen van een vordering
actionarius	winkelier, handelaar, koopman, venter
actis bannis	na het roepen, na de huwelijksafkondigingen
actor, -is, actoor, acteur	aanklager
actuarius	schrijver, secretaris, overheidsklerk
actum approbationis	akte van goedkeuring
actum consentionis	akte van toestemming
actum et subsignatum	getekend na behandeling
actum in communi forma	akte in gewone vorm
actum in forma	formeel geschrift
actum in iudicio ordinario	gedaan in het gewone gerecht
actum in iudicio	gedaan in het gerecht
actum ut supra	akte als boven, zelfde datum
actum	geschied, opgemaakt, gepasseerd te.....op datum, handelen, drijven, gedaan
actus requisitis	van deze akte
acuciator	slijper
acufex, -ficus	naaldenmaker
acuminator	slijper
acupictor	zijden naaister, ook zijde wever
acyuit	betaling
a.d.	afk. a dato, de dato
ad actum divisionis	tot de boedelscheiding, tot en met de boedelscheiding
ad aeternitatem transiit (obiit)	ging naar de eeuwigheid (overleden)
ad ^{at}	afk. advocat, advocaat
ad ^{cat}	afk. advocat, advocaat
ad domum	aan huis
a dessein	naar een ontwerp
ad finem litis	tot aan het einde van het proces

ad hoc	voor deze zaak, b.v. direct beslissen
ad hunc actum requisitis	gevraagd voor het opmaken van deze akte
ad libitum	naar eigen goeddunken
adjt	afk. adjudant, adjudant(-onderofficier)
adlb	afk. adelborst
ad matrimonium inscripti	ingeschreven voor het huwelijk
ad mon afk. ad monitum	aanwijzing, vermaningen, berispen
a dorso	op de rugzijde
ad pactum	bij het verdrag
ad patres	overlijden, naar de (voor)vaderen gaan
ad perpetuam memoriam	ter eeuwige nagedachtenis, ook op de
	eerstvolgende rechtstag
ad primam	tegen den eerste (gemachtigde)
adpt	afk. enfant adopté, geadopteerd kind
ad solemnizationem hujus	gevraagd voor het opmaken
ad te levavi	1 ^o advent, begin van het kerkelijk jaar
ad tempus	tijdelijk
ad usem	volgens gebruik
ad valorem	berekend naar de waarde
ad verbum	woordelijk
ad vitam	gedurende het hele leven
ad vota secunda	tot de tweede belofte
ad	aan, bij, naar, tot, volgens, ten bedrage van
adamant	diamant
adamita	zuster van betovergrootvader
adamstag	aswoensdag
adavunculus	broer van betovergrootvader
adcensus	accijns
addefinitivam usque	tot aan het eindvonnis
adderem, addidi, additum	toevoegen, optellen
additie	toedoen
add- ^{on}	afk. addition, toewijzen
adel	alle edelen samen, groep personen met
	eigen voorrechten en veelal grondbezit
adelborst	jongeman van adel, jonker, cadet
adelkent	kind uit een wettig huwelijk
adeloscens, -tis	jongeman
adelsuster	zuster uit een wettig huwelijk
adeo	zo zeer
aderdach	dag waarop men mag aderlaten
aderen	aderlaten
aderscro	doek om wond te verbinden na aderlaten
aderslach	aderlating
adiodicatio	toewijzen, toewijzing

adiodictio, adiusticatio, -nis	door rechter toewijzen van eigendom
adiousteren	toedoen, toevoegen
adiudicare, adiusticiare	toewijzen, in bezit stellen
adiunctus	bezitter, bekleder van een ambt
adiusticiatio	recht van bezit
adiutorium	hulp
adiuvare, adiuvi, adiutum	helpen
adjoinct-maire	toegevoegd burgemeester, ook plaatsvervangend burgemeester
adjoint, adjointe	wethouder, schepen
adjudant	onderofficier
adjudicatie, adjudicare	toewijzing, bij openbare verkoop van een roerend of onroerend goed, aanbesteding, besteding, toekenning
adjud- ^{on}	afk. adjudication, toewijzen
adjusteren	afbetalen, afrekenen
ad-lites	voor een proces
admatertera	zuster van betovergrootmoeder
admerum usem	voor zuiver gebruik
adminiculator	armenverzorger, aalmoezenier
administrare, administrateur, dministratrice	beheren, uitoefenen, toedienen, besturen, bestuursambtenaar
administratis sacramentis	na het toedienen van de sacramenten
administratus	bediend
admiratie	verwondering
admittere, admisi, admissum	toelaten, toegeven, vergunnen
admodum	zeer
admodum reverendus	zeer eerwaarde
admonester	streng vermanen, ernstig terechtwijzen
admonitie	vermaning
adnepos, -potis	kleinzoon van (achter)kleinkind
adneptis, -is	kleindochter van kleinkind
adolescens	jong man ongehuwde man
adolescentia	jeugdige
adolescentis	ongehuwde jonge dochter
adolescentula	jong meisje
adolescentulo	jonge jongen
adonis	zeer (mooie) schoon, behaagziek jongeling
adopteren	een vreemde voor zijn kind houden
adoptivus	door adoptie bekomen
adorate dominium	de 3 ^e zondag na Epiphaniás (6 januari)
adoubement	ridderslag
adpatruus	broer van betovergrootvader

adpendere	toebehoren
adresseren aen (hen te)	(zich) te richten tot
adscriptus glæbæ	een bij de grond gerekende, grondhorige, lijfeigene
adsistent	diender, soort veldwachter
adsisteren	aanwezig zijn bij
adstitit	was aanwezig
adulta virgo	volwassen jong meisje
adulter, adultère	overspelig, echtbreker, echtbreekster
adulterator, adulteratrix	echtbreker, echtbreekster
adulterijn, adultérin ou adultérin	uit overspel ontstaan, bastaard
adulterinus	kind van ongehuwde vader en moeder
adulterium	echtbreuk, overspel
adultus	(bijna) volwassen
adumbrare	schetsen, tekenen
adumbrator	schetser, tekenaar
aduneren	verenigen, verzamelen
advena	vreemdeling
advent	de tijd periode van 27 november tot 24 december, de laatste vier zondagen voor Kerstmis
adventus spiritus sancti	Pinksteren
adversaris	wederpartij
adverteren	berichten, mededelen in >t openbaar, waarschuwen
advitivus	bruidsschat, (gegeven door een ander dan de vader)
advocaat-diaken	zaakwaarnemer, beheerder of boekhoudend diaken
advocat, advocatus	advocaat
advocatus	verdediger, advocaat, helper
advoceeren	pleiten door advocaat
aeckervercken	met eikels vetgemest varken
aeder	opwellend water
aedes, aedium	huis
aedilis	kerkmeester, hoofdman,
aedituus	kerkwachter, koster, klokkenluider
aefdochte	goot, open riool
aeger, aegri, eger	ziek
Aegidius	Gillis, Gielis, Jellis
aegrescere	ziek worden
aegritudine quadam	door een of andere ziekte
aegritudo, -dinis	ziekte

aegror, -oris	ziekte
aegrotare	ziek zijn
aegrotavit	was ziek
aegroto per ... dies	na een ziekte van ... dagen
aegroto	ziek zijn
aegrotus	ziek
aegyptus	zigeuner
aelgrond	slijk, slijkgrond
aelhuis	vismarkt, huis waar de vis verkocht werd
aeloelt	zeer oud
aelput	gierput
aem, aam	inhoudsmaat, 1 aem = 1/6 vat, ca 150 ltr.
aemcupe	kuip met een inhoud van 1 aam
aemketel	ketel met een inhoud van 1 aam
aemteut	maat voor vloeibare stoffen
aenbestaeijen	aanbesteden
aenbesterven	door erfenis (dood) in eigendom krijgen
aenbijten	aanvallen
aenboort	recht van vergadering
aenboortich	toekomend door bloedverwantschap
aendeelen	toebedelen, erkennen
aendensmout	eendenvet
aen-ende bijsijn	aanwezig zijn, bij zijn
aenerven	in het bezitstellen, nalaten, als erfenis ontvangen
aeneus	koperen
aengelanden,	aanliggende, belendende
aengelant	eigenaar van aanliggende, belendende percelen
aenleggers, aanlegger	eisende partij in een proces, degene die het geding aanspant
aensadt	aanzet, begin
aenschatten	bij executie toewijzen
aensech	beschuldiging
aensetten	een document van b.v. zegel voorzien
aensetter, aensetteresse	eiser, eiseres in een geding
aenslaen	in beslag nemen
aensoeck	gerechtelijke aanmaning
aenstaender	aanstaande
aensweeren	bij eed toe-eigenen, bv onder ede verklaren
aentale	aanspraak in rechte, eis
aenvaen	in bezit nemen, aanvaarden, aannemen, beslagleggen op, aanhouden, aanvangen
aenveert	aanvaard

aenwedde	jaargeld
aenworpelinck	door het gilde opgenomen zonder de normale rechten en verplichtingen
aeolus	Griekse god van de wind
aequali gradu	in gelijke graad (van bloed - of aanverwantschap)
aequalis, -is	gelijk, van de zelfde leeftijd
aequus	gelijk, rechtvaardig
aerarius faber	kopersmid
aerarius veteramentarius	ketelmaker
aerarius	rentmeester
aerchlisticheit	bedrog
Aernum	Arnhem
aert	aarde
aertgat, oirgat, coutergat	landweg, weg uitsluitend bestemd voor toegang tot het bouwland
aertlant	bouwland
aertmate	graanmaat, 1 aertmate = 3,677 decaliter
a.e.s.	afk. accepté sous protest, acceptatie onder protest
aesluyden	makers en verzorgers van het aas
aessen	dienst, diensttijd
aestas, aestatis	zomer
aestimare	schatten
aestivus	van de zomer
aestuarie	heet zijn
aet. afk. aetatis	in de leeftijd van.....
aetas, aetatis	leeftijd, in ouderdom van
aetatis (suæ)	in (op) de leeftijd van.....
aetatis annorum	jaren
aetatis dierum	dagen
aetatis hebdomadarum	weken
aetatis horarum	uren
aetatis mensium	maanden
aetatis provectae	op gevorderde leeftijd
aetatis septimanarum	weken
aeternitas, -tatis	eeuwigheid
aeternus	eeuwig
aevum	leeftijd, tijd
aextermijn	sterrenwicheelaar
afbegeren	vergen, vorderen
afbernen	afbranden
afbieden	afroepen, afkondigen
afbrant	verwoesting na brand

afbroecken	een stukland afpalen, opmeten
afcnopen	afhandig maken, afnemen afsnijden
afcomelinc	nakomeling
afcomste, afcoemste	afstamming
afcopen	vrijkopen, door afkopen vrijstellen
afdak	soort schuur op wapenschild
afdeelen	ontkennen
afdelen	kwijtschelden
afdoeningen	soort rekenkamer
afdrijf (doen)	werkzaamheden verrichten buiten de stadsmuren of plaats bv zijn weilanden of akkers buiten de gemeente hebben
afetten	afgrazen
affes	afk. affaires, zaak, aangelegenheid, kwestie
aff te nemen	over te nemen
affabele	goed om aan te spreken
affameren	verhongereren
affcleppen	bij klokgelui iets afkondigen
affecteren	zeer begeren
affectie	genegenheid, begeerte
afferbott	schuld(in)vordering
affere,	brengen, aanvoeren, ik heb gebracht
affgaende	aftredende
affgebiedere	degene die de schuldvordering vordert
affgebodene	degene van wie schuldvoldoening gevorderd wordt
affgecaet	van een kade voorzien
affgepaelet	voorzien van een afrastering
affgesetene	vreemdeling, geen inwoner van de (recht) banck
affidatus	verloofd
affijn	bloedverwant
affimatijf	dat men verzekerd
affinis	door huwelijk verwant, aanverwant
affinis	zwager, schoonzuster
affinitas	aanverwantschap
affirmatie	bevestigen
affirmatie	verzekeringen
affirmeren	verzekeren van
affkennen	in rechte ontzeggen
affleggen	betalen
affluivigen	overleden
affschouwe	het schouwen, goedkeuren van iets dat gemaakt is

afftans	slecht uitziende
afganck	toegang naar een waterloop
afhanck	zijbeuk van een kerkgebouw
afhillen	afhouwen, bv door de beul afhakken van een hand
afkerven	afschrijven
afkleppen	bij klokgelui afkondigen
aflijvig worden (dezer wereld)	overlijden
aflijvig,	dood
afliviheyd	sterven, overlijden
afluick	afsluiting tussen koor en kruisbeuk in een kerk
afpelsen	afranselen, afrossen
afrude	citroenkruid
afscheet	grensscheiding
afsetene	noemde men de bedrijver die zijn land in een andere gemeente bewerkte
afsignen	schuin naar beneden lopen
afslaen	weigeren
afslag	minderung (b.v. op de hoogte van een bijdrage)
afsmijten	om het leven brengen, vermoorden
afstamming	filiatie
afsteekijzer	richtstaaf om de rooilijn af te zetten
afsteeklijn	richtlijn
afsteekpaal	piketpaal, jalon
afstrijken	afsnijden, afscheuren van een strook stof
after	achter
aftererve	achter het huis gelegen erf
aftergelaten	nagelaten, achtergelaten
afterkamer	achterkamer
afterlaeten	nagelaten, achtergelaten
aftermontag	dinsdag
aftersonntag	maandag
afterstede	achterstallige schuld
aftinitas	aanverwantschap door huwelijk
afverbot	afkondiging
afvluchtich	voortvluchtig
afwinnelijck	onteigenen, afnemen
a.g.	afk. aller genadigste
agaso, -nis	ezeldrijver, stalknecht
âgé	ouderdom, leeftijd, de jaren
âgé de ans	oud jaar

agenda	lijst van inkomen, uitgaande stukken meestal voorzien van een doorlopende nummering
agent Municipal	beambte, ambtenaar
Ager Gandavensis	Sas van Gent
ager, agri	akker
agere, egi, actum III	doen , handelen, handel drijven
agger -eris	dijk, wal
aggravatie	verzwaringen
aggraveren	verzwaren
aghste	achtste
aghter	achter
agieren	betogen, met woorden iets duidelijk maken
agitator	ezeldrijver, volksmenner, onruststoker
agittarius	hand - of voetboogmaker
agnaetio, -nis	bloedverwantschap van vaderskant
agnat	bloedverwant van vaderszijde
agnaten	afstammelingen in mannelijke lijn
agnatus, agnaat	naaste bloedverwant van vaderszijde,
agnetentag	Heilige Agnes (21 januari)
agnitio, -nis	erkenning
agnomen, -minis	bijnaam
agnoscere, agnovi, anitum	(kind) erkennen
Agnus Deo	Lam Gods, beeltenis van een lam dat kruis vast houdt, Paaslam
agreeren	consenteren
agressor	aanvaller
agrestis	boer
agricola	landbouwer, ook heiligendag voor de landbouw meestal 27 februari
agriculteur	landbouwer, boer
Agrippina Romanorum	Keulen
agrorum custos	veldwachter
agtbaar	achtbare
agtschleifer	barnsteenslijper
a.h.	afk. aller hoogste
a.i.	afk. actum in senatu, handeling zoals besloten
aïeul	grootvader
aïeule	grootmoeder
aïeux	voorouders
aiguillier	naaldenmaker
aiguseur	slijper
aijsementsghelt	presentiegeld

aîné(e)	eerstgeboren (e), oudste
aischtag	as -woensdag
aitentag	feestdag van Agathe (5 februari)
a iudice ex officio supplicans	aan de rechter op grond van zijn ambt verzoekende
aker	zinken wateremmer
akker	bouwland
akker	lengtemaat, 1 akker = 7m1
akker	oppervlaktemaat 1 akker = 0,05 ha
aks	strijdbijl
akte van weeserije	aanstelling van voogden voor minderjarigen
akte, acte	een opgemaakt geschrift dat rechtsgeldig is
a lapide	door een steen
al of som	geheel of ten dele
alb. afk.albus ook albs.	wit, bleek
alba hebdomada	witte week, de week na pasen
albator	bleker (van beroep)
alatrix, -tricus	bleekster (van beroep)
albertijn, albertus rixdaelder	betaalmiddel, gouden munt genoemd naar Albert, aartshertog van Oostenrijk, in Nederland betaalmiddel van 1598 tot 1611
albicerdo	zeembereider, zeemtouwer
albis (sepultus)	in het wit (begraven)
album amicorum	vriendenboek
album studiosorum	naamlijst van medestudenten aan een bepaalde universiteit, jaargenoten
Alcmaria(e)	Alkmaar
alde vader	grootvader
Aldenardum	Oudenaerde
aldenmoder	grootmoeder
aldentalven	van ouderdomswegen
Aldenalckenberch	Oud - Valkenburg
alderman	oudste
alias	alias....., ook bekend als , bijgenaamd, oftewel
alibi	elders
alicarius	brouwer
alieneren	vervreemden
alienigenus	buitenlander, in den vreemde geboren
alienus	vreemd
alii	sommigen, anderen
aliisque per multis	en anderen krachtens velen
alimentatie	levensonderhoud
alinck	geheel, gans

aling	geheel, volkomen
alio morbo	aan een andere ziekte
aliquis (vr. aliqua) aliquid	een of ander, iemand, iets
aliquot	enige, een aantal
aliunde	van elders
alius, multi alius	ander, vele anderen
allato nullo impedimento	zonder dat er een beletsel was aangevoerd
allatum	bringen, aanvoeren
allatus	aangebracht
alleensluydende	eensluidend, gelijklopende
allegare	aanwijzen, afvaardigen
allegatie	aangebrachte
allegeren	in rechte beweren, als bewijs in een proces aanvoeren
allegieren	aanbrengen
alleluia clausum	9 ^e zondag voor Pasen
aller Heiligen	aller heiligen, katholieke gedenkdag (1 november), in de Griekse kerk de 1 ^e zondag na Pinksteren
aller mannen fastnag	alle mannen vastenavond ??, 6 ^e zondag voor Pasen
aller zielen	aller zielen, katholieke gedenkdag (2 november), of op zondag 3 november
aller zwölfboten tag	dag van de twaalf apostelen, katholieke gedenkdag, 15 juli
alleutier	eigenerfde
alliance	trouwing, huwelijk
alliance en or	gouden metekrynck
allié	(bloed)verwant, familielid
alligieren	zich beroepen op, verwijzen naar
allegatus est pro patre	aangewezen is als vader
allodiaal	niet leenroerig
allodium	vrij eigendom
almatike	bovenkleed met wijde mouwen
almisse	aalmoes
Alostum	Aalst
alsoo	zoo is het, zo besluiten wij...
altare	altaar
altarista	kapelaan
altbüßer, altbutzer, altflicker	schoenmaker
altehant	terstond, aanstonds
altenteil	lijftocht, beding van levenslange verzorging van degene die een boerengoed enz. overgeeft

alter	andere, tweede
alterà die	de dag daarna
alteratie	het veranderde
altereren	veranderen
altermutter	overgrootmoeder
altervater	overgrootvader
altment	afk. aultrement, anders dan
altmoerken	betaalmiddel van geringe waarde
altmutter	grootmoeder
altoos	als wel
altvater	grootvader, patriarch, stamvader
altvordern	voorvaders, voorouders
alumna	pleegdochter
alumnum	leerling
alumnus	pleegzoon, student, scholier, zuigeling, pleegzoon, beschermeling
alutarius cerdo	zeembereider, zeemtouwer
alute	van het begin tot het einde
a.m.	afk. ante meridiem, voor het middaguur
amanuensis	schrijver, helper
amateur	liefhebber
amator, amatrix	liefhebber, minnares, geliefde
ambacht	rechtsgebied met lagere rechtspraak onder het gezag van een schout, baljuw of drost. het gewone bestuursgebied op het platte land in westelijk Nederland
ambachts(heerlijkheid)	
ambachtsbewaarders	het bestuur van de ambachtsheerlijkheid onder de ambachtsheer met daarnaast nog de schout en het college van schepenen
ambachtsbrief	verklaring dat men zijn vak verstaat en bij een meester in een andere stad langer dan een jaar heeft gewerkt
ambachtsheer	het hoogste feitelijk gezag in een ambachtsheerlijkheid
ambachtslieden	kleine zelfstandigen die hun producten met hun handen en eenvoudige gereedschappen maakten. de producten werden meestal van uit hun werkplaats / winkel verkocht
ambactiator,	gezant, ambassadeur
ambassiator	ambassadeur
Ambla, Ablum	Ameland
ambo	beide (n)
ambo hic nati	beiden hier geboren

ambo parochiani (mei)	beiden van deze parochie
ambochtsknaep, -knecht	handwerksgezel
ambochtsyser	gilde stempel
ambochtszegel	ambtszegel
ambolt	aambeeld
ambtsketen	teken van waardigheid van ambt
ambubaya	badknecht, masseur
amde	afk. amende, (geld)boete, bekeuring
A.M.D.G.	afk. ad maiorum Dei gloriam, tot meerdere eer van God
ame	inhoudsmaat voor vloeistoffen ca 138 ltr.
a me pastore baptizatus	door mij pastoor, gedoopt
a me pastore baptizatus	door mij pastoor gedoopt
amel	soort tarwe
amenda	vergoeding
amende	boete, straf
amens, -ntis	krankzinnig
amer	ijker voor inhoudsmaten voor vloeistoffen
amersade, emmersade	oppervlaktemaat, 1 amersade = 1/6 gras = 0,066 ha.
Amice	vriend
amicitia	vriendschap, gilde
amicus, amica	verre verwantschap
amiger	wapenhulp, page, edelknecht
amiragius, amireus	admiraal
amita magna	zuster van grootouders aan vaderskant
amita major	zuster van overgrootouders aan vaderskant
amita maxima	zuster van betovergrootouders aan vaderskant
amita	tante, tante aan vaderskant
amitini magni	kleinzoon van zuster
amitini	kind van een zuster
amitinus magnus	achternicht, kleindochter van amita magna
amitinus	neef, zoon van amita (=tante)
amitinus magna	neef, zoon van amita (=tante)
amitinus	nicht, dochter van amita (=tante)
Amivadum, Amivadi	Amersfoort
ammann	burgemeester
ammasseren	vergaderen
ammeister	gildenmeester
ammelaken	tafellaken
amphibologie	een twijfelachtige/ duistere reden
ampl.	afk. amplissimus, hooggeëerde
ampliatie	aanvulling

amplieren	verbreden
amplificatie	de verbredingen
amplissimus dominus	hooggeëerde heer
amplissimus	hooggeëerde
ampul	meestal klein flesje voor fijne olie
ampularius	flessenmaker
amrl	afk. admiraal
Amstela	Amstel
Amstelodamensis	Amsterdams
Amstelodamum Amstelodami	Amsterdam, te Amsterdam
Amsterdamse-voet	lengtemaat, 1 Amsterdamse -voet = 28,3 cm
an	of (in vraagzin), voor
a nativitate	sinds de geboorte
an niversarium	jaargetijde, jaardag, vaak de herdenkingsdag van een overledene
anachoreta	kluizenaar
anagram	omgekeerde letter volgorde, in Ned. Indië was het gebruikelijk om bij een onecht kind de naam van de vader in anagram te geven
anche	grootvader
ancilla	dienstmaagd, meisje
anclaghen	aanklagen
ancxteneeren	beangstigen
anderen daghes (des)	de volgende dag
Anderlacum	Anderlecht
anderlinck	achterneef
anders worden dan te passe	zieker worden, sterven
andersweer	bloedverwant in de 2 ^e graad, achterneef, kind van een volle neef of nicht
anderwollelaecken	anderwol, lakenstof gemaakt van wol van slechte kwaliteit
andriesgulden	gouden munt of penning met de afbeelding van de apostel Andreas, omstreeks 1420
angelorum festum	feestdag van de engelen, 29 september
angelus	gebed dat na het luiden van het angelusklokje wordt gelezen, meestal wordt >s middags bedoeld.
angewünschte kinder	geadopteerde kinderen
Anglia	Engeland
anglice	in het Engels
anglicus	Engels
angulus	hoek
anheischig machen	zich verplichten, aanbieden

anhilgen	huwen, trouwen
anilis	bejaard
anima	ziel, persoon, een parochie van ...zielen
animam suo creator reddidit	gaf zijn ziel terug aan zijn schepper
animarum commemoratio	herdenken van de overledenen, 2 november
anker, ancre, ancheria	inhoudsmaat, 1 anker = 1/4 aam, ca 37,5 ltr ook vismaat ca. 50 kg. Soms 30 kg
ankerkruis	beeltenis op een wapenschild in de vorm van een kruis met gespleten uiteinden
annalen	geschiedkundig verslag, in de betreffende periode geschreven
annalis	een jaar oud
année bissextile	schrikkeljaar
annex	toegevoegd
annexeren	toevoegen, aanbinden
annexis	met bijbehoren
annexus	verbonden
annicheleren	te niet doen
anniculus	slechts een jaar oud
anno	in het jaar
anno aetatis (suae), anno aetatis (suae) mo	in het ,,,, de jaar van hun leven
anno domini	in het jaar van de Heer
anno eodem ut supra	in hetzelfde jaar als boven
anno passato	(in) het afgelopen jaar
annonarius	korenhandelaar
annorum	jaren, van ... jaren
annu-(s) m	jaar
annuarium	jaarboek
annuatim	jaarlijks
annularius (faber)	maliënkoldermaker
annuntiatio, -nis	Maria Boodschap (25 maart)
anonimus -a, anonymus	naamloos
ans	jaar (oud)
ans, einze, uncia	oppervlaktemaat, 1 ans = 1/12 pondemaat = 0.03 ha
anschaffer	inkoper
ansmeren	moet geven
ante	voor (tijd), tevoren
ante diem pridie	eergisteren
ante meridiem, ante merianus	voormiddag (s)
antea	vroeger, tevoren
antecessor, -is	voorganger, voorouder
antedictus	voornoemd

antenatus	stiefzoon uit eerste huwelijk (meestal is de vader overleden)
antesignarius	sergeant-majoor
anticiperen	voorkomen
antiecksnijder	beeldensnijder, ornamentensnijder
antinumptiale	voorhuwelijkse (voorwaarden)
antiqui	voorouders
antiquus	(zeer) oud
antistes	pastoor
antlaßtag	witte donderdag, donderdag voor Pasen
antlaßwoche	stille week voor Pasen
anus, -us	oude vrouw
ao, (met boven streepje)	anno, in het jaar
ao1568	afk. anno, in het jaar 1568
a.p.	afk. à proteste, protesteren, zich verzetten, protest aantekenen
ap	afk. apres, na
apeert	onbeschaamd
apelleren	noemen, in beroep gaan
apengeret, -gießer	kopergieter
apiarius	imker
apliq	afk. apostolique, apostolisch
apointieren	beredeneren
apoplexia	beroerte
apostaet	rebel, tegen sprekerig, afvallige
apostel	bode
apostille	beroepsbrief, kanttekening, naschrift, aanbeveling toegevoegd aan een petitie of memorie, vaak in de marge geschreven
apostolicus	pauselijk
apothecarius, apotecarijs	apotheker
apothicaire	naar het schijnt
apparent	aangetrouwd
apparenté	Verheerlijking van de heer, 6 januari
apparitio domini	opzichter
apparitor	voorman bij de kerkenbouw
appeleerder	aan roepen, te weten, een of meerdere
appeleren	getuigen
appelkruis	bolkruis, heraldisch figuur
appellare, apelleren	noemen, in beroep gaan
appellatur	wordt genoemd, heet
appelton	geijkte ton, vat voor meten van hoeveelheid
	appels

appendere	ophangen aan
appertinentiae	toebehoren, wat er bij hoort
applicatie (bij)	in aansluiting, vervolgens
applikieren	toevoegen
appointment	schikking in rechte, beschikking, vaak in de kantlijn vermelde beschikking op het verzoek
appointeren, appointeren	beslissen, beschikken
appaehenderen	in hechtenis, gevangen neming
apprehensio, -nis	gevangenneming
appaehenderen, apprensio, -nis	gevangen nemen, vrezen, duchten
apprensio, -nis	gevangenneming
approbare, approberen	goedkeuren
approbatio, -nis	goedkeuring
approberen	betogen
app ^t	afk. appointment, salaris, bezoldiging, traktement
aprenderen	arresteren
après qu'il a été donne lecture du présent Acte de Décès aux coparans à signé	na het voorlezen van de acte van overlijden aan de aanwezigen hebben zij met ons ondertekend.
apricator	bleker
aprilis	april, van april
a priori	van te voren
apud	bij, in ... meestal gevolgd door plaatsnaam , voor
apud acta	bij volmacht
aqæductus	sloot, waterloop
aqua	water
aquensis	van Aken
aquilex	bronmeester
Aquis granum	Aken
Ara	afk. Algemeen Rijksarchief
arabilis terra	beploegbaar, bebouwbaar land
arabilis	ploegbaar
arator	landbouwer, landman
aratrorum faber	ploegenmaker
aratrum	ploeg
Arausio	Orange (fr.)
arbalista	schutter met slinger
arbeid	barensweeën, baring, moeite, ook barensnood

arbiter	gekozen rechter, bemiddelaar
arbitrale correctie	door de rechter vast te stellen strafmaat
arbitrale penen	door de rechter vast te stellen straffen
arbor consanguinitatis	stamboom
arbor, -is	boom
arborator	boomkweker
arboretum	stamboom
arcade	boog of meerdere bogen rustend op twee steunpunten (kolommen)
arcarius faber	kistenmaker, kastenmaker
arch	erg, slecht
archeit	kwade trouw, arglist, bedrog
archetypus	uitvinder, auteur
archevêché	aartsbisdom
archevêqué, archebisschop	aartsbisschop
archichancelier	aartskanselier
archichater	geneesheer, lijfarts
archidiaconus	aartsdiaken
archiduchesse	aartshertogin
archidux, -ducem, archiduc	aartshertog
archieffonds	een in dezelfde archiefbewaarplaats berustende groep gelijksoortige en/of verwante archieven
archiepiscopus	aartsbisschop
archigenes	geneesheer, lijfarts
archipincernarius	opperschenker
architroclinus	rentmeester
archivalium	archiefstukken
archvermoen	achterdocht
arckebouseeren	schieten met vuurroeren
arcketike	jicht
arcolarius	schrijnwerker
arcuarius	bogenmaker, arm - en voetboogmaker
arcularius	schrijnwerker
Ardivicum	Harderwijk
area	erf
area	erf, hofstede
arebeyer	arbeider, los werkman, pakkendrager
aren	hun
Arenacum, Arenaci	Arnhem, te Arnhem
arestant	beslaglegger
arfpacht	erfpacht
argelist (sonder)	zonder arg ende list, te goeder trouw, zonder kwade opzet

argentarius faber	zilvermid
argentarius	bankier, wisselaar
Argentoratum, Argenterati	Straatsburg, te Straatsburg
argentum	zilver
argheid, aricheyd	ondeugd, slimme streek
arithmetijcke	de kosten van tellen ?
arkeltoren	hangtorentje op een hoek van twee gevels
arma, -orum	wapenen
armarium	arsenaal
armborst, aremborst	handboog, niet draagbare grote boog
armborstier, ermborstier	boogschutter
armbosse	armenfonds
armbruster	handboogmaker
armelijnen	hermelijnen
armenproviso(o)r	lid en/of bestuurder van het armenbestuur of armenfonds
armgout	gouden armband
armiductor	schermmeester, vechtmeester
armiger	schildknaap
armijn, armyne	bontwerk, hermelijnen
armille	armband
armkind	kind op de arm ten graven gedragen, tot ca. 1 jaar oud
armmeester	persoon belast met de armenzorg
armonie	zoet geluid
armonizeren	zoet geluid maken,
armozijn	soort tafzijde, taf
Ar(o)l(a)unum	Arlon
aromatopola	kruiden -, specerijhandelaar
arpen	lengtemaat
arr	afk. arrerage, lijfrenteuitkering
arrepitius	bezeten
arrest	inbeslagname, aanhouding
arrestadia	achterstallige betalingen, beslagen
arrestant	vordering, arrestant, hij die beslag laat leggen
arrestbrake	ontvluchten, ontvreemden van in beslag genomen goederen, uitbreken uit de cel
arreste	aanhouding, beslaglegging op goederen
arresteren	benauwen, bedwingen, ingevolge een bevelschrift beslag laten leggen
arrestpenninck	handgeld
arrière-vassal	achter leenman
arrier	achteruit

arrière-grand-mère	overgrootmoeder
arrière-grand-oncle	broer van de overgrootvader of overgrootmoeder, vader van de oudoom of oudtante
arrière-grand-père	overgrootvader
arrière-grand-tante	zuster van de overgrootvader of overgrootmoeder, moeder van de oudoom of oudtante
arrière-neveu	achterneef
arrière-nièce	achternicht
arrière-petite-fille	achterkleindochter
arrière-petite-nièce	achter -achter nicht
arrière-petit-fils	achterkleinzoon
arrière-petit-neveu	achter-achter neef
arrière-vieillesse	zeer hoge ouderdom
arriveren	aan land komen
arrondissement communal	arrondissement van de gemeente
arsater, arsate	heelmeeester
arsaterie	heekunde
ar ^t	afk. article, artikel, opstel, verhandeling
art noch ergien	zonder bedrog of arglist
articuleren	bij artikelen zeggen of stellen
artil	afk. artillerie, geschut
articulo mortus (is)	op het moment van sterven
articulus	moment, artikel, punt
artifex	ambachtsman, handwerksman
artifex loriciarius	riemenmaker
artifex organorum	orgelmaker, orgelbouwer
artsene	artsenij
ascat	scheldwoord voor een (jonge) vrouw, slordige meid, luie vrouw
ascendent	dat wat opklimt of oprijst
ascendens	voorgaand, opgaand, opklimmend
ascenderen	opklimmen
ascensio Domini	Hemelvaart des heren, 2 ^e donderdag voor Pinksteren
ascentie	een opstijging
aschermittwoch, aswoensdag	woensdag in de 7 ^e week voor Pasen
asem	adem
asichdoem	rechtspraak volgens het aasdomrecht
asnapium	Gennep
Aspera	Asperen
aspiciens a longe	1 ^e advent
assator	kok, kok van de gaarkeuken

asschevyster	luiwammes
asselijk	askleurig
asserens se nominari	die beweert te heten
asserere, asserui, assertum	beweren, bekennen
assertio, -nis	verklaring
assertione matris	volgens de verklaring van de moeder
asseruit	heeft bekend
assessor	staat iemand terzijde, toegevoegd lid van het bestuur of moderamen
assiette	grondslag, grondslag voor de belasting
assigieren	belegeren
assignare	toewijzen, aanwijzen, machtigen
assignat	hij (zij) wijst aan
assigneren	toeschrijven aan,
assinatus	gemachtigde
Assindria	Essen (D)
assisia	consumptiebelasting, onkosten bij openbare verkoping
assopieren	sussen
assumeeren	aanvaarden, aanstellen
Assumpti, -nis Mariæ	Maria te Hemelopneming, 15 augustus
assumptie	benoeming, aanneming, opnemen
a.st	afk. ancien style, oude datum stijl
ast is	zo is het is
astantes, astans	de aanwezigen
astantibus	aan de aanwezige
astare	erbij staan, erbij zijn, aanwezig zijn
asteriet	opaal
asthma	astma
asthmate	door asthma
asthmaticus	astmalijder
astronomische tekens	aanduiding om kleuren in heraldiek aan te geven Zon = goud, Mars = rood, Jupiter =blauw, Venus=groen, Saturnus= zwart, Mercurius = purper
asverwig	askleurig
atamita	zuster van oud-betovergrootvader
atavia	oud-betovergrootmoeder
atavunculus	broer van oud-betovergrootmoeder
atavus	oud-betovergrootvader
atelier	werkplaats
aterling	bastaard, uit ontucht ontstaan kind
athée, atheïst(isch)	godloochenaar, ongelovige
atmatertera	zuster van oud-betovergrootmoeder

atnepos, -potis	kleinzoon van achterkleinkind
atneptis, -tis	kleindochter van achterkleinkind
atpatruus	broer van oud-betovergrootvader
atque	en
âtre	haard, stookplaats
Atrebatum	Arras (fr)
atroce	gruwelijk
att	afk. attestatie, attest, getuigschrift, verklaring, bewijs
attaché	geboeid, (vast)gebonden (aan)
attactum	bereiken
attaque à main armée	gewapende overval, roofoverval
attaque	aanranding, ook aanval, bestorming, uitval, overval,
attaqueren	aanvallen
atteindre (70 ans)	(70 jaar) worden
atteindre,	bereiken, halen, komen
attendant	aangrenzend, belenden
attenderen	aanvallen
attent	toehorend
attestand	getuige
attestari	bevestigen, getuigen
attestatie	getuigschrift van lidmaatschap, verklaring, getuigenis
attestatio de morte	bewijsschrift van overlijden
attestatio de vita	bewijsschrift van leven
attesteren, attestand, attestatie	getuigen, verklaren
attestor	betuigen
attinentia	aanhorigheid
attinentiae, -iarum	toebehoren, aanhorigheden
attingere	bereiken
attingi	bereiken
attrape-nigaud	boerenbedrog
attuli	brenge(n), aanvoeren, ik heb gebracht
aubépine	meidoorn, haagdoorn
auberge	herberg
aubergiste	herbergier
aucellator, -is	valkennier
aucte	afk. autorite, gezag autoriteit, macht
auctionator	handelaar, veiler
auctor delicti	bedrijver van een misdaad
auctor gentis	stamvader van een familie
auctor, -is	diegene die iets heeft veroorzaakt, rechtsvoorganger

aud	afk. audit, accountantsonderzoek, revisor
au-delà	het hiernamaals
audience	(rechts)zitting
auditie	aanhoren, controleren
auditor, -is	toehoorder, scholier, student
audivit dominus	vrijdag en zaterdag na aswoensdag
auermacher	uurwerkmaker
aves	afk. autres, ander
auffahrt	Hemelvaart
aufgebote	huwelijksaankondiging, ondertrouw
aufwatter	kelner, opdiener
auge	trog, voe(de)rbak, drinkbak
augmenteren	vermeerderen
augst	augustus
Augusta Trevirorum	Trier
augusti	van augustus
augustijn	lengtemaat, 1 augustijn = ca 4,5 mm
augustin, augustin(e)	kloosterling van de orde der augustijnen, augustijn, augustines
augustus	augustus, 8 ^e maand
aujourd'hui	vandaag, heden, nu, heden ten dage
aula	hof
aulacum	tapijt
aulaeorum opifex	tapijtwerker
aulicus	van het hof, hoveling
aumône	aalmoes, milde gave
aumônière	gordelbeursje
auré	gouddruppels
Aurelia	Orléans (fr)
Aureliae	te Orléans (fr)
aurifaber, aurifex	goud - en zilversmid
aurifodinarius	goudgraver
auriga	voerman
aurore	dageraad, morgenstond, morgenrood
aurore	oranjegeel, goudgeel,
a.u.s.	afk, actum ut supra, akte als boven
ausgehender monat	de tweede helft van de maand
ausgeher	bode, voorbode
auspice	op gezag van
australis	zuidelijk
auszahler	betaalmeester
autaer	altaar
autem	echter
autentijkelijk	naar waarheid

authentique, authentiquement	rechtsgeldig
authorisation	machtiging, toestemming, bekrachtiging
authuer	maker van een geschrift
autment	afk. autrement, anders, niet erg,
l >autre a declaré de ne d=avoir écrire	en de andere verklaart niet te kunnen schrijven
autographum	eigenhandig vervaardigd stuk, dus geen kopie of afschrift
automne	herfst
autre part	aan de andere zijde
auts	afk. autres, anderen
autumnalis	van de herfst
autumnus	herfst
av	afk. avoir, voor
av. J.-C. afk. avant Jésus-Christ	datum, na Jezus Christus.
ava, avia	grootmoeder
avagaar	handboor met knop aan bovenzijde
avant l' aurore	voor dag en dauw
avec la promesse de mariage	met de belofte dan te trouwen
avenant	evenredigheid
avent	oven
aver	om, over
averghegheven	overeengekomen
averoud	overoud
avers	afkering
averse orageuse	onweersbui
averse	regenbui, stortbui, plensbui
avetronc	onecht kind
aveu, aveux	bekentenis, erkenning, het bekennen ook, toestemming, medeweten
aveugler	blind maken
avi, avia, avus	grootouders
avia	grootmoeder
avitus	van grootvader, voor vaderlijk
avoine	haver
avond	de dag vóór het feest. Bv de korstavond is 24 december
avont	vanavond
avontlicht	poortklok
avousen	op iemand gezondheid drinken
avril	april
avuncula	tante van moederszijde
avunculus	oom van moederszijde of zwager der zuster

avunculus magnus	broer van grootouder aan moederszijde
avunculus maior	broer van overgrootouder aan moederszijde
avunculus maximus	broer van betovergrootouder aan moederszijde
avus	grootvader
avus plur avi	grootvader, grootouders, voorouders
avys	waarschuwing, advies
aweit	wachtpost, wacht, schildwacht, nachtwake
Ax(el)el	Axel
ayer	eierenhandelaar
az. afk. azuur	in heraldiek de kleur blauw, ook lazuur genoemd, vaak ook als bl. afgekort
azen	voeden, voldoen
azur	azuur

Aanvullingen letter **A**.

B

B.	afk. bandboekdeel
B	afk. begraafregister
b.	afk. boisseau, geheimhouden
b.	afk. baptisatus, gedoopt, gedoopte
baa neus	snotneus, druipneus
baad	bode
baaierd	herberg, ook passantenhuis voor vreemdelingen die behoeftig waren
baaierdboef	landloper, zwerver
baak	vuurtoren
baanderheer, baanrots	ridder met het recht om onder eigen banier (vaandel) vazallen aan te voeren
baar	teken in heraldiek, linker -schuinbalk
baarkind	kind ten graven gedragen op een baar, ca. 1-12 jaar oud
baarlyk	in eigen persoon
baarsgewijs	teken in de heraldiek, in de richting van een linker -schuinbalk geplaatst
baas	meester
baay	grof wollen stof
babijn, bobijn	garenklos
baccalaureus	geleerde, academici, (de laagste graad)
bachten	achter
baciser	wafelijzer, braadpan
back	kuil onder watermolenrad, voorste afdeling van een diligences
backerige, backerheghe	bakkersvrouw
backerscool	houtschool, hout in een bakoven
backershuus	bakkerij
backijser	ijzeren bak - en/of braadpan
backousen	soort broek
bacwaerdich, bacwaerich	die aan zijn verplichtingen niet voldoet, juridisch gezien
badden	baden
badenkemken	weiland voor de paarden van de bodedienst
badigeonneur	witkalker
baduhennae lucus	Veluwe
baduit, beduir	inhoudsmaat, 1 baduit = 1/4 kan en ca 0,4 ltr voornamelijk in Noord. Brabant
baecvleesch	varkensvlees
baeicamer	badkamer

baeicupe	badkuip
baelge	slagboom, hek, paalwerk. ook een als plein afgezette plaats
baelgie	voogdij, rechtsgebied van een landsheer
baemesse	feestdag van St. Baafs, 1 oktober
baer	bloot, naakt
baer	heraldiekteken, linkerschuinbalk in een wapen, geeft meestal >bastaard= aan
baerachtich	zwanger
baercleet	lijkkleed
baerde	bijl
baersen	ter wereld brengen
baertmakere	barbier, aderlater, heelmeeester
baertse	bijl
baerweder	storm, zeer slecht weer
baevenverhaelde	bovenvermelde
baeykijn	baaien kledingstuk
baffen	blaffen
Bagalosum	Bakel
bage	kostbare ring
bagge	gouden sieraad
bagijn	kindermuts
bagne	strafkolonie, inrichting voor dwangarbeid, deportatieoord (vinger)ring
bague	
baguette de sourcier, divinatoire	wichelroede
baharren	kind baren
bahut	boerenkast,
bahuut	grote koffer
baill	afk. bailliage, baljuw-, drossaardzaken
bailli	baljuw, drost, drossaard
baiulus	besteller, drager, bode
bak	graanmaat, 1 bak = 1/4 mud, = 4 spint, ook soms 1/4 hl. Ook gevonden 1/8 deimt. turfmaat, 1 bak = 3000 ltr.
bake	(levend) varken, ook gezien geslacht varken
bakelaar, bakelaerbloem	laurier
bakelaarkruut,	laurierbladeren
baken	bakken, ook sein
bakenspec	varkensspek
bakkersstoof	steenbakkersoven
baksjen	oorveeg

balade	gedicht waarvan de laatste strofe begint met een opdracht aan de prins
baladeuse	kar
balancemeester	waagmeester
balc	houten balk, zoldering
balch	balg
balchhont	waakhond
balcknoot	draagsteen onder een balk
bald	spoedig
bale	dansen
balger	vechtersbaas
balie	tobbe
balie, baille, bajulus	inhoudsmaat, 1 balie = 2 ton
balistarius	handboogmaker, boogschutter
baljuw	ambtenaar, door de landsheer met de rechtspraak in een zekere streek belast rechter in het algemeen. In heerlijkheden met hoger, middelbaar en lager gerecht was een baljuw de rechtstreekse vertegenwoordiger van de heer
baljuwschap	ambt van een baljuw, rechtsgebied van een baljuw verdeeld in schoutambten, bevolking in het rechtsgebied van de baljuw
balk	heraldiek teken, dwarsbalk
balle	kaf
ballenbinder	inpakker, emballeur
ballerigghe	danseress
ballijnbcouc	boek waarin aantekeningen van veroordeelde misdadigers en hun straf
ballinc	gerechtelijke brief met volmacht voor executie van de straf of vonnis
ballist	wapen in de middeleeuwen
ballius, ballivus	opperrechter, landvoogd, grafelijk ambtenaar, hofmeester, baljuw, regent
balnetator	badmeester, houder van een badinrichting, scheerder, barbier, kapper
balt, de balt legghen te terne	een gerechtelijke handeling
Bamestra	Beemster
ban	rechtsgebied, rechtsdistrict, ambacht ook veroordeling, verbanning als straf, afkondiging van gerechtelijke handeling
banckrechten	rechten zoals zij in het bankgebied gelden
Band	boekdeel

band	omvangsmaat van riet, dikke bos = 33 cm, dunne bos = 24 cm
bandach	rechtsdag
bandage	ijzeren wielband
bandelier	draagriem voor geweer
banderol	vlag of wimpel aan een lans, vaak met opschrift
bandsgewijs	heraldiekteken, geplaatst in de richting van de rechter -schuinbalk
bangenoot	medelid van een schepenbank
banier	soort vlag aan een stok
baniken	copuleren, neuken
baninge	beschuldigd van moord
banistiek	vlaggenkunde
bank, banck	pijnbank
bankerot	failliet
bankert	onecht kind
banmolen	dwangmolen, verplicht te gebruiken molen
bannaliteit	verplicht gebruik van de banmolen
banne	begrensd rechtsgebied
banne, bannum	het gedwongen gebruiken van de molen
bannen	vonnissen, verbannen als straf ook plechtig bijeeroepen
bannerheer	ridder met het recht om onder eigen banier (vaandel) vazallen aan te voeren
banni, bannir	verbannen
bannissement	verbanning, ballingschap
bannum	behorend tot de banne, gedwongen gebruik van bv de molen, bakoven
bannus	(huwelijks -) afkondiging
bannus actis	na de (drie) afkondigingen
banoven	dwangoven, verplicht te gebruiken oven
banquier	bankier
banregister	register van gecensureerde lidmaten
banues	snotneus
bap. afk. baptisatus	de gedoopte
bapirifex	papiermaker
bapt, afk. baptizatus	gedoopt
bapt. afk. baptisatus	de gedoopte
baptême	doop, het dopen, doopsel
baptisabatur	hij is gedoopt
baptisare, baptizare,	
baptisata est	zij is gedoopt
baptisati sunt	zij zijn gedoopt

baptisatus a ministro	gedoopt door een ketters bedienaar
haeretico	
baptisatus est	hij is gedoopt
baptisatus	de gedoopte, gedoopt
baptisavi	ik heb gedoopt
baptisma, -tis -mus	doopsel
baptismate necessitatis	door de nooddoop
baptismatis	van de doop
baptismum	doopsel
baptismum necessitatis	nooddoop
baptismus	doopsel
baptista (johandes de doper)	Johannes de doper, 24 mei
baptiste	doopsgezind
baptizare	dopen
baptizatio	dopen, wassen
baptizator, baptista	de doper
baptizatorum	van de gedoopten
baptizatus afk. bapt.	gedoopt
baptizavi	ik heb gedoopt
bar	arm, naakt
barb	afk. barbie, kapper, soms heelmeester
barbacane	schietgat
barbaren	die kwaad spreken
barbaricus, barbaricius	zijdewerker, zijdevever
barbaricus	zijde -naaister
barbarius	dorpsbarbier, heelmeester
barbitonsor	kapper
barde	brede bijl, aan twee zijde snijdende strijdbijl
bare (in)	opgebaard
barech	hooiberg
baril de poudre	kruitvat
baril	vat, ton
barillier	keldermeester
barmhertich	lief, best
barnen	branden
baro, -nis	vrijheer, ook vaak baron
baron	vazal van de koning, die in zijn baronie het gezag namens de koning uitoefende
baronet	engelse adellijke titel
baronia	baronie, het gezagsgebied van de baron
barre du tribunal	balie
barre	staaf, stang, balk
barreau de fer	ijzeren staaf
barreau	tralie, spijl, vensterstang

barrière	hek, spoor-, slagboom, versperring, poort
barrique	okshoofd (200 à 250 liter) vat, fust
bartenhauer	hellebaardmaker
bas-côté	zijbeuk bij kerk
base	nicht, dochter van oom of tante
Basilea	Basel
basse-cour	hoenderhof
bassen	blaffen
bastaardbalk	heraldiektaken, schuinstaak, gebruikt als teken van een bastaardkind
bastaertkind	buitenechtelijk kind
bastard	onechtkind, kind van niet gehuwd paar
bastardengoet	bezittingen door bastaarden nagelaten
bastoen	heraldiektaken, schuinstaak
Bastonia / Bastonacum	Bastenaken, Bastogne
bat	verklaarde, er op wijzen, ook beter
bâtard	bastaard, onecht
batave	in het Nederlands
Batavoburgium / Batavorum	
Oppidum	Batenburg
Batavorum insula, Bat(h)ua	
Betuwa	Betuwe
batavus	Nederlands
batl	afk. batalion, groot aantal, troep soldaten
batement	vermaak, toneelvoorstelling
baterleinmacher	rozenkransmaker
batiste, batist	kamerdoek
bay	roodbruin
bayen	baden, zwemmen
bazuin	heraldiektaken, hoorn
bbdr	afk. bombardier, stenenkogel gooier
Bd	afk. op huw. akte, bruid
be.	afk. bekaagde, beklaagde
beatae memoriae afk. b.m.	zaliger gedachtenis, overledenen
beatus	heilig
beau fils	stiefzoon, schoonzoon
beau frère	zwager
beau père	schoonvader, stiefvader,
beaux-enfants	aangetrouwde kinderen
beaux-parents	schoonouders
beboeseminge	leveren van bewijs van verwantschap
becharius	emmermaker,
beckenele	helm bestaande uit ijzeren of stalen kapje en een beweegbaar vizier

beckenschlager	ketelsmid
beclaechde	aangeklaagde
bedaagd	bejaard
bedagen	dagvaarden
beddecleet	sprei
beddegenoot	echtgenoot
bedder	bedelaar
beddescheyde	beddenplank
beddescult	vervullen van de huwelijksplicht
bedding	bed met wat er bij hoort
beddinge	beddengoed
bedebrief	poortersbrief
bedellus	gerechtsdienaar, beulsknecht
bedelofte	gelofte
bedied, bedieden	verklaring, uitleggen
bedorven	gestorven, verloren, gedood, maar ook diep ongelukkig
bedrif	bedrijf, zaak
bedtgescheyd	ontbinding van een huwelijk
beduit, baduit	inhoudsmaat, 1 beduit = 1/4 kan en ca 0,4 ltr. Voornamelijk in Noord-Brabant
beenstukken	ijzeren beenbekleding
beer	heraldiektken, in de vorm van een beer, zowel zittend, gaand of staand afgebeeld
beerft, bearvet	een kind hebben van de persoon met wie men getrouwd is
beersteker	sekretruimer, beerput opruimer, strontton ophaler
beestsys = bestiaelgelt	een buitengewone belasting op het vee
begängnis	rouwplechtigheid met lijkrede en het voorlezen van de personalia in de kerk
begeeren	verlangen, verzoeken, vragen
begever	persoon die het recht had een pastoor of predikant te benoemen
begeving, begevingsrecht	het schenken van een ambt
beghina, begina, begine	begijntje
begijne, bagijn	weduwe, ongehuwde vrouw
beginlijck	aanvankelijk
begorden	zwanger gemaakt, bevruchten
begrafenislepels	geschenk aan dragers en nabestaanden, meestal voorzien van naam en datum van geboren en overlijden, bij Friese begrafenis
begraven	ter aarde bestellen, een gracht graven
béguine	begijn(tje)

behalden	behouden
beheimen	ommuren, van een omheining voorzien
behoevichen	behoefte
behoudelijck	met uitzondering van
beierman	klokkenluider
beilager	huwelijk
beisasse	Inwoner van een stad zonder de volle burgerrechte
beiwoner	Inwoner van een stad zonder burgerrechten
bekaid	stervende
bekalengiren	eis in rechte tegen iemand instellen
beke	beek
bekemacher	kuiper
bekennen en de betughen	verklaren en bevestigen
beklemakte	akte van de beklemde pacht d.w.z. van land waarop het >beklemrecht= rust. Het beklemrecht is het altijddurend erfelijk recht op het gebruik van iemand anders toebehorende landerijen met daarop het huis c.a. van de gebruiker onder de verplichting van betaling van een vaste onveranderlijke jaarlijkse som van lasten en belastingen.
bekomen	verkregen
bekwinen, bekwelen	betreuren
beladen	heraldiekuitdrukking, een schild is beladen met b.v. lelies, rozen, dieren, etc.
belangende	vanwege
belegen hebben	als belendingen hebben
belegherthede	ligging
beleidinge	bezichtiging, schouwing (van beken, waterwegen)
beleth off inspraecke	verzet tegen het huwelijk hebben
beleven	nakomen, naleven
belfroot, belfort	toren, belangrijk gebouw met toren
belgice	in het Nederlands
belgicus	Nederlands, Belgisch
Belgium Novum	Nieuw Holland, New York
Belgium	Nederland, België
belief	wil, bevel
beliefte	verlangen
beliën	bekennen
belijden	dulden
beliterije	bedelarij, schooieren

belle-fille	schoondochter, stiefdochter
belle-mère	schoonmoeder, stiefmoeder
belle-soeur	schoonzuster
bellisier	drinkgeld
bem.	afk. belle-mère, schoonmoeder
bemanen	vonnis eisen
bemd	beemd, veld
bemerkt	van een handmerkteken voorzien
ben	viskorf
bend	gilde
bendeeren	samen spannen, een bende vormen
benedicere	zegenen
benedicta	zondag na Pinksteren
benedictio, -nis	(huwelijks) inzegening
bénédiction nuptiale	kerkelijke inzegening van een huwelijk, huwelijkszegen
bénédiction	(in)zegening, zegen, het zegenen
benedictum, benedixi	zegenen
benefacere	schenken
benefen	evenals, eveneens
beneficatus, beneficiarius	priester die de inkomsten van een beneficie genietbeneficiant
beneficentie	mildheid, weldaad
beneficie	weldaad, voorrecht
beneficien (van recht)	gunsten, voorrechten
beneficium abstinendi	het recht der kinderen om de erfenis van hun vader te weigeren
beneficium discussionis	voorrecht de vordering te mogen betwisten
beneficium inventarii	voorrecht van boedelbeschrijving hij, die een erfenis onder voorrecht van boedelbeschrijving aanvaardt, is voor de schulden slechts aansprakelijk, voor zover zij uit de baten betaald kunnen worden
beneficium, beneficie	inkomen van een geestelijke, weldaad, voorrecht
benevole lector	welwillende lezer
benevolus, benevolentie	welwillend
bénitier	wijwatervat, spaesvat
benne	ruif, mand
bennenmacher	kinderwagenmaker
bepanden	voorzien van een onderpand
bepereit	versierd met parel
bepijnen	zorgvuldig
bepokpet	pokdalig

beraaien	beraden
bercarius	schaapherder
berch	spits toelopende zijde van een dakvenster
berchhynne	patrijs, korhoen
berckier	schaapherder
berd	plank
berdiel	bordeel, huis van lichte zeden
berecht	geborgen,
bereen	besprongen en daardoor zwanger geraakt
bereklaw	heraldiekteken, poot van een beer
beren	baren
berenstecher	varkens castreerder
Bergae ad Zomam	Bergen op Zoom
Bergae Divae	Geertruidenberg
Bergae	Bergen (B), Mons (B)
bergarius	schaapherder
berichtschrift	lastbrief, bevelschrift
berijden	beroeren, kwellen
bernecamer	smeltkamer
bernmaai	glimworm
bernschneider	barnsteenbewerker
beroit	beroofd
Berolium	Berlijn
berrieleggersmate	inhoudsmaat voor granen 1 berrieleggers - mate voor graan = 2,572 ltr. Voor haver = 3,648 ltr.
berschiere	soort van wol
bersten in	naar binnen stormen
beruit	schurftig
Berzizoma, Bercomum, Bergae ad Zomam	Bergen op zoom
besabberen	bevuilen
besace	bedeltas van de geuzen
besaedde	oogst op het veld
besaen	gelooid schapenhuid
beschirmer	bestuurder, regent, verpleger
beschoten	in slaap
beschreven	schriftelijk bevel
beschrijf	schildering
beschrijvinge	convocatie, beschrijvingsbrief
beschud	recht van naasting. De (naaste) familie had bij nieuwe of doorverkoop het recht om het terug te kopen tegen de oorspronkelijke koopsom

beschudder	recht van naasting, verdediging
beschulden	beschuldigen
beschuldigen	met schulden bezwaren
bescouweren	opzichters
besepen	bedruppeld
besette	beslaglegging, verpanding
besetten	bepleisteren
besieckheit	melaatsheid
besiegelen	van een zegel voorzien
besien, besje	oude vrouw
beslaen	beslagleggen, ook door handslag bekrachtigen
beslapen en trouw	voltrokken en van het bijslapen gevolgd huwelijk
beslapen	bij elkaar slapen als man en vrouw, er nog een nacht over slapen
beslet	belemmering
besluit	bijzonder, afgesloten kamer of zaal
besluter	slotenmaker, smid
besmetten	onteren, schofferen, verkrachten
besneden tijd	een nauwkeurig bepaalde tijd.
besnijden	een vordering in rechten, inkorten
besnoeren	beteugelen
besnollen	bedriegen
besnuwd	besneeuw
besoigneren, besoigne	beraadslagen, vergaderen over iets
bespierende (sonder)	onbelemmerd, zonder belemmering
bespringen	aanvallen, ataqueren
bestaden	uithuwelijken, in het huwelijk treden
bestadet	zelfstandig
bestallen	bezetten
bestayet	in handen gesteld
besteden	in het huwelijk treden
bestedyng	aanbesteding
bestellen	verzorgen, uitbesteden
bestelling	lastbrief
bestemoer, bestemoeder	grootmoeder
bestenen	jammeren
besterven	verstijven, verbleken maar ook door vererving ten deel vallen
bestetter	vervoerder, expeditie
bestevaar	stamvader, grijsaard, grootvader
bestevader	grootvader
bestey	pastei

bestiael geldt	belasting op vee
bestiael	beestachtig
bestiaelen	vee
bestoor	predikant, pastoor
bestorven	lijkbleek wees geworden
besuchung Maria	Maria ontvangenis, 2 juli
besweeren	onder een eed bevestigen
bet an der tijt	tot aan de tijd dat
betaelt den lesten penninck metten eersten	volledig betaald, kwijting -formule bij o.a. akte van eigendomsoverdracht.
bete	biet, maar ook het water waarin de looiers hun vellen bereiden
beteekeningen	kentekens, kenmerken, bewijzen.
beteult	bewerkt
betide	>s morgens vroeg
betoonen ter waerheit	met getuigen bewijzen
betpan	beddenpan
betreckbaer	die voor de rechter geroepen kan worden
bettage	biddagen, maandag tot woensdag na de 5 ^e zondag na Pasen
bettiecte	beddetijk
Betuwa	Betuwe
beu	verzadigd
beudel	beul
beuk	boek
beukhamer	wapen in middeleeuwen, strijdhamer
beuling	worst
beuren	in ontvangst nemen, heffen van rente
beurs	geldbuidel, als heraldiektaken vaak voorgesteld met twee koorden
beutelaar	iemand die kunsten vertoond op kermissen
beutelmacher	leren buidelmaker
beuter	imker
bevallen	zijn zaak verliezen
bevanck (sonder)	onbedwongen, vrij, zonder arglist
bevanck	deelgebied van een polder, rechtsgebied
bevechten	aanranden, aantasten, ataqueren, bespringen
Beverovicum	Beverwijk
bevert	bedevaart
bevolkingsregister	register waarin de bewoners van een gemeente, met naam en adres, etc. opgetekend zijn

bevreyssent	puisterig, opgezwollen
bevrijden	behoeden
bevrijen	vrijwaren
bevrucht	heraldiekteken, op schild weergegeven
	vruchten
bevrund	verwant
bewaarde	veilig
bewaarder	bewaker
bewaarster	verpleegster, baker
beweerd	verdedigd
bewerp	schets, ontwerp, patroon
bewerpe	ontwerp van een akte welke goed gekeurd moet worden
bewijzen	rente of hypotheek vestigen op een bepaalt stuk land
	beargumenteren
bewijskonst	verbergen
bewimpelen	omvang van een landbezitting, rechtsgebied
bewint	begroeid
bewossen	beschuldigen, aanklagen
bewroegen	beide
bey	afk. bezirk, rayon, gebied, district
bez.	heraldiekteken, een schild waarop
bezaaid	meerdere gelijke tekens
	bes
beze	hooggeschat
bezent	bemind
bezind	rayon, gebied, district
bezirk	vervloekt, ook door erge ziekte gekweld
bezucht	afk. op huw. akte, bruidegom
Bg	biasband, schuine strook
biais	heilige schrift
biblia sacra	bijbel
biblia	boekbinder
bibliopegus, bibliopega	boekverkoper, boekhandelaar
bibliopola	steenhouwer
bickelaer	tweekleurig
bicolore	soldaat
bidasse	verzoeken, verzoek
bidden, bede	gerechtshandelaar, beulsknecht, pedel
bidellus	slaan
biden	op de tweede dag
biduo	twee dagen
biduum	bij voorlopige voorziening
bie provincie	

biebuich	bienkorf
biekaar	imker, bijenhouder
bieman	imker, bijenhouder
bien-fonds	vastgoed, onroerend goed
bienn(al)is	tweejarig
biennalis, biennis	twee jaar oud
biennium	periode van 2 jaar
bierbeschoyer	bierbezorger
bière	doodkist
bierhaan	drinkebroer
bierpul	kroes voor bier, voorzien van een deksel
biersnelleken	potje bier
biertje	biermaat in de 17 ^e eeuw, 1 biertje = 1 ltr.
biest	beest
bigami	van de bigamist
bigamus	gelijktijdig met twee vrouwen gehuwd
biggelsteen	kieselsteen
bij falte (faute)	bij in gebreke blijven
bij gebreck	bij verstek
bijker	imker, bijenhouder
bijlhouwer	timmerman
bijlust	overspel
bijnden	binden
bijnnenbrouwer	bierbrouwer die binnen de stanswallen bier brouwt
bijslag	toegift
bijstander	helper
bijsterveld	schraal en vaak onvruchtbaar terrein
bijteecken	tegen merk, tweede merkteken
bijten	fluisteren
bijtevel	kramp in de ingewanden
bijvanck	de gehele, meestal afgesloten omvang van zijn huis of erf
bijwijf	bijzit
bikken	eten
biljou	baljuw
bille	bilhamer, hamer om te billen
billen	groeven in molensteen scherp maken
billietten	bevelschriften tot betaling
bilo	vloek
bilwortel	bilzekruid
bimaritus	voor de tweede maal gehuwd, bigamist
binatus, binati filii	tweelingen
binde	dakbalk

Bindrium	>s Hertogenbosch
bini	twee
binnebinder	rietdekkersknecht
binnen veertien nachten	binnen twee weken
binnenbedrijver	die zijn land binnen de eigen gemeente bewerkt
binnenburger	burgerschap van persoon die binnen de stadsmuur woont
binnenjarich (pacht)	de vervallen pacht van het lopende jaar
binnenkosten	belastingen, nodig om de onkosten van de gemeentebesturen te dekken eens per jaar mocht de omstelling van de binnenkosten gedaan worden, dorps -, gemeentelasten
binocle	lorgnet, knijpbril
binubus	voor de tweede keer getrouwd
bique	wijf, vrouw, meisje
birmenter	perkamentmaker
bis milies	tweeduizend maal
bis	twee
bisaïeul, bisaïeule	overgrootvader, -moeder
bisex	schrikkeljaar
bislaght, bislaep	valse munt
bislapen	bij iemand slapen, ook gemeenschap hebben
bispel	vertelling met een zedelijke strekking
bisse	zeer fijne stof
bisser	hoofdstelsmid, gebittenmaker
bissextile,	schrikkel
bistandeman	adviseur, raadgever, -geefster
bitebau	boeman
B.L.	afk. benevole lector, welwillende lezer
blad	heraldiekteken, zonder verdere aanduiding altijd een lindeblad
bladarius	graanhandelaar
bladen	oogsten, de vruchten van het land verzamelen, vruchten plukken
bladergoud	bladgoud
bladinghe	vruchtgebruik
blaffaard	legger
blague	tabakszakje
blaker	toorts, olielampje, hanglamp, maar ook een pan waarin >s nachts een vuur lied brandden
blamatie	schande

blamen	lasteren, iemand te schande maken
blameren	schandelijk behandelen
blanchir	onschuldig verklaren, vrijpleiten
blanchisseur, blanchisseuse	wasbaas, -vrouw
blancke	Frans (zilveren) betaalmiddel, reeds bekend in 1268
blanden	mengen, mengen, een mengsel maken
blander, (mede)blander	bereider van een mede of honingwijn
blank, blanke	betaalmiddel, zilveren munt
blaser	balgentreder, orgeltrapper, windmaker voor het orgel
blashemie	godlasterend,
blason	blazoen, wapen(schild), heraldiek
blaspheemeeren	godlasterend, iemands eer te na spreken
blat	aan twee zijde te beschrijven vel papier
blate	steenvalk
blatiers	kooplieden in granen
blatner	harnasmaker
blattervater	pokkenhuis beheerder
blauvoet	steenvalk
blauw	heraldiektaken, de kleur blauw, ook azuur genoemd, aangegeven door horizontale arcering
blauw	schraal, van slechte kwaliteit
blauwen	blauw maken, verven van stof
blauwer Ostertag	zondag voor Pasen, palmpasen
blauwer	stofverver
blazen	drinken
blazoen	wapen
blé noir	boekweit
bleeckeling	soort slechte kwaliteit turf
blein	blaar
bleken	schelden
bley	scheldwoord tegen een vrouw
bli	lood
bliaut	een zijden stof
blide	blijde, oorlogswerktuig om stenen mee te gooien
bliekblank, -wyt	inwit
blikvyst	iemand die zeer bleek ziet
blieter	landloper, vagebond, bedelaar, schooier
blieterij	landloperij, bedelarij, schooierij
blijberch	loodmijn

blijde	oorlogswerktuig om stenen mee weg te slingeren
blijfsels	gerechtelijke toewijzing van bv achterstallige renten en boeten
blijven in het sterfhuis	een nalatenschap aanvaarden met schulden, lasten en baten
blijven in het sterfhuis	een nalatenschap aanvaarden met schulden, lasten en baten
blijven uit het sterfhuis	niet aanvaarden van een nalatenschap
blijver	langstlevenden
blinde	vensterluik
blindencost	bijkomende onvoorziene kosten
blink	onbegroeide duintop
blocdeel	houtenprop in muur om haak in te slaan
blochuis	gevangenis
blockmeester	wijkmeester in een stad
blocslot	groot hangslot
blocsteen	gebakken metselsteen
bloedbewant	bloedverwant
bloedkleur	heraldiekteken, Duitse (rode)kleur, aangegeven door verticale - en schuin - linkse lijnen over elkaar
bloedschand	incest
bloeling	bloedworst, maar ook een slecht mens
bloeme	menstruatie, maar ook gezwel
bloetbewant, bloetgewant	bloedverwant
bloetganc	buikloop, dysenterie
bloetijl	bloedzuiger
bloetlaten, bloed loop	verwonding door steekpartij waarbij bloed vloeit
Bloetswege (van)	als bloedverwant
bloiende	menstruatie
blok	deel van een weiland
blok	houten strafwerktuig
blote	geschoren schapenvacht
bloten	beroven
blouwsteen	hardsteen, arduin
blum-Ostertag	zondag voor Pasen, palmpasen
blussen	bevredigen
blussing	vernietigen
bly, blij	lood
B.M.	afk. Beatae Memoiae, zaliger gedachtenis
bm.	afk. bourgemaitre, burgemeester van de gemeente

B.M.V.	afk. Beatae Mariae Virginis
bn.	afk. bien, goed
bo.	afk. bon, goed
bocraen, bolcraen	stof van geitenhaar
bocxhoren	ram werktuig
boddeck	kuiper
bodeger	schietboogmaker
bodelinc	ingewanden
bodescep	boodschap
boefveclocke	avondklok, de stadspoort wordt gesloten
boeisel	loodgieterwerk
boek	beuk
boeke	beukenboom
boel	minnaar
boelen	minnekozen, vrijen zonder bijbedoeling
boeleren	overspel spelen
boelin	vrijster, geliefde
boemwol	katoen, boomwol
boen	goed
boerckoishof	moestuin
boeren	bewoners op het platteland
boeren, beuren	in ontvangst nemen, heffen van rente
boerenkikken	rommelen
boerewapens	burgerwapens
boerman	boer, landbouwer
boesem	hart
boet	baak
boeten	herstellen, terugbetalen, goedmaken
boethuus	huis waar de netten hersteld werden
bof.	afk. beau-frère, zwager
bog.	afk. bourgeois, burger, iemand uit de middenklasse
bogger	schavuit
bohémien, bohémienne	zigeuner(in)
boi	boei
bokel	borstwapen
boksen	broek
bol	inhoudsmaat, 1 bol = 1,7 ltr
boleren	vrijen, minnen
bolkruis	heraldiekteken, verkortkruis met bollen aan het eind, heet ook appelkruis
Bolsverda	Bolsward
bombaerde, bombare	oorlogswerktuig om stenen mee te slingeren

Bombarda	geweerschot, schot
bombardarius	bliksmid
bombardicus	buksschieter, schutter, kolvennier
bombardus	buksmeester, kanonnier
bombazijn	geweven stof, waarvan de inslag van wol is en de schering van zijde, vooral voor werkmansondergoed
bombicinator	zijdeweaver, brokaatmaker, zijdewerker
Bommelia, Bommel	Zaltbommel
bon	buurt, wijk
bona	goederen
bona fide	ter goeder trouw
bona hereditaria	erfgoederen, stamgoederen
bona materna	goederen van moederszijde
bona minorum	goederen die aan een minderjarige toebehoren
bonarium	bunder
bondieuserie	femelarij, bigotterie, kwezelarij
bonetten, bonet	muts
bongaert	boomgaard
bonge	trommel
bonger	trommelslager
bonget	valies, koffer
bon-henri	brave hendrik
boniche	(jong) dienstmeisje
bonne-maman,	grootmoeder
Bononia	Bologna
bon-papa	grootvader
bonus	goed
boo	deurwaarder
boodschap	lastgeving
boom (te)	aan de galg
boom	grens, bodem, grondslag
boomhouder	tolboomhouder, inner van de tol
boomhouwer	zadelboomhouder, maker van zadels
boonganger	(rijk of in aanzien) burger die aan de magistraatsverkiezing mocht deelnemen
boonheer, boonman	magistraat (gekozen tijdens de magistraatsverkiezingen)
boonlote	loting met bonen, o.a de magistraat - verkiezing. Met witte en bruine bonen
boonmael	maaltijd die na de magistraatsverkiezing werd gehouden.
Bop.	afk. beau-père, schoonvader

borchmeester	burgemeester
borchrinck	ijzeren ring aan de poort van een kasteel.
borchwerck	leenherenwerk, werk dat men moest verrichten voor de leenheer
bordeelbok, bordeelbrok	hoerenloper
bordehouwer, borthouwer	houtsnijder
borg	toeverlaat
borgbrief	akte van borgtocht of indemniteit
borge	hij die zich garant stelt
borgeren, borger	burgers
borgerschap	waarborg
borne	grenssteen, grenspaal, paal,
borrelwacht	nachtwacht
bors	schatkist
borsse (leere)	leren beurs, geldbuidel
borsten	breken, barsten
borstlap	lap op de boezem gedragen door vrouwen
borstrok	onder het hemd gedragen kledingstuk
Borussia	Pruisen
bos	hoeveelheid, 1 bos = 104 stuks
bos	musket, geweer, roer
bos	os
bosboom, busboom	taxis
boschcolen, boskool	houtschool
Boscoducem	>s Hertogenbosch
bospoederhuus	kruitmagazijn
bospoermaker	buskruitmaker
bosquet	bosje, bosschage
bossaen	schapenleer
bossekruit	buskruit
bossen	stoeien, stompen, wegduwen
botdrager	betaalmiddel, 1 botdrager = 36 schilling
boten	boeten
botergulde, boterpacht	pacht betaald met boter
boterlepel	houtenlepel om boter uit de boterton te scheppen
botersmout	botervet
botje	betaalmiddel, zilveren munt in Brabant
botjesmaat	graanmaat, 1 botjesmaat = 0,32 ltr.
botte	domkop
botten	vals spelen bij dobbelen
botter	boter, maar ook valsspeler
botter	valsspeler
bottertanden	voorste tanden

bottier	laarzenmaker
botting	een soort belasting die betaald moest worden bij het (werk)bezoek van de graaf aan het dorp. Meestal hield hij er dan gelijk een rechtszitting
botularius	worstmaker, worststopper, worsthandelaar
Bouces de la Meuse	de monding van de maas
boucher	slager, beul, wreed mens
bouffon	nar, hofnar
bouge	krot, kot, hok
bougette	leren reiszak
bouille	melkbus
bouilleur	(brandewijn)stoker
bouleau	berk
boulet	(kanon) kogel
bouman	landbouwer, boer
bouquetin	steenbok
bourbier	modderpoel
bourdeel	bordeel
bourg	groot dorp, stadje
bourgade	dorpje, gehucht
bourgemaitre de la commune	burgemeester van de gemeente
bourgemestre	burgemeester van de gemeente
bourgeois, bourgeoise	inwoner, inwonster v. dorp of stad, poorter
bourgeoisie	poorterschap, poorterrecht
bourreau	beul, scherprechter
bourellier	gareelmaker,
bourellier	zadelmaker, leerbewerker
bourse	beurs
bouseux	boer
bouw	oogst
bouwen	boven rok
bouwknecht	boerenknecht
bouwlien	boeren
bouwman	boer
bouwvrouw	boerin
bovelinck	hoogstammige fruitboom
boven recht	meer dan het recht vereist
boven	in weerwil van
boves	ossen
boviné	rund
bowman	boer, landbouwer
b.p.	afk. baptizatus parcho, gedoopt door de pastoor

BR	afk. Bataafse Republiek
Br.	afk. brumaire, maand van de nevels
braak	omgeploegd land dat men onbebouwd laat liggen
braakliggend	braakliggend gedurende een jaargetijde
braakvruchten	waarschijnlijk kleine tiendvruchten
braauwspiker	gesmede spijker
brabançon, brabançonne	Brabander, Brabantse
Brabantia, Bracbantum,	
brachet, brachmond	juni
bractearius	goud en zilversmid
bragade	bluf
brak	heraldiekteken, hondenkop (pen) met hang of flaporen en uithangende tong
branche ainée	oudere linie, oudere tak
brander	brandstichter, maar ook brandijzer, haardijzer
brandereel	loden, ijzeren of stenen bol die rond geslingerd werd om iemand te verwonden
brandhaak	ijzeren haak aan lange houten steel
branding	brandhout
brantmuer	gemeenschappelijke muur tussen 2 woningen of buitengevelmuur, deze mocht geen houten - en leem - (klei) delen bevatten
brantpalen	palen welke de uiterste grenzen aangaven van iemands eigendom of gebied
brantroede	haardijzer, waarop het brandhout lag
brantsack	natte met graan gevulde zak voor op de rug bij het blussen
brantschat	geld waarmee de brandstichting en plundering werd afgekocht
brantteecken	brandmerk, meestal op de schouder van een veroordeelde tot brandmerken
bras.	afk. brassier, brouwer
brasiator	moutmaker
braspennig	betaalmiddel, 1 braspennig = 1 stuiver en 8 deniers, ook 1/40 van een Philippus daalder
Bratucpantus	Brabant
brautkind	een voorkind, een kind geboren voor het huwelijk
braxator, braxiator	brouwer
brcgd.	afk. brigadier
bredanus	van Breda

breem	brandbaar droog struikgewas
breidentag	pap dag, 1 februari
breineloos, breyneloos	krankzinnig
breiser	passementmaker
breke	braakliggend land,
Brema	Bremen
breme	traliedeur
breucken	boetes, misdoen
breucker	overtreder, misdadiger
breuckmeester	persoon belast met het innen van de boetes
breucksalich	die de boete moet betalen
breuken	vergrijpen
breve	brief
brevi	in het kort
brevis,	kort
breyer	mandenmaker
breyf	brief
bricksteen, brycksteen	baksteen
Brida, Briela, Helium	Den Briel
brieder	brouwer
brief, brieve	akte of oorkonde, vaak vooraf gegaan door de naam van de maker bv schepenbrief
briefgelt	kosten van een wettelijke akte, legeskosten
brieflesing	vonnis tot inbeslagneming verleend na inzage van de schepenbrief
brigand, brigant	schurk, boef, ook licht bewapende soldaat
brigandage	dieverij, roverij
brigandine	borstharnas
brijeeren	bewerking van lakenstof
brijman, briman, brijmänner	betaalmiddel, zilveren munt geslagen te Tricht, waarde onbekend
brijn	pekkel
briqueterie	steenbakkerij
brochage	met goud-, zilver- of zijdedraad bestikken
broche	(braad)spit
broché	geweven stof, brokaat
brocheur, brocheuse	brokaatwever, -weefster
brodeuse	borduurster
brodich	die bij iemand inwoont en in de kost is
broeck, broek	moeras, drassig land, ook land dat jaarlijks onderloopt en begraast kan worden
broeckage	weiden, beemden
broeckilie	korte broek
broekland	weiland

broeteter	kostganger
broetjong	broodmes zonder scherpe punt
broetzaet	gemalen koren waar bood van werd gebakken
broitgesinde	huispersoneel, bedienden
brokelic	strafbaar, schuldig aan strafbaar feit
broken, breuken	inbreuk maken op de rechtsorde, strafrechtelijke overtreding
brokenn	geldstraffen
brongräber	putten - bronnengraver
broodtbidder	bedelaar
broodzetting	de prijs en het gewicht van brood zoals dat door het Rijnlandse bestuur werd vastgesteld omstreeks 1800
broot bidden	bedelen
brootbidder	bedelaar
brootcoren	tarwe
brootse	breekijzer
brootstal	broodkraam op de markt
broussaille	struikgewas, struiken, kreupelhout
broussailleux	met struikgewas bedekt
Brouwari portus, Bruvenhavia	Brouwershaven
bru	schoondochter
bruch-steinschneider	heelmeester, chirurgijn
bruek	vergrijp, misdrijf
bruel	beemd, weide
bruetkijste	bruidskist, kist met de uitzet van de bruid
Brugae, Brugis, Brug	Brugge
bruiden	beslapen, maar ook verkrachten
bruidje	bedoeld wordt een communicantje wiens toisel gelek op dit van een bruid
bruier	plaaggeest, duivel
bruikweer	hofstede, pachthoeve
bruin	heraldiekteken, kleur bruin, aangeven door verticaal gekruiste arcering
bruitwech	mestweg
brum.	afk. brumaire, nevelmaand
brumaire	oktober, nevelmaand
brußtag	woensdag voor de laatste drie-eenheidzondag
brustschneider	korsettenmaker
bruwet	tweewielig landbouw kar met klein extra wiel
bruwette	vervoeren
Bruxellae, Bruxellis	Brussel

bruxellensis	van Brussel
bruycker	gebruiker
bruynswert	pikzwart
BS	afk. burgerlijke stand
b.s.	afk. baptizatus sacellano, gedoopt door de kapelaan
bubulcus, bubulcarius	koeherder, ossendrijver, ossenhoeder
buccinator, bucinator	hoornblazer, trompetblazer
bûcher	brandstapel
bûcheron	houthakker
budel	beul
buele	verwante
buffel	beul, scherprechter
buffel	wambuis
buick ghebroken	huwelijk is ontbonden bv door overlijden
buidelkist, budelkist	meelkist
buiingen	beschoeiing
buiklust	vleselijke begeerte
buiskool	witte kool
buitelaartje	inhoudsmaat van botervat, 1 buitelaartje = 1/4 kinnetje = 9,36 kg
buitendach	buitengewone rechtszitting
buitenijen	het terrein buiten de stadsmuur, dat tot het stedelijk rechtsgebied behoorde
buitenluiden	vreemdelingen
buitennij	voorstad, gehucht
buitensbaans	afgelegen
buk	bok
bulle	pauselijke brief
Bullio(nium)	Bouillon
bulsarius	tassenmaker, geldbuidelmaker
bulster	stromatras, kafmatras
bundel, bendel	gewicht, 1 bundel = 3,2 kg
bunder	oppervlaktemaat, 1 bunder is ca 400-450 vierkante roeden, ook gezien 2 bunder = 3 morgen
bunderboeck	kadaster, erfregister
bundergelt	grondbelasting
bundighsten (te)	zoveel mogelijk in rechten bindend
bunxem	bunzing
Burdigala	Bordeaux
burdonarius	lastdierendrijver
burge, burg	borgen, borg
bûrgemeister	burgemeester van de gemeente

burgensis, -is	burger
burgerlijk huwelijk	zonder godsdienstplechtigheden huwen
burgerlijke begrafenis	begrafenis zonder kerkelijke plechtigheden
burgerrecht recht	uit het burgerschap voortvloeiend
burgerscap	het burgerschap
burggravius	burggravin
burggrave	burggraaf
bursarius	beurzenmaker, leerbewerker, tassenmaker, zadelmaker, kassier, ontvanger, beursstudent
busboom	taxus
büschenschmied	geweermaker, geweer-smid
busclood	kanonskogel
Buscum Ducis	>s Hertogenbosch
busgat	schietgat
busken	bosje
bust rapes	grafschender
butenpoorterscep	burgerschap van persoon die buiten de stadsmuur woont
buticularis	schenker
butseel	wijnzak
buucevel	dysenterie, diarree
bygerde	begeerde
byhach	behagen
byleven	believen

Aanvullingen letter **B**.

C

C	afk. 1000
C of c,	afkorting, centime
c	afk. canonicus, kanunnik
c	afk. Cité le, de stad
c	afk. compte, rekening
c.a.	afk. Cum annexis, met dat gene wat er aan vastgeknoopt is, wat er bij behoord
ca.	afk. ongeveer, circa
caban	korte wollen jas
cabaret	meubeltje met likeurstel
cabaret	spijshuis, eethuis
cabarettier	herbergier, restaurateur, café baas
caboché	kopspijker
cabuiskool, cambuys coolen	kropkool
cacelanus	kapelaan
cachereau	waarschijnlijk een huishoudboek dat men achter slot en grendel bewaarde
cachet de cire,	lakzegel
cachet de cire,	lakzegel
cachet	stempel, zegelstempel, lakstempel, ook gage, honorarium
cachet	zegel(afdruk), zegelmerk, lakzegel
cachexia	groene ziekte, tering, tuberculose
cachot	(donkere) gevangenis
cachtel	jong veulen
cacubarius	kachelmaker, oventegelzetter
cadastral, cadastraux	kadastraal
cadaver	lijk
cadavéreux	lijkachtig
cadavre	kadaver, (dood) lichaam, lijk, dode
caddewadden	slecht soort leer, niet te gebruiken voor schoenen
cadere ab	kwijtraken
cadet, cadette	jongste kind, benjamin
caduceator	onderhandelaar, bruggen en wegenbouwer, wegmaker, stratenmaker
caecelator ferarius	stempelmaker, ijzersnijder,
caecelator monetarium	muntstempelmaker
caecelator typorum	lettersnijder
caecus	blind
caef	schoorsteen

caefbalck	draagbalk voor de schoorsteenmantel
caefcleet	rokje aan onderzijde schoorsteendraagbalk
caek	schand, schandpaal
caelator	graveur
caelebs, -libis	vrijgezel, ongehuwd
caelibatus	ongehuwde staat
caelibis	van de ongehuwde man
caelum abut, caelum abiit	is naar de hemel gegaan
caementarius	metselaar
caer	fuik, maar ook een kam om wol te hekelen
cafcoen	schoorsteen
cafcoene	stookplaats, schouw
cafcoengelt	schoorsteenbelasting
caffa	zeer dunne zijdestof, fluweel
caffamacher	fluweelwever
caffoor	fornuis
cage à poules	kippenmand
caillé, caillebotte	bij kaasbereiding de wrongel
calabas	gevangenis
calaber	kleed met korte mouwen
calaenge	aanroepen
calaingnie	aanspraak op iets, eis, vordering op iets
calamus	fout
calange	aanspraak, eis
calcariator	sporenmaker
calcarius	kalkmaker,
calcarius	spijkersmid, nagelsmid ??
calciarius, calcearius	schoenmaker
calciferrator	hoefsmid
calculatie	berekening
calculus	legpenning, rekenpenning
caldatorium	stookplaats (in klooster)
calendae	de eerste dag van de maand (op de oud Romeinse kalender)
calendis	op de eerste dag van de maand (op de oud Romeinse kalender)
calengier	opeisen, vernaderraar
calengieren	verbaliseren, in beslag nemen, arresteren
calengieren	verkondigen
caletum	Calais
calice	miskelk
calicot	ongebleekt katoen
calida feбри	door een warme koorts
calidus	warm

califex	kelkenmaker, kannengieter, ook gezien voor schoenmaker
caligarius	soldatenknecht, kousenmaker
caligator-is	laarzen -, schoen - broekenmaker
callifex	laarzenfabrikant
calomniateur, calomniatrice	lasteraar, -ster, kwaadspreken
calomniëren	belasteren
calopedarius	houten -schoenmaker
calsieder	stratenmaker
calum(p)niare	gerechtelijk protest aantekenen tegen....
calumnia	laster, kwellerij
Calvarius	nagelsmid
camard (la)	magere Hein
cambiator	wisselaar
cambrouse	platteland
cambase	voorraadkamer, ook hok, kot, hol, krot
cambusier	bottelier, hofmeester, proviandmeester
camera imperialis	rijks kamergericht
camériste	kamermeisje
camerlingelt	hetgeen de nieuwe leenhouder of leenvolger de heer verschuldigd was, wanneer een leen door overeenkomst (wandelcoop) of door overlijden (sterfcoop) in andere handen overging
camervoocht	voogd van wezen, door de schepenen aangesteld
camion	kar, (slepers)wagen
camisole	borstrok, nachtijkje, vestje
camp	stuk grond
campanarius	klokkenluider, koster
campanile	vrijstaande klokkentoren
campareren	verschijnen
camparitie	het verschijnen in rechte, ook gezien vergelijk
campen	akkers
campi custos	veldwachter
Campi pars	cijns betaald met veldvruchten
Campi(s)	(te) Kampen
camporum	veldwachter
Campoveria, Veria, Vurnia	Veere
campsor	wisselaar
campus	kamp, omheind veld of land
cancellare	doorhalen
cancellarius	kanselier

cancellatum candeeldach	de dag die volgt op die, waarop men een trouweest of huwelijksmaal heeft gegeven
cancelleren	uitschrappen
candelarum artifex	kaarsenmaker, kaarsengieter
candidarius	bleker
canefas	grof linnen uit hennep vezels
caniparius	kelner
canite tuba	4 ^e advent
canner	de pijp uitgaan, doodgaan
canon	verzameling geschriften die tot de bijbel worden gerekend
canonicus	kanunnik, wereldlijk, legaal
cantafusor	kannengieter
cantate	4 ^e zondag na Pasen
cantatum	gezongen
canton	kanton, deel van een provincie
cantonnement	inkwartiering
cantonnier, cantonnière	wegwerker,
cantor, -is	zanger, voorzanger
cantrifex, cantrifusor	tinnengieter
cantsler	kanselier
canzonen	gedichten in liedvorm
capeline	breedgerande dameshoed
capellani	kapelaan(s), hulpgeestelijke (n)
capellanus, capellonen	
capillamentarius	pruikenmaker
capita	hoofdstuk, hoofd
capitael	waar rente aan vast zit
capitagium	hoofdelijke belasting, hoofdcijns
capitaneus	kapitein
capitaneus equestris	ritmeester
capitulum, capittel	college van geestelijken (kanunniken) dat gezamenlijk de zielzorg in een parochie uitoefent, hoofdstuk van een reglement
caponator	herbergier
caporal, caporaux	korporaal
capote	mantel met capuchon
cappeccay	officier
capproen	hoofddecksel voor een man
capsarius	puttenmaker
cap ^{ne}	afk. capiteine, kapitein
capt	afk. capitaine, kapitein
caput adventus	begin van de advent
caput jejunii	begin van de vasten, aswoensdag

caput	hoofdstuk
carbonarius	mijnwerker, steenkoolhouwer, kolenbrander
carcan, carcanum	halsijzer voor misdadiger
carcant	collier van goud
carcer	kerker, kerkerkot
cardé	kaardgaren, kaardwollen
cardewaegen, kardewaghen	kruiwagen
cardewanier	leerbewerker
carêmede	vasten (tijd)
carere, carui II	missen
caretarius	voerman
carillonneur	beiaardier
caritas dei	zaterdag na Pinksteren
carne	karmeliet, karmelietter monnik
carmel	karmelietenklooster
carmin	karmijn (rood)
carminarius	kamerheer, thesaurier, financiënbeheerder
carnarius	slager
carne	rotwijf
carnifex	beul, scherprechter, vilder, slager, vleeshouwer
carnificis	van de beul, van de scherprechter, -vilder, -slager, -vleeshouwer
carnisprivium clerico	7 ^e zondag voor Pasen
carnisprivium vetus	6 ^e zondag voor Pasen
carnisprivium	vasten avond, ook de vastentijd
caroliguldens, carolusguldens	goudstuk met de beeltenis van Karel de V. vanaf 1521 betaalmiddel, later ook in zilver uitgevoerd, 20 stuiver = 1 carolis gulden
Caroloregium	Charleroi
carpentarius, capentier	timmerman, wagenmaker
carreën	vierkante vestingtoren
carriole	(lichte) boerenwagen
carruca	kar, wagen
carrucarius	karrentrekker, voerman
carta de hidalgia	adelbrief
carta	oorkonde
cartularium	register van akten
Carvo	Grave
cas van (in)	in geval van
cas	geval
casa	huis
Casandria	Cadzand
casels	kazuifels, priestergewaad

caseneer	kaasboer
caser	uithuwelijken, trouwen
casier	kaasmaker
casken	kastje
casque	helm
casselrie	ambt, waardigheid of leen van de kastelein, kasteleinsvrouw
casseren	uitdoen, uitmaken
castelain	uitbater van andermans hofstede
castelein = castelain	kastelein, slotvoogd, burchtvoogd, burggraaf
casteleine = casteleinige	kasteleines, vrouw van een kastelein
castellanus	kastelein die een kasteel beheert voor een eigenaar
castigare	tuchtigen, corrigeren
castrator	vee besnijder, castreerder,
castrensis	kasteelheer
casu necessitas	in het noodzakelijke geval, een noodzakelijk geval
casu quo	in welk geval
casualia	kerkelijk gebeuren
cataracta Gandavensis	Sas van Gent
catarrhus	zinking , ook gezien neusverkoudheid, darmontsteking
catechismus	overzicht van de christelijke leer in vragen en antwoorden
catholicus	katholiek
catologus confirmatorum	naamlijst van de gevormden
catopticus	spiegelmaker
cattijf	rampzalig
Cattorum Vicus	Katwijk
cauchier	stratenmaker
caucidicus	advocaat
caupo	waard, herbergier, brouwmeester
caupona	herberg, kroeg, drinkhuis
causa	oorzaak, reden, bewijs
causa civilis	burgerlijke rechtszaak
causa mortis	doodsoorzaak
causa uxoris	uithoofde van het huwelijk
caue.	afk. cause, (rechts)zaak
cauon.	afk, caution, borg(tocht), waarborg(som), garantie,
causeren	voortbrengen
causidicus	advocaat
cautele	voorzienigheid

cauteleus	voorzien
cautère	brandijzer
cautie pro litium expensis	waarborg voor de kosten van het proces
cautie, cautio, caution	borgtocht onderpand, zekerheid
cautio	borgtocht, waarborgsom
cautionaris	borg, borgsteller
cavalje	bouwwallig huis
caveau	grafkelder
caveldijck	deling- of afscheidingdijk
cavere de rato	borgstellen voor een medestanders aandeel bij een veroordeel
cavere	behoedzaam, voorzichtig zijn
caveren	een borgsom storten, borgstellen
cavilleren	strijden
c.c.	afk. compte courante, rekening-courant
cedere	overdragen
cedul	rekening, receipt
ceedule	akte, schuldbekentenis
ceel	rekening
ceindre	omgorden, omwikkelen
cekreet	w.c. hokje
celebrare	vieren
célébration d'un mariage	huwelijksinzegening
celebratus	geviert
celebravi	ik heb gevierd
celebreeren	akte verlijden bij de notaris, bekend maken, dienen, eren
celebs, coelebs	ongehuwd
cellarium	kelder
cellarius	kelder -of keukenmeester
cementarius	metselaar
cemeteric, coemeterio	op het kerkhof
cena domini	donderdag voor Pasen, laatste avondmaal
cénacle, cenakel	avondmaalszaal
cenbum	Gennep
cendre	stoffelijk overschot
cène	laatste Avondmaal
cenotaaf	monument, graftombe zonder lijk omdat het nooit terug gevonden is, gedenkteken voor onbekende soldaat.
cens	schatting
censeur, censo	censuurambtenaar
ensor librorum	in de R K -kerk de boekenkeurder, na wiens goedkeuring (nihil obstat) de bisschop zijn

	toestemming verleent om te drukken (imprimatur)
censuarius	erfpachter
censurabel	belastingplichtig
census hereditatus	erfpacht
census inclusus est	de cijns is inbegrepen
census vicinorum	gebuurcijns
census	belasting, rente, cijns
centarius	honderdjarige
centaurée bleuet	korenbloem
centenaar	gewicht, 1 centenaar = 100 pond, ca 49,5 kg, na 1820 de niet officiële naam voor 100 kg
centenaire	honderdjarig
centenarius	honderdjarige
centesimus	honderdste
centesimo	op zijn honderdste, in het honderdste jaar
centum	honderd
centuria	compagnie
centurio equestris	ritmeester, cavaleriekaptein
centurio	ritmeester, kapitein, bevelhebber over honderd man
cep	ploegboom
céramiste	pottenbakker
cerarius	fabrikant van was
cerchers, chercher	tolbeambten, douaniers
cercueil	doodkist, ook fig. lijkst
cerdo, -nis	schoenmaker, leerlooier, handwerksman
cereficarius	waskaarsenmaker
cerevisarius	brouwer, bierschenker
certera desunt	de rest ontbreekt
certificat de bonne vie et	
certificatie	verzekerd
certificeren	getuige in rechte,
certifieren	verzekerden
certijn	betrouwbaar
certus	zeker
cervillarius	helmmaker, helmsmid
ces	failliet verklaren
cesseren	staken, ophouden
cessi	wijken, overdragen
cessum	wijken, overdragen
cetera	de rest, de overige dingen
ceterus	andere
ceterus	overig

ceurnoten	schepenen of dorpsfunctionarissen in Oost-Nederland
cg.	afk. cousin germain, volle neef
chaerotjen	zalfooosje
chaînette	kettinkje
chais	rijtuig
chaise	koets, sjees
chal.	afk. cheval, paard
chalcographus	graveur, plaatsnijder
chambre ardante	rouwkamer, kamer waarin een door brandende waskaarsen omringde lijk-kist staat
chameau	rotwif, klerewif, kreng
champ de foire	kermis, marktplein
champ	veld, weide, akker, terrein, gebied
chanoine	kanunnik
chap.	afk. chapitre, hoofdstuk, (dom)kapittel
chapelain	(huis)kapelaan
chapelier, chapelière	hoedenmaker, -maakster
chappelle ardante	de door talrijke brandende kaarsen met vurige gloed verlichte kapel, waar het lichaam van de overledene opgebaard staat, rouwkapel
chappelle	kapel, ook geestelijken van een kapel, kerkkoor
chapitre	kapittel, college van geestelijken dat gezamenlijk de zielzorg in een parochie uitoefent, hoofdstuk van een reglement
char.	afk. charretier, voerman
char funèbre	lijkkoeets
charbonneux	miltvuur
chargement	verandering
Chargeren	belasten, opdragen
charpentier	timmerman
charretier	voerman
charron	wagenmaker
charta	papier, blad perkament dat ter bekrachtiging is voorzien van een zegel
chartarius	papiermaker
charter	oorkonde
châsse	(relik)schrijn, relikwieënkast
Châtelaine	genoemd omdat burchvrouwen veelal een dergelijk apparaat plachten te dragen

chatelaine	ketting, lint of band door vrouwen om het lichaam gedragen, en waaraan sleutels e.d. gehangen werden
chatellenie	castelrie
Chattorum Vicus	Katwijk
chaufour	kalkoven
chcun.	afk. chacun, ieder, elk
chelista	vioolspeler
chemineye	schoorsteen
chiering	verkoop bij opbod aan de meest biedende
chiffres romains	Romeinse cijfers
chijn, chijs	belasting, schatting, pacht, rente
chijsboec	boek waarin alle pachten, renten en belastingen zijn opgetekend
chijsngoet, scijngoit	belastingplichtige goederen
Chilonium	Kiel (D)
chimaera	heraldiektaken, heeft gezicht, en borsten van een vrouw, voor- en achterpoten van een leeuw, lichaam van een geit en staart van een slang
chiromatie	hand -leeskunde
chirothecarius, chyrotecarius	handschoenmaker
chirurgien, chirurgus, chirurgijn	dokter, wonden hersteller
chn.	afk. charron, wagenmaker
choefoer	komfoor
choor	koorgedeelte in kerk
choralis	koorknaap
christ	Christusbeeld
christiane	op christelijke wijze
christianus	christelijk
chronike	een boer van tijd?
churz	keurvorst
chymiather	alchimist
ciborie	heraldiektaken, miskelk
cig.	afk. cousin issu de germain, achterneven
cijs, tijns, tins, accijs	belasting, schatting, rente
cijsrente	erfpacht
cimetièrre, cimiterium	begraafplaats, kerkhof
cinerum	Aswoensdag
cingler	striemen, geselen, slaan
cingularius	riemenmaker
cinoper, cinopel	heraldiekkleur, vermiljoen
cinq	vijf(de)

cinq ^{te}	afk. cinquante, vijftig(ste)
cinquante	vijftig(ste)
cintré	gebogen, gewelfd
circa vespertinan	omstreeksuur in de avond
circa cingquam matutinam	omstreeks vijf uur in de nacht
circa decimam antemeridianam	tien uur 's ochtends
circa decimam matutinam	omstreeks 10 uur in de morgen
circa duodecimam diurnam	omstreeks 12 uur in de middag
circa duodecimam nocturnam	omstreeks middernacht
circa meridiem	omstreeks 12 uur 's middags
circa vesperam	omstreeks de avond
circa, cirea, circiter	ongeveer, omstreeks
circoncire	besnijden
circonscire une propriété	afgebakend eigendom
circonscire	afbakenen
circulator	landloper, ook venter, marskramer
circumcisie	besnijding
Circumcisio Domini	Besnijdenis des Heren (6 januari)
Circumcisio	Besnijdenis (1 januari)
Circumdederunt	9 ^e zondag voor Pasen
circumlocutie	een breedsprakige, een bewimpelde spraak
circumstantie	omstandigheden
cire, cire à cacheter	(zegel)lak
ciseleur,	ciseleurer, graveur
cistarius	kistenmaker
cisterne	waterput, regen opvang put
citadin, citadine	stedeling(e)
citatie, citation	oproeping, daging, dagvaarding
cité	afgesloten stadsdeel
citeren	voor de wet dagen, dagvaarden
citerne	regenput, -ton
cito	snel, spoedig
citoyen, citoyenne	burger
citrulle	watermeloen
civiele gijzeling (in)	in voorarrest, wel met bepaalde vrijheden
civilj	burgerlijk
civil, civilement, civilis	burgerlijk
civiliteit	burgerschap, beleefdheid
civis, afk. Civ.	burger
civissa	burgeres
civitas, -tatis	stad
clabaudeur, clabaudeuse	roddelaar(ster), kwaadspreker
claeuwaert	heraldiekteken, klimmende leeuw
clagere	aanklager, verzoeker

clairon	klaroenblazer, trompetter
clampser, clamser,	de pijp uitgaan
clan	stam, geslacht, sibbe
clanculo	in het geheim
claque	scharminkel van een rijpaard
clarissimus	zeer vermaard
clauculo	in het geheim
claudere	(af)sluiten
claudus	kreupel, mank, lam
clausi, clausum	(af)sluiten
claustrarius	poortwachter, huisbewaker
claustrarius	slotenmaker
Clausulae / Clusa	Sluis
clausule van submissie	clausule van akkoord met beschrevene
clausum paschae	1 ^e zondag na Pasen
clausurmacher	hersteller van boeksloten, kleinslotenmaker
clausus	gesloten
clauwaert	heraldiekteken, klimmende leeuw
claviger	sleutelbewaarder, rentmeester
cleederen	kleren
cleenoede	snuisterijen
cleermaecker	kleermaker
cleijn inportantie	van geringe waarde
cleipoel	leemgroeve, kleiput
clercsijn	misdienaar
clericus	geestelijke, geleerde, student, klerk
clericus scabinorum	schepenklerk
clerkehuis	fraterhuis
Cleva, Clevæ	Kleef, te Kleef
clayachtighe aerde	kleiachtige aarde
clibanarius	ovengieter, bakker, ovenmetselaar
clijt	klei
clite	klei
clivensis	van kleef
cloacarius	beerput afvoerder, privaatreiniger
cloaque	drekput
clocher,	parochie, gemeente, dorp
clockere	klokkenluider
clocqslach (wonende onder de)	wonende in de nabijheid van de torenklok
cloître	klooster
cloppen	de klok luiden
cloppere	koperslager
clopslach	bij openbare verkoping de hamerslag van toewijzing.

clueghene	meerdere, andere
Clusa	Sluis
clusor	smid, ook gezien juweelzetter, graveur
cm.	afk.contract de mariage, huwelijkse voorwaarden
cmmr.	afk. Commandeur, Commandeur, bevelvoerder
cmmt.	afk. commandant, commandant, bevelvoerder
cnape	gewapend dienaar
cnopen	knopen
co.	afk. compagnon, echtgenoot, partner
c.o.	afk. compte ouvert, geopende rekening
coaccusé, coaccusée	medebeklaagde
coche	reis-, postkoets
cocher	koetsier, voerman
cocotte	gietijzeren stoofpan
coctor	bierbrouwer
cocus	kok
codde	knots, knuppel
code civil	burgerlijk
codex	handschrift
coelebs caelebs	ongehuwd, vrijgezel
coelibates	ongehuwde staat
coemeterium	kerkhof
Coena Domini	Witte Donderdag
coere	keur, handvest
coermoten	bijzitters
coetus	vergadering van predikanten
coeyemeester	dierenarts speciaal voor runderen
cognaten	alle afstammelingen in mannelijke en vrouwelijke lijn van bepaalde stamouders
cognati remotiores	verre bloedverwanten
cognatio, -nis	bloedverwantschap (van moederszijde)
cognatus	verwant, bloedverwant uit de vrouwelijke lijn
cognatus	bloedverwant
cognitus, -a	verwant, verwante
cognmen	familienaam
cohabitatio	bijslaap, gemeenschap hebben
cohereditas	mee erven
cohéritier	mede-erfgenaar, -gename
coiuges	de echtgenotes, gehuwden
colationeren	gelijkmaken
colde	oude

Colen	Keulen
colier	ijzeren halskraag
coll.	afk. colonel, kolonel,
collata concordat	komt overeen met het origineel
collaterale erfgenamen	erfgenamen in de zijlinie
collaterale successie	erfenis die op een zijtak overgaat
collateralen	zijdelingse bloedverwanten
collateralis	in de zijlinie (bij verwantschap), in de zijlijn, echtgenote
collateur	die iets geeft
collatie	het recht van benoeming geestelijke, ook vergelijking van geschriften met de oorspronkelijke tekst, ook samenvatting
collatieoneren	gelijkmaken van geschriften met de oorspronkelijke tekst
collatierecht	het recht van benoeming van een predikant
collatio, -nis	benoeming toewijzing
collatum	toewijzen
collectie	vergadering
collector	belastinginner, ontvanger van de belastingen
collegiale kerk	een kerk die door een kapittel van kanunniken wordt bediend
collegii	seminarie
colligeeren	samenvoegen, verzamelen, concluderen
colligeren	vergaderen
colloratierecht	het recht om een kandidaat voor te stellen bij de benoeming van b.v. een pastoor
collusie	heimelijke verstandhouding met iemand om een ander te benadelen, samenspannen
colombier	duivenhuis, duivenhok
colombier	ouderhuis, ouderlijk huis
colonia	pachthoeve
Colonia Agrippina	Keulen
Colonia Agrippinensium	Keulen
coloniensis	van Keulen, Keuls
colonus	(kleine)boer, keuterboer, pachter
colorateur	schilder
combustie	verbranden, brandwond, verbrand zijn
comes palatinus	paltsgraaf
comes, -mitis	graaf
comitatu	in het gezelschap van
comitatus hornani	van het graafschap Horn
comitatus vittemiensis	van het graafschap Wittem
comitatus, -us	graafschap, gezelschap

comitissa	gravin
commater	peettante, meter
come.	afk. come, net als, evenals, (zo)als, als het ware
commemoratie	een gedachtenis
commémoratif	ter nagedachtenis
commemoratio animarum	herdenking van alle overleden zielen, 2 november
commendator	commandeur
commenderen	prijzen
commerans, -ntis	verblijvend, wonend
commineren	dreigen
commiseratie	medelijden
commissarius	belastingoplegger
commissie	bevel, macht
commissio	opdracht, toestemming
commissio	opdracht, toestemming
commissione pastoris	in opdracht, met toestemming van de pastoor
commissioneer	boodschapper
committent	lastgever
committeren	bevelen, macht geven, toestaan
committeren	last geven, afvaardigen, delegeren
commorans apud	verblijven bij
commorare	verblijven
commorari	verblijven, wonen
commotie	beroerte
commoveren	beroeren
comms ^{re}	afk. Commissaire, commissaris
commune	gemeente
communicanten	deelnemers aan het avondmaal
communicantenregister	register van communicanten (deelnemers aan het avondmaal)
communicatie	mededeling
communiceren	ter kennis brengen, mededelen
communio, -nis	communie
communis aqua	gemeenschappelijk water
communis plaetsa	openbare plaats, - gebied
communis platea	openbare weg
communis septimana	de week na St. Michaelisdag (29 september)
communis	gemeenschappelijk, gewoon
communitas, tatis	gemeentegronden, gemeente
commutator	wisselaar

comp.	afk.compagnie, gezelschap, groep- personen, - militairen
comparacie, comparare compareren compareerden	gelijkenis verschijnen, kopen verschijnen voor het gerecht komen, ook gelijkenis vertonen
comparerende	verschijnen voor een schepen (en), notaris of rechter
comparicij comparus	vergadering, bijeenkomst verschenen (voor de ambtenaar bij aangeven overlijden)
compas compassio Mariae compater compensatie compenseren	passer vanaf 1727 de vrijdag voor goede vrijdag peetvader, peter, peetoom als men het een tegen het ander afweegt het een tegen het ander afwegen of weergeven
competens in domo , area, horto ac hereditatibus	toekomend in een huis, erf, tuin en de erfgoederen
competent competente competeren competeteur competieren competivi, competitum compitatio gradum completorium	behoorlijk, bevoegd voldoende aangaan dat men samen met een ander begeerd rechtens toekomen toekomen, toebehoren bereken van de graad van verwantschap het laatste gebed uur in een klooster aan het einde van de dag
complice componeren compornus comportement composeren compositie compositor calopodium comptoir comptoire computare computatie computeren compy comte comte	mededader, medeplichtige maken wat men Ate samen@ beloofd gedrag schikking tot afkoop van straf wat men gemaakt heeft, een maaksel leestmaker rekenkamer, kantoor secretariaat, schrijfruimte, archief rekenen rekening rekenen kopie graaf graaf

comté	graafschap
comtesse	gravin
comtoir van den ontvanger	kantoor (te Delft) dat belast was met het centrale beheer van de pastoriegoederen op het platteland van Holland
coolwijk	toestaan
concedo, concere, consessi	ontvangen
conceptie	Maria Ontvangenis (8 december)
conceptio Mariæ	afstand (doen)
concessio, -nis	familiegraf
concession funéraire	geweten
conciëntie	vergadering
concilie	het Concilie van Trente
concilium tridentinum	concilie
concilium	begrijpen, voornemen
conciperen	medeburger, -es
concitoyen, concitoyenne	een gevolgtrekking maken, besluiten, eendrachtig maken, vaststellen
concluderen,concludendo	eendrachtigheid
concordantie	overeenkomen (met het origineel)
concordare	is gecollationeerd stemt woordelijk overeen met, stemt overeen met
concordat collata	
concordat cum suo originali	afschrift stemt, nadat het is gecollationeerd woordelijk overeen met het origineel
originali	komt overeen (met het origineel)
concordat	buitenechtelijke samenleving
concubinage	samenwonen buiten het huwelijk
concubinatus	een slaaplijf
concubine	gemeenschap voor het huwelijk
concubitus anticipatus	een kwade begeerte
concupiscentie	veroordeeld
condamné	ter dood veroordelen
condamner à mort	veroordelen
condemmare, condemnatie	verwittigen, ook gezien veroordeling
condemnatie	veroordelen, verwijzen
condemneren	veroordelen
condemnieren	veroordelen
condempneren	veroordelen
condenscederen	gezamenlijk overkomen
conducta	bruid, verloofde
conductus	bruidegom
condimentarius	specerijenhandelaar
conditicio, -nis, conditio	voorwaarde, toestand, beroep

conditiën	voorwaarden
conditus	eerbaar, fatsoenlijk
condoneren	vergeven
conducticius	dagloner, huurling
conductus paschae	1 ^e zondag na Pasen
conductus, -us	geleide
con ^{eil}	afk. conseil, raad(geving), advies
conestabularis	politieagent
confector	hersteller
confedereren	te samen verbinden
conferre	toewijzen
confesseren	bekennen
confesseur	biechtvader
confessie	bekentenis, belijdenis
confessio, -nis	biecht
confessionael	biechtbrief
confessione et extrema unctione praemuntius	voorzien van de biecht en het Heilig Oliesel waarover beide partijen het eens zijn
confesso	(na te hebben) gebiecht, gebiecht
confessus	(op)maken
conficere, confeci, confectum	hechtenis
confinatie	aangrenzend
confinis	aangrenzend gebied
confinium	nieuw aangenomen kerk lidmaat
confinnande, confirmandus	bevestiging van kerk lidmaatschap
confinnatie, confirmatio	gevormden
confirmatae, conformati	bekrachtiging, ratificatie, versterking
confirmatie	vormsel, verklaring
confirmatio	register van de gevormden
confirmatorum registrum	van de gevormden
confirmatorum	gevormd, persoon die het vormsel heeft ontvangen
confirmatus, confirmata	bekrachten, bevestigen
confirmeren	versterken
confirmeren	bevestigen
confirmo, confirmare	in de kas bewaren, iemands vermogen verbeurd verklaren
confisco	bekennen, biechten
confiteri, confiteren	ijzergieterijarbeider
conflator	Koblenz
Confluentia	samenvloeien
conflueren	gelijk
conform	gelijkmaken
conformeren	

conformiteit	overeenkomst
confortatie	versterking
confrère	collega, ambtgenoot, vakgenoot
confunderen	kleineren
confuteren	weerleggen
congeneralis	verwant, familielid
congregatie	vergadering
congregatione (in)	in de vergadering
coniecturael	gegeven advies
coniecture	advies
coniectureren	adviseren
coninck	koning
conincklijcke Majesteyt	koninklijke Hoogheid
coninckx dalers	betaalmiddel, munsoort
coniu(n)x , -iugis	echtgenoot, echtgenote
coniucti sunt	zij zijn getrouwd
coniuctus	getrouwd
coniuga	de echtgenote
coniugae	van de echtgenote
coniugalis	getrouwd
coniugare	in het huwelijk verbinden
coniugatio, -nis	huwelijk
coniugatores	echtelieden
coniugatus (vr. conjugata)	gehuwd
coniugere	uithuwelijken, ten huwelijk geven
coniuges	echtbaar, van de echtgeno(o)t(e)
coniugialis	huwelijks
coniugis	van de echtgenoot
coniugium	huwelijk
coniugum	van de echtgenoten
coniuncti	gehuwden, echtgenoten
coniunctio, -nis	verbintenis, huwelijk, verwantschap
coniungere	verbinden
coniunxi matrimonio	heb ik in het huwelijk verbonden
coniurgatus	getrouwd
coniux	echtgenoot, echtgenote
conj. afk.conjugalis	wettig, echtelijk
conjoint, conjointe	echtgenoot, -genote
conjug. afk.conjugalis	wettig, echtelijk
conjugalis	wettig, echtelijk
conjugatis	getrouwd
conjuges	echtbaar
conjugium	huwelijk
conjuncti fuerunt (sunt)	zij zijn getrouwd

conjunctio, -nis	verbintenis, huwelijk, verwantschap
conjunctus	gehuwd
conjux	echtgeno(o)t(e), man, vrouw
conleute	echtlieden, echtgenoten
connaître charnellement	vleselijke gemeenschap hebben met ...
Conniueren	door de vingers zien, vergeven
connubium	huwelijk
conqueest	dat verkregen is
conquesteren	verkrijgen
consanguin	van vaderszijde verwant
consanguineus	bloedverwant, meer dan vijf graden afstand
consanguinitas	bloedverwantschap
consanguinitatis	van de bloedverwantschap
consanguinité	verwantschap via de vader, bloedverwantschap
conscabinus	medeschepen
conseil de fabrique	kerkfabriek
conseilleur	adviseur, raadgever, -geefster
consensu meo	met mijn toestemming
consensu parentum	met toestemming van de ouders
consensu pastoris	met toestemming van de pastoor
consensu quorum interest	met toestemming der belanghebbenden
consensus, -us	toestemmen
consent	toestemming
consenteren, consenteert	toestemmen, vergunnen, veroorloven, toestaan
consentio, -nis	toestemming
consequentiamtrecken (in)	daaraan gevolgen verbinden
consequentie	gevolg van
conservaon.	afk. conservation, behoud, bewaring, conservering
consessions d >armes	wapenbrieven
consideratie van (in)	in aanmerking genomen van
consideratie	overweging
considereren	beschouwen, overwegen
consigneren	in bewaring geven van geld bij het gerecht
consiliarius	raadsheer, burgemeester
consilium	raad
consistoriale vergadering	vergadering van de kerkenraad
consistorie	vergadering, raadkamer
consistoriekamer	vergaderkamer van de kerkenraad, ruimte waar de priester of predikant zich kleed voor de dienst
consistorio (in)	in de kerkenraad

consistorium	kerkenraad (s)(vergadering)
consistoryregel	huishoudelijk reglement voor de kerkenraad
consobrina	nicht, kind van zuster
consobrinus	neef, kind van zuster
consocer	schoonvader
consoceri	schoonouders
consoleren	vertroosten, bemoedigen
consolideren	verharden
consors	echtgenoot, man
consortis	van de echtgenoot, van de man
conspiratie	muitelij
constabularis	politieagent, bewaker
constat	het staat vast
constitutie neerleggen op	machtigen
constumeerlijk	van oudst gebruikelijk
consuetis ecclesiae	met de gebruikelijke sacramenten van de Kerk
consuetus	gebruikelijk
consul	raadsheer, burgemeester, schout
consulent	predikant van een andere gemeente die bij een vacature het ambtswerk waarneemt
cont	afk. contre, tegen, contra-, anti
contagieus	besmettelijk
contamineren	bevleken
contectalis	echtgenoot
contenderen	pleiten, eisen
contendieren	betwisten
contentement	tevredenheid
contenteren	tevreden stellen
contentieus	vijandelijk, kijfachtig
conterbrief	een akte die onmiddellijk in verband met een andere behoort, meestal was deze zigzaggend doorgesneden. Beide partijen hadden een deel van de akte
conterfetter	portretschilder
conterfeitsel	portret
contersegel	kleine zegel gedrukt op de achterzijde van het grote zegel
conthorales	echtgenoten, huwelijks partners
conthoralis	echtgenote
continere, continui	omvatten
continuatie	voortdoring
continueerde	voortduurde
continuele	achtereenvolgende

contoor	kist voor het opbergen van de kasboeken akten etc.
contra	tegen
contractum	(iets) sluiten, b.v. huwelijk
contradictat	hij spreekt tegen
contradictie	tegenstrijdigheid, tegenspraak, tegenwerping
contrahentes , contrahenden	contractanten
contrahere	(iets) sluiten, b.v. huwelijk
contrahunt	trouwen, huwen, zij sluiten een huwelijk
contrapignus, -noris	onderpand
contrarie	in tegenspraak
contrarie, contrair	in strijd met, in tegenstelling, in tegenspraak
contrarolleur	hij die de boekhouding controleert
contraventie	overtreding
contraxerunt matrimonium	zij sloten een huwelijk
contraxi	(iets) sluiten, b.v. huwelijk
contraxit sponsalia	hij heeft een trouwbelofte gegeven, hij is verloofd
contrescherpen	buitenmuur
contribulis	verwant
contristeren	bedroeven
contschap becomen	bericht ontvangen
contuli	toewijzen
contumacheren	bij verstek veroordelen
contumacia	verstek, aantekening door de rechter bij weerspanningheid om b.v geen eed af te leggen bij de rechtbank
contumaciam	verstek
contumacie	verstek laten gaan bij een rechtszaak
contumax, macis	die niet komt opdagen bij een rechtszaak
conubium	huwelijk
convenabile	behoorlijk
convent	klooster
conventualen	kloosterling
conventualis, -is	kloosterling
conventus, -us	klooster, convent
converci Pauli	bekering van Paulus
converci, conversum	bekeren
conversatie (vleeschelijke)	geslachtsgemeenschap
conversatie	omgang, gedrag
conversus	bekeerd, bekeerling
convertere, converteren	bekeren
convicinus	buur

convoi	lijkstoet, rouwstoet, begrafenisstoet
convooien en licenten	betaling voor vrijgeleide van koopvaardij schepen, belasting op in - en uitgaande goederen
Coolwijck	het kantoor (te Delft) dat belast was met het centrale beheer van de pastorie goederen op het platteland van Holland
coop	de koop, de te leveren
cooppenningen	kooppenningen, koopsom
coopsconditie	koopvoorwaarden
coopssceddulen	koopaktes
coorde	koord, meestal de strop van de galg
coormiede = cuermede	opbrengst van het bestehoofd of cateil, het beste stuk uit de nalatenschap van een horige, keurmedige, door de heer krachtens zijn recht te kiezen
coormietsliede, coormied- geliede, cuermietsliede	personen die verplicht zijn tot coormiede, daaraan onderworpen
coost	kost (van eten)
cop. afk. copulatus	(wettig) getrouwd
cope	koopovereenkomst, voor het mogen ontginnen van een stuk land
copergout	messing
copetere,	toekomen, toebehoren
copia	afschrift
copia copiae	afschrift van een afschrift
copjen	kopje
copiae	legers
copperen	snijden
copula conjugalis	echtvereniging, echtverbintenis
copula	band
copulandus	hij die wil trouwen
copulare	trouwen, in de echt verbinden
copulati fuere	zij zijn getrouwd
copulati fuerunt	zij zijn getrouwd
copulati sunt	zij zijn getrouwd
copulati sunt, copulati fuere	zij zijn getrouwd
copulatio -onis, copulatio	huwelijk, huwelijksvoltrekking
copulatus, -a	getrouwd
copuleren	vergaderen
coqua	kokkin, keukenmeid

coquus	kok
coram et aliquibus	in tegenwoordigheid van en enige anderen
coram	ten overstaan van, in het bijzijn van
coram consule (et scabinis)	ten overstaan van de schout (en schepenen)
coram dominis scabinis	in aanwezigheid van de heren schepenen
coram iudice	ten overstaan van de rechter
coram me	ten overstaan van mij, in mijn tegenwoordigheid
coram me et testibus	ten overstaan van mij met als getuigen
coram me infrascripto pastore	ten overstaan van mij, ondergetekende pastoor
coram omni plebe	ten overstaan van het gehele volk
coram populo	in het openbaar
coram praedicante acatholica	voor de niet-katholieke predikant
coram testibus	ten overstaan van de getuigen
coram testibus tide dignis	ten overstaan van geloofwaardige getuigen
coram tota ecclesia	ten overstaan van de gehele kerk
coram tota presbyterio	ten overstaan van de gehele kerkenraad
coram quibusdam aliis	in tegenwoordigheid van enige anderen
corbifex	mandenmaker
corbo	korven - vlechter, korvenmaker
cordarius	touwslager
cordarius	touwslager, koordmaker
corde	strop, galg
cordelier, cordelière	Franciscaan, Franciscanes, minderbroeder
cordiflex, -ficus, cordifex	touwslager
cordonnerie	schoenmakerij
cordonnier	schoenmaker, schoenlapper, -hersteller
cordonnier, cordonnière	schoenmaker
coreator	leerbewerker, leerlooier, schoenmaker
corellen	korallen
corem	bij
coriarius	leerbewerker, leerlooier, schoenmaker
Coriovallum	Heerlen
cornel	kolonel
cornet	vaandrig van de ruitery
corp	afk. corporaal, korperaal
corpore	gezamenlijk
corporeel	lichamelijk, daadwerkelijk
corporele	lichamelijke, persoonlijke
corporis	lichaam, lijk
corpus	lichaam, rechtspersoon
corpus Christi	sacramentsdag, 2 ^e donderdag na Pinksteren

Corpus Christi	Sacramentsdag, Lichaam van Christus
corpus	lichaam, lijk
corpusculum	lichaampje
correptus	overvallen, weggerukt
correspondentie	contacten, relaties
corrigator	gordelmaker
corrigeren	bestrafen
corrigarius	riemenmaker, zadelmaker
corroboreren	bevestigen
corroderen	eten, knagen
corrosijf	wat eet, wat bijt
corrumperen	bederven
corseyen	grove keperstof, vaak voor ondergoed
Cortracum	Kortrijk
corvee	vroondienst, arbeid ten dienste van de heer
costa	vrouw, rib
costen contumaciël	kosten wegens niet verschijnen, wegens tegenspraak
costen ende misen van de justitie	de kosten van het geding, het strafproces en de tenuitvoerlegging van het vonnis
costerie	kostershuis
costume, costuymen	gewoonterecht, gewoonte
cot.	afk. court, krap, onvoldoende, weinig
cotarius	boerenarbeider, slijper, huisbediende,
coté paternel	vaderskant
cotiarius	slijper
couche	bed, sponde, bedstede
couchelaken, causelaken	stofsoort, speciaal voor broeken
coudée	lengtemaat, el, ca.50 cm
coulpabel	schuldig bevinden
coupe-feu	brandgang, brandmuur
couperet	valbijl, guillotine
cupure	open doorgang in vestingwal
courtsen	koortsen
cousien	lederen of ijzeren beenbekleding
cousin,	neef, zoon van oom of tante
cousine	nicht, dochter van oom of tante
cousins par aliance	aangetrouwde neven en nichten
coutelas	korte sabel
couter, cauter, kouter	akker, veld, maar ook ploegschaar
coutergat	landweg, weg uitsluitend bestemd voor toegang tot het bouwland
couturière	naaister, modinette

couvent	klooster
couvert	bedekt
couverture	deksel
couvre-feu	avondklok
couvreur	leidekker, dakdekker
Covordia	Coevorden
crabeil	korbeel, kromstuk hout, vaak in spanten gebruikt
crabelaer	betaalmiddel, ook de vierstuivers penning genoemd
crachoir	kwispedoor, spuwbakje
crachte (uyt)	als blijkt uit
craem	kraam. bevalling
craghte..... (in)	in gevolge
cramickbroot	tarwebrood
crampon	ijzeren punt
crastinus	de volgende dag
crauwel	vleeshaak, drietandige haak
creator, -is	schepper, de Schepper
crécelle	ratel, klepper
credentie	geloofwaardig
credenzer	kelner
credit	neemt men voor waar aan (in een proces)
creditum	het verschuldigde, vordering
credo	geloofsbelijdenis
crémaillère	haal, hangijzer, heugel
cremterium	kerkhof, begraafplaats
creseme	diocees
crevé, crève	dood, gecrepeerd
cribrarius	zevenmaker
crichoudere	schout,
criem	zwaar misdrijf
crime capital	halsmisdad
criminalis (causa)	straf -(zaak)
crimineil	die een zwaar misdrijf heeft begaan
crinoline	hoepelrok
cripte	verborgen ruimte, kelder gewelven
croche	lange ijzeren tang, smidstang
crocque-mort, croque-mort	lijkbezorger, aanspreker, lijkbidder, lijkdrager
croix fléchée	pijlkruis
crucis exaltatio	kruis verheffing, 14 september
crudebroec	met veel groene kruiden begroeid (ruw) terrein
crudenare	handelaar in kruiden

crudenede	kruidenvrouw
cruin	kruin
crumenarius	buidel - tassenmaker, zakkenmaker
crusoren	wenteltrappen
crux	kruis
crypte	grafkelder
ctione praemunitus	voorzien van de biecht en het Heilig Oliesel
c.s.	afk. Cum sociis, met zijn medestander
c.s.	afk. cum suis, met de zijne
cubiculum	slaapkamer, soms ook slaapkamer
cuerbroeder	gildenbroeder
cuermietsliede	personen die verplicht zijn tot coormiede, daaraan onderworpen
cui	aan wie, waaraan
cuipery	omkoperij
cuius anima requiescat in pace	zijn ziel ruste in vrede
cuius filia	van wie een dochter is, wiens dochter
cuius loco y	in wiens plaats
cuius loco tenuit	wiens plaats werd ingenomen door
cuius locum tenuit	wiens plaats werd ingenomen door
cuius vicem supplevit, cuius vices egit	in wiens plaats optrad
cuius, cuius	van wie
cujus	van wie
culcitarius	mantelmaker
culcitrarius	stoffeerder, mantelmaker
culcte, coulte	matras
cul-de-basse-fosse	onderaardse kerker
cule	achterwerk, kont, aars
cult, cut.	afk. cultivateur, landbouwer
cultellarius	messenmaker
cultellifex	messenmaker
cultivateur, cultivatrice	landbouwer, -bouwster
cultor	student, intellectueel
cum ab ill ustrissimo ac reverendissimo domino episcopo obtenta dispensatione in banis	met dispensatie in de roepen verkregen van de zeer illustere en zeer eerwaarde heer bisschop
cum amicis	met vrienden
cum annexis	met bijbehoren
cum annexis	met wat er bij hoort

cum appartinentiis	met toebehoren
cum approbatione	met goedkeuring
cum consensu pastoris	met toestemming van de pastoor
cum consensu pastoris	met toestemming van de pastoor
cum dispensatione	met dispensatie
cum dispensatione impedimenti consanguinitatis	met vrijstelling van de huwelijksbeletsel door verwantschap
cum dispensatione in bannis	met vrijstelling van de (drie) afroepen
cum dispensatione in banno	met vrijstelling van één huwelijks - afkondiging
cum dispensatione in bannis	met dispensatie in de roepen
cum dispensatione in uno banno	met dispensatie in een roep
cum dispensatione	met vrijstelling
cum exore	met zijn echtgenote
cum expensis	met kosten
cum fundo et omnibus pertinentibus	met de grond en alles wat ertoe behoort
cum liberis	met zijn / haar kinderen
cum litteris et juribus	met de brieven en rechten
cum matre	met zijn / haar moeder, (bij vaderloze minderjarige)
cum mea licentia	met mijn vergunning
cum missa	met een mis
cum omnibus annexis	met alle toebehoren
cum patre	met zijn / haar vader (bij minderjarige)
cum pertinentiis	met toebehoren
cum sociis	met de zijnen
cum socio	met de medestanders
cum socio	met zijn medestanders
cum suis	met de zijnen
cum total(i) relaxatione	met volledige vrijstelling
cum uxore	met zijn vrouw
cum vigiliis et exequiis	met nachtwaken en uitvaart
cum	met, als, ofschoon, omdat
cumulare	ophopen
cumulatie van ambten,	het gelijktijdig waarnemen van verscheidene betrekkingen en opstapeling van wedden voor één persoon
cumuleren	samenvoegen van verschillende percelen of kavels bij een verkoop
cuparius	kuiper, tonnenmaker
cupedinarius, cupendinarius	koek -, banketbakker, kramer, winkelier

cupifex, cuprifex	koperslager, koperbewerker
curaillon	zwartrok, paap
curanda	pleegdochter, pupil
curandus	pleegzoon, pupil
curare	zorgen voor
curateur au mort	aangesteld curator om de belangen van een zelfmoordenaar te verdedigen destijds was zelfmoord strafbaar
curateur au ventre	curator door een familieraad benoemd om te waken over de belangen van het kind waarvan een vrouw groot gaat, bij het afsterven van haar echtgenoot
curateur van geabandonneerden sterfhuizen	beheerden van de verlaten goederen
curator ad actum divisionis	beheerder van een te verdelen boedel, waarin minderjarige of handelingsonbekwame gerechtigd zijn
curator ventris	curator over een ongeborn vrucht
curator	proces -voogd, zaakgelastigde, degene die voor iemand met een wettige voogd of curator diens belang behartigt in een proces tegen die voogd of curator b.v. voor een getrouwde vrouw tegen haar man
curator	verzorger, voogd, zaakgelastigde, een door de rechtbank benoemde beheerder van goederen, geld, zaken etc. van een getrouwde vrouw of minderjarige tegen bv haar man of voogd etc.
curatus, cureit	pastoor, hij die met de zielzorg is belast
curé	pastoor, paap
cure	pastoorsambt, ook pastorie, parochie
curia	zielzorg, hof
curicus	zorgvuldig
curriculum vitae	levensloop
currus	wagen, kar, bespannen wagen
cursor	bode
curtius	de korte
curuisilyk	zorgvuldig, nauwkeurig
custingbrief	schuldbekentenis bij onroerend goed aankoop
custos camporum	veldwachter
custos mercenarius	gehuurde koster

custos ovium	schapenhoeder, herder
custos porcorum	varkenshoeder
custos, custos, custodus	koster, toezichthouder, waker
Cutracum Cortracum	Kortrijk
cyrothecarius	handschoenmaker

Aanvullingen letter **E**.

D

D	500
D	afk. dit, zogenaamd, bijgenaamd, afgesproken
D	afk. doopregister
D.	afk. dominus, doctor
d°	afk. dito, evenzo, eveneens
d	afk, de
d	afk, denier, 1/12 sou, penning, duit,
d.	afk. demoiselle, juffrouw winkelmeisje
d.	afk. denarius, betaalmiddel, Romeinse zilvermunt
d.a.	afk. dicti anni, de genoemde jaren
daalder	muntsoort, waarde gelijk aan 30 stuivers
daalder	belasting
daaraan	daarna, daaropvolgende
daaruyt	waaruit
dachclocke	morgenklok
dachmael	oppervlakte maat, 1 dachmael = 1/4 bunder
dachmat, dagmeet, dagmaet	grootte van een stuk grond, dat in een dag gemaaid werd, in Drenthe ca 66 are
dachuerder	dagloner
dachvaerden	oproepen voor de rechtszitting
dachwrocht	dagloner, daggelder
dackvast	goed en waterdicht dak
dadungsluden,	scheidrechters, goede mannen
daer aen	waaraan
daer	daar
daermede	daardoor, daarmee
daet	rechtshandeling, vastlegging in een akte
dagement	dagvaardiging
dagge (ijzer)	gebogen voegspijker
daghes	dag, in de vorm van de volgende dag
daguerreotype	lichtbeeld, methode om door enkele werking van het licht het beeld op een chemisch toebeide metaalplaat over te brengen. De uitvinder van de fotografie L.J.M. Daguerre stierf in 1851. In sommige families bewaard men nog zulke foto's van grootouders of overgrootouders
daguir	dagloon
dagvaert	dagreis, reis welke een dag lang duurt

dagwand, dagmaal, dagmaat	oppervlakte maat, 1 dagwand is de oppervlakte welke men kon ploegen in een dag, = 1/4bunder = 100 vierkante roeden
dair omme	daarom
dairup	waarna, daarna
dake	met stro of riet afgedekt dak
dalen	afstammen
daler, daller	daalder, betaalmiddel
dalle funèbre	grafsteen, zerk
damas	damast
dammasten	gekleurd weefsel met figuren
Dammona / Dumun	Appingedam
dammsetzer	stratenmaker
damneren	verdoemen
dampneeren	veroordelen
dando in huismodi	
redempione	gevend in geval van een dergelijke lossing
dant	jong meisje, maar in de slechte betekenis als slordig etc.
dantler	uitdrager, opkoper
da pacem domine	de 17 ^e zondag na drie-eenheid
dapifer	drossaard
dardemande	wol van slechte (derde) kwaliteit
dare ad censum	in cijns geven
dare ad pactum	in pacht geven
dare, dedi	geven
darie	veen
darmgerde, darmgarde	buikriem van paard
dartigh	dertig, 30
das	damhert
das	geven
das	heraldiektteken, roofdier in zwart met bles
data generali absoluteone (in articulo mortis impertiri solita)	na het geven van de algemene absolutie (die men gewoonlijk ontvangt in het stervensuur)
date	op een zeker tijdstip
dateren	op een zeker tijdstip vaststellen
dato	op de dag van uitgeven
datum	gegeven, dag van uitgeven
daubenmacher	kuiper
Daventria(e)	(te) Deventer

davidjoristisch	opvattingen volgens de Delftenaar en wederdoper David Joris, (1501-1556)
davitzgulden	betaalmiddel, 1 davitzgulden = 34 stuvers
dcc	afk. de cette commune, in deze gemeente, dorp
dcd	afk. de ce diocède, in dit bisdom
dcella	afk. domicella, juffrouw, dochter van de heer, jonkvrouw
dch	afk. de ce hameau, uit dit gehucht, buurtschap
dcp	afk. de cette paroisse, tot deze parochie
d.d.	afk. de dato, op de dag (van maken)
Dd.	afk. op huw. akte, doopdatum
delict, delictum	misdaad
de	van (bij namen), over
decla	afk. éclaration, verklaring, betuiging, aangifte, opgave,
ded ^e	afk. dedite, afkoopsom, herroeping, intrekking
deff	afk. déffendeur, verweerder, -ster
deff	afk. deffunt, overleden, gestorven, wijlen, zaliger
deman	afk. demandee, vraag, verzoek, eis, wens
de (mea) licentia	met (mijn) toestemming
den	afk. denier, zilverling, 1/12 sou, penning, duit
de consensu meo	met mijn toestemming
de consensu parentum	met toestemming van de ouders
de consensu pastoris	met toestemming van de pastoor
de consensu quorum interest	met toestemming van de belanghebbenden
de dato	van/op de dag
de expressa licenta	met de uitdrukkelijke vergunning
de gratia speciali	door een bijzondere gunst
de hodie	vanaf de huidige dag
de jeune âge pour une humain	minderjarige leeftijd , onbeiaert (vlaams)
de labore suo vivens	die zijn brood verdient door zijn werk
de mandato	bij opdracht
de more	volgens de gewoonte
de nocte	's nachts
de panibus	3 ^e zondag voor Pasen
desc	afk. descendance, nakomelingschap, nakomelingen, nageslacht

dess	afk. dessus, bovenkant, bovenste deel
de sacro fonte susceperunt	ze namen (het kind) op van de H. Doopvont
de suis vivens	die in zijn eigen onderhoud voorziet
de wijle	omdat
deaurator	vergulder
debere, debui, debitum	moeten, verschuldigd zijn
debilitas	gebrekigheid
debilitate	door gebrekigheid
debilitate senectus	wegens seniliteit
debilitate senectutis	door zwakheid, veroorzaakt door ouderdom
debitis	met, door verplichtingen
debitor	crediteur
debitum, debui	moeten, verschuldigd zijn, schuld, verplichting
debitus	verplicht, verschuldigd
debourseren	voorschieten van geld
debvoir	moeite, toewijding (in oud frans), ambtsplicht, dat men schuldig is
dec. afk. decanus	deken
decanatus, -us	dekenaat
decanus	deken
décapitation	onthoofding
décapiter	onthoofden
décédé(e)	overleden
décéder	overlijden, sterven
decedere, decessi, decessum	vertrekken, sterven
decem	tien
decembris, ber, -bre	december = 10 ^e maand van het Romeinse jaar, (dat begon op 1 maart), vaak aangeduid met een > X >
decempedator (juratus)	(gezworen) landmeter
decennis	tienjarig
décès	het overlijden, sterfgeval
decibat(ut)	zoals hij zei
decideren	een geschil uitpraten
decima bladi	belasting op het veldgewas (tiende)
decima feni	belasting op het hooi (tiende)
decima gelimae	belasting op het stro (tiende)
decima novales	belasting op land waarop nog geen belasting is geheven (tiende)
decima torbonum	belasting op het turf (tiende)
decima veteres	oude tienden belasting op land dat al ontgonnen was
decima	tiende (was een kerkelijke belasting)

decimam antenmeri- dianam (circa)	rond tien uur >s morgens
decimator	tiendeheffer
decimo	op de 10 ^e , tiende
decimonono	negentiende
decimoquarto	veertiende
decimotertio	dertiende
decimus	tiende
decisie	einde van een geschil
decivator	bedienaar, kapelaan, rector
decken, deken	hoofd van een kapittel
deckstocken	takken aan de buitenzijde van een gebundelde bos hout
declarans (declaravit) se scribere non posse	verklarende niet te kunnen schrijven
declarare, declareren	verklaren
declaratio nullitatis matrimonii	nietigverklaring van het huwelijk
déclaration, declaratie	aangifte, verklaring
declinatoire (exceptie)	afwijking, afwijzende verwering
declineren	weigeren, afwijken
decnagel	daknagel
decollare	onthoofden
decollatio (johannes)	onthoofding van Johannis, 29 augustus
decollatus	onthoofd
decreet, decrete	besluit, overheidsbevel
decretieren	voorschrijven, bevelen
decretum	beslissing
dedi	ik heb gegeven
dedicatio	kerkwijding, kermis
dediceren	opdragen
dedit, dedi	ik heb gegeven
deduceren	beleden
deducieren	afleiden
deductie	uiteenzetting
deeg	voordeel van hebben, mengsel van meel en water/melk
deel	dorsvloer, plank, gedeelte van boerderij, een aantal in boekvorm gebonden bladeren of katernen
deelaghtigh	(aan) deel genomen
deelboek	register waarin de verdeling van de erfenis werd opgetekend
deelbrieve	boedellijst, van de goederen in een sterfhuis

deeldach	dag waarop de verdeling van de erfenis plaats vind
deeler, deelder	erfgenaam
deelgelt	beloning voor het regelen van de erfenis
deelloos	uitgesloten als erfgenaam
deelvoochdij	tijdelijk voogdijschap bij een sterfgeval tot de voogden zijn aangewezen
deen	lompe kerel
deer	leed, ongemak, hinder
deern	jong meisje
deesse, defui	afwezig zijn, missen
defalkieren	afkorten
defalt	gebrek, verstek
defectu (o) virium	in gebreke van krachten
defenderen	beschermen
défenseur	advocaat, beschermer
defensie	verdediging
defere,	brengen
definitiva (sententia)	eindvonnis
definitivus	definitief, eind -....
deflorata	ontmaagd
defunct(i) (us)	overleden
defuncta	overledene
defunctus	overledenen
defungi, defunctus sum	overlijden
défunt	overleden, gestorven, wijlen, zaliger
degenereren	zijn geslacht niet volgen
deglubitor	vilder
Dei gratia	door de gratie Gods
dei	van God
deimt, deimpt, deimat	oppervlaktemaat, 1 deimt is de oppervlakte welke men kon maaien in een dag, gevonden diverse maten tot 400 vierkante roeden ook gevonden 0,4-0,8 ha
dein	damhert
deinde	vervolgens, opvolgend, daarna
dekker	lei -, riet -, pannendekker
del	laagte
delaj	uitstel
delatum	brengen
delatus van deferre	gebracht
delectatie	behagen, genoegdoening
delecteren	behagen
deliberare, deliberatie	overleggen, (van iets)

deliberen	krenken
delibereren	beraadslagen, bedenken, overleg
delicaet	zacht, teder
delirium, dilirium	waanzinnigheid
delling	vallei, dal, kuil
Delphi Delphium	Delft
deluw	doods, loodkleurig
demeurant à	geboren te, wonende te
demi-frère	halfbroer, stiefbroer
demigravit	overleden, verhuisd
demi-soeur	halfzus (ter), stiefzus (ter)
demission de biens	afstand van goederen aan de vermoedelijke erfgenamen mits zekere verplichtingen en voorwaarden
demping	ombrengen
den hoop	bij elkaar
den penning XVI	op elke 16 penningen één penning = 6,25%
den sonnenopganck	het oosten, waar de zon opgaat. Als plaatsbepaling gebruikt
denaris	betaalmiddel, 12 denaris =1 schelling
denarius	penning
denatus	gestorven
dengler	magere Hein, man met de zeis
denier	betaalmiddel 1 denier = 3 miten. De dinier was de voorloper van de penning
denunciatio -ionis	(huwelijks)afkondiging
Deo juvente	met Gods hulp
Deo optimo maximo	aan de heerlijkste opperste god (vaak op grafzerken vermeld)
Deo optimo spiritum dedit	gaf aan God de allerhoogste zijn geest
dependeert	afhangt
deponent	hij die verklaart , getuigt
deponeren	in rechte verklaren dat er iets gebeurt is
deposant	hij die verklaart
deposeren	getuigen, in depot zetten
depositie	verklaring, getuigenverklaring
depost	naschrift, latere opmerking
depraveren	kwaad maken, verergeren
deprimeren	neerslachtig maken
deputeren	iemand officieel aanstellen
derdalve, derdalf	twee en een half
derde gebod	3 ^e afroep in de kerk voorafgaand aan huwelijk, in kerkboek soms aangegeven met 3 streepjes (III)

derdehalfe	anderhalf, een heel en een half, ook gezien met verklaring twee en een half
derelicta	weduwe
derisie	spot, gek
derivieren	omlaag vloeien
derogeren	afbreuk doen, inbreuk maken, afwijken van de wet
dertienavont	de avond voor driekoningen
Des fiez a lúsage de France	leenrecht van de streek rondom Parijs
descendens	nakomeling
descendere	overlijden
descenderen	nederdalen
descendi	ik stam af van
descensum	overleden
descriptio	beschrijving
deservitor, -is	bedienaar van de parochie, waarnemend pastoor, koster
desherence	bij ontstentenis van wettige erfgenamen vervalt de erfenis aan de staat
desisteren	afhouden
desolaet	mistroostig
desoleren	bederven
despereren	wanhopen
despiciëren	afkeuren
despondieren	zich verloven
dessein	oogmerk, doel, plan
desselvenn	van deze (persoon)
dessin	ontwerp, tekening
destitueren	verlaten
destitutus (sensibus)	van zijn zinnen beroofd
desunt	zijn afwezig
deszendent	nazaat, opvolger
deszent (-orium)	nazaatvolgorde
detestabile	walgelijk, lelijk
detorqueren	verdraaien, anderszins voorstellen
detractie	achterklap
detriment	schade
dette ou créance	inschuld, ereschuld
detuli	brengen, ik heb gebracht
deu, dei	Gods
deurcleet	gordijn als afscheiding
deurgepasseer	voorbijgekomen (zonder te stoppen)
deus in adjutorium	11 ^e zondag na Drievuldigheid
deus in loco sancto	10 ^e zondag na Drievuldigheid

deuske	gewicht, 1deuske = 2aas = 0,096gr.
deuvik	sluitpin van een vat
devent	afk. Deventer
devies	wapenspreuk
devise	heraldiektken, hoofdbalk,
devoir gedaan	de taak op zich genomen
devotus	toegewijd, vroom
devoueren	prijsgen
dewiele	terwijl
dexel	deksel
deyer	deserteur
dezelve	dit, deze, die, zulks
D.G.	afk. Dei Gratia, door de gratie Gods
dhtaon	afk. =habitatio, (be)wonen
diak	afk. diaken
diablerie	tovenarij
diabliesse	feeks
diabolique	satanisch
diaconus noster	onze diaken
diarrhea	diarree
dicere, dictum	zeggen
dichter	kleinzoon, kleinkind, afstammeling
dicit	hij zegt
dicit domininus ego cogto	23 ^e zondag na Drievuldigheid
dicitur	wordt gezegd, wordt genoemd
dicke	dikwijls, vaak
dicketons	betaalmiddel waarde = ?
dict. afk. dicto, dictus	in het gezegde
dictae hereditates	genoemde erfgoederen
dicti anni	de genoemde jaren
dicto logo	op de gezegde plaats
dicto	in het gezegde
dictum (est)	(er is) gezegd
dictum	uitspraak van rechtbank
dictus	gezegd, voornoemd die op de dag, genoemd, geheten
dicunt	zij zeggen
didymi	tweelingen
die bibel int corte	een bundeling van oud testamentische boeken
die precedente	op de voorafgaande dag
die subsequente	de volgende dag
die	op de dag
die(s), diei, diebus	dag

diebus	op de dagen
diefclocke	avondklok
diefleyer	helper van de schout
diefput	onderaardse gevangenis
diefzak	broekzak, zak in een broek op de dij
diem suum clausit	sloot zijn levensdag af
dierenepos	lang gedicht, zich afspelend in het dierenrijk
dierum	dagen, van de dagen
dies feriatius	feest- marktday
dies illa	deze dag
dies jovis	donderdag
dies lunae	maandag
dies martis	dinsdag
dies mensis paschae	4 ^e zondag na Pasen
dies mercurii	woensdag
dies natalis	geboortedag, Kerstdag
dies post albas	1 ^e zondag na Pasen
dies saturni	zaterdag
dies solis	zondag
dies veneris parasceves	Goede Vrijdag
dies veneris	vrijdag
dies	dag
dieswegen	daarom
dieszak	binnenzak, zak in rok aan de binnenzijde
diete	honorarium voor schepen, baljuw etc.
diets	verzamelnaam voor alle dialecten (het diet = het volk), ook gezien als Nederlands
diffameren, diffamatie	roddelen, kwaadspreken
different	geschil, onenigheid
differeren	uitstellen
diffidentie	ongelovigheid
diffrey	vergoeding van kosten
digamus	voor de tweede maal gehuwd
digereren	verteren
digestie	vertering
dignitarius	hoogwaardigheidsbekleder
dignus	waardig
digressie	uitlopen
diis manibus sacrum	gewijd aan de zielen van de afgestorvenen
dijamanten	puisten
dijcken	dijken
dijkgraaf	hoofd van een waterschap
dijkschrijver	secretaris van het waterschap
dijnentsland	leenland

dijstel	peen
dil	meisje
dilator (exemptie)	vertragende verwerking
dilatus	uitgesteld
dilay	uitstel
diligence	postkoets
diligentie	ijver, inspanning aandacht
dimerie	gebied waar de tienden belasting geheven werd
dimidium, dimidio	helft
dimidius,	half,
dimissio	uitzending van de apostelen, (15 juli)
dimissoriales dedi ad contra- hendum matrimonium	ik gaf verlofbrieven voor het voltrekken van een huwelijk
dimissoriales litterae	geloofsbrieven
dimissus	gezonden (wanneer de bruidegom door zijn pastoor naar de parochie van de bruid gezonden wordt om daar te trouwen)
dimittieren	ontslaan, ontslaan van een verplichting, een bruidspaar overschrijven, dat niet in de eigen parochie wil trouwen, het krijgt dan geloofsbrieven (dimissoriales litterae) van hun pastor mee waarin deze zijn instemming voor het sluiten, door een andere pastor geeft van het voorgenomen huwelijk.
dimsterheyd	schemering
dinc	rechtszaak
dincplichtich	verplicht om te verschijnen bij een rechtszaak
dincvluchtich	zich onttrekken aan de gerechtelijke behandeling van zijn zaak
dingboeken	boeken waarin opgetekend de processtukken, vaak niet meer dan alleen de namen van de partijen
dingelsdag	dag voor de rechtspraak bestemd
dingen	rechtspreken
dingepant	onderpand voor de gerechtskosten
dingen	pleiter
dinghuis	raadhuys waar in de dingbank of vierschaar was opgesteld
dinging	terechtzingting
dingmannen	getuigen

dingtael	terzake en duidelijke taal
dinxeldage, dinxdach	dinsdag
diocèse	bisdom
diocesis leodiensis	van het bisdom Luik
diocesis ruremondensis	van het bisdom Roermond
diocesis	bisdom
diploma=s	wapenbrieven
dirimant	ongeldig makende huwelijksbeletselen zijn deze die de nietigheid van een huwelijk meebrengen de kerk heeft alle graden van verwantschap als ongeldig makend huwelijksbeletsel verklaard
dirimentibus (impedimentibus)	(door, met) vernietigende beletsels
dirimentibus	vernietigende beletsels
discedere	weggaan, zich verwijderen
disceptator	scheidsrechter
discepteren	kijven
discessit	hij ging weg (= overleed)
discessus	dood (gegaan)
disch	armenbestuur
dischmeester	armbestuurder
discipline	(kerkelijke) tucht
discipulus	scholier, leerling
discorderen	tweedrachtig zijn
discretie	ter bepaling van, bijv. het gerecht
discretus	verstandig
discussi, discussem	betwisten
discutire	betwisten
designare	aanwijzen
disimilis	ongelijk
disolveren	scheiden, ontbinden
dispensare	dispensatie verlenen
dispensatio	dispensatie, ontheffing
dispensatio affnitatis	vrijstelling voor aanverwantschap
dispensatio consanguinitatis	vrijstellingvoor bloedverwantschap
dispensatio in bannis	dispensatie in de (3) huwelijksafroepen
dispensatio in uno banno	dispensatie in één roep
dispensator	rentmeester
dispensavi	ik heb vrijstelling verleend
dispensavit, dispensavita	heeft dispensatie verleend
dispenseren	vergeven, toestemmen
dispensier	hij die afweegt
disponeerende, disponeeren	beschikkende over
dispositie, dispositum	beschikking, wilsbeschikking in testament

dissenteria	dysenterie
dissentie	tweedracht
dissimuleren	veinzen
dissoluu	ontbonden
dissolveren	ontbinden
dissoneren	kwaad spreken
distinctio	onderscheid
ditionis caesariae	onder keizerlijk gezag, dito in een rijkstand
dito	op de zelfde dag
diurnus	een dag durend
diuturna infirmitate	na een langdurige ziekte
diuturna languore	na een langdurige ziekte
divineren	raden
divortatus	gescheiden
divortie, divortium	echtscheiding
dix	afk. dixième, tiende
dix, dixième	tien, tiende
dix-huit, dix-huitième	achttien, achttiende
dixi, dixit, dixirunt	hij/zij heeft gezegd, zeggen, ik zei
dix-neuf, dix-neuvième	negentien, negentiende
dix-sept, dix-septième	zeventien, zeventiende
dlla. afk. domicella	juffrouw, jonkvrouw
dmt	afk. demeurant, overigens, afgezien
dmt	daarvan, trouwens,
dom	afk. dernière, onlangs, laatst,
dom ^{le}	kortelings
dpt	afk. domestique, dienstbode, bediende,
dql	huishoudelijk
Dna.	afk. domicile, woon-, verblijfplaats,
Dnus.	vestigingsplaats, woning
dobbe	afk. d >une part... d' autre part, aan de ene
dobbelsaelde schoun	kant ... aan de andere kant,
doblier	afk. duquel =lequel, die, dat, welke, hetwelk
doceren	afk. Domina, vrouwe des huize
dochterkint	afk. Dominus, heer des huize
docieren	kuil of een in het veen gegraven water
doctus, doctissimus	dubbel gezoolde schoen
documents d'archives	schaal, schotel
	betogen, uitdragen, les geven
	kind van een dochter
	onderwijzen
	geleerde, zeer geleerd
	archiefstukken

dode hand	geestelijke liefdadige instelling
dodehuus, doodehuys	sterfhuis
dodenroeper -ambt	aanspreker van een overlijden
doderbussteen	loden of stenen kogel voor de donderbus
doe	toen
doeckgewant	driehoekige doek, halsdoek , welke over de borst gekruist werd
doemen, dommen	veroordelen, kwaadspreken
doen cond	geven bericht van
doen kundich	maken bekend
doende craghte dezès	bij deze, door middel van dit
doernebosken	doornstruik
doerschoeringe	doorbraak, bv van een dijk
doets	ingemetselde grootte koperen ketel, ook vaak van ijzer
doeze	lompe meid, ook domme meid
dofsteen	tufsteen
dog	maar
dogter	dochter
dolator	timmerman, meubelmaker
dolerende	klagende, treurende
doleur	pijn
doliarius	tonnenmaker, kuiper
dollenhuis	gekkenhuis
doloribus partus	baringsweeën
D.O.M.	afk. Deo Optimo Maximoque, aan de heerlijke opperste God
dôme	kathedraal
domheer	lid van een kerkkapittel
domicella	jonkvrouw (dochter van de heer)
domicellus	jonkheer
domicile	woonplaats, verblijfplaats, vestigingsplaats
domicili citandi	woonplaats gekozen
domicilium	woning, woonplaats
domina	vrouw
dominant	een erfelijke aanleg, die in het verschijningsbeeld sterk naar voorkomt en andere erfelijke aanleg overheerst
dominateur	een heer.
domine ne longe	1 ^e zondagvoor Pasen
dominica	zondag
dominine in tua misericordia	1 ^e zondag na Pinksteren
dominium	heerlijkheid, domein
Domino obiit	is gestorven in de Heer

dominus	heer, titel voor ridders en geestelijken
dominus fortitudo	5 ^e zondag na Drievuldigheid
dominus illuminatio mea	3 ^e zondag na Drievuldigheid
domistadium	hofstede, huiserf
domo propria	eigen huis
domus, domum	huis, naar huis
donatie causa mortis	schenking terzake van de dood
donatie inter vivos	gift onder levenden, een geschenk bij leven
donatio, danatie	schenking, gift
donation	schenkingsakte
donderbus	zwaar grof geschut, kanon
donderbusclood, donderbus- steen	loden of stenen kogel voor de donderbus
donjon	ronde (woon)toren van een kasteel
dood	heraldiektaken, weergegeven als geraamte met zandloper en zeis
doodbus	urn
doodelick kranck	doodziek
doodeur	deur in het huis welke alleen werd gebruikt door bruidspaar of voor begraven
doodsbeenderen	heraldiektaken, weergegeven met gekruiste dijbeenderen
doodsberichten	overlijdensaankondigingen
doodslager	moordenaar
doopgetuygen	doopgetuigen
doopjen	saus
door order	op last van, op bevel van
doorgriefd	(dodelijk) verwond
doornebomen	meidorens
doorstoten	doodsteken
doorstrijken	geselen, afranselen
doot	dood
dootevel	dodelijke ziekte
dootghicht	dodelijke kramp
doots	dood
dootslagersgoet	in beslagenomen goederen van iemand die een doodslag heeft gepleegd
dootvat	doodskist
dopen	sukkel
dopmaker	verkwister
doppeler	dobbelsteenmaker, dobbelsteenspeler
doppen	door een houten pen verbinden
dorch	door
Dordracum, Dordraci	Dordrecht, te Dordrecht

dorenkyst	huisje waarin gevaarlijke krankzinnigen werden opgesloten
doreschieten	het in gelijke delen verdelen van een erfenis
doreslach	vergiert
dormientes septem	langslaper, zevenslaper 27 juni
dornstag	donderdag
dorpman	dorpeling
dorpmeester	burgemeester
dorprecht	recht dat gold in bepaald dorp
dorpsboeck	register waarin aangetekend de belastingen
dorpscommie	kist waarin de bijzondere oorkonden van het dorp werden bewaard
dorremaent	maart
dorsum	rugzijde
dos adventitia	het door de vrouw in het huwelijk ingebrachte goed
dos inter nuptias	bruidsschat, huwelijksgift
dos profectitia	het door de man in het huwelijk ingebrachte goed
dos receptitia	terug te geven bruidsschat,
doswech	weg van 10 voet breedte, smalle landweg
dot	bruidsschat
dot	peet, peetoom
dotalitium	lijftocht
dotatus	geen Asteun@ meer genieten
Dotecum	Doetinchem
doteren	begiftiging
dötin	meter, peettante, huwelijksgift
dottor	doctor
douarie	deel van de gemeenschappelijke goederen die toebehoorden aan overlevende echtgenoot, weduwnaar, of weduwe
douarière	adelijke weduwe
doublet	dubbel exemplaar
douze, douzième	twaalf, twaalfde
doy	malloot
doys	duiten, betaalmiddel, 1 doys = 1/8 stuiver
Dp.	afk. op huw. akte, doopplaats
drachma, dragma	gewicht, 1 drachma = 3,906 gr
draggersgilde	zakkendragers gilde
dragts	gedragen, (tijdens zwangerschap)
drap	laken, wollen stof
drap	lijkkleed
drapier	lakenfabrikant

dreet	scheet
drei	draai
dreifaltigheidsfest	drievuldigheidfeest, 1e zondag na Pinksteren
dreikönigstag	driekoningen 6 januari
dreizehnter tag	dertiende dag 6 januari
Drentse roede	lengtemaat = 4,12 m, onderverdeeld in 14 voeten
dreunen	schudden
drevelen	draven
dreyer	draaier
drgn	afk. dragonder
drieblad	heraldiekteken, klaverblad zonder steel met in punt uitlopende bladeren
driedeel	driekwart
driegroot	betaalmiddel, waarde anderhalve stuiver = zeven en een halve cent
driegrootspenninck	betaalmiddel, zilveren munt uit de tijd van ?
drie-guldenstuk	muntsort, waarde gelijk aan 60 stuivers
drieland	betaalmiddel, zilveren munt
dries	driemaal
dries, driest, driesch	open pleintje, meestal driehoekig, met in het midden een drink of drinkplaats voor het vee, ook braakland
drijdarm	vreetzak
drije sondaeche proclamatie	afkondiging op 3 opeenvolgende zondagen
drinkbier	bier voor eigen gebruik, zelf gebrouwen bier
drits h�ereditaires	aangeboren rechten
droefaard	ellendeling
droes	duivel
droggen	kruiden
droit d'ainesse	eerstgeboorterecht
droit de desherence	de leenheer bezat het recht de goederen van de leenman in bezit te nemen indien zich, bij diens overlijden, geen erfgenaam aanbood
droit de formariage	huwelijk buiten het rechtsgebied van de landheer, recht betaald om dat huwelijk aan te gaan
droochscheerder,	
droogscheerder	lakenscheerder, lakenbereider
dropsteen	soort kalksteen
drossaard	drost, baljuw
drossaardschap	gebied van de drossaard

drossardus	drossaard, drost, benaming voor drossaard, baljuw en schout in Noord-Nederland
drost	ambtenaar die belast was met het toezicht op de justitie en het terugdringen van misdrijven die niet onder de gewone rechtspraak valt
drostin	vrouw van de drost
druil	minnespel
druit	kerel
drumpelmeid	dienstmeisje dat niet inwonend was
Drusoburgum	Doesburg
druut	vriend, makker
druypens	glooiing, helling van dijklichaam
Ds.	afk. op huw. akte, dispensatie
Ds	dominee
DTB	afk. doop-trouw- en begraafregisters
dubbeld=uw	baljuw
dubbele stuiver	muntsoort, waarde gelijk aan 2 stuivers
dubitum	twijfelen
dubium	twijfel
dubler	timmerman
duc	hertog
ducatu geldriae	in het hertogdom Gelder
ducatu limburgensi	in het hertogdom Limburg
ducatus, -us	hertogdom
ducentessimus	200e
ducenti, -esimus	tweehonderd (ste)
duché	hertogdom
duchesse	hertogin
ducissa	hertogin
ducussio, -nis	het betwisten (van bv een vordering)
Dudmala / Dumella	Dommel
duijstermaent	december
duim	lengtemaat = 2,54 cm, oorspronkelijke de breedtemaat van een menselijke duim
duimekruit	geld
duimelen	drukken
duimijseren	handboeien
duimschuive	duimschroeven
duis	duiten
duist	duizend
duit	betaalmiddel, waarde = 1/8 deel van stuiver
duits(zn)	Germaans, Nederlandse taal
duitse	Nederlander (lees als diets)

duizendhout	hoeveelheid, 1 duizendhout = 1011 stuks
dukke	zwangere vrouw
dukketon	betaalmiddel, zilveren rijder
dul	woest, razend
dulciarius	suikerbakker
dulde	bouwwallig
dum clamarem ad dominum	9 ^e zondag na Drievuldigheid
dum medium silentium	zondag na Kerstmis
dum viveret	tijdens zijn leven
dum	tijdens, toen hij leefde
dundoeke (kap)	van fijn linnen (gemaakte kap)
duo	twee
duo et viginti	twee en twintig
duodecennis	twaalfjarig
duodecim	twaalf
duodecimus	de twaalfde
duodetriginta	achte en twintig
duodevicesimus	achttiende
duplex vidua	tweemaal weduwe
duplex, plicis	dubbel, twee keer
duplicieren	tweede antwoord geven
duplijcque, duplique	wederwoord op de repliek van de eiser
duplikieren	verdubbelen, overschrijven in gelijke vorm
durg ordinantie van	op last van
Durninum	Deurne
duske	boerenmeisje
duufhuus	grote duiventil
dux	aanvoerder, hertog
duxit in matrimonium	huwde
duysenten	duizendste
Dvt	afk. devant, voorkant, voorzijde
D.V.	afk. Deo Volente, Gods wil
dwale, dwael	doek, handdoek
dwarsbalk	heraldiektaken, gevormd door twee horizontale lijnen in het midden van het veld, ook faas of balk genoemd
dwarsbalkgewijs	faasgewijs, heraldiektaken, figuren zijn zodanig geplaatst alsof zij een dwarsbalk vormen
dwarshout	galg
dwinghuis	tuchthuis
dysenteria dysenterie,	buikloop
dysuria	moeilijkheid om te urineren

Aanvullingen letter **D**

E

e	afk. est, (hij / zij) is
e,	afk. (met bovenliggende streep) (hij / zij) is
e of ex	afk. uit, afkomstig van de plaats
eadem	afk. op dezelfde (bv dag)
eatenus	afk. tot nu toe
ebdem anno	in hetzelfde jaar
ebdem die	op dezelfde dag
ebdem instanti	op hetzelfde ogenblik
ebenbürtigkeit, ebenburt	van gelijke afkomst, gelijkwaardig
ébéniste	meubelmaker, schrijnwerker
Eboracum	York
ebreken	echtbreken
ebursator	betaalmeester
Ec	afk. Ecuyer, jonkheer
ecce deus adjuva me	8 ^e zondag na drie-eenheid
eccel dier	bloedzuiger
ecclesiae	kerk
ecclesiae denuntiatio	kerkelijke huwelijksaankondiging
ecclesiae minister	dienaar van de kerk, predikant
ecclesiae sacramentis munita	voorzien van de kerkelijke sacramenten
ecclesiasticus	predikant
ecclesiastis, ecclesiastes	geestelijke, prediker
ecclia	afk. ecclesia, kerk
échafaud	schavot, maar ook onthoofding
écharper	doodslaan
echdis	hagedis
échevin	schepen, wethouder
echte begeben hebbende (ten)	is nu getrouwd met
echte verwect (in)	tijdens het huwelijk verwekt
echte-brief	verklaring van geen huwelijksbeletsels, voor een in het buitenland in het huwelijk tredende persoon
echtelieden	echtpaar
echteloos	niet door een wettig huwelijk verbonden
echteman	echtgenoot
echter	vogelvrijverklaarde, uitgebannen, verbannen
echtewijf	huisvrouw, echtgenote
echtkind	wettig kind
echtschap	huwelijk, verbonden in de echt
eclips	een gebrek

écu	Franse daalder
écu	wapenschild, maar ook borstschild
écusson	uithangbord
écuyer	jonkheer maar ook schildknaap
edelkint	wettig kind,
edelling	edelman
edende	eed afleggen
edentarius	tandenbreker, tandarts
edere, edidi,editum	uiten, uitgeven (b.v. van een boek)
edert	ieder
edict	gebod
edicto	openlijk bekend maken
edieren	uitgeven, uitvaardigen
edifficie	een gesticht
édit	bevelschrift
ee	huwelijk
Ee.	afk. op huw. akte, echtgenote van
eechout	eikenhout
eeden	beëdigen
eek	azijn, narigheden
eelleman	goede man, beste vriend
eelling	edelman
eelmaker	zeemleerbereider
eeltjes	netjes, edel
eenemae (t=)	te enen male
eenigsints	enigszins
eenlope	ongetrouwd
eenmaal	ten slotte
eenre	ten eenen (....., ten andere zijde)
eensedele	kluizenaar
eensjes	een keer
eenveerdich	gelijk, b.v. met de zelfde straf te bestraffen
eenwinter	eenjarig
eerstcoops	uit de eerste hand
eertwinner, eerdtwenne	landbouwer, boer
eerverjaer	het jaar voor verleden jaar
eestaet	getrouwd
eeussel, eussel	omheinde droge zomerwei
effect	volmaaktheid
effenaer	weegschaal, bascule
effestucando resignare	door middel van de halm afstand doen
effigie	gelijkenis, beeld
eft	afk. enfant, kind
egaelijk	gelijk

egeen	niets
egge	heraldiektaken, rechtopstaande eg
eggich	wrang
eghte staat bevestigd	gehuwd
egli	afk. église, kerk
eglise	kerk
l'Eglise réformée évangélique	Christelijk -Gereformeerde kerk
ego	ik
égorgueur, égorgeuse,	moordenaar, moordnares
egsteen	hoeksteen
egtel	afk. eheluyden, echtelieden
egteluiden.	Echtlieden, gehuwden
ehel	afk. eheluyden, echtelieden
eheluyde	echtpaar, echtgenoten
eherenfeste	eerwaardige
ehvrouw	echtgenote
ei	aan haar, eraan, zij (meervoud)
eichs	elk
eidam	schoonzoon
eideshelfer	gezworene
eigenman	lijfeigenen
eijnsel, ensel	weegschaal
eik	heraldiektaken, rechtopstaande boom met meestal vergroot blad en eikels
	heraldiektaken, vrucht van eik , weergegeven met dop en steel
eikel	Eindhoven
Eindovia	eensgezind
einhelich	deurwachter, portier
einlasser	inlegger, kuiper
einlegger	oppervlaktemaat, 1 eins = 0,03 ha.
eins, einze, ans	ontvanger
einsäckler	stalknecht
einspanner	Aswoensdag
eischtag	stempelsnijder
eisengräber	helmmaker
eisenhuter	gevangenbewaarder
eisenmeister	in diens plaats
eius loco	zijn, van hem
eius	zijn, van hem, van haar, ervan
eiusdem, ejusdem	van dezelfde (maand)
ekelen	eikenbomen
EL	afk. Evangelisch Luthers

el, elle	lengtemaat, 1 el = ca 70 cm, oorspronkelijk de lengte van de onderarm
elapsus	afgelopen
elcx in haer regardt	ieder voor zich
eldir fatir (-mudir)	grootvader, (-moeder)
electie	verkiezingen
electuer	keurvorst
elegant	uitgesproken mooie....
elegantie	schoonheid
eleman, elemal, elenbaas	beste kerel
elemosyna	aalmoes
elevare	grootbrengen
elevatio crucis	kruis verheffing, 14 september
éleveur, éleveuse,	veehouder, veehoudster
elewekse	vervloekte
elft	elf, ook boze geest
elftausend jungfrauen	elfduizend maagden, 21 oktober
elftwinninghe	leen waarvan de helft van de vruchten aan de leenheer, de andere helft aan de leenman toekwam
eligeren	kiezen
elocutie	uitspraak
eloquent	welsprekende, redenaar
elpenbeen	ivoor
elsene, elst	els, priem
eltkens	inhoudsmaat voor graan = ca 1,35 ltr.
eluderen	ontsnappen
em. afk. van emeritus	na volbrachte dienst ontslagen
embaumeur	lijken -balsemer
Embdæ	Emden
emenderen	verbeteren
emeritus	na volbrachte dienst ontslagen
eminent	openbaar, helder
emisit spiritum	gaf de geest
emissio (secunda)	(tweede) druk
emissio	pestepidemie
emissus	uitgezonden
emit	koop, koopt
emittere	uitgeven
emmer	inhoudsmaat, 1 emmer = 1/4 vat, = 1/5 aam = ca 30 ltr. Ook gevonden Amsterdamse emmer = 2 gang = ca 14,7 ltr. In Groningen en Drente ook oppervlaktemaat, 1 emmer = 1/6 gras = 0,066 ha

empfangnis Maria	Maria=s onbevleete ontvangenis, 8 december
employeur	verwerker
empoisonneuse	gifmengster
emprisonner	gevangen zetten
emptor bladorum	korenkoper
emptor, -is	(in)koper
Emster	Amstel
encadreur	lijstenmaker
Enchusa	Enkhuizen
enckede (encel)	goed, juist
ende	en
enemaal (>t)	helemaal
enfant en tutelle	voogdijkind
enfant	kind
engelen	heraldiektelen, rechtopstaande meisjesfiguur, met vleugels in tunica gekleed
engelfest	engelenfeest, 19 september
engelschild	accoladeschild, kenmerkend zijn de sterk uitstekende bovenhoeken
engleburgt, englestad	hemel
enim	immers, namelijk, inderdaad
ennoyeus	geitenhoeder
enorme	ongeregeld
enqueste	onderzoek van waarheid verklaringen van getuigen
enseigne	vaandrig, ook uithangbord, vaan, vaandel, banier
ensel, eijnsel	weegschaal
ensevelir	begraven, in een lijkkleed wikkelen
ensorceleuse	heks,
ensorcellement	hekserij
ensoutané	zwartrok, paap, r.k. priester
entbieden	aanbieden
enterrement civil	niet-kerkelijke begrafenis
enterrement	begrafenis, maar ook begrafenisstoet
enterrer	begraven
entrepeneur	aannemer
enumeratie	nummering
envie	moedervlek, wijnvlek
envoyé, envoyée	afgezant
e.o.	afk. ex officio, van ambtswege, uit hoofde van zijn functie
eo	afk. eodem, zelfde

eo quod	te meer, omdat
eodem anno	in het zelfde jaar
eodem die	op de zelfde dag
eodem instanti	op hetzelfde ogenblik
eodem morbo	door dezelfde ziekte
eodem	door, in hetzelfde, op de zelfde dag
éolienne	windmolen
EPA	afk. Evangelisch Pharr-archiv
ephipparius	zadelmaker
ephorus	deken, opzieners, (huis) onderwijzer
epicedion	begrafenislied
epicedium	gedenkdicht
epidimie	besmettelijke ziekte
epilogatie	een besluit om een vroegere reden
epiphania	een openbaring
episcopal	is bisschoppelijk
episcopalis	bisschoppelijk
episcopus	bisschop
epitaaaf	grafschrift, ook de gehele grafsteen met ornamenten versiersels en opschrift
épitaphe	grafschrift
epitaphie	een in een muur gemetselde grafsteen
epitaphium	grafschrift
epitaphius	grafrede
épithalame	bruiloftsdicht
epithalamium	huwelijkszang, bruidslied
epitoma	uittreksel
epos	heldendicht
epouse	echtgenote, gemalin
épousée	bruid, pas gehuwde vrouw
épouser une dot	om de centen trouwen
épouser	trouwen, door huwelijk verkrijgen
epoux	echtgenoot, gemaal
epulor	weelderig leven
equael, equalis	gelijk
équarrisseur	vilder
eques	ruiter, bereden militair, later ook ridder
equester	ruiter
equicida	paardenslager
equicius	paardenhandelaar
erant fuerunt	zij waren
erat	was
erchmeker	zemenmaker
erden	begraven

erdtrichsmesser	landmeter
ere	(bij graan) dorsvloer
eren	ploegen
erentfest, erentfeste	achtbaar, vaak gevolgd door wijze, edele bijsondere
erfachtig	volgens het erfelijk recht, erfelijk
erfachtigheid	erfdeel aan vaste goederen
erfbrief	bij erfenis bewijs van erven
erfceys	erfrecht
erfclage	aanklacht met betrekking tot een onroerend goed
erfcollator	door vererving verkregen bevoegdheid als hoofdbestuurder benoemde (collaties) te doen
erfcommer	erfelijke rente
erfcoren	erfrente te voldoen in graan
erfcusten	verbintenis op een erf gevestigd, ook custinge van erven
erfdeel	wat iemand als zijn deel uit een nalatenschap toekomt of wat hij als zodanig ontvangt bezit dat iemand door erfenis verkregen heeft of verwerft
erfdeling	deling van een erfenis
erfdienstbaarheid	dienstbaarheid die op een erf rust erfdienstbaarheid is een last waarmede een erf bezwaard is, tot gebruik en ten nutte van een erf, het welk aan een andere eigenaar toebehoort
erfdrager	iemand die het erf bezit, de naakte eigendom bezit tegenover de tochtenaar die de opbrengst geniet
erfhavelijc goet	aangeërfd roerend goed
erfhure	erfpacht
erfhuus	boedel die nog verdeeld moet worden
erfmagescheit	toewijzing van erf aan de verschillende magen van dezelfde erflater boedelscheiding met betrekking tot grondbezit
erfschatter	schatter van vaste goederen
erfscheder erfscheider,	landmeter, roomimeter, grensbepaler, persoon die de grenzen van een grondbezit vaststelt
erfscheiding	afpaling van vaste goederen verdeling van een nalatenschap

erfside	de zijde waarvan een goed aangeërfd is
erft	herfst
erftins, erftijns, erfftijns	vaste uitkering uit een onroerend goed te betalen aan de eigenaar het goed dat tegen zulk een uitkering wordt uitgegeven heet dan erftingsgoet
erfuiting	regeling voor de verdeling van de nalatenschap
erfve	onroerend goed, alle niet leengronden
erfvelijke rente	erfrente, vaste rente
erfvenesse	gerechtelijke inbezitstelling van onroerend goed
erfvoogdijen	het opvolgen door de zoon als voogd, hoewel het niet erfelijk was.
ergastularius	gevangenenbewaarder
ergenlist	arglist
ergot	moederkoorn
ergotisme	vergiftiging met moederkoorn een (giftige schimmel op graan), kriebelziekte
ergwanen	argwaan
erhalen	verhalen, terugvorderen
erimita	kluizenaar
erisipel ate	door het St.-Antoniusvuur
ermitage	afgelegen woning
ernstlijk	ernstig,
errant	zwervend
erresen	ontstaan
error juris	rechtsdwaling
erruer	hij die dwaalt
erschenen	verschenen
erselmaant	oktober
ertsitter	heelmeester
eruginator	zwaardslipjer, wapensmid
erve	vast goed in tegenstelling tot leengoed
erveloot	erfdeel
erven ende onterven	iemand de eigendom van iets toewijzen en een andere ervan vervallen verklaren
erver	eigenaar
erweißer	erwtenhandelaar
es en sij	tenzij
Es.	afk. op huw. akte, echtscheiding
escopette	donderbus
esellade	houtmaat van 16 stukken hout
esmeroud	smaragd

esquadron
essch
esse
essum
est
est
estafette
esterichter
estomihi
estrik
estropier
et
et aliis
Et. afk. op huw. akte
etc.

été
etelkoren
ethyke
etiam
étole
etteswanne
euler, eulner
eunjér
eurtjen
ev
ev.
ev. luth.
ev. ref.
evel
evenboerticheit
evens
evenen
evenenmeel
evenenschoof
eveninghem, eveninge
evenmate
evenrente, evenschult
evenschoof
evensester
eventaag
evitieren
e vivis abiit

afdeling soldaten
bouwland
zijn
ik ben
(hij/zij) is
oost (richting)
ordonnans, koerier
leem vloerenmaker
zondag voor de vasten
vloertegel van gebakken klei
radbraken
en, ook etcera
en andere
echtgenoot van
afkorting voor het slecht Nederlandse
enzovoorts
zomer
koren voor eigen gebruik
longtering
ook
bontstola
overledene, wijlen
kuiper
tovenares, maar ook teer lief, schalks
uurtje
afk. en vie, in leven
afk. evangelisch
afk. evangelisch Luthers
afk. evangelisch Reformiert
gebrek,
van gelijke stand
zwarte haver, ruwe haver, rouwe haver
haver
hamermeel
haverschoof
waag, bascule, stadswaag
maat voor haver en andere granen
schuld of rente in haver uit te betalen
haverschoof
een bepaalde maat voor haver
onafgebroken, langdurig
vermijden, ontgaan, ontwijken
overleed, uit de levenden gegaan door
overlijden

e vivis discessit	overleed, uit de levenden (uit elkaar gegaan) door overlijden
e vivis excessit	overleed, weggegaan uit de levenden door overlijden
e vivis migravit	overleed, uit de levenden weggegaan naar het hiernamaals door overlijden
e vivis obiit	overleed, uit de levenden weggegaan door overlijden
évoccaon	afk. évocation, het oproepen, het bezweren
ewech	weg
ex	kind van
ex	uit, afkomstig van, tengevolge van, op grond van
ex altera	anderzijds, grenzend aan, langs de andere zijde
excl	afk. excellentie
ex debilitate senectus	wegens seniliteit
ex dictis dicendis	uit hetgeen gezegd is en gezegd moest worden
ex eodem morbo	tengevolge van dezelfde ziekte
ex febri(s)	door koorts
ex fluxa sanguinis	door een bloeding
ex fornicatione conceptus	uit onwettige verhouding geboren
ex gratia	bij wijze van gunst
ex hac misera vita decessit in Domino	ging van dit droevige leven naar de Heer
ex hac vita ad aeternam transivit	ging over van dit leven naar het eeuwige
ex hac	van hier, van deze, uit onze (parochie)
ex hoc	van hier, van deze, uit onze (parochie)
ex ictu equi	getroffen door een paardenhoef
ex longa infirmitate	tengevolge van een lange ziekte
ex maligna febri	ten gevolge van een kwaadaardige koorts
ex nomine officio	ambtshalve afwijzende
ex officio	ambtshalve
expssemet	afk. expressement, uitdrukkelijk, nadrukkelijk
ex primo thoro	uit het eerste (huwelijk) bed
ex quo	uit hetwelk, bv uit dit huwelijk
ex secundo thoro	uit het tweede (huwelijk) bed
ex tabe, ex tabbe	door tering
ex testamento	op grond van een testament
ex thoro illegitimo	uit een onwettige verbintenis
ex una	grenzend aan, langs de zijde, enerzijds
ex variolis	wegens pokken

ex voto	ten gevolge van een belofte
ex vulnere	door een wond
exactor	belastinginner
exaggeratie	een vergadering
exaltatio	kruis verheffing, 14 september
exalteren	verheffen
exame	een ondervraging
examinatio	ondervraging
examinatoir	dienende tot ondervraging
examineren	ondervragen
exaudi	6 ^e zondag na Pasen, ook 4 ^e na Drievuldigheid
excavatie	het uithouden
excaveren	uithouden
excelleren	te boven gaan
excenderen	buiten zinnen raken
exceptie declinatoir	uitzondering/ tegenwerping, verweer procesloop op te schorten
exceptie dilator	vertragend uitstel
exceptie peremptoir	onherroepelijk laatste (beslissende) tegenwerping
exceptie	verweerschrift, tegenwerping in rechte
exceptien	verweren, uitzonderingsgronden
excertitie	bezigheid
exces	overdaad
excijnsloodje	stukje gemerkt lood, teken dat de accijns betaald waren
excijns	accijns
excipieren	uitzonderen
excissus	weggehaald. (b.v. kind uit de baarmoeder gehaald tijdens de geboorte)
exciteren	verwekken
exclamator	omroeper, venter
excluderen	buitensluiten
exclusijf, exclusus	onbegrepen, buitengesloten
excommissione pastoris	in opdracht van de pastoor
excommunicereren	uitsluiten, verbannen
excoriator	leerlooiër, vilder
excudere, excudi, excusum	drukken (van een boek b.v.)
excusare	verontschuldigen
excusatie	niet schuldig verklaren
executeren	het uitoefenen van zijn ambt, zijn werk doen, een vonnis uitvoeren
exécution capitale	terechtstelling, executie

exempel	voorbeeld
exemt	er uit genomen
exequiae	uitvaart
exerceren	bezig houden
exercitiegenootschap	een militaire organisatie of vrijkorps, opgericht op initiatief van de patriotten. doel, bewapening van burgers voor verzet tegen het Oranjegezinde leger en schutterijen
exeuntium sacramentis. munitus	voorzien van de sacramenten der stervenden
exeuntium	uitgaan, verlaten
exhaustus	uitgeput
exherederen	onterven
exheridatie	onterving
exhibere	uitgeven
exhiberen	vertonen, inschrijven, voor de dag brengen, aanbieden, vertonen
exhibitum	getoond, uitgeven
exhortatie	vermaning
exhorteren	vermanen
exigentie	vordering, eis
eximius ac doctissimus	de hoogachtbare en geleerde heer
eximius	voortreffelijk
exire, exii, exitum	uitgaan, verlaten
exitus	dood
exkrement	uitwerpsel
exnunc	vanaf nu
expectatio	verwachting van Maria, 18 december
expensum	uitgave
expirare	de laatste adem uitblazen
expiratie	afloop
expiravit	hij blies de laatste adem uit
expliceerende	uitleggende, verklarende
exploict	daad
exploictier	deurwaarder
exploitation	bedrijf
expositus/a	vondeling (e)
expresselijk te renuntiëren	uitdrukkelijk er van afzien
expressus, expresselijck	uitdrukkelijk
exsequiae, exequiae	uitvaart
extimeren	taxeren, schatten een vonnis lichten
extinctus	overleden
extirperen	met wortel en al uittrekken

extra ordinaire	buitengewoon, bijzonder
extra portam	buiten de (stads)poort
extra	buiten
extracten uit de personele responsiven	uittreksels uit de persoonlijke verhoren
extrahieren	uitrekken,
extra-légal, extra-légaux	onwettig
extra-muros	buiten de stadsmuren liggend
extraneus	vreemdeling , van buiten
extrema unctio	laatste oliesel
extrême onction	laatste oliesel, heilig oliesel
extremis (prae)munitus	voorzien van de laatste sacramenten
extremis momentis	in zijn laatste momenten
extremis rebus	in uiterste nood
extremis. sacramentis refectus,	afk.S.R.E, gesterkt door de laatste sacramenten van de H. Roomse Kerk
extremus	laatst, uiterst
extunc	sindsdien
exulant	vluchteling door zijn geloof
exurge	8 ^e zondag voor Pasen
eyscht	eist, eisen
ezelskop	heraldiektken, kop van ezel met lange oren

Aanvullingen letter **E**

F

f.	afk filia, fils, dochter, zoon
f.	afk. folio, op het blad van het register
fa,	afk. met boven de a een C, filia, meisje
fa.	afk. huw. akte, familie naam
fa.	afk. filia, dochter, meisje
faal	fout, gebrek
faalgrepen	misstappen
faam	gerucht
faas	dwarsbalk
faasgewijs	figuren staan naast elkaar
fabel	verhaal over dieren waarin een levensles is opgenomen
fabele	een klucht
faber	smid
faber armorum	wapensmid
faber cupri	kopersmid
faber ferramentarius	hoefsmid
faber ferrarius	smid
faber grossarius	grof ijzersmid
faber laminarius	blikslager
faber lignarius	timmerman, meubelmaker
fabrica ecclesiae	kerkfabriek, de kas voor de bouw, versiering of herstellen van een kerkgebouw
fabricateur	vervalser
fabricator ligneorum cal icorum	fabrikant van houten bekens
fabricator	fabrikant
fabriek	bouw - en onderhoudsdienst
fabriekmeester	stadsbouwmeester
fabrijc	kerkfabriek, de kas voor de bouw, versiering of herstellen van een kerkgebouw
fabritius	smid
fabuliste	fabeldichter
faceneren	betoveren
facie ecclesiae	ten overstaan van de kerk
facifer	fakkeldrager
facillem ^t	afk. Facilleme, ?
facit (1590)	hij heeft dit gemaakt in (1590)
facit in capitaell	in totaal
facit	maakt, is. (bij rekenen, is totaal)
factas	afkomstig van

facteur	de maker van iets
factie	meute
factionnaire	schildwacht
factis tribus bannis	na de drie (gebruikelijke) huwelijksafkondigingen
factis tribus bannis, factis tribus (consuetis) proclamationibus	na de drie (gebruikelijke) huwelijksafkondigingen
facto	dood de daad
factoor	agent van buitenlands handelshuis
factor cordarum	koordenmaker
factum	pamflet, voorval gebeurtenis, geschrift waarop het verschil van mening is beschreven en waarop de aanspraak steunt 1 ^e zondag na Drievuldigheid
factus est dominus	een werk of daad
faict	aardewerkfabriek
faïencerie	plateelbakker
faïencier	missen
faïlgieren	in gebreke blijven
faïlleren	hooien
faire les foins	oplichter
faiseur	afk. Faisant, ?
fais ^t	heraldiektaken, brandende toorts
fakkel	verwerven, pakken, grijpen
fakken	magere Hein, man met de zeis
falcarius	sikkelsmid, handelaar in sikkels
falcarius	Oud - Valkenburg
Falchenberg	van Valkenburg
falcoburgensis	valkenier
falconarius	ingebreken blijvend persoon
faliant	mooipraten
falivouwen	bedrog
fallacie	waard zijn
faluyrt	hoofddoek, maar ook een damesmantel
faly, falie	gerucht, openbaar gerucht
fame	beschuldigd door een gerucht
fameeren, gefameert	dienstmeisje
famella	knecht, bediende
famellus, famulus	uitgestorven familie
familia defuncta	alle personen die in een huis woonden, ook het dienstpersoneel, later voor alleen de gezinsleden
familia	

familiaria	bezittingen van (de)een familie
familie	de engste levensgemeenschap. dus vader, moeder en de kinderen
familietrek	gelijkenis van familieleden onder elkander, ook figuurlijk
famula	dienstmaagd, dienstmeisje
famulus	knecht, bediende, schildknaap ook leerling, hulp, bediende
fänger	gerechtsdienaar
fantassin	infanterist, voetknecht
fantastijk	zwaarmoedig
farcher	varkenshandelaar
fardeel	baal, pak, doos
fartor	worstmaker
fasceel	takkenbos
fasceelhout	per bundel verkocht brandhout
fasces	heraldiektaken, bundelbijl
fastelabend	vasten avond
fastnacht, fastnachtsonntag	6 ^e zondag voor Pasen
fatsoen	alle voorwerpen die een vorm hebben en door mensen zijn gemaakt
fatuus	onnozel
Faucheuse (la)	magere hein, de Dood
fauconnier	valkenier
faudet	toonbank
faulte	in gebreken blijven, niet nakomen
fautsoen	degen
faux serment	meineed
favorable recommandatie	brieven van
fb ^{er}	afk. fébrier, februari
fe	afk. fe, feu, wijlen
f ^e , fe	afk. faire, het doen, handeling, daad, uitvoering
feber, febres (witte)	witte koorts
febri	door koorts
febri aestuanti	door een gloeiende koorts
febri calida	door een hete koorts
febri frigida	door koude koorts
febri maligna	door een kwaadaardige koorts
febri putridus	door koorts uitgeput
febri vehementi	door hoge koorts
februarii	van februari
februarius	februari
fechner	bonthandelaar

feci	ik heb gemaakt
fecit	heeft gemaakt
feiteur	misdadiger
feld-maréchal, feld-maréchaux	veldmaarschalk
felgenhauer	wagenmaker
fellwerkbereiter	bontbewerker
félonie	trouwbreuk van de vazal
femella	vrouwelijk
femina	vrouw
femini generis, femini sexus	van het vrouwelijk geslacht
feminus	vrouwelijk, van een vrouw
femme de chambre	kamermeisje
femme	echtgenote, vrouw
fenaison	het hooien, hooioogst
Fenesy	Venetië
fenijn	vergift
fenil	hooizolder
feniseca	maaier
fenynig	vergiftigd
feodaal goed	een stuk land of onroerend goed tegen bepaalde voorwaarden aan zijn leenman opgedragen
fer forgé	smeedijzer
ferblantier	blikslager
feré	bijna
feretrum	lijkbaar
feria	dag
feria penultima	voorlaatste dag
feria prima	zondag
feria quarta	woensdag
feria quinta	donderdagdag
feria secunda	maandag
feria sexta	vrijdag
feria tertia	dinsdag
feria ultima	de laatste dag
ferie	lijst of boek van bij de rechtbank aanhangige zaken
ferijnen	met een beitel frijnen van natuursteen
ferm	afk. fermier, boer(in), landbouwer, veehouder
fermette	boerderijtje, keuterboerderij
fermier en location	pachter
fermier	landbouwer, veehouder
fermière	boerin

ferrarius faber	smid
ferrarius	ijzer
ferreur	paardensmid
ferronnier	siersmid
fertegaal	hoepelrok
fertijl	vruchtbaar
ferwielen	fluwelen, fluweel
festo sancti N. (in)	op het feest van de heilige N.
fetura	kind, nakomelingen
fetus	kind, nakomelingen
feu	wijlen, de overledene....., zaliger,
feu, feux	brandstapel
Feudale goeden	leenroerige goederen
feudataire	leenman
Feudum, feodum	feodaliteit, leenstelsel
feurmäuerkehrer	schoorsteenveger
feutrine	wolvilt
février	februari
fexeren	kwellen, plagen
f. f.	afk. firmlinge, vormelingen
fiancé, fiancée	verloofde, aanstaande
fiasque	strofles voor wijn, mandfles, buikfles
fiat	goedkeuring
fibulator	loodgieter
fibule, fibula	kledinggesp, kledingspeld, sluitspeld, doekspeld
ficelle	klein stokbrood
fiche	beschrijving, gegevens, register
fiche	spie, pen
fichu	sjaal, hoofddoek, halsdoek
fideicommissum	testamentaire beschikking, waarbij een vertrouwd persoon, die voor de wet optreedt als erfgenaam, opdracht geeft een zeker legaat uit te betalen aan iemand die wettelijk niet als erfgenaam kan worden aangewezen de erfgenaam heeft het vruchtgebruik maar moet zo nodig het terug geven aan de eigenaar
fidejussio	borgstelling
fidejussor	borg, ook de peet die zich borg stelde voor een goede (christelijke opvoeding) van de jonggeborene
fidelio	trouw
fidicen	speelman

fief	domein, terrein
fief	leen, leengoed
fiel	gal van dieren
fielterij	schelmerij
fier	bloeiend, fris
fier, fière	nobel, waardig, hoogstaand
fiertre, fiertere, fiertel	lijkkist, doodkist
filille	dochtertje
fifre	bespeler van een dwarsfluit
figaro	barbier, kapper
figlerius	pottenbakker, tegelbakker
figulus	pottenbakker
figulus	kachelmaker
fijfel	kleine dwarsfluit
fijlebaart	snotneus
fikkere	middelvinger
fil afk. Filius	zoon
filatio	bloedverwantschap in neerdalende rechte lijn, afstamming in de eerste graat, kindschap
fileur, fileuse	spinner, spinster
filia	dochter
filia devota	religieuze, non
filia fratris	nicht, dochter van broer
filia innupta	ongetrouwde dochter
filia legitima	wettig, dochter uit een voor de kerk gesloten huwelijk geboren
filia redicta	nagelaten dochter
filiabus	dochters
filiæ	dochters, van de dochters
filiialis	hulpkapel, hulpkerk
filiarum	van de dochters
filiaster	stiefkind, stiefzoon, (na de 14 eeuw) ook schoonzoon
filiastistri	stiefkinderen, schoonkinderen
filiatie	familie verwantschap, afstamming
filiation	afstamming in de eerste graad, in rechte lijn, verwantschap
filiationprobe	afstammingsbewijs
filicarius	steensetter, stratenmaker
fili	van de zoon, de zonen
filiola	dochtertje
filiolus	zootje, doopkind, petezoon
filitrix	spinster

filius	zoon,
filius legitimus	wettig, zoon uit een voor de kerk gesloten huwelijk geboren
filius natu maximus	de oudste zoon
filius natu minimus	de jongste zoon
filius naturalis	buitenechtelijke zoon, van mindere afkomst, van lagere stand
filius unicus	enige zoon
fillasse	grof meisje
fille	dochter
fille-mère	ongehuwde moeder
filleul, filleule	petekind
fils de France (les)	de prinsen uit het Franse koningshuis
fils	zoon, nakomelingen
fin	dood
fine en effecte (ten)	met het doel
fingeren	versieren
finis	einde
firmarius	landbouwer
firmerie	ziekenhuis
firmlinge	vormelingen
fiscalis	behorende tot de fiscus
fiscus	Merovingische / Karolingische bestuurseenheid, belastingdienst
fistulator	fluitspeler, (stads)muzikant
fitsen	scharnieren
f.l.	afk. filia / filius legitima, wettelijk (erkende) zoon /dochter
fl	afk. florin, florijn, gulden
fl, flor	afk. floréal, maand van de bloei
flabbe	betaalmiddel, 1 flabbe = 4 stuivers
flabbe	oorveeg, vuistslag
flaconnier	flessenmaker
flagellation	geseling
flageller	geselen
flanckaert	jas van krijgslieden
Flandorum	Brugge
flator	ijzersmelter
flatteren	smeken
fléau	dorsvlegel
fléau	plaag, ramp
flebotomarius	aderlater
fleer	kaakslag
flep	hoofddoekje

fleppen	drinken
fles	jicht
fles	inhoudsmaat voor wijn, 1 fles = ca.0,8 ltr. Ook gevonden, Amsterdamse fles = ca. 0,88 ltr. of 44 fles in een anker
fleur de lijs	heraldiektken, lelie
fleurons	heraldiektken, gestileerde aardbeibladeren
flikkerslagen	bliksemflitsen
flikkersout	salpeter
florèal	april
floreenplichtige	degene die op grond van het bezit van een zgn. schotschietende hoeve (in Friesland) verplicht was tot het betalen van de floreenbelasting
florenus	gulden
floreren	bloeien
florijn	muntsort, waarde gelijk aan 28 stuivers
floowiellen	fluwelen
flux	terstond
fluim	slijm
flume	rivier
flute, flooflute	penis, piemel
fluxu sanguinis	door een bloeding
fme	afk. femme, vrouw
Fn.	afk. op huw. akte, familienaam
fme	afk, femme, vrouw
f°	afk. folio, blad, folio
focaria	keukenmeid, vrouw van een soldaat, concubine
foderator	lakenarbeider, sergeant belast met de kleding
foemella	vrouw
foeniseca	maaiër
foetus	kind, nageslacht, nakomelingschap ook ongeboren kind
foin	hooi
fokker	rijkaard, in de zin van gierig iemand
folen	stoten, stompen, ook wel dollen
folie,	lustslot, buitenplaats
foliet	blad van boek
folio recto	op de voorzijde van het blad
folio	blad, op het blad van het register, in
folium	blad van een boek

folium	papier, blad
folle	krankzinnige
folye	zothed
foncé	bruin, zwart, donker
fond de robe	onderjurk
fonderie	gieterij
fondeur	gieter, smelter
fondrière	moerassige grond
fonte	gietijzer
foraneus	wonend buiten de wallen, vreemdeling in een stad
forçat	dwangarbeider
forestarius, forestier	boswachter
forêt	dakstoel voor b.v. angelusklok
forêt	woud, groot bos
forge de serrurier	slotenmakerij
forge	smidse, smederij
forgeron, forgeur	smid
forma pauperis	voor armen gratis
fornacarius	kachelsmid
fornicateur, fornicatrice	hoereerder, ontuchtige, overspelige
fornicatio	alle (verboden) buitenechtelijk geslachtsverkeer, overspel
fort	zakkendrager
fortasse	misschien
forteresse	gevangenis
fortifieren	versterken
fortsier	kist met ijzeren beslag
forum	markt
fossa	gracht, kuil, graf
fossarius	doodgraver, boerenknecht
fosse d'aisances	beerput
fosse	ondergrondse kerker
fossé	sloot, greppel, slotgracht
fosseit	gracht
fossoyeur	doodgraver, grafdelver
fouet	zweep, roede
fouetter	geselen
fouine	hooivork
foulard	halsdoek, hoofddoek
fourieren	onderdak verschaffen
fournil	bakhuus
fournissement	lijst van alle ingeleverde stukken
fournneys	fornuis, oven

fourreur	bontwerker
fourrier	kwartiermaker
foyer	stookplaats
f.r.	afk. folio recto, op de voorzijde van het blad
fr, frim	afk. frimaire, maand van de slacht
fra. afk.frater	broeder, geestelijke in een lagere orde
fragijl	broos
fragner	kruidenier
fraise,	geplooidde halskraag
francijn	perkament
franckaert	graanmaat, 1 franckaert = 152 ltr.
franc-maçon	vrijmetselaar
franc-or	goudfrank
francus scabinus	vrijschepen, lid van het heemgericht.
	rechtbank! die buiten de openbare macht
	om vonnissen uitsprak en ten uitvoer
	bracht. (om tegenstanders te elimineren)
francus	vrij van zegelrecht, vrijgesteld
frater	broer, broeder, tweeling broer
frater germanus	halfbroer, tweelingbroer
frater patruelis	zoon van een broer
frater predicator	predikheer, Dominicaan
frater uterinus	halfbroer
fraternitas	broederschap
fratres consanguini (eus)	halfbroers, broers met de zelfde moeder
	maar van een andere vader
fratres consanguini (eus)	halfbroers, broers met de zelfde vader
	maar van een andere moeder
fratres dormientes	de zeven slapende broeders, 27 juni, ook
	10 juli aangegeven
fratres gemelli	tweelingbroers
fratres germani	tweelingbroers
fratria filia	nicht
fratria	broederschap, gilde
fratris	voor de broers
frauentag	Maria geboorte, 8 september
fre	afk. frère, broer
freidsem	vallende ziekte, epilepsie
freitag (de stille oder gute)	Goede of Stille vrijdag, vrijdag voor Pasen
fremineur	minnebroeder
fremtmeester	gildenmeester afkomstig van een andere
	plaats of streek
frenarius	riemenmaker
frenesyne	razernij

frenetike	krankzinnige
friand	lekker
friandyse	lekkernij
friche	braak liggend land
frieel	mand
frimaire	november
frioen	vink
Frise	Friesland
frivool	ongeldig, maar ook ijdel
froc	bovenkleding van een man of vrouw
froc	monnikspij
from	vroom
from	afk. froment, tarwe
fronarbeiter	arbeider in vroondienst, in herendienst, in leendienst
fronbauer	boer wonend op vroomland, leendienstplichtige
fronfrei	vrij van vroondienst, vrij van herendienst
fronfuhre	vervoer in herendienst, fronpflichtig tot vroondienst verplicht, herendienstplichtig
fronton	geveldriehoek
frs. afk. fratis	aan, voor de broeders
fructidor	augustus
fructifieren	vruchten voortbrengen
fruitier	kaasmaker
frumentarius	graanhandelaar
frumwerker	dagloner
frustreren	bedriegen
fruwiel	fluweel
frygische muts	heraldiekteken, vrijheidshoed, rode jacobijnenmuts tijdens Franse revolutie
fs.	afk. filius, zoon
ft	afk. fait, feit, gebeurtenis, voorval
ft, fruc	afk. fructior, maand van de vruchten
fuederyng	voering
fuere, fuerunt	zij zijn geweest, zij waren
fugieren	vluchten, wegdoen
fugitijf, fugitief	voortvluchtige
fuik	vrouwelijk geslachtsorgaan, vistuig
fruit	hij is geweest, hij is genoemd
fruit ... annis	hij was ... jaar oud
fuite	inhoudsmaat, 1 fuite = 5 kan, = 7 tot 10 ltr.
fullo	lakenvoler, hoedenvolder
fulmine tactus	getroffen door de bliksem

fulnarius	touwslager
fulpe	fluweel
fumiste	kachelsmid, schoorsteenveger
fun	schelm
funambulesque	koorddansers-
fundatio	stichting
fundavit anniversarium pro requi animae suae	stichtte een jaargetijde voor de rust van zijn ziel. (instellen van een jaarlijkse herdenking van een overledene)
fundavit anniversarium	stichtte een jaargetijde
funeralia	begrafenis, lijk plechtigheid
funifex	zeilmaker
funs	vies, vies uitziende
furnarius	kachelsmid
furnieren	processtukken in procesdossier doen
furnissementa	uitvoering van een vonnis
furset	zacht als zijde
fusil	schutter
fusor aurichalci	geelgieter
fusor campanarum	klokkengieter
fusor pottorum	tingieter
fusor typorum	lettergieter
fussenvellen	vossenvellen
fustein	bombazijn, een grove wollen stof uit boomwol
fustigatie	gegeseld
fustigieren	geselen
f.v.	afk. folio verso, op de achterkant van het blad
fy	foei

Aanvullingen letter **F**

G

G	afk. geboorteregisters
G	afk. Gereformeerd
GA	afk.gemeentearchief
Ga.	afk. huw. akte, geboorteakte
g, G.	afk. geburten, geboorten
g	afk. gros, dik, fors, gezet
g.	afk.gule/gueles, heraldiekkleur, kleur rood, ook keel genoemd, aangegeven door verticale arcering
gaande	heraldiekteken, dieren zijn lopend afgebeeld
gaarder	belastinginner
gaarmarkt	vleesmarkt
gaay	mannetje, vrouwtje
gabelle	zoutbelasting
gaberdyen	uit gekkigheid, voor de lol
gable, gâble	fronton boven een dakvenster
gader	traliewerk, hekwerk
gadopen	nooddopen
gaerde, gaert	tuin
gaerdenare	tuinman
gaffel	heraldiekteken, vorkvormig, rechter - en linker schuinbalk op een paal, alle delen zijn gelijk van lengte
gagie	salaris
gailer	landloper, bedelaar
galgaert	schurk, boef
galghe	galg
galgiator	laarzenmaker
galgoort	galgenplaats
galiette, ghaliette	een rijtuig
Gallopia, Galoppe	Gulpen
galootsen, galoetsen	overschoenen van leer
gamin, gamine	zoontje, dochtertje
ganc(k) ghengh	bospad
ganea	meisje, snol
ganerben	erven van een ondeelbare bezittingen
gangachtig	officieel geldig, gangbaar
gängler	venter
gangredine consumptus	verteerd door kanker
Ganipa	Gennep
ganser	poellier

ganter	veilingmeester
gantier	handschoenenmaker
gantteken	(onder)tekening, het (onder)tekenen
garn	afk. garnizoen
garbae	schoven, graanschoven
garbeleuren	uitpluizen
garcifer	kok
garçon boucher	slagersknecht
garçon	bediende, knecht, loopjongen,
garde civile	bürgerwacht
garde,	roe, wachthuis, bewaking, bewaker
garde-bras	wapenuitrusting, metalen armband
garde-frontière	grenswachter
garde-l'eau	uitroep bij het uit het raam gooien op de openbare weg van urine en (vuil)heid huishoudelijk afval
gardel	spijker, bevestigingsmiddel
gardesoldat	soldaat van de wacht
garensbanner	wildstroker met netten en/of strikken
garite	wachthuisje, wachttorens
garnaedtmans	garnalenvisser
garrigue	kreupelhout
garrot	worgpaal
gars jeghens gars	op gelijke voet staan, naar evenredigheid
garsoen	schildknaap, page
gäste	peetoom en -moeder. getuigen
gasteeren, gasteren	plunderen
gasthuysboef	landloper
gaudete (in domino semper)	3 ^e advent
gaufrier	wafelijzer
gave ende ongecancelleert	ongeschonden en niet door geschrapt, doorhaling, of door insnijdingen ongeldig gemaakt
gaweg, ghawech	voetpad, gaanweg
gayole	gevangenis
Gd. afk. huw. akte	grootouders bruid vermeld
geaccuseerd	de van contumacie (verstek)beschuldigde
geaderd	heraldiekteken, bladnerven zijn aangeven in andere kleur dan het blad
geadmitteerd	toegelaten, officieel ingeschreven en toegelaten
gealimenteert	onderhouden
geallegeerd	gewezen op
gealligeert	aangevoerd

gealligierde	degene die zich ergens op beroept
geannoteerd	in beslag genomen
geappraehendeerde	in hechtenis genomen
gearestierde	bij wie beslag is gelegd, gearresteerde
gearresteert	vastgesteld
geassumeerden	aangenomen
geattaqueerd	aangevallen
geavoueed	er mee ingestemd
geb	afk. geboren
gebaard	heraldiekteken, baard heeft andere kleur
gebannen	gedwongen te verblijven
gebetert	verbeterd
geboeric, gebuerlic	behoorlijk
Geburt des Herre	Geboorte van de Heer, Kerstmis, 25 december
gebotboeck	register van de stedelijke verordeningen
gebrantmerckt	gebrandmerkt
breck (bij)	(bij) verstek
gebreckelicken	gebrekkigen
gebruickweringe	in gebruik zijn/had (gepacht)
geburen	geburen zijn deelnemers bij het aasdomrecht, zijn vergelijkbaar met de schepenen bij schepenenrecht
geburt von oben her	dopen
geburten	geboorten
gecanceleert	geschrapt, doorgehaald, of door insnijdingen ongeldig gemaakt
gecedeerd	overgedragen
geciteert	gedagvaard, opgeroepen, ontboden
gecoft (jegen)	gekocht (van)
gecommitteert	met lastgeving afgevaardigd naar....., belast, benoemd
gecommuniceert	ter kennis gebracht
gecompareert	verschenen
gecondemneert	veroordeeld
geconditioneert	overeengekomen, bepaald
geconsacreerde	gewijde
geconsideert	overwogen, overdacht, beschouwd
gecooren, gecoren	gekozen
gecreneleerd	gekanteeld, heraldiekteken, kantelen
gedaagde	de in rechte aangesprokene
gedebuseerd	uit de beurs gehaald, betaald
gedeeld	heraldiekteken, schild is loodrecht in twee gelijke vlakken verdeeld

gedisolveerde huisvrouw	gescheiden huisvrouw van.....
gedisponeert	beschikt
gedragt	samenstel van 4 molenwieken
gedreyght	gedreigd
gedril	copulatie
gedwarsbalkt	heraldiektaken, schildverdeling bestaat uit een even aantal dwarsbalken
gee, giede	oppervlaktemaat, 1 gee = 1/6 morgen
geëed	beëdigd
geeft ootmoediglijk te kennen	begin van een verzoek rekest
geel	heraldiektaken, kleur om goudkleur weer te geven in tekening
geelgieter	geelkoper -, messing gieter
geëligeert	gekozen
geëmaneert	uitgegaan, uitgekomen, voortvloeiend uit
geenumeriert	opgenoemd
geerde	oppervlakte maat, groot ca ??? ha
geers	oppervlakte maat, groot ca 0,3017 ha, in elk deel van het land anders van oppervlak. De hoeveelheid grasland nodig om een koe te voeden
geexpedieert	een (officiële) akte van opgemaakt
geëxpresseert	uitgedrukt, hier beschreven
gefankelick gebracht	in de gevangenis gezet, -gebracht
gefundeert	gesticht, op gerede gronden gebaseerd
gegagierde	betaald door (bij betrekking)
gegaten	gegeten
gegeerd	heraldiektaken, verdeling van een schild in acht gelijke driehoeken
gegoed	bemiddeld
gegoede stand	zeer goeod, de meer goeoden, de 'bourgeoisie'
gegoet	aangeslagen
gegyselt	gegeseld
geheffet	geheven
gehoert	behoord
gehoond	heraldiektaken, als een figuur een deel mist is het gehoond, bv leeuw zonder staart
gehowen	gehouden, verplicht
gehucht	dorpje, enkele huizen bijeen
gehuyschen, gehuisschen	echtgenoten
geijzert	geharnast
geimpertreert	aangenomen
geinquireert	opgevraagd

geiseler	veehandelaar
geißelträger	gerechtsdienaar, bode
geisttag	Pinksteren
geitsvoet	koevoet, hef- / sloopwerktuig
gejustitueerde	rechtmatige
gekhoemen	gekomen
gekoeft hieft	gekocht heeft
gekoft	verkocht
gekrönte vier	gekroonde vier, 8 november
gekuischt	gewassen
gelab	leuterpraat
gelachter	gevonden als lengte en ook als ruimte maat, afmeting niet bekend
gelave ende swere	beloef en zweer
gelbgießer	messinggieter, kopergieter
gelden	betalen
gelder (de)	de koper
geleisten	presteren, nakomen, voldoen
geliède	getuigde, verklaarde
gelijckhalf	ieder de helft (krijgen , betalen)
gelobbert	geplast
geloeft	beloofd (als een soort eed)
gelogen	gelegen
geloifde	beloofde
gelooffwaerdige	betrouwbare
geloofwaerdig	kan men geloven wat hij zegt
gelove unde sweere	beloofd en zweer
geloven	beloven, verzekeren, garanderen
gelt	contanten
gelte, ghelte	vloeistofmaat, 1 gelte = 1/48 aam
gelzer	castreerder
Gem. afk.gemeinde	gemeente, meestal als kerkelijke groep
gemak	een toilet, aan de buitenzijde van het huis
gemaket	gesloten
gemeene regierders	de gezamenlijke bestuurders
gemein(t)e woche	de gemene week, vanaf 29 september
gemeinde	gemeente, meestal als kerkelijke groep
gemelde kinder	wettige kinderen
gemellæ, geminæ	vrouwelijke tweelingen
gemelli, gemini	mannelijke tweeling
gemellus	tweeling
gemelte	gemelde
gemenckt	in mindering gebracht, verminderd
gemenen scepen	de gemeente raad

gemet	oppervlaktemaat in Vlaanderen en Zeeland onderverdeeld in 3 lijnen of linen en vervolgens in 100 roeden.
gemet, met	oppervlakte maat, 1 gemet is ca. 0,4 ha = 300 vierkante roeden of gelijk aan 1 engelse acre. de maat is plaatselijk zeer verschillend1 rijnlanse gemet 0.4258 ha1 Blooise gemet 0.3924 ha Schouwse gemet 0.4168 ha Duivelandse gemet 0.4034 ha
gemini, geminus	tweeling
gemmaenum	kachelsmid
gemmarius	juwelier, steensnijder
gemoveert	teweeggebracht
gen. afk.voor genatorus	ouders
gen. afk.voor genus	geslacht
genacht(ing)e	rechtszitting, rechtsdag
genar, gener	schoonzoon, ook neef of bloedverwant
gendre	schoonzoon
genedig	genadig. In afkorting vaak g.h. genadige heer voor graaf of hertog
genedorteyckent	ondertekend
generaelijck	over het geheel genomen
générale	hoofd van een vrouwelijke orde
generali absolute	met algemene absolutie
genereren	voortbrengen
generi	van de schoonzoon
generis	van het geslacht
generosa	weledelgeboren dame
generosus	weledelgeboren, edelmoedig, uit een edel geslacht
genetores	ouders
genetrix	moeder, zij die baart
genge ende geve	gangbaar
gengler	venter
genimen, geniminis	afstammeling, nakomeling
genitor(es)	vader, (ouders), verwekker
genitum, genitus	verwekt, voortgebracht, geboren
genitura	nageslacht, geboorte -uur
genoderteyckent	ondertekend
gens	familie (van mans wege), geslacht, stam
gentiles	verwanten
gentilhomme	edelman
gentilhommière	adelijk landgoed, kasteeltje

gentilitas	verwantschap
gentilitius	tot het geslacht (de familie) behorend
gentis	van het geslacht
genui	ik heb verwekt
genus, gens	geslacht, stam
geobserveert	gehoorzaamd
geôlier	gevangenisbewaker
geordineert	opgedragen
geordoneert sall worden	opdracht zal krijgen
geordoneert	bevolen
gepasseert	overgedragen
geperpetreert	bedreven
geprocreëert	verwekt
geprocureert	voortgebracht
gequalificeerde	notabele
gequel	lijden
gequets	gewond, verwond
geraria	kindermeisje
gerefereerd	verwezen
geremarqueert	opgemerkt
gerequireert	verzocht
gereynnicht	gereinigd
gerfkamer	sacristie, kamer waar de priester zich kleed voor de kerkdienst
gericht	berecht
gerichtelicken commer	gerechtelijke beslaglegging
gerichtlick avergegeven	gerechtelijk overgegeven
gerigte	gericht, wettelijk vereiste bijeenkomst
geringd	heraldiektaken, voorzien van een ring
germana	zuster, volle eigen zus
Germanie	Duitsland
germanus	broeder, volle eigen broer
germen	afstammeling, nakomeling
germinal	maart
germinus	afstammeling, nakomeling
gerse, garse	landmaat, 1 garse = ca 200-250 roeden, verschilt van plaats
gersen, ghegherst	laten grazen van een koe
gerulus	bode, drager
gerwen	sacristie, kamer waar de priester zich kleed voor de kerkdienst
geschlecht, geslacht	het totaal van een gelijknamige familie uit één stam, die zich in de loop van de tijd verspreid hebben over heel de wereld

geschlechter	patriciër familie
geschwei	schoonmoeder, schoonzuster, verwanten in het algemeen
geschyckt	gestuurd
geschyen	geschied
gesech	gesprek
geseet	harnas, gewaad
gesett	gesteld
gesibbe, gesibschap	verwant
gesmure	gepeupel
gesn(euv)	afk. gesneuveld
gesoch	moedermelk
gesolempnizeert	gesloten. bv bij huwelijk
gesontbrief	verklaring van onbesmet zijn (van het vee)
gespens	spokerij
gespu	gespuis
gespuis	gedierte
gestaden	toestaan
gestaetheyt	staat, stand, vermogen, gegoedheid
gestate, geseet	woonplaats, woning waarin men woont
geste	manier van roeren
gesteecken	gestoken
gesteert	metselsteen zodanig aangebracht dat hij uit zich zelf niet afvalt
gestelt	aangeslagen in een omslag, belasting
gestick	genaaid
gestoelen	gestolen
gestop, ghestop	omheining
gesufoceerd	gestikt
gesult, gezilt	zoutig, bedoeld wordt zout van tranen
gesuspendeert	voorlopig de toegang ontzegd
geswaeren	gezworenen, hulp van de officieel benoemde
geswige	schoonzuster
geteykende	met een kenmerk
getogen	afgereisd, vertrokken
getr	schelm, schooier
getrouw	gehuwd, getrouwd
getrouwel afk.	getrouwelijk
gevangkamer	gevangeniscel
gevarst, geverst	uitgesteld
geverbalierde	het besprokene
gevilid	heraldiekteken, poot waarvan de huid ged. is verwijderd, meestal roodkleurig

gevioleert	verkracht, aangerand
gevisitert	onderzocht
gevlamd	vurig
gevlucht, gedragt	samenstel van 4 molenwieken
gewanthuis	lakenhal
gewaterd	golvend
gewesen	voorheen, vroeger
gewichten (winkelier)	1 steen = 8 pondt 1 pondt = 4 vierendeel = 16 oncen 1 oncen = 4 satijn
Gewichten (goud en zilver)	1 pondt = 2 mark Troys = 16 once (Brussels gewicht) 1 once Troys = 20 Engelschen troys 1 Engelschen Troys = 32 aeskens 1 fierlick = 8 aeskens 1 troyken = 4 aeskens 1 deusken = 2 aeskens
gewichten (apothekers)	1 pondt = 12 oncen 1 once = 8 drachmen = 2 lood 1 drachme = 2 siseyn = 3 scrupelen 1 scrupel = 20 granen = 2 obolen 1 obole = 3 siliquen 1 silique = 4 greinen 1 grein of aesken = 1 terwegraen 1 terwegraen = 1/20 scrupel 1 scrupel = 1/3 drachme
gewichten (stadswaag)	1 wage of poose = 144 pondt 1 steen = 8 1/4 pondt, 3 steen = 25 pondt 1 centeneer = 100 pondt
gewoentlichen	gewoonlijk
gezwoeren (lantmeter	beëdigd (landmeter)
Gg.	afk. huw. akte, grootouders bruidegom vermeld
GG	afk. huw. akte, Gereformeerde Gezinten
ghadeslaen	waarnemen, zorg dragen voor
ghalghestick	galgenveld
ghebloetet	ontdaan van, beroofd
ghebode	bevel, verordening
ghebodeghelt, gebodegelt	afkondigingsgeld
geboren	geboren
ghecopuleerd, gecopuleerd	verzameld
gheer	spits toelopend stuk land
gheestland	droge, onvruchtbare grond
gheherst	laten grazen van een koe

ghegheven int jaar ons Heren	opgemaakt in het jaar des Heren
ghegheven	gegeven, overgedragen
ghehylickt	gehuwd
ghelaeghe	toestand, de staat waarin
ghelavie	lans
gheleghe	gelegen
ghelpelic	op brutale wijze, op grove wijze
ghemeenlijck	meestal
ghemenen	gezamenlijk, algemeen, gemeen
ghenuemt	genaamd
ghersennaers	grasverkoper
gheseten	woonachtig, gevestigd te...
ghesmure	gepeupel
ghestop	omheining
ghevacnesse	gevangenis
ghevaer	doopheffers, peetvader, petemoei, peettante
ghevelt	terrein, veld
gheweere	geweer, wapen
ghewet, geweddet	onder handslag gegeven (bv akkoord met schuld)
ghewijnt, gewint	stuk land, akker
ghewint	windas van een molen
ghichten	eigendomsoverdracht verrichten
ghijfte	overdracht (wettelijke)
GHO	afk. geboorte-, huwelijks- en overlijdensregister
ghoensdach	woensdag
ghuldens Rijns	betaalmiddel, gulden in de 16 ^e eeuw geslagen door de keurvorsten aan de Rijn 1 ghuldense Rijns = 28 stuivers (16 ^e eeuw)
gicht, gigt, gichte	wettelijke overdracht, door de schepenen bekrachtigd
gichten	schepenakten
giede, gee	oppervlaktemaat, 1 gee = 1/6 morgen
gieren	kraken
giftbrief, gifte	transportakte van een erfenis
gifte ter oorhsaek des doots	legaat, gift die pas rechtskracht kreeg na de dood van de gever
gignere	verwekken, voortbrengen
gijselen	gijzelen, gevangen zetten
gilde	vereniging van personen die het zelfde beroep uitoefenen, zowel meesters, knechten als leerlingen

gildebrief	getuigschrift van meesterschap
gildebroeder	lid van een gilde, vakgenoot, collega
gildeheer,	overman
gildehuis	het verenigingsgebouw van een gilde
gildekamer	het verenigingslokaal van een gilde
gildemeester	deken van het gilde,
gildepenning	penning der gildenbroeders als bewijs van lidmaatschap
gildeproef	het vervaardigen van het meesterstuk, waarmee iemand het meesterrecht verwierf, ook het proefstuk zelf
gilderecht	het recht dat men als lid van een gilde had om een bedrijf uit te oefenen
gildewezen	alles wat op de gilden betrekking heeft
giol	hondenhok
girator	landloper
gisarme	een aan twee zijde scherpe strijdbijl
gisse	inhoudsmaat
gissinge	geschat, naar schatting
gladius	zwaardensmid
glaese scrivers	glasschilders
glaswerker, gleswerker	glazenier, spiegelmaker
glasijn gelasin	van glas
glendele	grendel
gloede	vuurtang, pook
gloeystaeck	pook
gloris	van de schoonzuster
glos	schoonzuster, zuster van echtgenoot
glose	een uitleg
gloseren	uitleggen
glotzenmacher	klompenmaker
gloy	stro voor dakbedekking
glufenmacher	speldenmaker
glui	stro voor dakbedekking
glutinator	leerlooier
gm	afk. grand-mère, grootmoeder
gnael afk. generaal	bevelvoerder
gnd	afk. gendre, schoonzoon
gnrl	afk. generaal, generaal, bevelvoerder
Go.	afk. huw. akte, grootouders vermeld
godel	peetoom, peter
godenstag	woensdag
godskameren	huisjes voor behoeftigen, ook vrijwoningen genoemd

godtshuys	verpleeghuis voor armen, oude van dagen en zieken
godtspennijnck	aan een caritatief doel gegeven penning bij afsluiten van koop / contract
goedenissen	acte van verkoop van (on)roerende goederen of renten
goedjen	gerei, tuig
goensdach	woensdag
goer	drassig land, modder
goetduncken	toestemming
goetshuse	klooster
goetwillige	goed willigen
goeyhen (doen)	rijkdom
goitshuis	godshuis, kerk
goinsdach	woensdag
goitz	Gods
gola	de geul
goldene messe	gouden mis, zaterdag na 29 september
goldene woche	Quatember week, week na de vastentijd
goldener sontag	eerste zondag na elke van de vastentijden (quatember)
goldschmiede	goudsmid
gonninge	toestemming
gonsen	duimen, draaipunt waar deuren aan hangen
goor	slijk, modder, drek
gordijnen	versterkingswerken van een stad
gorgegoy	gepeupel, gespuis
gorgel	keel
gorreelmakere	gareelmaker, paardentuig maker
gorsinge	weide, weiland, aangeslibd land
gortemaker	riemensnijder, riemenmaker
gothelinck	zeer grootte ijzeren ketel speciaal om valsemunters in kokend water te doden, ook een groot kanon en een maat voor graan
gotshaller	percentage van de koopsom dat aan de kerk of aan de armen moest worden betaald door de koper
göttel	peettante, meter
gottes auffahrt	Christus Hemelvaart
Gou	Gouda
goud, gout	heraldiektken, kleur, aangeduid in puntjes
gouden dukaat	muntsort, waarde gelijk aan 76 stuivers
gouden gulden	muntsort, waarde gelijk aan 60 stuivers

gouden rijder	muntsoort, waarde gelijk aan 202 stuivers
goudijn	van goud gemaakt
gout, gaut	goud
goutboert	goudboordsel, galon
goutdraet	gouddraad
goutscumme	bladgoud
goutsmet	goudsmid
gowdtleer	leer waar ingedrukt vergulde afbeeldingen en/of letters
Gp.	afk. huw. akte, geboorteplaats
gp	afk. grand-père, grootvader
gr, germ	afk. germinal, maand van de kieming
graaf	bestuurder, door overerven van een deel van het land, lid van de adel van dat land, plaatsvervanger van de koning of keizer in een gouw
graaf	gracht
graaier	schreeuwer
graal	in ridderromans het ideaal waarnaar zij op zoek gingen, oorspronkelijk Keltische wonderbeker
graan	lieveling, grijs
grachtmaker, graftmaeker	doodgraver
gradus	graad van bloedverwantschap
graeff	schuine walkant bij beek, schuin gelegen
grael	vaatwerk, schotel
graendeniers	graanhandelaren
graender	graanzolder
graet, graed	trap
graeuwerkere, grawerker	bontwerker
graeve	graaf
graewynne	gravin
graf	kerker, gracht, loopgraaf
grafio	graaf
grafstede	een begraafplaats
graftmaeker	doodgraver
gral. absolute afk. generali	met algemene absolutie
granarius	baljuw, ambtman, bediende bij de graanbelasting
granesysel	tandijzer, steenhouwersbeitel
granum	graan
graphiarius	schrijver
gras, gres, gros, gars	oppervlakte maat, groot ca 0,3017 ha, in elk deel van het land anders van oppervlak.

grase	oppervlaktemaat voor weiland
grasgrond	heraldiektaken, groenkleurige schildvoet, met meestal dieren of planten er boven of recht opstaande eg
grassarius	handelaar in vetten en olie
gratia special	door een bijzondere gunst
gratie	genade
gratis et pro deo	gratis
grattiae anno	in het jaar van genade
gratuiteyt	als men iets gratis of voor niks geven
gravamen	bezwaarschrift
gravamina	bezwaren
grave	zwaar
graveren	bezwaren, belasten
gravida	zwanger, zwangere
graviditas	zwangerschap
graviditatis	van de zwangerschap
gravis	zwanger, zwaar
grazend	heraldiektaken, dieren rechtopstaand met de kop naar beneden afgebeeld
greff	afk. greffier, griffier
greffelijzer	ploeg
greffiarius	griffier
gregarius	soldaat
gregio	soldaat (2eklasse)
grens	een door de belanghebbende erkende en beschermde afbakening van een gebied
gres,	oppervlakte maat, groot ca 0,3017 ha, in elk deel van het land anders van oppervlak
grietenij	groep bijeenhorende dorpen
grietenijhuis	bestuurshuis vaneen grietenij
grietman	vertegenwoordiger van de graaf ook hoofd van een Grietenij
groen	heraldiektaken, kleur, ook sinopel genoemd, weergave met schuinsrechtse arcering
groesvelden	nieuw aangelegd weiland
groet	groot, bepaalde afmeting hebbende
groetmoeder	grootmoeder
grofschilder	huisschilder
groit	betaalmiddel, 1 groit = ????
groitsteen	grote baksteen
grondhof	cijnshof
gronevyschbanck	kraam op markt voor riviervis

grontschattinge	grondbelasting
grooten, groot	betaalmiddel, zilveren munten, waarde =12 penningen
grootewel	epilepsie, vallende ziekte
grootheer, groetheere	grootvader
grossa, grosse	gewaarmerkt afschrift van een akte
großer frauentag	Maria Hemelvaart, 15 augustus
grosseren	een gewaarmerkt afschrift maken
grote roede	oppervlakte maat, in Limburg ca 0,04 ha
gruis, gruus	zemelen
grüner donnertag	(groene) donderdag in de stille week voor Pasen
grusdach	woensdag
grutarius	handelaar in groente en veldvruchten
gruyn	groen
Gs.	afk. huw. akte, gescheiden
gstadmacher	zakkenmaker
Gt.	afk. huw. akte, gehuwd te
guardianus	bewaker
gudentag, guensdach	woensdag
gueux	bedelaars, maar ook naam voor geuzen
guldagh	vervaldag van een rente
guldecamer	gildenkamer
gulden, Florin	betaalmiddel, 1 gulden, florin = 20 stuivers, patards (st)
gulder	vergulden
gute woche	de week na 29 september
guter donnertag und freitag	witte donderdag en goede vrijdag in de stille week voor Pasen
gvrn	afk. gouverneur, gouverneur, landvoogd, bestuurder
gyseler	veehandelaar

Aanvullingen letter **G**

H

H	afk. huwelijksregister
H.	afk. heiraten huwelijken
h.	afk. hora, uur
h.a.	afk. hoc anno, in het huidige jaar
haaien	heien
haaier	ontvanger der belastingen
haal	ketelhaak
haatooft	vrucht van de haat
habeat	dat zij hebben
habemus	wij hebben
habent	zij hebben
habita dispensatione	na verkregen dispensatie
habita dispensatione	
matr moniumcontra hendi in tempora clauso	na dispensatie verkregen te hebben, in de gesloten tijd gehuwd. (bv vastentijd)
habita dispensatione matrimonium	gehuwd na dispensatie verkregen te hebben
habitans	inwoner
habitans in dicto pago	inwoner van gezegde streek
habitatie, habitakele	woonplaats
habitis dimissorialibus	met verkregen verlofbrieven
hac parochie	onze parochie
häcker	landarbeider
hactenus	tot nu toe, tot heden
hadder	twist
haechten	gevangen nemen
haecken en ogen	haken en ogen, sluiting van dun ijzerdraad
haemekerknecht	knecht van een paardenhalsjukken maker
haemmaeker	gareel -tuigmaker, paardenhalsjukken maker
haemorragia	door een bloeding
haemorragia	bloeding
haeretica	ketterin
haeretitus	ketter
haerides ejus funda- verunt anniversarium	zijn erfgenamen hebben een jaargetijde gesticht
haermaker	haarwerker
haerspinster	wolspinster

haerwever	maker van harenkleden
haessen	broek
haesticheit, -ede	pest
haestige siechte	pest
haeymans(land)	weiland ingesloten door duinen, meestal vrij onvruchtbaar gebied
hafenreffer	aardenpotten handelaar
haftenis	hechtenis
Haga comitis, >s Hage	Den Haag, >s Gravenhagen
hagedoc, hagedocht	gewelf
hagel	onweer
hagelschut	gepeupel
hagetronc	onecht kind
hagheghedinghe	kleingeding, mindere rechtspraak
haid, haed	oppervlaktemaat, 1 haid = 0,18 ha
hakblok	heraldiekteken, slagershakblok
hakesnider	edelsmid
halbfasten	3 ^e zondag voor Pasen
halfboenre	oppervlaktemaat, halve bunder
halfdachwant	zoveel als men in een dag kan ploegen
halff soe voelle	half zo veel, voor de helft
halfftepper	bierv koper die alleen per haalkan mag verkopen
halfje	inhoudsmaat, zeer verschillend in afmeting
halfkopmaat	graanmaat, 1 halfkopmaat = 1/256 lopen
halfmaat	graanmaat, 1 halfmaat = halfscheidhelft, half 1/64 lopen (Leeuwarder stedemaat)
halfscheid	helft, half
halfstedemaat	graanmaat, 1 halfstedemaat = 1/128 lopen (Leeuwarder stedemaat)
halfvandel, halfvierendeel	graanmaat, 1 halfvandel = 1/8 lopen
halfwinningen	de halfwinning was het recht te profiteren van de helft der vruchten van de gewassen op zekere gronden. De zettingen daarvan waren door eigenaar en de pachter bij helft te dragen
hallore	zoutzieder
halme (ende gifte)	geven het eigendom van land overdragen, afstand van te doen
halmer	grenssloot, tussen tweelanden
halsberger	harnasmaker
halsberghe, halsberg-hoele	pantserhemd of maliënkolder

halseigen	over wiens leven een ander naar willekeur beschikken kan
halsen, helsen	onthalzen, onthoofden, ook in de betekenis van omhelzen
halsgerechte	halsgerecht, het hoge gerecht, de bevoegdheid om het doodvonnis uit te spreken, criminele rechtbank
halsgeweer, halsgheweir halsheerlycheit	vuurroer, geweer halsheerlijkheid, een heerlijkheid met laag en hoog gerecht d.i. halsrecht
halshere	halsheer, hij die over iemands leven en dood beschikken kan, heer van een heerlijkheid met halsrecht
halshouwer, halshuggen halsiser	beul halsijzer, halsboei, halsbeugel, ijzeren band om de hals waarmede een misdadiger vastgeklonken werd
halsklieren	halsdoek
halslossinge	het afkopen van een rechtmatige doodstraf
halsmisdaad	misdaad waarop de doodstraf staat
halsrecht	voltrekking van de doodstraf
halsrechter	rechter die een doodvonnis kan uitspreken
halsstraf	doodstraf
halster	schepel
halster, halstarium	graanmaat, 1 halster = 2 semester, 2 viertel
hameau	gehucht, buurtschap
hamel	schaap
hamelvlees	schapenvlees
hancijser	haal , ketting met haak boven vuur, voor het ophangen van pan boven het open vuur
handaxe	handbijl
handarts	chirurg
handdwale, handdwael	handdoek, tafeldoek
handemercken	analfabetentekens, meestal kruisje van iemand die niet kan schrijven
handen (in)	in eigen gebruik
handscoemaecker	handschoenmaker
handstreich	verloving
handwerzman	arbeider, handwerker
haneveer	heraldiekteken, lange smalle veer
hangar	loods, schuur, bergplaats
hangebast	galgenstrop
hannekemaaiers	grasmaaiers afkomstig uit Duitsland

hans	afk. habitans, inwoner, inwoonster, bewoner, bewoonster
hantastinge	handslag, teken van trouw
hantdreyen	aanleggen
hanteringe	omgang, vandaar
hantneminghe, handt-neminghe	beslaglegging
hantscoewerkere	handschoenmaker
hantslaen	beslag leggen op
happenmacher	zeisenmaker
haragerius	waarzegger, tovenaar
harckier	uitbouw aan vestingmuur, wachttorentje
Harderovicum	Harderwijk
harebringhen	rechten waarop van oudsher aanspraak is
harenberste	voetboog
hari	afk. haricotier, bonen handelaar
harpator, harpenare, harpere	harpspeler
harrepenninck	huurpenning
hartmonat	meestal januari
hartvank	dodelijke flauwte
harvard a. harward	krijgstocht ook de bijdrage in geld of natura om de kosten van een krijgstocht te dekken
Hasbania	Haspengouw
haseleren	het hazenpad kiezen, de aftocht blazen
hauderer	huurkoetsier
hauwer	mijnwerker
haven	have, roerend goed
havenen	verzorgen van al wat nodig is
havezate	ridderhofstede o.a in Drente en Overijssel
hebdomada alba	de witte week voor Pasen
hebdomadarum	weken
hebdomadicus, hebdomalis	een week oud
hedent	heden
heckel	vlaskam
heelkonst	geneeskunde
heemraden	vertrouwensmannen binnen een dorp, zij zorgden voor de wegen, sloten en dijken
heerd	oude naam voor boerderij in Groningen
heerdij	heerlijkheid
heeremaand	termijn van 42 dagen, voor de uitbetaling van het krijgsvolk

heergeweide	een betaling voor het verkregen leen, oorspronkelijk een persoonlijk eigendom, bv een bijzonder paard, later een geld bedrag
heerlijkheid	als een leenman zelf leenheer werd dan noemde hij zijn bezit een Δ heerlijkheid@. letterlijk gebied van een heer
heeroyk	deftig
heete sieckte	de pest, ook voor tyfus
hef	zuurdeeg, maar ook drab, droesem
HEGM	afk. Hare (hunne) Edele Groot mogendheden
hegmunt	valse munt
hegt	schede van een mes
heiden(s)	zigeuner (s), zwerver (s)
heidenwerker	tapijtwever
heidin, heiden	bewoner van de heide
heivel	heiden
heijdt-keur	tijdstip waarop het heidekruid gemaaid mocht worden
heiler	chirurgijn ter velde
heiliger abend	avond voor Kerstmis
heimsuchung mariä	Maria=s bezoeking, 2 juli
heintepik	duivel
heinzler	voerman
heir	leger, bende
heiraten	huwelijken
heiratsbrief	verklaring van geen huwelijksbeletsels, voor een in het buitenland of in een andere parochie in het huwelijk tredende persoon
heirbaan	weg in gebruik door het leger
heirt	haard
heirtocht	oorlog, veldtocht
heisch	eis, vordering
HEL	afk. Hersteld Evangelisch Luthers
Helium	(Den) Brielle
hellebaard	heraldiektken, lans met twee bijlen
hellemet	helm
hellicht	opbrengst van de jaarlijkse pacht
Helvetische Bekentenis	hervormde belijdenis
hem	zich
hembdtrocken	kledingstuk dat tussen hemd en bovenkleding gedragen werd
henker	beul, scherprechter
hennedrek	kippenmest

hennehok	kippenhok
henneman	kippenboer
hennematskoetje	heel kleine koe, kon bij wijze van spreken in het kippenhok staan
hennemelker	kippenboer
henneschot	dwars scheepsboord, vooruit onder den bak, met poorten waarin geschut werd geplaatst om recht vooruit te kunnen schieten
hennetaster	wellusteling
henneteenen	gekruiste en geknobbelde fruittakken van oude fruitbomen
hennevelesch	kippenvel, huiveren
herbarius	groenteman, oude vrijgezel
herburzen	terug ontvangen
herdaechsel	nieuwe dagvaardiging (om te verschijnen)
herdagen	opnieuw oproepen
here, her	gisteren
heredes	erven
heredis	van de erfgenamen
hereditario iure	met erfelijk recht
hereditas iacens	na niet aanvaarde nalatenschap/ erfenis
hereditas petitio	opvordering der nalatenschap/ erfenis
hereditas	erfenis, nalatenschap
herenbroot	zeer fijn wit brood, de beste kwaliteit
herendeimt	oppervlaktemaat, 1 herendeimt is de oppervlakte welke men kon maaien in een dag, gevonden 0,44 ha
herenmud	graanmaat, herenmud is de oppervlakte die werd gebruikt voor het opgeven van de belastbare grond, diverse oppervlaktematen gevonden 1 herenmud is globaal 375 vierkante rijnlandse roeden = ca 0,54 ha
heres	erfgenaam
heresiache	voorganger van ongelovige
heresie	kwade gevoelens van de gelovige
heretijcke	ongelovig
herfst maent	september
herfstcot	in het najaar te betalen rente of belasting
heri	gisteren
herides ejus	zijn erfgenamen
héritage	erfenis, nalatenschap, erfgoed

herizogo	hertog, in het Frankische rijk aanvoerder van de heerban (het leger van de leenmannen) in een gewest van het rijk. later ook burgerlijk bestuurder
herken	luisteren
herkruist kruis	heraldiektken, kruis waarvan iedere arm weer een kruis vormt
herlangen	teruggeven
herle	Heerlen
herlensis	van Heerlen
hermaeckt	opnieuw gemaakt, hersteld
hermijt	kluizenaar
Herr Gottes Tag (unseres)	Sacramentsdag, 2 ^e donderdag na Pinksteren
hersten	gloeïend maken
hertganck	meent, deel van de gemeente waarop het vee gemeenschappelijk weidt, ook gehucht of wijk
hertimmerde	herbouwde
hertog	bestuurder, door overerven van een groot deel van het land, lid van de adel van dat land. in het Frankische rijk aanvoerder van de heerban (het leger van de leenmannen) in een gewest van het rijk. In de merovische tijd en landsheerlijke periode, hoger in rangorde dan graaf, staat aan het hoofd van enkele graafschappen en het tijdelijke leger in afgelopen jaren, voorheen
herwaerts	3 ^e vrijdag na Pinksteren
Herzjezufest	twijfelen
hesiteren	juli
heuet, heumonat	afzetster, bedriegster
heukkevaken	om uur in de morgen
à heures du matin	uur, uren
heures	heraldiektken, twee door elkaar
hexagram	gevlochten driehoeken
heydehorst	zandgrond begroeïd met heide, meestal hoger gelegen
H.G	afk. Honorable Gens, eerbare lieden,
H.H.	afk. Honorable, Homme, eerbare heer (achtens) waardig-, Heer
HHM	afk. Haar hoog Mogendheid
hic	hier
hic facta est	hier is gedaan

hic iacet	hier ligt (begraven)
hier (au) soir	gister-(en)avond
hier matin	gister-(en)morgen
hier	gisteren
hijliken	trouwen
hille	heuvel, verhoging in het land, vluchtplaats
himmelfahrt Christi	2 ^e donderdag voor Pinksteren
himmelfahrt Mariä	15 augustus
hinc inde	van beide kanten
hite	afk. héritage, erfenis, nalatenschap, erfgoed
h.l.	afk. hoc loco, in diens plaats
h.l.	afk. huius loco, in diens plaats
h.m.	afk. Hoogmogende
H.N.	afk. Noble Homme, edelman, edele
ho.mo	hoog mogende
hoc anno	in het huidige jaar
hoc statu	in deze toestand
hoc tempora	in deze tijd
hödel	voddenraper
hodenschneider	natuursteenbewerker
hodie	vandaag, heden
hodie manie	heden morgen
hodierno	vandaag
hodiernus	van deze tijd
hodler	koopman
hoed	inhoudsmaat voor steenkool en graan, zeer veel verschillende afmetingen gevonden o.a. zuid Holland/Zeeland 1 hoed = 1003 ltr. Zeeuws Vlaanderen 1 hoed = 200 ltr.
hoede	synoniem van beckenele
hoedekine	huidige, tegenwoordige
hoedemaker	hoedenmaker
hoefiser	hoefijzer
hoeftbeest	stuk vee met hoeven
hoeftseghele	belangrijkste zegel aan een gezegeld stuk
hoekensvleysch	vlees van een geitenbokje
hoeredop	hoerenloper
hoerende	behorende
hoerenwaard	bordeelhouder
hoerevoogd	hoerenloper, maar ook bordeelhouder
hoerhuis	bordeel, spreekkamer
hoermaent	december
hoerninc	onecht kind

hoerntve	hoornvee
hoert (totten haeve)	behoord (tot het goed)
hoet	inhoudsmaat voor graan= 172 ltr.(België)
hoetelen	afdingen
hoeve	oppervlaktemaat, 1 hoeve = 162 morgen = ca. 14 ha.
hoeymaete	hooiland
hofcamp	land bij een hof behorend
hoffmuttermann	pachter van melkvee
hofzaad	zaad afkomstig uit de tuin
hoge heerlijkheid	halsheerlijkheid, als de heer de hoge jurisdictie heeft, d.w.z. de rechtspraak in criminele of halszaken (mogelijke veroordeling tot de galg)
hohe mittsche	woensdag na Pinksteren
hohes neujahr	hoog nieuwjaar, 6 januari
hoiemaent	juli
hoiluyder	hun ieder, hun
hoimeent	gezamenlijk hooiland
höker	marskramer
holblok	klomp, houten schoen
holden	houden
holl	afk. hollands(e)
hollandais	Hollands
hollandicus	Hollander, in de betekenis van iemand van boven de grote rivieren
holster	knapzak
holt	hout
holtzfäller	houthakker
holzmenger	houthandelaar
homisse	hoogmis, mis met meer priesters
homme de foi	gelovige
hon	afk. honneste, eerlijk, rechtschapen, fatsoenlijk, netjes
hon	hun
hond, hont	oppervlakte maat, zeer verschillend in oppervlakte bv 1 hond = 100 vierkante roeden, ook gevonden 1/6 morgen, 1/5 morgen
hondenslager	functionaris belast met honden uit de kerk te verjagen
honderd	inhoudsmaat voor zout, ca. 18500-20000 ltr en vroeger voor graan, ca 13000-17000 ltr.

honderd	oppervlakte maat, zeer verschillend in oppervlakte bv 1 (groot)honderd = 300 vierkante roeden = ca 0,70 ha, 1 (kleine) honderd = ca. 200-240 vierkante roeden = 0,30-0,35 ha
honderd	stuksmaat, 1 (groot)honderd = 120-144 stuks, 1 (kleine) honderd = ca. 96-101 stuks
hondertechste	honderdste
honeste	eerbaar
honestus	eerzaam
honeur, honor	eer
honoris	van de eer
honschot	een soort wollen stof
hont	oppervlaktemaat, 1 hont = ????
hoochbailliu	voornaamste baljuw
hoochgemelt	bovengenoemd
hoochheerlijkheit	halsheerlijkheid
hoochhuus	slot, kasteel, huis van de heer
hoofdelike misdaet	halsmisdaad
hoofclager	de oudste, wettige mannelijke nabestaande van de vermoorde
hoofpeluw, hoetpoluwe	langwerpig hoofdkussen
hooftraedt	vonnis van de hoofdbank
hoofrecht	hoofdbank
hoofredenaere	hoofdredenmeester of ontvanger
hoofschepenen	schepenen van de hoofdbank
hoofsonde	zwaar misdrijf (moord)
hooftvrouw, hooftvauw	hoerenwaardin, koppelaarster
hoogh nodich	direct noodzakelijk
hooimaat, hooimade	oppervlaktemaat, 1 hooimaat = 1/3 gemet, ook 1/9 bunder = 0,14 ha
hoop (den)	bij elkaar
hoop	stroomaat, 1 mande stro = 16 bundelen 10 bundelen = 1 tierlingh 1 tierlingh = 10 geluyt 100 geluyt = 10 hopen 1 hoop = 10 geluykens
hoorhuis	collegezaal
hoorn	bergtop
hoos	kous, maar ook als broek gezien
hoosband	kousenband
hoplocht	hopakker, akkerland met hop
hoppel	bont, gespikkeld
hoppevat	drafkuip, 1 hoppevat = 232 gelten koren

hora	afk.h., uur
hora matutina	morgenstond
hora secunda a Prado	twee uur 's middags
hora tertia matutina	om drie uur in de morgen
hora vespertina	avondstond, namiddaguur, avonduur
horae canonicae	de kloosterachtige godsdienstoefeningen
horarum	uren
horen	haar, hun
hornanus	van Horn
hornung	februari
horologie	uurwerk
horreum	schuur
horreum	schuur
hortulanus	tuinman
hosenrat, hosenwiel	rad van een watermolen
hospes	gastheer, later ook herbergier of waard
hospitum	gasthuis, ziekenhuis
hossen	broek,
houmes	snoeimes
houtbrekere	timmerman, houthandelaar
houteman	houthandelaar
houtwas	hakhout
houwelijck	huwelijk, getrouwd
houwelijken staat	gehuwd, huwelijkse staat
houwer	ploegmes
hoverdyenwille	uit hoogmoed
hovetswere	hoofdpijn
hoy	droog gras
hoylant	hooiland
hoymaent	juli
hoymersch, hoimersch	hooiland
H.P.	afk. Honorable, Personne, eerbare-, personen, mensen
hrtg	afk. hertog
h.t.	afk. hoc tempora, in deze tijd
Ht.	afk. huw. akte, handtekening
htaon	afk. habitation, het (be)wonen
hübscher montag, dienstg, mitwoch	maandag, dinsdag, woensdag na Pinksteren
hucker	marskramer
huddevetter	leerlooiër
huerman	huurder
huflant	land bij de boerderij behorend

huiadem	alhier
huicke, hoyken	bovenste kleed voor man en vrouw
hуйsevester	kwartiermaker
huikefaken	duistere zaakjes
huikevaak	bedrieger, oplichter
huimorgen	hedenmorgen
huinuchtent	hedenmorgen
huis	kasteel, slot
huisanker	muuranker
huisbreker	inbreker
huisleggent	in de kost zijn, inwonen
huisluiden	boeren
huisman	boer
huisprelaten	heraldiekteken, paarse hoed met 6 kwasten
huissvrouw	huisvrouw
huissier	deurwaarder
huisvrouw	vrouw, echtgenote
huiswaerder	bewaarder van in beslag genomen huisraad
huisweecke	door ziekte gebrekkige lieden, arme gebrekkige lieden, levend van de bedeling en bedelen
huius	van deze
huius anni	van dit jaar
huius communitatis scabinus	schepen van deze gemeente
huius folii	van dit blad
huius loci	van deze plaats
huius loco	in diens plaats
huius pagi	van dit dorp
huius prolis	van dit kind
huius	van hier, van deze
hujades	(mensen) van hier
hujades	van hier
hujis	zie huius
hujus communitatis scabinus	schepenen van deze gemeente
hujus loci	van deze plaats
Huleri	Heerlen
humare	ter aarde bestellen, begraven
humata	begraven vrouw
humates, humatio	begraven
humatus	begraven man, begraven
humilis	laag, nederig
husarus	huzaar
huter	hoedenmaker
huus	huis

huusghenoeten	de andere leenmannen van éénzelfde leenheer
huusrumynghe	gedwongen ontruiming van een huis
huusweecke	door ziekte gebrekkige lieden
huvetten	leerlooiën
huwe	houweel
huwen met de linkerhand	een vrouw van mindere rang huwen, aan welke niet al de rechten van een wettige vrouw gegeven worden
huyckevaester	koppelaarster
huyden	heden
huyfden	hoofddekseel, vaak uit doeken bestaand
huysgelden	belasting over de huizen omgeslagen
huysier	deurwaarder
Hw. afk. huw. akte	huwelijk
hydropicus	waterzuchtig
hydropisis, hydropica	waterzucht
hyja	wieg
hylick	huwelijk, trouwen
htaon	afk. habitation, het (be)wonen
hzrn	afk. huzaren

Aanvullingen letter **H**

I	
I	afk. impost, belastingen
i of I	afk. 1
iacens in lecto	bedlegerig
ialosie	een zorgvuldige liefde
ianus	januari
ib. afk. ibidem	op de zelfde bladzijde, op dezelfde plaats
ibecillis	zwak
ibid. afk. ibidem	op de zelfde bladzijde, op dezelfde plaats
ibidem	aldaar, eveneens, op de zelfde bladzijde, op dezelfde plaats
ic	ik
i.c.	afk. iuris consultis, rechtsgeleerde
icksaet	ijkzaad, voor het ijken van schepels werd raapzaad gebruikt
ictu sclopeti	door het schot van een donderbus
ictus	slag
id est	dat is
id	dat
idemque	en dezelfde, hetzelfde
ideo	daarom
idiote	ongeleerd persoon
idololatre	die aan afgoderij doet
idololatrie	afgoderij
idone	bekwaam
idque	en dat, en wel
i.e.	afk. id est, dat is
ieckiche wolle	wol nog niet ontdaan van het wolvet
igitur	derhalve, bij gevolg
ignominie	schande
ignorant	onwettig
ignotus	onbekend, vreemd
IHS	afk. Iesus Hominum Salvator, jesus verlosser van het volk
iken	ijken, waarmerken
ikere	ijker, persoon die de maten en gewichten controleert
ill. afk. illustissima, -us	doorluchtige, zeer verhevene
illa/ille	die vrouw/man daar, zij daar
illata	(ingebrachte) bruidsschat, huwelijksgoed
ille	deze daar
illegitima (vr), illégitime	onwettig

illegitimus (m)	onwettig
illi	aan hem / aan haar
illius	van hem
illusie	voor de gek houden
imbaere	lijkbaar
imbecillis	zwak
imboelen	inboedel
imbroberen	afkeuren
imiteren	achtervolgen, nadoen
imker	bijhouder, imker
immaculata conceptio	Onbevleete ontvangenis, 8 december
impedieren	beletten
impediment	beletsel
impedimentibus dirimens	vernietigend beletsel
impedimentibus dirimentibus	terwijl er vernietigende huwelijksbeletsels waren
impedimentum -a	huwelijksbeletsel, hindernissen
impelleren	aansporen
imperator	keizer
imperatrix	keizerin
imperceptibel	onmerkbaar
impereren	bevelen, gebieden
imperie	bevel
impertiri	schenken
impetitio	aanspraak
impetrant	eiser, hij die iets verkrijgt
impetreren	verkrijgen
implex	vooroudersgelijkheid
imploijeren	gebruiken, aanwenden
implorato	onder inroeping (van de rechterlijke beslissing)
imploreren	inroepen, smeken
imponeren	bedriegen.
importuneren	lastig zijn
imposeren	opleggen
impositien	indirecte belastingen
imposito silentio	zwijgplicht opgelegd hebbend
impost	belasting, heffing
impostmiester	belastingpachter
impôt	belasting
impotent	onmachtig
impraegnata	bevrucht (voor het huwelijk)
imprægnieren	zwanger maken
impregnatio	zwangerschap

impressor	drukker
improles	zonder kinderen
improvisa morte	door een onvoorziene dood
impubes	onmondig
impuditia	ontucht, onkuisheid
in aeternum	voor eeuwig, tot in de eeuwigheid
in albis (sepultus)	in het wit (begraven)
in annum sequentem	in het volgende jaar
in armis	in het leger
in articulo mortis	op het moment van sterven
in brevi	in korte tijd
in caelum abiit	is naar de hemel gegaan
in cas	in geval van
in cola, incola	inwoner, ingezetene
in comitatu	in het gezelschap van
in confesso	door beide partijen toegegeven
in continent	op staande voet
in contradictoria	in tegenspraak
in contumaciam	bij verstek
in corpore	gezamenlijk
in dato	daterend
in der Pfingsten	in de met 1 ^e Pinksterdag beginnende week
in doloribus partus	in barensweeën
in doma sua	in zijn huis
in Domino obiit	is gestorven in de Heer
in domo propria	in zijn eigen huis
in eodem domo	in het zelfde huis
in exelso throno	1 ^e zondag na Driekoningen
in extremis momentis	in de laatste ogenblikken
in extremis rebus	in uiterste nood
in facie ecclesiae	ten overstaan van de kerk
in facto	door de daad zelf, inderdaad
in festo sancti N.	op het feest van de Heilige N.
in forma	in de vorm
in foro	openbaar
in het ruim	plaats in de kerk waar de stoelen van de vrouwen stonden
in lecto decumbens	bedlegerig
in margine folii	in de marge van dit blad (zijde)
in margine	in de marge, in de kantlijn, op de rand van de bladzijde
in matrimonium iuncti	(zijn) in het huwelijk verbonden
in mea absentia	in mijn afwezigheid
in necessitate baptizatus	in nood gedoopt

in nocte Christi	in de nacht van 24 op 25 december
in nomine Deo	in de naam van God
in nomine	in de naam van
in nosocomio	in het ziekenhuis/gasthuis
in pace	in vrede
in partu	tijdens de bevalling
in pertuis	voor eeuwig
in presentia	in aanwezigheid van
in puerperio	in het kraambed, tijdens de bevalling
in puerperis	tijdens de bevalling, in barensood
in saldo	nog schuldig
in scriptis	in geschrifte
in secula seculorum	tot in alle eeuwigheid
in situ	ter plaatse
in solidum	ieder hoofdelijk aansprakelijk
in tasse	in het geheel, als totaal aanbesteden
in tempore clauso	in de besloten tijd
in usu	in gebruik, gebruikelijk
in vita sua	in zijn leven
in voluntate tua	20 ^e zondag na Drievuldigheid
in zulker manieren so wanneer	op de volgende voorwaarden
in	in, op, aan, bij, naar
inaequali gradu	in ongelijke graad van bloed - of aanverwantschap
inbursator	ontvanger
inc	afk. Incinéré, cremen
incertus, incertus	onzeker, onbekend
incestriosus	in bloedschande verwekt
incestum, incestus, incestuosa	bloedschande, ontucht, goddeloos
incisor	kleermaker
inciteren	stoken, verwekken
inciviel	onbeleefd
inclina domine aurem	14 ^e zondag na Drievuldigheid
inconvenient	ongeval
indemne	onbeschadigd
indemnieren	vrijwaren van schade
indemniteit	vrijwaren van schade, bv bij armlastig worden niet tot last komen van het armenbestuur
index	klapper, bladwijzer
indigenat	onderdaan
indiktion	(vermoedelijk) Romeinse belasting
indocte	ongeleerd,

indulgentie	toelating
indusiarius	hemdenmaker
infans	kind, kleinkind
infans unius mensis	kind van een maand
infantes	de kinderen
infantis	van het kind
infantium	van de kinderen
infantulus	baby, kindje, zuigeling
infector	verver, schilder
infigieren	verbreken
infirmitate	door een ziekte
infirmorum sacramentis	met de sacramenten der zieken
infirmus	ziek, gebrekkig
inflammatione	door een ontsteking
inflanmeren	ontsteken
inflatie	zwellling
informaons	afk. Informations, informatie
infortunaet	ongelukkig
infortune	ongeluk
infra scripto	aan de ondergetekende
infra scriptus	ondergetekende
infra urbem	binnen de stad
infractie	overtreding, verbreking
inft	afk. infanterie, onderdeel landmacht
ingeboren burger	burger, door geboorte inwoner van de stad
ingefuyrt	aangevoerd, binnengebracht
ingehender	1 ^e maandag (-helft)
ingelanden	landeigenaren in het gebied van een waterschap, vaak door vererving verkregen
ingenomen	opgenomen
ingenuns	vrijgeboren
ingesopen	opgedronken
ingeweideloos	van de ingewanden ontdaan
ingien	verstand
ingr	afk. ingenieur
ingraet	ondankbaar
ingruerend	dreigend
inhabijl	onbekwaam
inhabitabel	onbewoonbaar
inhabitans	inwoner, het bewonen
inhave	inboedel
inherieren	aanhangen
inhiberen	verbieden
inhibions	afk. inhibitions, remming, geremdheid,

inhibitie	verbod
inhumata est	zij is begraven
inhumatus est	hij is begraven
inieri, inierunt	zij zijn (een huwelijk) aangegaan
inierunt matrimonium	zij gingen een huwelijk aan
inique	onbillijk
inire	aanvaarden, aangaan
initium jejunii	Aswoensdag, aanvang van de vastentijd
initum (matrimonium)	aan gaan (van een huwelijk)
initum matrimonium	het aangegane huwelijk)
initum	aan gegaan, begonnen
iniungeren	gerechtelijk bevelschrift
iniurie	ongelijk
iniurieren	beledigen, uitschelden
iniverunt matrimonium	gingen een huwelijk aan
injungeren	bevelen
injuriëren	beledigen
inkel	enkel
inkernaat	vleeskleurig
innegebieden	dagvaarden, voor het gerecht roepen
inneggegaen	ingaan, aanvangt
innocens	onschuldig
innocentes, innocentius	onschuldige kinderen, 28 december
innominis	zonder naam
innuptus	ongehuwd
inobedient	ongehoorzaam
inopinatum	onverwachts
inops animi	zwak van geest
inops mentis	zwak van geest
inpenetrant	eiser in rechtszaak
inpensae funebres	begrafeniskosten
inpertinent	onbehoorlijk
inpertinentie	brutaliteit
inpost	belastingen
inprengneren	zwanger maken
inpt	afk.inpenetrant, eiser in rechtszaak
inquael	ongelijk
inquestie	in geval van
inquillinus	inwoner, huurder, bewoner
inquireren	navraag doen, ondervragen
inquisitie	kerkelijke rechtbank, spoorde ketters op en veroordeelde ze vooral de doodstraf

inquistuer	onderzoeker
INRI	afk. Iesus Nazareus Rex Iudaeorum, Jees de Nazeréer koning van de Joden
insanabilis	ongeneselijk
insanae mentis	krankzinnig
insania	waanzinnigheid
inschellig	razend, woedend, zeer kwaad
inscherpen	inprenten
inschuld	vordering
inseß	assessor, bijzitter
insimulatie	beschuldiging
insimuleren	betichten
insinuatie	aanzegging, bekendmaken, kennisgeving, een bedekte voorreden
insinueren	meedelen, te kennen geven, bekend maken
inspiratie	een goddelijke ingeving
inspraeck, inspraake	tegenspraak, verzet tegen aantekenen
instantia	aandrag, vervolging
insterende	terugkomen op
institor	kramer, koopman handelaar, marskramer
institueeren	te benoemen
institutie	instelling
instoten	inrukken
instrumentum	akte
intenderen	toeneigen
intendit	klachtenlijst, geschrift van beschuldiging
intenteren	dreigen
intentie	mening
inter	tussen
inter adstantium preces	met de gebeden der omstanders
inter missarum solemnia	tijdens de mis
intercessie	tussenkoms
interdiceren	verbieden
interdicerende	verbiedende
interdict	verboden
interdictie	rechterlijk verbod
Interesse (op)	op rente gezet, rente verschuldigd vanaf
interrogatie	ondervraging
interscripto	aan de ondergetekende
interscriptus	ondergetekende
interstat	gestorven zonder biechtvader
interstitium	tijd tussen de (huwelijks) afroepen

intervenient	bemiddelaar
intestatus	zonder de biecht te zijn afgenomen gestorven
intestatus, ab intestato	zonder testament gestorven
inthimatio	aanzegging
inthimere	bekendmaken
intimare	dagvaarden, gerechtelijk dagen, aankondigen, vonnis betekenen
intime	dringend, diep
intinctor	verver, schilder
intogen	in metselen van bevestigingsmiddelen
intra	in (binnen)
intrante	in de 1 ^e helft van de maand
intronisati sunt	zij zijn getrouwd
inunctus	ongezalfd
inundatie	onder water gelopen land
inv.	afk. inventaris
inventus	vondeling, gevonden
investitus	pastoor
investituur	de belening van een Aleen@
invetus	gevonden
invier	binnenbrand
invocavit	6 ^e zondag voor Pasen
inwaer	waar maken, bewijzen
inwoeneren	inwoners
ioculator	kunstenmaker, goochelaar
iodem	zelfde, de zelfde
ioffer, joffer	een ongehuwde of gehuwde vrouw uit gegoede stand
ioken	hitsig zijn
ipse	hijzelf
ipser	stukadoor
ipso termino	op de vastgestelde dag
ipsum	zelfde
ircher	zeemleermaker
irnumerabile	dat men niet vergelden mag
irrepabile	dat men niet meer kan krijgen
irreprehensibile	onbegrijpelijk
irrevocabile	dat men niet herroepen mag
issue	uitgangsgeld
issuemeester	de heffer en beheerder van het recht van issue

issuerecht	recht door het stedelijk bestuur geheven van erfenissen in de stad die aan personen daarbuiten toevallen
ist dat	als
isti sunt dies	2 ^e zondag voor Pasen
ita est	zo is het. (onder een akte vermeld)
item	eveneens, op de zelfde wijze, idem, vervolgens, eveneens
iterum	andermaal
itinerarie	reisboeken, verslagen van gemaakte reizen
iubilieren	juichen, verblijden
iudex	rechter
iussu	op bevel van, in opdracht van (b.v. de graaf, de hertog)
iuv.	afk. iuvenis, juvenis, jonge man, vrijgezel
iuxta quod	omdat
iuxta, juxta	dichtbij, onmiddellijk, gepaard gaand met
ijkzel	merkteken op gewichten
ijser	harnas
ijzer	gevangenis
ydropike	waterzucht
yegen	tegen
yisere	een ijzeren band mogelijk wordt een halsberg bedoeld
ymmell	inboedel
yn stad	in plaats van, plaatsvervanger van
yn	in (wonend in)
yser	ijzer, staal
yseresnijder	graveur van munten
yserwerk	hang en sluitwerk, klein ijzerwerk in gebouwen
yunyus	juni

Aanvullingen letter **I en Y**

J	
>s jaers	per jaar
jacens in lecto	bedlegerig
jachtaufe	nooddoop
jacint, jacinct	soort robijn
jaegerije	jachtrecht
jaer	jaar
jaergetide	het jaarlijks op de sterfdag laten lezen van een mis voor het zielenheil
jaerlikes, jaerlix	jaarlijks
jaersdaeg, jaersdach	nieuwjaarsdag
jaervrome	de vruchtenoogst van een jaar
jam	reeds, al, nu
jampu	jenever
jangeleer	betaalmiddel 14 ^e eeuw, een zilveren munt
janitor	deurwaarder
janrij	januari
jansdach	feestdag van H. Johannes, 24 juni, vaak gebruikt als vervaldag van de belasting -, pachtinning van januari
januarii	januari
januarius	heraldiekteken, hoofd met 2 profiel - gezichten, voorstellend verleden en toekomst
janushoofd	voorig jaar
jarent	afk. jonge (ongehuwde) dochter
jd	Jesus
jee	aanliggend, aangrenzend (gebouw)
jegengelande	jenever
jenover	naamfeest van Jesus, 2 ^e zondag na Driekoningen
jesu namenfest	junior
Jeune (le)	afk. jonge (ongehuwde) man
jm.	afk. Joanna
Joa	Jan
Joannis	soep
jocchen	jaar
joer	afk. Johannes
Joas	afk. Joannes
Joes	

Joha, Joas	afk. Johannes
Johan	afkorting van Johannes
joien, joyen,	copuleren, geslachtsgemeenschap hebben
joirlix	jaarlijks
Jois	afk. Joannis
joken	jeuken
jolijs	minnerij
jonckman	jonge man, ongehuwde jonge man
jonckwif, jonckwyf	jonge vrouw, dienstmeid
joncsin	nakomer
jonge dochter	ongehuwde jonge vrouw, mejuffrouw
jonkspul	boerenbruiloft
jonnen	gunnen
jonstelijk	genadig
jook	begeerte
jool	sukkel
jo ^r , jr	afk. jour, dag
jour	afk. journalier, dagloner
jour du mois	dag van de maand
journalier	daggelder, loswerkman, dagloner
journalière	daggeldster, loswerkvrouw, dagloonster
jovis dies	donderdag
jovis sancta	witte donderdag, groene donderdag
jubilate (Deo omnis terra)	3 ^e zondag na Pasen
judex	rechter
judica (me Deus)	2 ^e zondag voor Pasen
judicie	vonnis
jugalis	gemaal, echtgenoot
jugemt	afk. jugement, berechting, vonnis
jugement	wijsdom
jugerum	oppervlaktemaat, morgen
jugieren	veroordelen
juisteren, juysteren	ijken
juk	oppervlaktemaat, 1 juk = ca 240-300 vierkante roeden = 0,50 ha. Ook gevonden de oppervlakte die een stel ossen in een dag kon ploegen.
J.U.L.afk. van Juris Utriusque	
Licenciatus	licentiaat in beide rechten
julii	van juli
julius	juli
jultag	winterzonnewende

juncti sunt (matrimonio)	zijn (in het huwelijk) verbonden
junctum, junctus	verbonden
jung werden	geboren worden
jungera	verbinden, verenigen
jüngster tag	meestal de laatste dag van de maand
junii, junius	van juni
junio	jonger, de jongere
juno	juni
junxi	ik heb (in het huwelijk) verbonden
jur	afk. jurisdiction, rechtspraak, rechtsmacht, jurisdictie
jura parochialia	dominees-, pastoors-, predikantskosten
jurament	eed
jurator	jurylid, gezworene
jure concili Tridentini	volgens de rechtsregels van het Concilie van Trente
juris consultus	rechtsgeleerde
jurisdictie	het rechtsgebied
jus canonicum	kerkelijk recht
jus civile	burgerlijk recht
jus controversum	betwist rechtspunt
jus divinum	goddelijk recht
jus utendi	gebruiksrecht
jus	recht, wet
justiciera	een doodvonnis voltrekken
justierren	ijken, keuren
justitiae satellis	gerechtsbode
justitie	rechtspraak, terechtstelling
justus es domine	16 ^e zondag na Drievuldigheid
juvenculus	jonge jongen
juvenis	jongeman, ongehuwd
juvenis innuptus	ongehuwde jongeman
juxta formam concili tridentini	volgens de voorschriften van het concilie van Trente
juxta	volgens, bij behorende bij

Aanvullingen letter J

K

(zie ook letter C)

k, kl	afk. calende, kalender
kaak	schandpaal
kaakkalaar	snoever, opschepper
kaakster	vrouw die veel praat
kaal	arm
kaalkin	melkmuil
kaarsnis	nis in muur, vaak bepaalde de zijde waarin de nis was aangebracht wie de eigenaar is schooier
kaasjager	
kaay	kei
kabas	mand
kabuzenbauer	koolteler
kadaster	grondbeschrijving register van alle gronden en onroerende eigendommen in een land, voor berekening van de te heffen belasting bureau van het kadaster waar plannen en kaarten, benevens schattingsregisters en documenten bewaard en bijgewerkt worden
kadasterlegger	legger voor de omslag der kadastrale belasting
kadastraal	tot het kadaster behorende, kadastrale omschrijving, kadastrale plannen
kadastreren	kadastrering, het meten en in kaart brengen van alle onroerende goederen, kadastraal inschrijven, volgens het kadaster omschrijven
kaenpe, kennep, kemp	vlas, hennep
kaerdemaker	wolkammenmaker
kaerdewolle	gekaarde wol
kaether	soort keuterboer, meestal zonder marktrecht
kaiserkirmes	3 ^e zondag in oktober. Door Josef II ^e als algemene kermisdag in het land aangewezen
kalenden	1 ^e van de maand in de oud Romeinse kalender
kalkere	pleisteraar, stukadoor, witkalker
kalkoen	heraldiekteken, omgebogen einden van een hoefijzer

kaltschmied	koperslager
kamergang	stoelgang
kammelot	stof van dierlijk haar
kammerjungfer	kamernier
kamp	afgeperkt stuk grond
kan	inhoudsmaat voor natte stoffen, 1 kan = 80 -112 kan per aam = 1,4 -2 ltr inhoudsmaat voor graan 1 kan =1/64 zak
kandelmeß (lichtweih)	heraldiekteken, kan met oor en tuit 2 februari
kandler	tinnegieter
kanefaßweber	kunst katoenwever
kangsen	dobbelen
kanjel	dakgoot
kanteel	tanding van een borstwering aan bovenzijde torens en muren
kantijn	kanten stof
kanton	heraldiekteken, vrij kwartier op schild
kapelani	huis voor zelfstandige huisvesting van de kapelaan
kapitein	ambtenaar, belast met het landbestuur tijdens afwezigheid van de graaf, ook drost, mamboor, seneschalk genoemd
kapittel	college van geestelijken dat gezamenlijk de zielzorg in een parochie uitoefent. hoofdstuk van een reglement. adviescollege van de bisschop
kapittelkerk	hoofdkerk in het werkgebied van het kapittel
kapoen	besneden haan, vetgemeste haan
kapoenen	castreren
kappoot	mantel
kapproen	muts, kap
kapstok	zotskap
kapucijn	monnik, heraldiekteken, monnik in bruine pij
karbonkel	versterking op een schild
karcher	vervoerder
karel	kerel
karfreitag	goede vrijdag voor Pasen
karinghe	braaknijging
karmozijn	karmijnrood
karnel	kolonel

karolusguldens	betaalmiddel, 1 Carolusgulden = 20 stuivers kwam voor in 2,94 gram goud en in 23,72 gram zilver. In gebruik omstreeks 1540
karrenman, karman, kareman	voerman van een bespannen kar, ook rondventer in de veenderijen, en ook boer met slechts één paard, waarmee hij zich verhuurt.
karspell	kerkdorp, kerspel, parochie
karssavondt	24 december
karteldarm	kronkeldarm
karwoche	de week voor Pasen
kasjak	lange overjas
kastimentshuyge	huisje waarin men voor straf werd opgesloten
kastorie	bevergeil
kateile, kateele	levende have, het vee, maar ook roerende goederen, de inboedel
kauderer	vlashandelaar
käufler	opkoper
kavel	perceel, portie van een nalatenschap, partij, lot
kavelaar	hij die de verdeling der loten doet
kavelbrieven	akten met beschrijving van eigendommen bij echtscheiding
kavelen	verkavelen, in kavels scheiden, in percelen verdelen, in loten verdelen, in partijen verdelen
kavelen	loten, een lot trekken
kaveling	het kavelen, verkaveling, bij kaveling verkopen, in loten verdelen
kaviller	vilder, beul
kawertin	woekeraar, wisselaar
kebse (pellex)	bijvrouw, liefdesverhouding
kechtken	jongetje
keel	rood
keeldarm	luchtpijp
keerne	karnton, ook ton, vat
keert	sla om
keete	loods, schuur, armoedig huisje, klein huisje, huisje
kegel	onwettig kind

kegelaer	oorlogswerktuig, soort blijde, stenen en keienwerper
keiacker	slecht stuk landbouwgrond met veel keien
keisers	een vrij grove lakenstof
keistrinc	grondstuk met veel stenen in de grond
keldeneer, keldenaer	kelder
kelderie	werkzaamheden van de keldermeester
keldermont	keldertoegang aan de weg met valluiken
kelle	waterloop bij een watermolen
kelnear	kelder
kelner, kellenaar	met de zorg van de voorraad in de kelder belast
kemenade	verwarmbare kamer, kamer met eigen schoorsteen
kemeneye, kemeneie	schoorsteen, schouw, stookplaats
kemp	vlas, hennep
kempster	vlaskamster
kennef	beugel bij vee om weglopen te voorkomen
kennen	bekennen, verklaren
kennesse	doen boodschap overbrengen
keper	heraldiekteken, balken in vorm van een dak
kerckelijk getuygenisse	kerkelijke attestatie
kerckfogden	kerkvoogden
kerckgeregtigheid	de aan de kerk toekomende vergoeding
kerckghebodt	openbare afkondiging in de kerk
kerckmeyster	functionaris belast met het beheer van de plaatselijke kerkelijke goederen
kerckweten	in de kerk afgekondigd
kerfstok	stok waarop door kerfjes of insnijdingen aangewezen wordt, hoeveel (b.v. broden) de houder van de kerfstok op krediet gehad had
kerfzaag	grove boomstammenzaag
kerkenraet	kerkenraad
kerkfabriekraet	kerkenraad
kerkzegels	uitgaande brieven werden voorzien van kerkezegels als waarmerk
kerseghieter, keersgieter	kaarsenmaker
kerselare	kersenboom
kersemakere	kaarsenmaker
kerspe	fijn lijn gewaad
kerspel	dorp, kerkdorp, parochie

kerstael	kristal
keßler	ketelmaker
ketelbuter	ketelhersteller
ketelspijs, ketelspyse	geelkoper
ketenwerckers	wevers
ketikyn	kettinkje
ketter, ketterschen	persoon die de officiële leer van de kerk niet erkende, afvallige
keurboeck	register waarin vermeld alle keuren en verordeningen van stad
keuren	kiezen, keuze
kevesch	buitenechtelijk, onecht
keveschen	overspel plegen, buitenechtelijke liefde bedrijven
kiekijn	kuiken
kiep	mand van marskramer
kiepkerels	marskramers
kind	vaak in begraafboek als aanduiding van een doodgeboren kind, zonder voornaam begraven met alleen de naam van de vader en soms de moeder
kinderen van getrouwen	wettige kinderen
bedde	bloedverwant
kinne	inhoudsmaat, 1 kinnetje (natte) stoffen bv boter = 1/4 ton, bij (droge) stoffen als aardappels en fruit ca 1/8 ton
kinnetje, kimmetje, kin	familie
kinsfolk	afk. kerkelijk(e)
kkk	voorlopig ontwerp van een geschrift
klad, kladde	doodbidder, aanzegger van overlijden
klagansager	blikslager
klampferer	nachtwaker met klapper of klepper. Gaf elk uur de tijd aan.
klapperman, klepperman	verklaring, beslissing, vonnis, uitspraak
klaringe	leem vloerenmaker
kleiber	potten / beermaker
kleinböttcher	beenderas brander voor het goud en zilver smelten
kleremacher	
klet	jak met korte mouwen
klimmend	heraldiekteken, als een dierfiguur op de achterpoten staat

klingelbuidel	collectezak aan lange steel. Vaak voorzien van een belletje om slapende kerkgangers wakker te maken
klippkrämer	klompenhandelaar
kloostermop	baksteen uit de middeleeuwen, afm. ca 30x15x7-8 cm
klotermelk	gestremde melk
knaap	vrijgeboren jongeling, kon na opleiding tot ridder geslagen worden
knechten	vaak zijn hiermee soldaten bedoeld
knelinghe	kniebedekking
kneveler	bier uitrijder
knie	graad van bloedverwantschap
kobaltblauw	heraldiekteken, kleur, ook lazuur en nassaublauw genoemd
koegelkap	mantelkap
koegras	Friese landmaat. Letterlijk de hoeveelheid land die nodig is voor een koe (ca. 2 ha
koehooi	de hoeveelheid hooi die nodig is voor een koe, diverse afmetingen gevonden ca 14x7x7 voet = ca 2500 kg vers of 2000 kg droog hooi
koekernoot	bedrogen echtgenoot
koemis	koemest
koeryser	merkijzer, voor het aanbrengen van een merk of keur op een voorwerp
koeven, koewei	oppervlaktemaat, ca 300-400 vierkante roeden = ca 0,4-0,65 ha, ook gevonden 2 morgen
koeweyden	weilanden
koeybeesten	koeien
kofferen	in een koffer doen
kogler	kunstenaar, goochelaar
kognat (cognatus)	bloedverwantschap in de vrouwelijke lijn
kohier	een staat van in een bepaalde periode te innen belastingen
kolde	oude
kolken	kolk, maar ook doorbraak in dijken
kolrijdster	heks
koman	koopman
kombaars	deken
kome	koopman

komsenilje	scharlakenkleurige verf
koningsroede	lengtemaat, 1 koningsroede = 3,91 m1
konkelleen	vrouwenleen, leengoed dat ook aan vrouwelijke erfgenamen kon overgaan
konkubine	bijvrouw van een gehuwde man
konnubium	huwelijk
konsanguintät	bloedverwantschap
konvoybiljet	begeleidingsbrief
kooien	copuleren
kookpot	heraldiektaken, pot in aanzicht met 3 voeten en 2 oren, soms met hengel
koopmansschappen	koopmansgoederen, handelswaar van een koopman
kop, kopmaat	inhoudsmaat voor droge goederen, 1 kop = 1/4 vat = 4,7 ltr
kopergoud	messing
kopulation	huwelijksvoltrekking
kopzaad, korse,kopsend	oppervlaktemaat, 1 kopzaat = 1/4 lopenzaat = 12 vierkante roeden
koren	braken, overgeven
korf	inhoudsmaat voor fruit 1 korf = ltr.
korf	lengtemaat, 1 korf = 0,5-0,6 m1
kornel	kolonel
kornuit	hoorndrager, makker
kors	kersttijd
korssemeister	bontwerker
korstijd	kersttijd
körtzner	bontwerker
kossäten	landarbeider
kost doen	eten geven
kostelijcken	duurder
KPA afk.	Katholisch Pharr-Archiv
kr. afk. Kreis	regio
kraamkint	pasgeboren kind, meestal de aanduiding voor doodgeboren
krämper	opkoper
krancken	zieken
kranckheiden	ziekten
krancklijken	ziekeliike
krankgeluk	ongeluk
krasser	penis
kräuter weihe	dag voor de gewassen, 1 augustus

krebbe	vuilnisbak
Kreis	regio
Kreisler	graanhandelaar
kreitsdag	landdag
kretscher	waard
kreuzerfindung, kreuztag	
im mai	kruisvinding, 3 mei
krewend	gillend, schreeuwen
kricht	krijgt
kriebelziekte	ergotisme, vergiftiging met moederkoorn, een op vochtige gronden voorkomende uitwas bij graansoorten, vooral aan roggearen, die een giftige werking heeft b.v. brood gebakken van graan dat moederkoorn bevat kan de ziekte veroorzaken, het kriebelend gevoel in het lichaam kan verlamming, blindheid en zelfs de dood tot gevolg hebben
kriek	kers, ook het achterste
krijg	oorlog
krijgskeur	dienstplicht
krimp	insnijding, inspringend muurwerk
krocht	hoge zandgrond, hoog gelegen akker
kroes	inhoudsmaat, 1 kroes = 1/120 ton = 1,4 ltr. ook bekend als pullemaat
kroosheemraden	vertrouwensmannen binnen een dorp, zij zorgden voor de wegen ,sloten en dijken
kruder	kruidenhandelaar
kruf	hoerenkast, kroeg
krugbäcker	pottenbakker
Kruis rixdaelder	betaalmiddel, patagon
kruis	Vlaamse inhoudsmaat voor droge kalk, ca 1733 ltr, later ook 10 hl.
kruisschepel	inhoudsmaat bij graan, 1 kruisschepel = 2 mud = ca 29-34 ltr.
Krulkruis	heraldiekteken, ankerkruis met spiraalvormige ombuiging aan de uiteinden
kuamp	komt
kummer	kuiper
kumper	verfknecht

kundschaft	oorkonde die de ambachtsgezellen van de patroonsvereniging (gilden) van de stad waar zij gewerkt hadden uitreikten
kunkelmacher	spinrokmaker
kunkelmagen	bloedverwanten uit de vrouwelijke lijn (kognaten)
kürbenzeiner	korvenmaker
kurkeler	klompenmaker
küster	landmeter
kwart	inhoudsmaat voor natte stoffen, 1 kwart = $\frac{3}{4}$ kroes = 1,05 ltr graanmaat, 1 kwart = $\frac{1}{4}$ meuken, Voor overige vaste droge stoffen ook de naam kwartier gebruikt
kwartier	deel van een provincie of gewest
kwartier	lengtemaat, 1 kwartier = $\frac{1}{4}$ duim, ook gezien 0,25 cm. inhoudsmaat, speciaal voor koren en zout graanmaat, 1 kwartier = $\frac{1}{4}$ meuken, $\frac{1}{4}$ lopen, $\frac{1}{4}$ achel, $\frac{1}{4}$ maat droge stoffen, 1 kwartier = $\frac{1}{4}$ honderd. een kwartier was ook weer onderverdeeld in groot kwartier, = 24 vat of 96 maat en klein kwartier = 6 vat of 24 maat
kwartieren	indeling van een schild
kwartierstreep	heraldiektteken, als een vrij kwartier gelijk gekleurd is als het schild word dit afgescheiden door een dunne lijn
kwelijzers	duimschroeven

Aanvullingen letter **K**

L

L	afk. lidmaatregister
L	afk. 50
L	afk. livre, boek
l. afk. legitimus	legitiem
l >autre	de andere
laaber	kaasmaker
laadvlieg	slee bestemd voor vervoeren van vracht
laathof	een door de leenheer geschonken hoeve, inruil voor beschreven diensten en betalingen
lab	afk. laboureur, landbouwer, ploeger
labay	meelsoort voor beste soort brood
labaybroot	wittebrood van het beste meel
labaye	betaalmiddel, zilveren munt
labeuren	ploegen
laborans	lijden aan (een ziekte)
laborator	dagloner
labore suo vivens	die zijn brood verdient door zijn werk
laborierder	landbouwer, boer
laboriosis	vlijtig, werkzaam
laboureur	ploeger, landbouwer, boer
lachter	schande
lactinator, lacticinatrix	melker/ melkster
lad, lad ^{te}	afk. ladite = ledite, (boven)genoemd
laesus	gewond
laet, laete	pachter
laeten	cijnshouders
laganator	blikslager
lage heerlijkheid	ambachtsheerlijkheid, als de heer alleen de lage jurisdictie heeft, de civiele en kleine strafzaken
lägelner	kuiper
lainier	wolmaker, -fabrikant
laken	doek welk van linnen stof gemaakt
lakenblekere	lakenbleker
lakre	lakzegel aanbrengen
lamb	lam, jong schaap
laminarius	bliksmid
lamminwerker	kleding maker van lamsvacht

lampart	geldwisselaar
lampet	vuurpot
lanck	lang
lanckmes	dolk, groot mes
landekijn	klein lapje grond
landjuweel	groot rederijkersfeest
landmeeterspas, -stap	lengtemaat 1 stap = 5 voet van 11 duim
landpoort	stadspoort aan de landzijde
landwaterganc	waterloop door akkerland
languore, languoribus	door ziekte / door ziekten
lanifilator, lanifilitor,	wolspinner
lanifilatrix	wolspinster
laniflex	lakenwever
lanio, lanitus	veleeshouwer, slager
lanitextor	lakenwever
lanitonsor	wolscheerder
lans	land
lantcense	grondbelasting
lanterntag	laatste dag, zaterdag
lanterntag unserer lieber- frauen	laatste dag van onze lieve vrouwe, 8 november
lantganc	strooptocht, plundering
lanthond	kettinghond
lantloper	kwakzalver
lantschap	burgerschap, poorterschap
lantsceydincksbrief	akte van grensscheiding
lantscoof	recht van korentiende, schoofrecht
lantvettinge	mest, voor op het land
lapicida	steenhouwer
lapidarius	steenbreker
lapis	steen, grafsteen, grarzerk
lapsator	slijper van wapens
lapsus	gevallen
laserus	melaats, lepralijder
laserijhuys	gasthuis voor lepralijders en melaatsen
lasiterer	steenzout-, salpeterdelver
last	inhoudsmaat voor graan, 1 last = ca. 3010 ltr. Na 1820 is 3000 ltr. aangehouden inhoudsmaat voor haring, 1 (zee)last = ca. 1694 ltr. 1 (gepakte)last = ca 1452 ltr. bestek
lastkohier	

laten	horigen, halfvrije personen die onroerendgoed hadden van hun heer. Zij waren gebonden aan het gebied waar zij woonden en werkten
lateralis	tot een zijlinie behorend
laterator	steen-, pannembakker
latonius	steenkapper
laumaent, loumaent	januari
lavadarius	wasser, klets-kous
laxatijf	laxerend
lazuur	heraldiekteken, kleur blauw, aangeduid met horizontale arcering
lb	afk. van libra(s), pond (en) , betaalmiddel, 20 schelling = 1 pond
l.c.	afk. leur compte, voor hun rekening
lectae in senatu	gelezen in de senaat of stadsraad
lectio	het voorlezen
lectori salutem	afk. L.S., de lezers heil
lectus	bed
led, led ^t	afk. ledit, (boven)genoemd
ledersnider	leersnijder
ledertouwere	leerlooiër, leerbewerker
ledighen wiven	prostituées, oneerlijke vrouwen
leedere	schandpaal
leempitte, leemputte	kleigroeve, leemkuil
leemplackere, leemplekker	stucadoor met klei op gevels
leen	het leen kon bestaan uit bezit, (te leen) van een onroerendgoed, een bevoegdheid, aandeel in de opbrengst, een stuk grond van uiteenlopende uitgestrektheid, ambten, cijnzen, tolrechten, een jaarlijks geldelijk inkomen
leendag	dag waarop leenzaken worden behandeld
leenheer	leenboek van de mannen van Vlaanderen 14 ^{de} eeuws Vlaams leenrecht hij die aan een lagere een Aleen@ in bezit (te leen) geeft, zoals beschreven in een leenverhouding
leenhulde	eed van getrouwheid aan de leenheer
leenman	die in het bezit was van een Aleen@ en zorg draagt voor de uitvoering van de beschreven leenverhouding

leenroerig	een leen bleef in het bezit van een leenheer, Aleenroerig ^A , maar de rechten op het leen van de leenman konden vaak overgedragen worden bij vererving door het leen te A ^{verheffen} @
leenverhouding	beschrijving van het leen van omvang, rechten en plichten
leepen (muur)	scheids (muur)
leerstal	leertijd als leerling doorgebracht bij een meester
leeuken	stuk land, grond, maar ook een drank (Mede)
leeuw	betaalmiddel, gouden munt ca. 1400
leeuwendaalder	muntsoort, waarde gelijk aan 38 stuivers
leg.	afk. legitimus, legitiem
legende	historisch verhaal, dat vaak niet op historische werkelijkheid berustte, maar meer op de volks overlevering
legewerck	tapijtwerk
leggewercker	tapijtwerker
leghere	legger, inventarisstuk
legia	Luik
legio	regiment
legitima, (-us)	wettig, bepalingen
legitimare	wettigen
legitimation	gerechtelijke gelijkstelling van onwettige geboren met wettig geboren gewettigd, wettig verklaard
legitimus	
legitimus est per subsecutum matrimonium	is gewettigd door het daarop gevolgd huwelijk
legitimaverunt	zij hebben wettig gemaakt
legitimavi	ik heb wettig gemaakt
legitime et hereditarie sup- portaverunt	hebben wettelijk en erfelijk overgedragen
legitimus	wettig, rechtmatig, wettig echtgenoot
leibeeck, leigracht	afvoerbeeck voor ontlasting etc.
leichenbitter	doodaanzegger, doodbidder
leimenführer	leemrijder
leinreiter	sleeppaard voerman
leiterer	voorman
leliarts	betaalmiddel, een zilveren munt ca. >1400

lelie	heraldiektelen, bloem, vaak goudkleurig
lena, leno	koppelaarster / koppelaar
lenta, tabe	door een langdurige tering
lentintijt	voorjaar, lente
lepele	lepels
lepelsticken	zeer zwaar en grof geschut
lepper	schoenlapper
leql	afk. lequel, die, dat, welke, hetwelk
lequel nous á presente	die hier vertegenwoordigd
lerpen	geselen
lersner	laarzenmaker
lesd	afk. lesdits , ?
lesquels nous ont déclaré que	die ons hebben verklaart dat.....
letatis, lethalis	dodelijke....
lethargo	door slaapzucht
lethargus	slaapziekte
lettenisse	verhindering
lettre	brief
lettre d= achat	erf brief
lettre requisitoire	verzoekschrift, vordering aan een in een bepaald rechtsgebied bevoegde rechter tot ten uitvoerlegging vaneen in een ander rechtsgebied gewezen vonnis
leugentaligh	leugenachtig
leugenwerk	een soort tijdelijke loods
levans, levator	doopheffer
levantes	doopheffers
levator, levatrix	doopheffer / doophefster
levatrix	doophefster
levarunt de fonte	zij verhieven (het kind) van de doopvont
levi morbo	na een lichte ziekte
levir	zwager
leviratsehe	huwelijk van een man met de weduwe van zijn broer
levir(us)	zwager, broer van de echtgenoot
lewe	leeuw
lex	wet
LG	afk. livre de gros, levering in het groot, los?
lias	een aantal bescheiden, door een koord of veter bijeengehouden
libbe	stremsel
libel	geschrift, klein geschrift

libelleren	op schrift stellen van een processtuk
liber	vrijgezel, vrij, ongehuwd
libera	ongehuwde vrouw
libera baronia	vrije rijksheerlijkheid
liberarius	boekbinder
liber baro	vrijheer
liberi	kind
liberi comitatu	uit de vrije rijksheerlijkheid (graafschap)
liber rationum	huishoudboek, waarin tevens de familiegebeurtenissen werden opgetekend, familiechroniek
liber rusticus	vrije of scholtenboer, in tegenstelling met de pachtboer, of meier
liberti	de vrijen, de heren
libertus	soldaat eerste klasse
libra	latijn voor ponden
librarius	boekhandelaar
libre feudorum	12 ^{de} eeuws Lombardische leenrecht
libripens	waagmeester
licentia	vergunning
licentiaat	toegelatene, bevoogde
licentiatu medicinae	dokter
lichaamsleen	leen waarbij de bezitter in eigen persoon krijgsdienst moest verrichten
lichamstag	sacramentsdag
lichterman	arbeider die schepen lost in de haven, havenwerker
lichtmeß (-weihe)	Maria lichtmis, 2 februari
lichtelijck meer of lichtelijck min	om en nabij, ongeveer
lichtwaerdere	klepperman, torenwachter
lictor	beulsknecht, rakker (helper van de baljuw), stokbewaarder, deurwaarder
lidmaat	lid van een kerkgenootschap
liebaert	leeuw
liefcoeckbacker, lyfcoebacker	peperkoekbakker
lieffgelt	lijfrente
liefkind maeken	bij een erfenis een kind bevoordelen op de anderen
lieght	verschilt
Lieuten	afk. lieutenant, luitenant
lieutenant	plaatsvervanger
(het) liff	het lijfstuk

ligata,	echtgenote
ligator	kuiper
ligatus	echtgenoot, getrouwd, gehuwd
ligitimare	wettigen
lignarius, faber, lignarius	timmerman, houthakker
limbolarius	pasementwerker
linarius, lintearius	vlas en hennephandelaar
linens libertatis pastoris	met de vrijbrief van de pastoor
linde	linnen
linde	lengte
linifex	linnenwever
linitextor	linnenwever
linie	oppervlakte maat =ca 0,15 ha,
link	opvolging in graden van bloedverwantschap
links	in heraldiek de rechterzijde
lit à baldaquin	hemelbed
litania minor	de 3 dagen voor hemelvaart
litera	schepenbrief
lith	lid
liticen	klaroenblazer
litterae dimissoriales	geloofsbrieven
littere, littarum	brief, akte, brieven, oorkonde
litteris libertatis pastoris	met de vrijbrief van de pastoor
liwaet	lijnwaad
LKA afk.	Landeskirchenarchiv
lobeel	de ondersterand bij het laken weven
locquet	lood loketten
loco	in de plaats van
locumtenens	stadhouder, plaatsvervanger
locus	plaats
locus sigili	plaats van het zegel
lodex	mantelmaker
lodder	landloper
loeremier	slotenmaker
loetghietere	loodgieter
loetken	loden waarmerk, loodje, merkteken
logierden	logeerden
loke	omheining, hek
loken	sluiten
lombart	geldschietter, geldhandelaar, woekeraar
lomproer	geweer, werd met een lont afgeschoten

lood	gewicht, 1 lood = 1/32 pond = ca. 14 gram, in het metriek stelsel 10 gr.
looffenis, looffenisse	belofte
loop	inhoudsmaat voor graan en zout, 1 loop = (kleine)graanmaat = 1/4 zak/viertel ook 1/16 mud, 1 loop = (grootte)graanmaat = 1/36 last ook gezien 1/48 last (Tessel)
loop, loopzaad	in zuid Nederland ook een oppervlakte maat 1 loop = 50 vierkante roede = 1/8 bunder
looper	kadastraalboek, erfregister
loove	afdak, luifel, maar ook balkon uitsteeksel
(klein) lopens(e)	in zuid Nederland ook een oppervlakte maat, 1 kleine lopens = 33 1/3 vierkante roede
lorarius	zadelmaker, riemensnijder
losbäcker	witbroodbakker
löscher	zeemleerbereider
losrente	mogelijk aflossing van het geleende
louwer	leerlooiër
Lovene	Leuven
Lres	afk. Lettres, letteren, letterkunde
L.S. afk. Lectori Salutem	de(s) lezer heil
Lt	afk. livres tournois, toernooiboek?
luchtenmacher	lantaarnmaker
ludi magister, ludimoderator	schoolmeester
luecmuer	muur om een terrein af te sluiten
Ludeke, Ludike	Luik
ludslacht	volgens de waarde van de munt uit Luik
luickinge	afsluiting
luif	loopruimte onder afdak
luistol	tol op de verkoop van oude kleren
luna III	de 3 ^e dag van de maan-maand
lunae dies	maandag
luna quarta decima	volle maan, de 14 ^e dag
lunation	maan-maand
lunius	juni
lusen	betalen, afgeven
lustratio	de doop
lustrum	5- jarig tijdvak
lutheranus	luthers
lutorissa	wasvrouw
luttel	klein, weinig

lutter	zuiver
lychnopoeus	kaarsenmaker
lycoop	percentage van de koopsom dat aan drinkgeld moest worden betaald door de koper
lyndegewaet	onderhemd
lijckgangch	teraardebesteding, begrafenis
lijcop ende godtshelder	handgeld bij verkoop van roerende en onroerende goederen
lijffgewyn lijffgewinsgoederen.	Dit zijn voormalige laatgoederen die in een vrijere rechtsverhouding zijn omgezet
lijffsnooddruft	levensbehoefte
lijftochten	kapitaal voor lijffrente voor ene vrouw vastzetten
lijftrouwant	lijfwacht
lijfpacht	levenslange pacht
lijfpensie	lijffrente
lijftocht	vruchtgebruik
lijckgehucht	graf
lijkhout	brandstapel
lijkschouwing	schouwing gedaan door wetsdokter
lijveloos	levenloos, dood
lijn, linie, line	lengtemaat, 1 lijn heeft verschillende lengten. b.v. gezien 1/8, 1/10 1/12 duim oppervlaktemaat, als synoniem voor hond, 1 lijn = 1/6 morgen of 100 vierkante roeden
lijnwaet	linnengoed
lijndraeyer	touwslager
lijspond	gewicht van lood uit Lijfland, 1 lijspond = 15 pond, ook = 1/20 schippund
lijt, lijde	doorgang, maar ook overnachten

Aanvullingen letter **L**.

M

M	afk. 1000
M	afk. meter
M	afk. moeder, ook vaak doopheffer / Meter
M	afk. monsieur, mijnheer, meneer, (de) heer
M	afk. municipaliteit, gemeentebestuur, Burgemeester en Wethouders
M.	afk. Magistor, meerdere, academisch geschoold persoon
M	afk. marraine, meter, doopmoeder
m	afk. mater, moeder
m.ria.	afk. manu propria, eigenhandig
maaien	doorklieven
maalder	schilder
maandeel	maandsoldijbrief
maankop	slaapmiddel
maatje	inhoudsmaat, meestal bij graan, 1 maatje = 2 spint, maar ook 1/8 spint
mabersteen	marmer
mac	afk. maçon, vrijmetselaar
macellarius macellio, mactator, macello	slager
machenare	metselaar
machtbrief	volmacht
machte	lies, schaamdelen
machytsch	metselwerk
macies	magerheid, schraalheid
maddach	een volle dag maaien als verplichting opgelegd
made, maet, meet	weiland, hooiland ook een landmaat
madebeemt, madevelt	weiland, hooiland
madelaere	beheerder, -ste, bestuurder, -ster, bestuursambtenaar
mader	maaiër
maderijn	ahornhout
madesloot	afscheidingsloot tussen twee landerijen
mae	hooiland, Made
maecbrief	testament
maechscheidt	boedelscheiding
maechswage, maegswager	aanverwant

maecmaker, maecsman maecsel	huwelijksmakelaar een roerende of onroerende zaak die door de rechter kan worden verkocht ter voldoening van een schuld
maeg, maech, maegdaer maeghedelinghe maegschap maegsibbe maegsoene	verwant ongehuwd, jonge man boedelscheiding verwantschap bloedverwantschap deel van het zoengeld dat betaald wordt als schadeloostelling bij een doodslag of ernstige verwonding
maegtale mael maelboom maeldery maeldrager maelge, maelgie, maille	graad van bloedverwantschap rechtshandeling boom die een grens aangeeft maalrecht postbode, koerier gesp, ring, haak om iets mee vast te maken, ook een penning met een waarde van een halve penning
maelgelt	belasting op het gemalen graan voor de bierbrouwerijen
maelgelt, maelloen maelgenier, maeldenier	maalloon marskramer voor kleine voorwerpen van metaal
maelget, malget maelgetter maelloot maelpegel maelslot maenboec	houten hamer krijgsman met een strijdhamer loodje, als vergunning om te malen merkteken voor het waterpeil bij watermolen slot op een kist registerboek waarin de schulden staan
maenbrief maendach maenen	genoteerd dagvaardiging, soms ook schuldbekentenis maandag vragen om een vonnis aan schepen of leenmannen tijdens recht zitting
maennesse, manisse maent maerleput, maerlepit maerte, marte maerten maertse	dagvaardiging maand mergelput dienstmeid de werkzaamheden van een dienstmeid grens

maetgelt	meetrecht
maetsman	metselaar
maeybempd	maailand
maeydagh	maaidag
maeyen	maaien
mag. afk. Magistor	meerdere, academisch geschoold, meester
magelein	marjolein
Magensche	Mainz
magister	meester, leraar, meerdere,
magister civium	burgemeester
magistri	van de aanvoerder, meester
magnus	groot
magnus magister	grootmeester
magschaft	bloedverwantschap
magus	tovenaar
maia, maii	mei
maige	bloedverwant
mainplevie	een recht van de man door het huwelijk waardoor hij heer en meester wordt van al de roerende en onroerende goederen, de inschulden en acties van zijn vrouw
mainten	afk. maintenant, nu, thans, op dit moment
mainteneren	handhaven, standhouden
maion	afk. maison, maison, huis, woning, gebouw, tehuis
maiseel, maiseele	vleeshal
maius	mei
majeur, majeure	meerderjarig (e), volwassen (e)
majorennis, maiorennis	meerderjarig
majores, maiores	voorvaders, voorganger, voorouders
makagie	beschikking bij uiterste wil, legaat
makelaar	tussenhandelaar
maladrie, maladerie	hospitaal
malcanderen	met elkaar
malder, molder, molt	inhoudsmaat, speciaal voor graan, 1 malder = 1/22 last, ook gezien 1/18 last en 2 mud en 1/4 mud. Ook was er een kleine Gelderse malder = ca 125 ltr. en een grootte Gelderse malder van ca 137 ltr.
male	reistas, valies
maleren	in kleur borduren

malerie	het recht op het malen van het graan in een bepaald gebied, een soort banrecht
Malgetten	met een houten of loden hamer slaan of bekloppen
maligna febri	door een kwaadaardige koorts
maligneeren,	met kwade trouw
malkanderens gesigte (in)	tegen over elkaar, elkaar aanzierend
malleator	ijzersmid
malt	mout
malversatie, malversare	slecht beheer, ambtsontrouw, ontrouwe waarneming van een bediening, verduistering van gelden
mam	vrouwenborst
mamburnus	regent, voogd
man	afk. manoeuvrier, dagloner
manbaar	huwbaar
manbode	gerechtsbode aan het feudaal leenhof
mancamer	leenhof
manckaert	manke, kreupele
mancorn	diverse soorten koren ondereen gemengd
mandach	gerechtsdag
mandaet	lastbrief, bevelschrift
mandament	bevel, bevelschrift.
mandeel	het aan een bepaald iemand toekomend deel
mandel	aantal stroschoven, soms 12 soms 16
mandemakere	mandemaker
mandrita	herder, monnik
mane	>s morgens vroeg, vroeg in de morgen
manedach, maensdach	maandag
maneet	leenmans eed, leeneed
maneit, manheit	de tijd van een man tussen zijn 20e en 50e jaar
mange	een werptoestel voor stenen, blijde
mangeding	terechtzitting van een leenhof
mangelt	zoengeld voor een zeer zware mishandeling en doodslag
manger	verkoper van etenswaar etc.
manghelijnghe	onderlinge koop en verkoop van goederen
mangheltuchte	handel,
manheve	het gewicht aan koopwaar die een man kan heffen

manhuus	oudemannahuis
manhuys	leenhof
maninge	de vraag om een vonnis door de schout, oproeping om voor het gerecht te verschijnen, invordering van een (geld)schuld
manleen	een erfelijk leen in de mannelijke lijn
manlijcheit	de mannelijke geslachtsorganen, mannelijk karakter
manmate	oppervlaktemaat, oppervlakte die een man maaide in een dag
mannbar	meerderjarig
mannen	uithuwelijken
manne-staeghe	manshoogte
mannewaerhede	woord van eer
manoordeel	door een leenman gewezen vonnis
mans	vochtig, nat
manslachtich	moorddadig
manslachtigheyt	moordneigingen
mansman	achterleenman
mansoor	mannelijke nakomelingen
mansstoel	stoel met leuning
manssurcoot	mantel
mansuarius	boer, keuterboer
mansus	grote hoeve
mantelinge	beplanting
mantelkind	bij wettiging door een huwelijk nam de moeder het kind onder de linker mantelslip en daarna was de (schand) vlek van onechtheid verdwenen.
mantrouwe	erewoord, op mijn eer als man
manu propria	eigenhandig, bv ondertekend
manwijf	getrouwde vrouw
maraan	spanjaard, spaanse jood?
maras	moeras
marbelsteen	marmar
marc	gewicht voor goud en zilver te wegen
marcas	betaalmiddel, mark
marcboom	grensboom of grenspaal, grensmarkering
marchand colporteur	straatkoopman
marckgeldt	overdrachtaks
marckvoocht	provoost

marctmoeder	vrouw belast met het schoonhouden van de marktplaats
marctridder	zwendelaar, oplichter
marcttaïnge	samenscholing van gewapend volk op de markt
marctvager	straatveger
mare	poel, moeras, buitendijkse geul
maréchal-ferrant	hoefsmid
marellen	spel met 12 of 9 stenen of platte schijven
mariage de conscience	huwelijk gesloten na samenleving
mariage de convenance	huwelijk uit berekening
mariage in extremis	huwelijk op het sterfbed
mariage trouver la nappe	een vrouw huwen die reeds haar eigen meubels en inboedel heeft
marinarius	matroos
maris	van de man, echtgenoot
marita	bruid, echtgenote, getrouwde vrouw
maritata, maritatus	getrouwd
mariti	echtpaar
maritus	bruidegom, echtgenoot, getrouwde man
maritus et tutor legitimus	wettig man en voogd
markebanken	gerecht voor geschillen over de marktrechten etc.
markeboec	boek waarin de marktrechten zijn opgeschreven
marken	brandmerken
marleput	mergelgroeve
marpahis	stalmeester
marquer au fer rouge	brandmerken
marraine	meter, doopmoeder
marscalcus	maarschalk
marschenares	huurling
marsuparius	tassenmaker
marteel, martse	ijzeren hamer, strijdhamer, moker
marterwoche	laatste week voor Pasen
martii	van maart
martius	maart
mas	van het mannelijk geslacht, echtgenoot
masculini generis	van het mannelijk geslacht
masel	slachthuis, vleeshal
masier	armoedig huisje

masiere	stenen of lemen omheining om tuin, kerkhof, maar ook een kast in de muur
massarius	pachter
masseur	zuster
mastledere	zeer lange ladder
mastschaep	mest schapen, schapen speciaal voor het vet gefokt
maten	inhoudsmaat voor graan = ca 43 ltr.
Mater	moeder
mater meretrix	ongehuwde moeder
materialista	handelaar
materna	meter
maternitas	moederschap
maternus	van moeders zijde
matertera magna	oud- of groot tante van moederszijde
matertera major	achter-oud tante of achter groot tante van moederszijde
matertera	tante van moederszijde
materterna, matrina	peet (-tante) v.
materus (bvn)	van moederszijde
matewonde	afmeting van een wond, afmeting bepaalde de hoogte van de boete voor de dader
matarius	worstmaker
matinus	maart
matricularius	koster
matrikel	register, kerkregister
matrima	minderjarige dochter, waarvan de moeder nog leeft
matrimoni vinculo copulati sunt	zijn verbonden door de band des huwelijks
matrimonialis	echtelijk, wettig
matrimonialiter copulati sunt	zijn in de echt verbonden
matrimonialiter iuncti sunt	zijn in de echt verbonden
matrimonio coniuncti	in de echt verbonden
matrimonio coniungere	in de echt verbinden
matrimonio coniunxi	ik heb in de echt verbonden
matrimonio iuncti sunt	zijn in het huwelijk verbonden
matrimonium	huwelijk
matrimonium clandestinum	geheim huwelijk
matrimonium claudicans	wettelijk onvolkomen huwelijk
matrimonium coniuncti	zijn in het huwelijk verbonden
matrimonium conscientiae	geheim huwelijk
matrimonium contrahunt	sluiten een huwelijk

matrimonium contraxerunt	hebben een huwelijk gesloten
matrimonium inierunt	zijn een huwelijk aangegaan
matrimonium morganaticum	niet volgens zijn stand gehuwd, huwelijk met de linkerhand, morganatisch huwelijk
matrimonium occultum	geheim huwelijk
matrimonium putativum	(zogenaamd=) ongeldig huwelijk
matrimonium virgineum	jozefshuwelijk, kuis huwelijk
matrimonium juncti sunt	zijn in het huwelijk verbonden
matrimus	minderjarige zoon, waarvan de moeder nog leeft
matrina	meter, peetmoeder, stiefmoeder
matris soror	moederszuster
matris	van de moeder
matromonio ex primo	uit het eerste huwelijk
matrona	voornaam gehuwde vrouw, vrouw van stand, vrouw op gezette leeftijd
matruela	dochter van de zuster van de moeder
matruelis	neef, nicht, zoon of dochter van tante
matse	knuts, strijdhamer
matselaere	metselaars
matsen	metselen
matte	beddenzak, matras, strozak
mattenmacher	matrassenmaker
matulinam, matutinam	in de morgen
mature	(vroeg)tijdig
matutinus	in de morgen, vroeg in de morgen
mayen	maaïen
mayen	maaïen
mc	afk. on compte, mijn rekening
Md.	afk. huw. akte, moeder van de bruid
md	afk. marchand, koopman, handelaar, verkoper, winkelier
Me.	afk. van Maître, rechtsgeleerde b.v. advocaat, notaris
me	afk. maitre, meester (in de rechten)
me	afk. mère, moeder, moederdier, r.k zuster, moeder-overste
me, m ^e	afk. maître, meester in de rechten, advocaat, heer, vrouw, meester(es), gebiedier, baas, onderwijzer(es), leermeester, schoolmeester, voorganger
mea licentia	met mijn toestemming

mede	wei- of hooiland
medeborge	is met iemand samen borg voor iets
médecin, medicus	arts, dokter
mededeler	compagnon, deelhebber, vennoot
medegave	bruidsschat
medeheemrader	medebestuurder van de dorpsgemeente, gemeenteraadslid
medehelpen medehoir	mede-erfgenamen
medehoir (s)	mede erfgenaam
medelighen	bijslaap, gemeenschap hebben
medelijftocht	lijftocht van een weduwe bij het scheiden van de boedel
medelopen	zich verbinden (borg geven) om aan een kind bij het trouwen een bepaalde som (goederen) mee te geven
medemoeder	doopmoeder
medemolen	meeekrapmolen
medepant	onderpand
medereder	verfbereider uit meekrap
medevader	doopvader
medicus	de middelste vinger
medietas	helft
meelassijs	accijns op meel, belasting op meel
meelder	molenaar
meen	gemeenschappelijk
meenboedel	onverdeelde boedel, gemeenschap van goederen
meenheit	burgerij
meenre	voerman
meenreweide	gemeenschappelijke weide
meente	gemeente, burgerij, marktplaats
meentemae	gemeenschappelijk hooiland
meenten	gemeentewerken, algemene onderhoudswerken
meentevolc	het mindere volk
meentocht	vergadering van gerechtigden, ingelanden
meenwerc	werkzaamheden van algemeen belang waartoe burgers werden opgeroepen bv, wachtlopen,
meesteklercke	hoofdklerk

meester	persoon die in zijn beroep de meesterproef heeft afgelegd en als zelfstandige mag werken en leerlingen opleiden
meesteren meestergelt	genees- of heelkunde behandelen, cureren verschuldigd loon aan de meester van een ambacht
meesterman	baas, persoon onder de meesterman in rangorde
meesterproef	afsluitende proef van bekwaamheid van een gezelschap om na slagen zich meester te mogen noemen
meet	weiland, hooiland ook een landmaat
meetland	wei- of hooiland
mei parochiani	mijn parochianen
meinake	medeplichtig aan moord of doodslag
meisen	minderjarig meisje
meisniede	de gezamenlijke huisgenoten, het gehele gezin, de familie inclusief het personeel
melber	meelhandelaar
melcspice	vat voor melk
meldebert	boodschappenleitje
melisoen	buikloop
melkmengel	inhoudsmaat 1 melkmengel = 2 mengsel ca 1.8 ltr
melle	molen
mellen	trouwen
mellicida	bijhouder, imker
melnare	molenaar
membranarius	perkamentmaker
memorie	zielenmis
mendeltag	witte donderdag voor Pasen
mendica	bedelares
mendicans, mendicus	bedelaar, bedelen
menestreef, ministreef	muzikant, muzikant
mengel	inhoudsmaat, 1 mengsel = 2 pint, = 1,5 stoep
menger	handelaar
menisoen, melesoen	buikloop
menist	doopsgezinde
menkeler	koopman
mennegat	weg over andermans land, ook gat in de weg
menneroede	rijzweep

menneweg	weg waarover de wagens reden om de oogst binnen te berengen
mensa pauperum	armen tafel
mensator	meubelmaker, paneelmaker
mense	in de maand
mensel	metalen ring om stokeinde, om splijten te voorkomen
mensis	maand
mensium	maanden
menstruus	een maand oud, maandelijks
mensurnale	dertigste
mentie	mededeling, vermelding
menu	afk. menuisie, timmerman voor fijn timmerwerk, meubelmaker, schrijnwerker
meo consensu (de)	met mijn toestemming
meraude	smaragd
mercator	koopman
mercator cerae	was-handelaar
mercator ferri	ijzer-handelaar
mercator granorum	graanhandelaar
mercenarius	dagloner
merckel	fronton, driehoek vormige versiering aan bovenzijde gebouw
mercurii dies	woensdag
merdaelge	mestvaal, ook verachtelijk volk
mère célibataire	ongehuwde moeder
mere	modderige plaats, schandpaal
merer	ambtenaar belast met het afpalen (= grens aangeven) van de eigendomsgrenzen
meretrix	prostituée, deertje, snol
mergen of morgen	landmaat, betekend letterlijk de hoeveelheid grond die voor de middag geploegd kan worden (ca 1 ha)
mergendus	de dopeling
mergentaal	aantal morgens of mergens
mergschonk	ruggengraat
meridie	op het middaguur
meridies	middag
merke	grenssteen, grenspaal
mersch	moerasland, vochtig land omgeven door waterlopen

merseman	rondtrekkend koopman met merse (= koopwaar) ook marskramer, verkoper van kleine waren.
merzler	marskramer
mesekiste	schanskorf
mesel	meestal doelend op melaatsheid, slecht aan toe zijn
mesgroeve, messene	mest- en/of beerput
meshegtjen	het heft van een mes
mesmaker	messenmaker
mesrode	kettinghond, hond op het erf als bewaker
messade, messien	mest, uitwerpselen
messagier	veldwachter
messe	afk. messire, edele heer,
messe ^{rs}	afk. messieurs, mijne heren
messelgier	stadsbode
messidor	juni
mestgat	weg over andermans land om de mest over te vervoeren
met onse handen	eigenhandig
met proffijjt	met voordeel
met wille ende consent	met goedkeuring van
met=er woon	metterwoon, van hier uit (vertrokken)
metalen	heraldiektteken, goud en zilver weergegeven door geel en wit
metator	proever
mete	oppervlakte- en landmaat, is het zelfde als gemet
metekrynck	verbonden, huwelijk (s verbintenis), verwantschap
metse, maetsem mets	metselaar
metsen	metselen
mette	doopmoeder, meter
mettebote	pantoffels, warme schoenen voor de vroegmis
metten eersten	bij de eerste gelegenheid die zich voordoet, zo spoedig mogelijk
mettene	vroegmis of nachtmis, vaak om 3 uur =s nachts
meu, meui, meuje	tante, nicht en stiefmoeder
meuke	inhoudsmaat voor graan, 1 meuke = 1/4 zak
meurte	lengtemaat, 1 meurte = ???

meus, mea	mijn
meuse inferieur	het gebied ten oosten van de maas
meuse	maas
meyevavond	de dag vóór 1 mei
meyer	hoofd van het personeel op een boerderij, in oorsprong de hoofdknecht die de boerderij zelfstandig runt en bestuurt, ook rentmeester
mezekouwen	openingen boven toegangen in de gevels waar doorheen men kokende olie, stenen en ander vuil kon gooien op aanvallers
Mg	afk. huw. Akte, moeder van de bruidegom
mgr.	afk. Magistor, meerdere, academisch geschoold, meester
m ^{rs}	afk. messieurs, mijne heren
middelbaere	bedoeld wordt meestal, van diverse afmetingen
middelderlands	de Δ Nederlandse \textcircled{e} taal van 1150-1550
middelen	geldmiddelen
midvasten	de 4 ^e en soms de 3 ^e donderdag voor Pasen
midwinter	25 december
midzoemer	midzomer
midzomer	24 juni
mieden	meeden
miestekoe	gemeste koe
miesten	mesten
miesterij	heelkunde
mietling	dagloner
migr	afk. migratie, verhuizing, verplaatsing?
mijn water makende	urineren (de)
miles dimissus	gepasporteerd soldaat
miles gregarius	gewoon soldaat
miles hollandicus	Hollandse soldaat
miles in servitio Hollandorum	soldaat in dienst van de Hollanders
miles, -itis	soldaat
milies	duizendmaal
militus	soldatenkind
millesimus	1000e
min van waardije	van weinig waarde
minderzahl	een getal van een jaartal met de weglating van de honderdtal nullen
mineur, mineure	minderjarig (e),
mingel, mengel	inhoudsmaat, 1 mengel = 2 pint, =1,5 stoop
minister Verbi divini	dienaar des Goddelijk woord, predikant

minnehuis	oude-liedenhuis
minorennis	minderjarig
minorese	minderjarige
minutor	aderlater, heelmeester
minuut	goedgekeurd en vastgesteld concept
mirakelspel	toneelspel waarin een wonder wordt uitgebeeld dat aan god of een heilige wordt toebedeeld
miraude. meraude	smaragd
mirkelick	merkelijk, aanzienlijk
misdanken	weigeren
mise	een vrouw huwen die reeds haar eigen meubels, inboedel heeft
misen	kosten
misere	jammerlijk
miserere mei	15 ^e zondag na Drievuldigheid
misericordia domini (plena est terra)	2 ^e zondag na Pasen
mishoop	mesthoop
misogame	huwelijksater
misogamie	huwelijksverachting
misogynie	vrouwenhaat
mispelbloem	heraldiektaken, Gelderse bloem, meestal met vijf smalle bladeren
missa angelica	de engelenmis, uitvaartmis voor kinderen
missive	officieel ambtelijk schrijven, brief, schrijven
misvallen	miskraam
mite	betaalmiddel, koperen munt, gelijk aan 1/3 penning
mitigeren, mitigatie	verzachten, verlichten, matigen
mittfasten	de 4 ^e en soms de 3 ^e donderdag voor Pasen
mittsommer	24 juni
mittwinter	25 december
mixi sunt	zijn gehuwd in een vreemde parochie
mixtus	gemengd
ml-ft	afk. maréchal-ferrant, hoefsmid
MM	afk. Monsieur, mijnheer, meneer, (de) heer
Mme	afk. Madame, mevrouw, dame
Mmes	afk. Madames, dames
m ^{mes}	afk. Mesdames, dames
modde	moderpoel
moderamen	bestuur van een kerkelijke vergadering
modice de suis vivens	bescheiden van zijn eigen geld levend
modiste	hoedemaakster

modo	onlangs
moederader	naam voor slagader bij vrouwen
moederateurs	zij die de overeenkomst hebben geregeld
moeghen	mogen
moeie	tante
moer	moeras, drassig land
moerachtig terrein	drassig terrein
moermaal	gezwel, gat of openwond aan een been
moerman	turfboer
moermeester	belast met het toezicht op het vervenen van het moeras.
moersmokkel	dievegge
moeskopper	plunderaar, zwervend soldaat
Moeye, moeij	moei, tante, nicht en stiefmoeder
Moeyekint	kind van een moei, tante, nicht en stiefmoeder
mogen	kunnen
moijen	maaien
mola, molendium, molina	molen, ook gezien molensteen
molarius, molendinarius	molenaar
molde	melkvat
moldenhauer	troggenmaker
molder, malder	inhoudsmaat, speciaal voor graan, 1 molder = 1/22 last, ook gezien 1/18 last en 2 mud en 1/4 mud. Ook was er een kleine Gelderse molder = ca 125 ltr. en een grootte Gelderse molder van ca 137 ltr.
molensteller	stelde de schrobbemolen in, onderdeel van de voorspinmachine voor het weven van lakenstof
molenvat	inhoudsmaat, speciaal voor graan, 1 molenvat = 2 halster, 4 halster = 100 kg
molitor, molendinarius	molenaar
molitor, mulitos, multar	molenaar
momber	voogd over onmondigen
momboirs, momboor	voogden, voogd
momboor mane	's morgens vroeg, mannenkraambed, bij sommige primitieve volkeren bestaat het gebruik dat de man enige tijd in bed blijft nadat zijn vrouw van een kind bevallen is
monachus	monnik, kluisenaar
monasterium	klooster

mondigen	mondig maken, zelf mogen handelen als de leeftijd van 25 jaar nog niet was bereikt (meerderjarig)
mondigheid	handelingsbekwaam
monetarius	munter, muntmeester
monialis	non, religieuze
monitiones	huwelijksafkondiging
monksuer	monsieur
mons	monsieur
mons ^r	afk. Monsieu r, mijnheer, meneer, (de) heer
mont	berg, heuvel
mont	voogdij
montcost geven	te eten geven
moordgaten	de openingen tussen de kantelen
moortdaet	moord met voorbedachten rade
moosgat	voorloper van gootsteen
moram gerens	verblijvend
morbis	door ziekten
morbo colico	door een darmziekte
morbo contagioso	door een besmettelijke ziekte
morbo febrili	door een koortsachtige ziekte
morbo incognito	door een onbekende ziekte
morbo languido	door een kwijnende ziekte
morbo levi	door een lichte ziekte
morbo pectorali	door een borstziekte
morbo variolorum	door pokken
morbo	door ziekte
morbu caduco	door de vallende ziekte
morbus	ziekte
more christiano	op christelijke wijze
morganatisch huwelijk	niet volgens zijn stand gehuwd, huwelijk met de linkerhand, morganatisch huwelijk geldig huwelijk tussen een man van hoge adel en een vrouw van lagere stand, welke burgerlijke uitwerking door een bijzonder, het standsverschil van de vrouw en de kinderen regelend verdrag uitgesloten is
morgen	oppervlakte maat, groot ca 0,8-1 ha, in elk deel van het land anders van oppervlak. de oppervlakte die men in een morgen kon ploegen, ook is hooien vermeld? 1 morgen = 6 hondt = 600 roeden (Rijnland) 1 hondt = ca.1419 m2,

morgengave	1 roede = 14 m ² geschenk van een man gegeven >s morgens na de eerste huwelijksnacht aan de vrouw, vaak ook zijn geldelijke inbreng in het huwelijk
morgengeld	bijdragen van de ambachten aan de kosten van waterschap, de kosten werden omgeslagen naar het aantal hoeve oppervlakte
morgenster	heraldiektken, knots met ijzeren punten
moribundorum sacramenta	de sacramenten der stervenden
morientium sacramenta	de sacramenten der stervenden
moris est (ut)	zoals gebruikelijk is
mors civilis	burgerlijk dood, verlies van burgerrechten, zijn burgerrechten verloren hebben
mors	een lijk, de dood, het overlijden
mort	dood
mort. afk. mortuus	gestorven, overleden
mortalitas sacra	in de zaligheid gestorven
mortaliter laesus	dodelijk gewond
morte improvisa	door een onvoorziene dood
mortel	aangebakken aarde, gruis
mortificeren	in de dode hand brengen
mort-né	dodgeboren
mortua	gestorven, overleden (vrouw)
mortualia	rechten, kosten voor de begrafenis
mortuus	gestorven, overleden (man)
mosa	de Maas
mosacensis	Maastrichts
Mosæ Trajectum	Maastricht
mossor,	proever
mote	heuveltje
mothuis	bordeel, huis van ontucht
motte	versterkte heuvel, vaak staat er een verdedigingstoren op
mottoen	betaalmiddel, goudenmunt omstreeks 1300
mouchoir	klein soort pistool
moulin à eau	watermolenmolen
moulin à vent	windmolen
moulin	molen
moulu	geradbraakt
mourik	oppervlaktemaat, 1 mourik = 25 vierkante roeden ook gezien 1/4 hond

mouwer	korenmaat, 1 mouwer = 2 mud, = 8 lopen, = 3 sisters rocx
moye m.p.	moei, tante, ook nicht en stiefmoeder afk. manu propria eigenhandig en ook mia. eigenhandig bv. ondertekend
mre	afk. mestre, mettre, zetten, leggen, plaatsen, stellen
ms, mess	afk. messidor, maand van de oogst
msre	afk. messire, edele heer
mtrm. mud	afk. matrimonium huwelijk inhoudsmaat meestal bij graan, 1 mud = 4 schepel, ca 430 tot 630 ltr Plaatselijk wijken de hoeveelheden sterk af
mud	oppervlaktemaat, 1 mud = 0,43-0,8 ha Bijna elke streek had zijn eigen oppervlakte maat per mud
mud, mudde	inhoudsmaat: hectoliter korenmaat van 120 pond, ook gezien 1 mud = 6 susteren, = 108 gelten. (in Vlaanderen) ook landmaat: zoveel land als met een mud graan bezaaid kan worden (40 aren)
mudde	landmaat: zoveel land als met een mud graan bezaaid kan worden (40 aren)
mudzaat, mutsaet	oppervlaktemaat, 1 mudzaad = 16 vatzaad = 12 lopenzaad
muercorster	stucadoor, figuur pleisterwerkmaker
muerplaet	balk op metselwerk
muhme	tante, nicht, verwante
muilstooter	kwakzalver
muít	gevangenis
mulcte	boete
mulcteeren	straffen met een geldboete
muliebris	vrouwelijk
mulier	vrouw
mulieris	van de vrouw
mulitos, multor	molenaar
multi allii, multis aliis	vele anderen, met vele anderen
multis	met vele anderen
multorum mulier	vrouw die verschillende echtgenoten gehad heeft
mundeburdus, mundiburdus	voogd
mündel	pleegkind, adoptiekind
mündig	meerderjarig
mundige dagen	volwassenheid

munimenten	bewijsstukken
munire	bekrachten met zegel
munitus	voorzien van
muntijser, muntysere	muntstempel
muoike	fries voor tante
murarius, murator	metselaar
musse	muts
mutsaert	takkenbos, stapel takkenbossen
mutserieeders	mutsenmaker, pettenmaker
mutsje	inhoudsmaat, 1 mutsje = 1/8 mengel, = ca 0,15 ltr
muulstoter	oplichter die met valse relikwieën het platteland afloopt en de mensen bedriegt
muye	moei, tante, nicht en stiefmoeder
muyrer	metselaar

Aanvulling letter **M**.

N

N	afk. onbekend
N	afk. notarié, notarieel
n°	afk. numéro, (rang)nummer, volgnummer, nummer aflevering
n.	afk. natus, geboren
na	afk. notariële archieven
naa	naar
naa regten genoegzaam	volgens de wet voldoende
naaien	vastzetten van gepotdekselde planken met lange spijkers
naaier	kleermaker
naalis afk. naturalis	natuurlijk (= onwettig kind)
naan	dwerg
naar henne geliefte	naar hun welgefallen
naar stijl van rechten	volgens de gebruikelijke rechtsgang
naat	naaiwerk
naeiere	kleermaker, maar ook dakdekker
naeldemakere	naaldenmaker
naestcomende	eerstvolgende
nabedde	tweede huwelijk
naber	borenmaker
nabloed	nabestaande
nabruiloft, naerbrulofen	maaltijd daags na de bruiloft
nachtdoecken	hoofddoek door vrouwen >s nachts gedragen
naechtgaen	>s nachts op straat lopen
nachtkönig	vuilnisophaler
nachtmeister nachtmeester	vuilnisophaler
nachtmayen	>s nachts veldvruchten stelen
nachtwercker	persoon die de privaatonnen >s nachts leegt
na drie zondagse geboden	koop was pas rechtsgelding na 3 zondagse afkondigingen
nae behoerlicker geboer	naar behoren
naebescreven	onderstaand
naer recht ende practique	volgens geldend recht
naerstelicke	met nadruk , met klem, ernstig
naestcommende	eerst volgende, eerst komende (....dag)
naesten rechtdach	eerstvolgende rechtsdag
naestlesten	voorlaatste (dag van de maand)

nae voor gehoudenenen kerckenrade	nadat de gehele kerkenraad over de kwestie had vergaderd
naevolchster	opvolgster in recht
naevus	moedervlek
nahuerder, naerhueraer	onderhuurder
naitre	geboren worden, ter wereld komen
nakomelingen	rechtsopvolgers, erfgenamen
nam	want
namenfeest	2 ^e zondag na driekoningen
namptissement	voor de zekerheid, betaling vooraf
nat. afk. natus	geboren
nata, natus	geboren
natale	geboortedag
natalis	geboorteplaats
natalitia	verjaardagsfeest
natione	van..... nationaliteit
nativitas domini	geboorte van Christus, 25 december
nativitas Mariae	geboorte van Maria, 8 september
navitatis	van de geboorte
nativiteit	afkomst door geboorte, geboortedag
nativus	geboortig
natum media nocta	geboren te middernacht
naturalis	natuurlijk (= onwettig kind)
natus, natum	geboren
natus anno	geboren in het jaar
nauta	schipper
nauto	matroos
navector	veerman
navents	>s avonds
navigabell	bevaarbaar
navigator	schipper
navis	boot
navium gubernator	stuurman
naweiden	het vee laten grazen in het najaar
nawijf	tweede of latere echtgenote
n ^{bre} , 9ber, no ^{bre} ,	afk. novembre, november, 11 ^e maand
N.C, n.c.	afk. Nouve converti, nieuwe bekeerde bekeerling(e)
n.c.	afk. notre compte, onze rekening
N.D.	afk. Nobilis dominus/ domina, weledede heer, weledede dame
né (e)	geboren worden, ter wereld komen
né (e) à	geboren te

nec	en niet
necessarius moribundorum sacramentis	met de benodigde sacramenten der stervenden
necess, necess ^{re} , necessitas, -tatis (in necessitate)	afk. nécessaire, noodzakelijk, nodig, vereist
neccissatis baptismum	noodzaak, in nood
nec non	nooddooop
necrologium	en eveneens
neder	overlijdensregister
nedercleet	laag
nedergesoncken	broek, beenkleed, mogelijk ook ondergoed
nederliggen	ingeklonken, verzonken
neerbasen	zijn zaak in een rechtsgeding verliezen
neerhuis	lange onder kousen (onder de wambuis)
	bijgebouw bij een kasteel of buitenplaats, zoals een stal , koetshuis, poorterswoning
neerkamer	woonvertrek met vloer onder maaiveld
neester	boomgaard
neet	luis
negel	egel
neghende	negende
negenmanneken	betaalmiddel, zilveren munt ca. 1500
negligentie	veronachtzaming
negotiant	koopman
nele, neille, nelle,nijle	spijker
neomagensis	van Nijmegen
neomagus	Nijmegen
neonatus	pasgeboren
neophytus	eerst voor korte tijd toegetreden of gedoopt
neosponsi	de jonggehuwden
neostadiensis	van Nieuwstadt
nepos	kleinzoon, neef
nepoten	begunstigde verwanten
nepotisme	neefbegunstiging, familiebegunstiging, nepotisme in de zin van : familieregering, het verlenen van baantjes aan familieleden, begunstiging door hoog geplaatsten van bloedverwanten
nepta	kleindochter, nichtje
neptis	kleindochter, nicht
nesciens scribere	niet schrijven kunnende
nescius	onkundig
netor	naaister

netrix	naaister
neusdoecken	zakdoeken
neveu	neef
neygerin	naaister
nf	afk. nul, nul, nietig, waardeloos
NH	afk. Nederlands Hervormd
ni, nivo	afk. nivose, maand van de sneeuw
nicht	bloedverwante
nièce	nicht
niet	niets
nieuloopich	nieuwsgierig
nieuwdach	nieuwjaar
nigromanticus	tovenaar
nichil	niets, nihil
nivôse	december
N.N afk. nomen nescio	de naam is mij onbekend
nob	afk. noble, edel, statig, nobel
nobel	betaalmiddel, gouden munt ca 1440
nobilis, nobilist	edel, voornaam heer
nobilis, domina	weledele dame
nobilis, dominus	weledele heer
nobilitiering	verheffen in de adelstand
noctis	van de nacht
nocturnus	nachtelijk
nodorfft	nooddrufft, in onderhoud voorzien
noe. afk. nomine	in de naam van, met als naam
noene	middag, om circa 3 uur in de middag
noenmalen	middageten
noerderzijde	noordzijde
noes	afk. nommés, genaamd, genoemd, benoemd
noetmunder	verkrachter
noie. afk. nomine	in de naam van, met als naam
noitsakenwille	noodzakelijkerwijs
nomen nescio	naam onbekend, afk. NN
nomen, nominis	naam
nomina	namen
nomina baptisatorum	namen van gedoopten, naamlijst van....
nomina defunctorum	namen van overledenen, naamlijst van....
nomina matrimonio iunctorum	namen van gehuwden, naamlijst van...
nomina sacro oleo unctorum	namen van hen die Heilig oliesel ontvingen
nomini, nomine	in naam van, namens
nominavit	heeft genoemd
nomine,	uit naam van, met als naam

nomine Dei	in de naam van God
nomine uxores	uit naam van zijn echtgenote
nominus	naam
nona	negende, negende uur, kloosterlijke gebedstijd, meestal later op de middag
nonagenarius	negentigjarige
nonagesimus	negentigste
nonaginta	negentig
nonam	negende
nonam horam	negende uur
nondum	nog niet
nonen	vastendagen na Aswoensdag
nongentesimo	900
non habet	niet hebben, heeft geen
nonnenmaker	castreerden
non peste	niet aan de pest
non presens	niet aanwezig
non procul a	niet ver van
non solvet	zal niet betalen
nonus	negende
noodmundschap	verkrachting
noodstal	travalje, overdekte plaats de hoefsmidse voor het beslaan paardenhoef
nootgift	verplichte gift
nord	noord (richting)
no ^s	afk. Nous, wij, we, ons, elkaar
nosd	afk. nosdites, onze afspraken
noster	onze
not, note, no ^{re}	afk. Notaire, notaris
no ^t , nre	afk. notre, ons, onze
not. afk. notaris	notaris
notabene	let wel
notabilis	voornaamste burgers van de plaats
notarishant	handtekening van de notaris
notarius apostolyck	kerkelijk notaris
notarius publicus	openbaar notaris
notarius regius	koninklijk notaris
notaristeken	echtheidsteken op notarisoorconden en geschriften
noti	notaris (meestal achten de naam van de Notaris)
nothus	bastaard, onecht kind
notorische mißheirat	geldig huwelijk, tussen een man van hoge adel en een vrouw van lagere stand, zonder

	dat er een het stand verschil regelend verdrag voor de vrouw en kinderen gesloten is
nots. afk. notaris	notaris
novalis	nieuw
novem	negen
november, -bris, -bre	november
novemdecima	negentien
novennis	negen jaar oud
noverca	stiefmoeder
novercus	stiefvader
novies	negenmaal
nred	afk. notredit, onze afspraak
nredae	afk. Notre Dame, Onze-Lieve-Vrouw(e)
nres, nrese	afk. notre sire, onze Majesteit
nresr	afk. notre seigneur, onze heer
n.st	afk. nouveau style, nieuwe stijl (kalender)
nt	afk. notre, onze
nubere	trouwen
nubilis	huwbaar
nuda proprietas	naakte eigendom de bloot eigenaar is hij wiens eigendom belast is met vrucht - gebruik
nudius tertius	eeregisteren
nullo allato impedimento detecto	wanneer er geen huwelijksbeletsel ontdekt is
nulloque detecto impedimento	en wanneer er geen huwelijksbeletsel ontdekt is
nulliteijt	nietigheid
nummularius	muntenmaker, muntmeester
nunc	nu
nuncupatio	mondelinge aanwijzing
nuntius	gerechtsbode, bode
nuper	onlangs
nupta	bruid, getrouwde vrouw
nuptae	bruiden
nuptiae	bruiloft
nuptialis	betreffende de bruiloft
nuptiare	huwen, trouwen, met iemand trouwen
nuptias celebrare	bruiloftvieren
nuptura	bruid
nupturus	bruidegom
nuptus	gehuwd

nuptuvienten	verloofde
nurus	schoondochter
Nutta	Nuth
nutritor	verzorger, opvoeder
nutrix	zoogster, min, pleegmoeder, baker
nuwen stijl	nieuwe stijl (betreft de Gregoriaanse kalender, oude datum van voor 1521 + 10 dagen.)
nyarcoop	nakoop ddo verwanten
nye, nije	nooit
nyen	nieuw
nyet	niet

Aanvulling letter **N**.

O

Ö	afk. geboren en gedoopt
o	afk. overlijdensregister
o.	afk. obiit, is gestorven
Oa.	afk. huw. akte, oude akte
oath of purgation	zuiveringseed
ob defectum rationis et loquelae	vanwege het verlies van verstand en spraak
ob periculum mortis	vanwege het stervensgevaar
ob, afk. obiit	is gestorven
obs	afk. obsèques, teraardebestelling, begrafenis
ob.s.p.	afk obiit sine prole stierf zonder nageslacht
obdormivit	is ontslapen
obentürer	edelsteenhandelaar
obeo	sterven
oberichteit	overheid
obierunt	zijn overleden
obiit sine prole	stierf zonder nageslacht
obiit subito	plotseling overleden
obiit	in afkorting o, is gestorven
obire, obii	sterven
obita	dood, overleden (vrouw)
obitorium	dodenboek
obitum	sterven
obitus	dood, overleden (man)
oblatio Mariae ad templum	het offer van Maria in de tempel, 21 november
obligatie, obligatiebrief	schuldbekentenis
obligatio, obligeren	verplichting
obool	betaalmiddel, z.g. halve denier
obool	medicinaal gewicht, 1 obool = 1/576 med. pond, 2 scrupel, 10 grein,
obruta	begraven (vrouw)
obrutus	begraven (man)
obsequa	meid, dienstmeid
obseques	plechtige uitvaartdienst
observandis observatis	met inachtneming van de voorschriften
observeren	nakomen, naleven, navolgen
obstetricator	vroedmeester
obstetrix	vroedvrouw
obtenda prius super procla-	

matio nobus dispensatione S.Matrimonii Sacramentum contraxerunt	na verkregen eerder dispensatie van afkondiging, is voltrokken het sacrament van het huwelijk van.....
obtenta dispensatione obtentus obtinere occisus occon	na het verkrijgen van dispensatie verkregen vonnis verkrijgen, verwerven, bekomen gedood, vermoord afk. occasion, (gunstige) gelegenheid kans, mogelijkheid
occubuit occupatie octavus octennis octigenti octigenties octingentesimus octo october, -bris, -bre, 8 ber octogenarius octogesimus octogies octoginta octrooi	hij rust (in het graf) bezigheid, in bezit neming, bezetting achtste acht jaar oud achthonderd achthonderdmaal 800e acht oktober, 10 ^e maand tachtigjarige 80 ^e tachtigmaal tachtig vergunning van de landsregering m.n. van de Staten van Holland
oculaire inspectie oculi (mei semper ad deum) oder oelebord oen oenopola oer, oeren, oere oercondelijk oerconden oerdt oeren mundighen jaren (tot) oes. oestal of ofdeylen ofentürer offerman officael	met eigen ogen, onderzoek ter plaatse 4 ^e zondag voor Pasen of uilenbord hem wijnschenker hun, haar door bewijzen gestaafd een verklaring afleggen, getuigen betaalmiddel, zilveren munt 1 oert= 3 stuiver (tot) hun meerderjarigheid afk. omnes, allen hoefstal, noodstal indien kwijschelden, ook gerechtelijk iets afnemen edelsteenhandelaar koster kerkelijk functionaris

official	beambte
officialis	kerkelijk rechter
officialis	bischoppelijk rechter
officinator	muntenmaker in muntenmakerij
officine	werkplaats
offies	afk. Offices, diensten
OFM	afk. Ordre des freres Mineures, Orde van de Fransiscanen
ofropen	afroepen, afkondig, bekendmaken
ofte, oft	of
ohm	vroeger
oir	erfgenaam
oirconden	een verklaring uitgeven, vaak van een zegel voorzien als extra bewijskracht als echt landweg, weg uitsluitend bestemd voor toegang tot het bouwland
oirgat,	reden, waarom
oirsaecke	boomkwekerij
okerij, okery	vat, inhoudsmaat wijn, 1 okshoofd = 1/2 vat of voeder = ca 230-240 ltr
okshoofd	schoenlapper
oldbuter	olieslager
olearius	voorheen, overleden, vroeger
olim	vermolmd
olm	afk. oncle maternel, oom van moeders zijde
om	mededelen, aanzeggen, gebieden, ontbieden
ombieden	boezemdoek, nonnen -borstsluier.
omdoeck, ommedouc	neef
omel	lastdrager
omenträger	heraldiektaken, als teken omgekeerd wordt weergegeven
omgekeerd	heraldiektaken, als afbeelding in andere richting wordt weergegeven
omgewend	omgeslagen
omgeworgd	om wille van
omhalven	schors, bast
omhout	weggelaten, vergeten
omissus	stadsomroeper
omklinker	galerij in een klooster
omloop	kadastraalboek, erfregister
omlooper	omliggende landerijen
ommelant	naar een bepaalde maatstaf het aandeel
ommeslaan	bepalen in een belasting, omslaan

ommestellingen	omslaan, gelijkmatig over belastingschuldigen verdelen
omnes	allen
omnes gentes	6 ^e zondag na Drievuldigheid
Omnes Sancti	Allerheiligen, 1 november
omnia quae fecisti	19 ^e zondag na Drievuldigheid
omnibus ecclesiae Romanae sacramentis	met alle sacramenten van de Roomse kerk
omnibus exeuntium sacramentis	met alle sacramenten der stervenden
omnibus extremis sacramentis	met alle laatste sacramenten
omnibus hoc precens scriptum visuris	aan allen die dit schrift zullen zien
omnibus sacrae romanae ecclesiae sacramentis (prae-) munitus	voorzien van alle sacramenten van de H. Roomse kerk
omnibus sacramentis	met alle sacramenten
omnibus sensibus destitutus	berooft van zijn zinnen
omnibus	allen
omnis terra (adoret)	2 ^e zondag na Driekoningen
omnium animarum	aller zielen, 2 november
omnium sanctorum	aller heiligen, 1 november
omroden	ontginnen, ompspitten van de heide
On.	afk. huw. akte, oude naam
on	zonder
on, onc	afk. onces, ons
onc	ak. oncle, oom
onbejaert	minderjarig
onbeloken	niet omheind
onbestaet	ongetrouwd
onbesticht	onbebouwd
onbezet leen	leen waar de leenman nog niet de eed van getrouwheid heeft afgelegd
onder de geboden overlijden	In de periode van de huwelijks afkondiging overlijden
onder de geboden staan	In ondertrouw zijn, de tijd gelegen tussen de 3 huwelijks afkondigen
onderbasen	onderkousen
ondergaand	heraldiekteken, zon op schild in linkerbenenhoek
ondergeszeyt	ondergetekende

onderleenman	iemand die land te leen kreeg van een leenman, die dat van een leenheer in bezit (ter leen, niet in eigendom) had gekregen
ondermeester	meester die de dagelijkse leiding had op de bouwplaats (nu uitvoerder)
onderschreven	ondergetekende
ondertrout	aangifte bij de burgerlijke stand van het voornemen om te trouwen, bevestiging ten overstaan van de parochiepriester van voorgenomen huwelijk (België)
ondiep	zeer diep, peilloze diepte
onergeschreven	ondergetekende
ongecalangeert	zonder door iemand aangeklaagd te kunnen worden, onaangevochten, onbestreden
ongecanceleert	zonder uitschrapingen, uitkrassen of insnijdingen, een akte niet door insnijdingen enz. ongeldig gemaakt
ongelden	lasten, belasting
ongelder	ontvanger van het ongelt
ongelt assisia,	belasting vooral op levensmiddelen, verterings - en gebruiksbelasting, onkosten te betalen bij openbare verkopeningen
ongeveerlick	ongeveer
ongeweer, ongeweerte	onweer
onghewedde	nog niet aanhangig zijnde, buiten de wet
ongood	slecht
onkerstenlic	onchristelijk
onklaar	heraldiekteken, anker op schild met touw om de stang gewonden
onledigheid	drukte, druk bezig zijn
onlichamelijk leen	leen zonder leenman, bestond uitsluitend uit rechten op cijns, renten en andere rechten
onmondige, onmondig	minderjarige
onmondigheid	onbevoegd tot het verrichten van rechtshandelingen, b.v. gehuwde vrouwen, onder curatele gestelde, ongehuwde kinderen onder de 25 jaar
onraet	accijns
onreynnicheit	vuil, (huis)vuil
onseker(e)	onzeker (e)
onsen	onze
onslakinge	ontslag van gerechtsvervolging

ontblooten	in gebruik nemen van bv land, in cultuur brengen
ontcrachten	met geweld ontsnappen, ontvluchten
ontdreven	verloren gegaan
onterven	iemand van zijn erfdeel beroven
ontfaen	ontvangen
onthelen	bederven
ontheten, onthiet	bevelen
onthoveden, onthoefden	onthoofden
ontjaghen	wegjagen
ontlorst	ontstolen
ontmensen	sterven
ontpoerteren	ontnemen van zijn poorterschap, ontnemen van zijn burgerrechten
ontramponeert	beschadigen
ontruymt	verlaat
ontslapen	overleden
ontwijzen, ontwissen	bij vonnis ontnemen
onus	last
onverjaert	minderjarig
onverlaet	restanten
onwedderroeplicken	niet te herroepen
oofboomgaert	fruitboomgaard
oorbaar	nut, voordeel
oorboorhout, oirboirhout	goed timmerhout
oorconde	getuige
oord	inhoudsmaat voor natte waren, 1 oord = 2 kan, = 2 mengel = 0,6 ltr
oordaeghen	herdagen
oorkonde	in plechtige vorm opgestelde akte
oortken	betaalmiddel, zilveren munt 1 oortken = 18 mijten Brabants
ooverseyde (van de)	transport van getallen bij een optelling over meer bladzijden
OP	afk. Ordo Predicatorum, Ordre van de les frères prêcheurs, de Predikheren, de Dominicanen
op	afk. oncle paternel, oom van vaderszijde
op poene	op straffe van
op te gaderen	in te zamelen
opbrandinge	verbranden (van b.v. de heide begroeiing)
opcomsten	inkomsten, opbrengst
openbair	openbaar
openen breve	verklaring aan alle die dit lezen

operarius, operator	loonwerker, werkmán, handwerker
operatio caesarea	keizersnede
operatius	schrijnwerker
operatius scriniarius	papierstrookje met was door een warm gemaakt stempel er aan bevestigd
opgedrukt zegel	in het (huwelijks)register ingeschreven heeft opgemaakt (testament)
opgenoomen	opgestaan
opgeregt	burgers, inwoners
opgevaeren	poorter, burger
opidani	stad, plaats
opidanus	handwerkmán, arbeider
opidum	van de arbeider, van de handwerksman
opifex	beroep
opificis	schaapherder
opificium	aanranden, aantasten
opilio	aanrander, aantaster
oploopen	overgrootvader
oplooper	burger van de stad
oppergrootvader	stad
oppidanus	naar de kruin van de dijk toelopende weg geboden
oppidum	biljet. dagvaarding
oprel	persoon die oproerteksten verkondigd
oproepinghe	soevereinboor, kegelvormige boor
oproepingscedel	noemde men de bedrijver die zijn land op de parochie bewerkte gevestigde, inwoner
oprorisschen	toezicht te houden
opruimer	steekwapen, lang mes, bajonet
opsetene	is openlijk aangekondigd
opsicht te hebben	toezicht
opsteecker	inwoner
opstellige gedaan (is)	goud
opzicht	bid en werk
opzittende	bid voor ons
or	aanvrager
ora et labora	aanvraagster
ora pro nobis	weeskind (meisje)
orator	berooft
oratrix	berooft van
orba	kinderloosheid
orbatum	wees, ouderloos
orbatus	het gewone
orbitas	
orbis	
ordinaire	
ordinariis ecclesiae sacra-	

mentis	met de gebruikelijke sacramenten van de kerk
ordinariis morturientium sacramentis	met de gebruikelijke sacramenten van de stervenden
ordinarius	gewone
ordinarus	gewoon
ordo	orde
ord ^{ce}	afk. ordonnance, regeling, bepaling, voorschrift, verordening
ordonnantie (ter)	in opdracht van, op last van
ordonnantie	reglement
ordonneren (ende willekeuren)	verordenen, een verordening of keur uitgeven
ordonneren	bevelen
ordonneren (t=)	te verordenen, te beschikken
ordonnieren	uitvaardigen, verordenen
ord ^{re}	afk. ordinaire, gewoon(lijk), normaal, gebruikelijk, in de regel
orfèvre	goudsmid
organista	organist
orgelhuisje	gebouw boven de poort waarin het valhek (orgel) is opgehangen
origo	oorsprong, afkomst
oriundus	komend van, afstammend van, kind van
orphanus, orphelin	wees, weeskind
ortus	geboorte, afstamming, afkomstig , ook tuin
OSB	afk. ordre de Saint Benoit, Orde van de Benediktijnen
osiedrop, osyendroppe	ruimte naast een huis tussen de lijn waar de afdruipe rege neervalt en de muur
ostiarius	torenwachter, poortwachter
Ot	afk. ondertrouw
otium et pax	rust in vrede
oud bewind	de periode die met de Franse revolutie eindigde in België (omstreeks1796)
oude heircomen ende hoevenaersrecht	gewoonterecht
oudnederlands	de ANederlandse@ taal tot 1150
ouest	oost (richting)
ourtum, ortus	tuin
outichsasy	authorisatie
ouvrier	arbeider

Ov	afk. overzicht
Ov.	afk. huw. akte, overleden
ovaal schild	heraldiek, vorm van schild door gehuwde vrouwen en geestelijken gevoerd
overalde	voorvader
overcomen (ende verdragen)	overeenkomen
overcomen te wesen	overeengekomen te zijn
overcomen	overeenkomen
overdenckende	over na nadenken
overdragen	overgaan, toevallen, versterven op, devolveren
overgangsrecht	devolutierecht, overdracht van goederen van een familie die in de rechte lijn is uitgestorven toewijzing van goederen uit het tweede huwelijk aan kinderen uit het eerste
overgesondene	voorgelezen
overjaar	vorig jaar
overjaard	oud
overleefd	gestorven, overleden
overleyt	overlegd
overmeester, overmeister	bovenmeester, hoofd van de school
overmits	door middel van
overspeelsterse	overspelige vrouw
overste ouderman	hoofdbestuurder van een gilde
overtoom	plaats waar een schuit over land werd getrokken
oves	schapen

Aanvulling letter **O**.

P

P.	afk. parrain, doopheffer, peter, doopvader
P	afk. père, vader, ook vaak doopheffer / Peter
p, pp,	afk. par, parentes, ouders
p.	afk. pagina, bladzijde
p.	afk. pupur, pourpre, heraldiekkleur, kleur paars, aangegeven door een linker – schuinlijnen
p.	afk. blz., bladzijde
pa	afk. postérité adultérine, nageslacht-, nazaten uit echtbreuk, overspel geboren kleingeld
paaieiment	heraldiekteken, strook begrenst door twee lijnen
paal	in de middeleeuwen de naam voor priester
paap	rooms
paaps	dierenarts speciaal voor paarden
paardemeester	paardenkoper
paardetuisser	inhoudsmaat bier, wijn. 1 paartje = 2 pint = ca 1,2 ltr
paartje	in vrede
pace	betaaldag
pachdach	belasting
pacht	verbreking van het pachtcontract, - huurcontract
pachtbrake, -braecke	pachtakte
pachtbrief	onroerend goed in pacht gegeven
pachtgoet	hoeve, hof in pacht gegeven
pachthof	kleine boerderij, huis in pacht gegeven
pachthuus,	huwelijkscontract
pacta dotalia	peet, doopvader
pade	paadje, weggetje
padeken	omroeper van het gemeentebestuur, heraut, gerechtsbode
paeco	voornoemd
paedictum, praedictus, -a	zwanger
paegnans	grenspaal
pael	beambte die de grens van een gebied aangeeft
paelder	buurman
paelgenoot	plaats waar grenspaal staat
paelstede	

paerdoen	kwijtschelden
paeremakere	mandenmaker
paersscaerlaken	paarsroodscharlaken
paert	deel
paertcoen	verdeling van nagelaten goederen
paertshoeve	(on)kruid, klein hoefblad, goed geneesmiddel tegen zwerende clapporen
paetkin	paadje
paeyemeester	stadsontvanger
paeyen	betalen
pagadoor	betaalmeester
pagamentum	betaalmiddel, betaling
pagimagister	(dorps -) burgemeester
pagulus	gehucht
pagus	dorp
pain céleste	heilig sacrament
pair	engels edelman de naam is ontstaan, doordat volgens middeleeuws rechtsbegrip niemand geoordeeld kon worden dan door zijn "pairs" dus zijns gelijke
paress	de vrouw van een pair
pairschap	rechten en waardigheid van een groot leen, met invloed, stond vlak onder de kroon
paleisteren	polijsten
palen	afbakenen, afpalen, de grenzen aangeven
paleografie	kennis van het oude schrift
palestermacher	schietboogmaker
paleye, polleye	katrol
palimpsest	een perkament -handschrift, waarop veelal uit zuinigheid, over de onleesbaar gemaakte eerste tekst een andere geschreven is. Langs chemische weg gelukt het vaak de oorspronkelijke, soms waardevolle tekst, weer leesbaar te maken
palissaden	heraldiektaken, brede aan de bovenzijde gescherpte palen
palloerlaken	laken voor het maken van banieren
palm	lengte maat, kleine palm = 3 cm, grote palm = 9,6 cm, na 1820 is de palm 10 cm
palmarum	palmzondag, de zondag voor Pasen
palmslach = coopslach slag	met de vlakke hand, de handslag waarmede een koop wordt bekrachtigd
paltsgraaf	gedelegeerde van de keizer en paus
panchiser	ontvanger van de panchys

panchys, pancys	heerlijk recht op het brouwen van bier
pand	laten varen voor de cijns, van een pand afzien, hem verlaten omdat hij meer kost dan hij opbrengen kan
pandbrief	schuldbekentenis
pandemarckt	marktplaats waar in beslaggenomen (onroerende)goederen openbaar werden verkocht
panden	beslag, leggen op gijzelen
pandene	panden gerechtelijke handeling
pandere	hij die beslag legt
pandijnghe	bij gerechtelijke verkoop, beslag wegens schulden, op een onroerend goed
paneel	stuk doek onder het zadel om de rug van het paard te beschermen
panetarius	bakker
panhuus	brouwerij
panhuushuus	pand waarin de brouwerij gevestigd is
panifex	bakker, broodbakker
pannarius	lakenwever
pannicida	kleermaker
pannifex, pannitextor	lakenwever
pannitonsor	laken - droogscheerder
pansier	maliënkolder
pantinenmacher	klompenmaker
pantopola	groothandelaar
papa	priester
papalis	pauselijk
papencruud	paardebloem
papenkelder	wijnhandel van geestelijken
papenkint	kind van een priester
papist	rooms katholiek
papisterie	door een rooms-katholieke priester getrouwd
pappenheimer	beerputleger
papulis	van de mazelen, door de mazelen
papyrifex	papiermaker, papierfabrikant
par. afk. parentes	ouders
paradeiser	tuinman
paradiskin	kleine hoogkamer
parage	verwantschap
parage (een tellen)	de graad van verwantschap met iemand uitrekenen
paralysis	verlamming

paranimf	bruidsleider, die de bruid op de bruiloftsdag terzijde staat
parant ou allié	aanverwant, bloedverwant
parant	bloedverwant, familielid
paranté	verwantschap
Parasceve	Goede Vrijdag
parausbrief	brief met aankondiging van openbare verkoping bij opbod
par-devant nous	zijn voor ons
pardoen	vergifenis, vergeving, aflaat
pareerhabijt	ambtsgewaad
parens	ouder, vader
parentagie	verwantschap
parentatio	lijk plechtigheid, herdenking van een dode
parenteel	staat waarin alle mannelijke en vrouwelijke nazaten vermeld staan
parentela, parenté	verwantschap
parentelae	van de familie
parentelus	ouderlijk
parentes	ouders
parentis	van de vader, van de ouder
parisijs	volgens de reken - en munteenheden van Parijs
pariter	te gelijkertijd, op gelijke wijze, evenzeer
parlement	ruzie, woorden
parmentierwerk	zeer fijn naaiwerk
parochia	parochie
parochianus	parochiaan, lid van een kerkelijke gemeente
parochus	pastoor, geestelijke
parrain,	doopheffer, peter, doopvader
parricidium	vadermoord
pars	deel
parsoen	pastoor die de werkzaamheden door een ander laat doen uitvoeren
parthie	partij, (hoeveelheid)
partij advers	tegenpartij
partim	deels, gedeeltelijk
partitionair	meedelend in de opbrengst
partu	tijdens de bevalling
partus	bevalling, pas geboren kind
parukemaker	pruikenmaker
parvula	klein meisje
parvules	kleine jongen, kind

parvus, parvulus	klein, heel klein kind
paryrificis	van de papier fabrikant
pas	lengtemaat, 1 pas = 2,5 voet, pas wordt ook als gemene pas, schrede en tree omschreven, landmeterpas, -tree = 2 gemene pas = 5 voet
pascha (pasca)	Pasen
pascha clausum	zondag na Pasen
pascha floridum (florum)	Palmzondag
pascha passionis	2 ^e zondag voor Pasen
pascha rosarum	Pinksteren
paskwil	smaadschrift, anoniem schotschrift
passatus postea	later gepasseerd
pasementwercker	bies aanbrenger bij meubels en kleding
passeringhe	gerechtelijke akte
passio dominica	goede vrijdag
passionstag (dominica passionis)	2 ^e zondag voor Pasen
pasteiken	gebakje
pastellator	pannenmaker
pastillifex	apotheker
pastor	herder, pastoor
pastor bonus	2 ^e zondag na Pasen
pastor loci	pastoor van deze plaats
pastor primarius	deken
pastoriekoren	tienden, geheven ten behoeve van het pastoriefonds over bepaalde landerijen
pastorietienden	vaste rente welke geheven werd ten behoeve van het pastoriefonds over bepaalde landerijen
patakon, patagon, patacon	betaalmiddel, zilveren munt, waarde ca 48 stuivers
patater	aardappel
patent	inkwartieringsbevel
pater denominatus	aangegeven of genoemde vader
pater ignoratus	onbekende vader
pater patris	grootvader langs vaders zijde, vader van vader
pater praevignus spondae	stiefvader van de bruid
pater sine nomine	ongenoemde vader
pater spondae	vader van de bruid
pater sponsi	vader van de bruidegom
pater suppositus	vermoedelijke vader
pater, -tris	vader

paterinus	peet, peetvader, doopvader
paternitas	vaderschap,
paternoster	rozenkrans
paternosterer	rozenkransmaker
paternus	van vaderszijde
paternus	vaderlijk
patibulum	kruis, galg
patijn	houten schoeisel
patr.	afk. patrini, paterni peter en meter
patraster	stiefvader
patre absente	bij afwezigheid van de vader
patrem designare recusavit	weigerde de vader te noemen
patrem nominavit	als vader noemde
patrem	vader
patres	voorouders
patria	land, vaderland, geboorteland (stad)
patria caesarea, patria imperialis	land behorend tot de keizer
patrima	minderjarige dochter (waarvan de vader nog leeft)
patrimus	minderjarige zoon (waarvan de vader nog leeft)
patrina	doop hefster, doopmoeder, meter
patrini	doop ouders, peter en meter
patrinus	peter, doopheffer, doopvader
patris soror	vaderszuster, tante
patris	van de vader
patroniemen	vadersnamen, bv. Jan pieterszoon, Catharien jacobsdoghter
patronymicum	vadersnaam
patruelus	neven,en nichten in de tweede graad, waarvan de beide grootvaders broeders zijn
patruelus	volle neven, volle nichten, waarvan de vaders broers zijn
patruelis	neef, zoon van een broer
patruus	oom van vaderszijde
patruus magnus	oud - grootoom
patruus major	achter -oudoom, achter -grootoom
patruus maximus	betovergrootoom, betoveroudoom
pattakons, patagons	betaalmiddel, meestal met de vermelding Brabant Maastrichter cours. de Brabantse patagons een zilveren munt met een waarde van 48 stuvers (wisselkoers Maastricht)

pauper	arm
paupercula	arm vrouwtje
pauperculus	arm mannetje
paur	boer
pave	straatweg
paveersele	plaveisel
paveersteen	vloersteen
paveertichel	vloertegel
paveren	bestraten, betegelen
pax	vrede
paydach	betaaldag
pd	afk. pro deo, gratis, zonder betaling
peciam terre emit	een stuk grond kopen
pecias terre	stukken grond
pecora	vee, koeien, kalveren
pectoralis morbo	door een borstkwaal
pecunia	geld
pecus	vee
pedagium	tol
pedeken	paadje
pedes	voetganger voetknecht
pedestaf, pede, peede	met ijzer beslagen stok
pedestantelijk, stante pede	op staande voet
pedisequa	dienstbode, kamermeisje
peditis	van de voetganger
peerdeken	kleine munt
peerdenkerkhof	ongewijde begraafplaats, vaak het galgenveld
peeter (gouden)	betaalmiddel, gouden munt ca 1360 -1480
peilscael	peilschaal
pekneus	kleine erker uitbouw boven de poort met gaten in de vloer om pek te laten vallen op aanvallers
pelle	doodskleed, lijkkleed, doodslaken
pelle	schandpaal
pellewever	zijdewerver
pellex	bijzit, concubine
pelliceum	een soort pelzen borstrok
pellifex, pellio	bontwerker, ook leerlooier
pellore	wapenrok
pelse	met bont gevoerd kledingstuk bepaaldelijk: een onderkleed, ook gedragen over het blote lichaam
pelsemakere	bontwerker

peltier	bontwerker
peluw	kussen
pelvarius	ketelmaker, bakkenmaker
pelvifex	(metalen) schalen en schotel maker
pelzer	bontwerker
penael decreet	strafvordering
penael	betrekking hebbende op straf
penden	beslag, leggen op gijzelen
pene	boete
penen	straffen
penesticus	opkoper
penewaren	koopwaar met geringe waarde
penitentia	berouw (= biecht)
penninckrente	geldrente
penning	gewicht, 1 penning = 1/240 of 1/270 pond ook als zilvergehalte bekend, 12 penning = 1000/1000 (zuiver zilver), 1 penning = 12 greinen
penning	oppervlaktemaat, penning is synoniem voor vierkante koningsroede, = 1/240
penningen	pondemaat
pensator	betaalmiddel, 12 penningen = 1 schelling
pensier, penschier	ijkmeester
pensionaris	iemand belast met het beheer rechtsgeleerd ambtenaar van een stad, vast bezoldigde rechtsgeleerde raadsman
pentecoste	Pinksteren, de 50 ^e dag na Pasen
ptionaris, pensionaris	rechtsgeleerde ambtenaar
penultima	de voorlaatste dag (van de maand)
per	door
per duos dies aegrotavit	hij was twee dagen lang ziek
per matriomonium subsequens ligitimus	door het huwelijk van zijn ouders alsnog gewettigd onwettig kind, afk. p.m.s.l.
per me	door mij
per procuratie perquisitie	gerechtelijk onderzoek, nasporing, huiszoeking
per procurationem	door (of bij) volmacht,
perceelplan	kadasterplan, perceelkaart, kadasterkaart
perckmeister	mijnbouwmeester
peregrinus	pelgrim, vreemdeling, van elders afkomstig
peremptoir	onherroepelijk, laatste uitstel
perhonestus	weledele
periculeuse	gevaarlijke

periculosus	gevaarlijks
periculum mortis	stervensgevaar
peripneumonia	longontsteking
peritus	ervaren
perlen	parels
permissie	verlof, toestemming
permitteren	toestaan, toelaten
perscruteren	nazoeken, doorzoeken
persemtafel	bank van lening
persevant	leerling-heraut
persijn	peterselie
persisteren	op iets blijven staan, volharden, staand houden, bevestiging van een vorige verklaring ten overstaan van het gerecht
persona	pastoor, een persoon
personne titrée	iemand van adel, iemand met een titel, voornaam persoon
persoonsleen	een leen waarvoor de leenman zweerde om zijn heer tegen iedereen en met al zijn goederen te verdedigen
persuaderen	aanraden, overreden, overhalen, doen geloven
persuatie van ymand(sonder)	(zonder) dwang van iemand
perysel	gevaar
peste	aan de pest
pestilentii	de pest
pestroede, roode roede	staf die de pestlijder moest dragen als herkenningsteken
petmolen	molen om water uit put op te pompen, meestal voorkomend in weilanden
petter	peet
pf	afk. procureur fiscal, procureur voor de belastingen
pfaider	hemdenmaker
pfeifer	fluitist
pfettenhauer	bouwvakker, timmerman
pfister	bakker
pfragner	handelaar
pharmacopola	apotheker, handelaar in zalven
phillippuspenninck	betaalmunt, 1penninck = 15 stuivers
phlebotomarius	aderlater
phrenesis	krankzinnigheid
phs	Phillips
phthisicus	teringlijder

phtisis	tering
piæ memoriæ	zaliger gedachtenis
pichure	maailoon
pickerie	dakstro, dekstro
picoreie	strooptocht, het stropen
pictacarius	hersteller, schoenlapper
pictor	schilder, kunstschilder
pietas	vroomheid gehoorzaamheid
pietemaent	september
pietersdach	22 februari
pijlwicht	weegschaal
pijncamer, pinecamer	folterkamer
pijnder	arbeider, zakkendrager
pijnre	beul
pijp	inhoudsmaat voor wijolie en natte waren, 1 pijp heeft overal een eigen inhoudmaat
pijpegael, pipegael	kruiwagen
pijpkam	tinnen kan
pijzel	kleerkast
pike	lans
pilae memoriae	zaliger gedachtenis
pilearius, pileo	hoedenmaker
pille, pil	geestelijke zoon of dochter, petekind, doopkind
pillegave	doopgeschenk
pilleren, pillerie	plunderen, stelen
pilorisatie	veroordeling tot de schandpaal
pilotingaren	garen van plooitwol, wol die van de vacht is af gestoken
pilter	bontwerker, huden bewerker
pinakel	siertorentje
pincerna	inschenker van de drank
pinecamer	folterkamer
pineel	tinne of trans van een gebouw
pineweke	week voor Pasen, de Goede week voor Pasen
pinkrnscoe	schoen van kalfsleer
pint	inhoudsmaat voor graan en droge waren, 1 pint = 1/35 schepel, maar ook gezien = 1/2 kan en 1/128 zak
pint	inhoudsmaat, 1 pint = 2 stoop = 4 mutsjes = ca. 0,6 ltr, ook gezien 1/4 stoop
pipere	fluitspeler
pirmeider	perkament bewerker

piscator	visser
piscina	viswater
pistor	bakker
pistrix	bakkersvrouw
pius	vroom, trouw
pl, pluv	afk. pluviôse, maand van de regens
placcaet	plakkaat, publicatie
placide	vreedzaam
placke	betaalmiddel van geringe waarde
plade	uitstekende punt van het dak
pladermolen	klappermolen, de wieken maken een klapper geluid
plaisirs de la chair	vleselijke geneugten
plastes	beeldhouwer
plate	stalen uitrustingsstukken die boven de halsberg werden gedragen
platea	straat, steeg
plattijnen,plattijnen	klompen of pantoffels, houten schoenen
plattijnhout	hout waarvan klompen worden gemaakt
pleb. afk.plebanus	pastoor, geestelijke
plebanus	pastoor
plecker	stucadoor
pleie	martelwerktuig, verdachte werd uitgerekt met dit apparaat
pleinlijk	volkomen
pleuritide	wegens pleuritis, borstvliesontsteking
pligten	plichten
ploech	ploeg
ploech(h)arnasch	onderdeel van een ploeg
ploechghehinghe	beploegbaar akkerland
ploechrecht	recht van de afgaande pachter op een deel van de oogst
ploechwinne	akkerbouw
ploeger	landbouwer, boer
plogemeker	boer, ploeger
plogge	houten nagel
plombete	knots, met lood gevuld slagwapen
plompe	baksteen, afm. 7x3x2 duim
plonderije	afgedankte rommel, oude kleren, vuilnis
plonderinghe	kleine huisraad
ploten	het vruchtgebruik hebben
ploter	leerlooiër
plouch	ploeg
pluderoien	twisten

pluisen
pluisteren
plukken
plumbarius
plures ahi, plurimi ahi
plures alii, plurimi alii
plurimi
plurimum reverendus
pluvia
pluviöse
p.m.
p.m.
p.m.s.l.

pnctie
poederpere
poelagier, pollagier
poen, poena
poepen
poepen
poerbus
poest
poeta
poète courtesan
poete
poilledeine
pointijnghe

poingnaert
pointer
pointwerk
poirter
poit
pokhuis
pokken
pokmok

pol
polentarius
police
politieke resolutie (bij)
polleie, pleie

oude kleren
beroven, plunderen
beroven
tinnegieter
veel anderen
veel anderen
zeer veel anderen
zeer eerwaarde
regen
januari
afk. post meridiem, na de middag
afk. pro memoria, ter herinnering
afk. per matriomonium subsequens
legitimus, door het huwelijk van zijn
ouders alsnog gewettigd onwettig kind
afk. presentie, aanwezig
peervormige strooibus
poelier, verkoper van geslacht gevogelte
boete, straf, pijn
afkomstig van büben, Duits voor >jongen >
hannekemaaiers
specerijen (strooi)bus
stalvoor koeien met melkschuur
dichter
hofdichter
hoer, prostituee
kalkoen
berekend de belastingdeel van ieder die
men verschuldigd was aan de vorst
korte puntige dolk, ponjaard
zetter der belastingen
klein karweitje
poorter
betaalmiddel, kleine munt uit ca 1615
ziekenhuis voor lijdens aan syfilis
syfilislijder, besmettelijke ziekte
scheldwoord voor een door syfilis verminkt
persoon
hoerenloper, bezoeker van bordeel
brouwerijknecht
bestuur, regering
bij besluit van het stadsbestuur
martelwerktuig, verdachte werd uitgerekt
met dit apparaat

polleye	katrol
pollinctor	doodgraver
pomarius	groentehandelaar, fruithandelaar
pome	soort appel, deze droeg men bij zich tijdens bezoek aan besmette persoon
pomeridianam	na de middag
pomeridianus	namiddags
pomme de terre	aardappel
pomp	afsluitbare duiker
pompa funebris	begrafenisstoet
pond (medicinale)	gewichtmaat, 1 pond = 12 ons
pond (oude)	gewichtmaat, 32 pond = 13 kg, 1 pond = 406 gram, 0,437 voor boter
pond Vlaams	betaalmiddel, in 1700,1 pond = één gulden
pond	betaalmiddel, 1 pond = 20 schellingen, sous, 1 pond = 240 penningen, derniers (d)
pond	gewichtmaat, 1 pond = 16 ons, = 430-494 gram
pondelmaker	kopersmid
pondemaat , pond, pinsoen	Friese landmaat, 1 pondemaat = 240 vierkante koningsroeden, in 1812 is de pondmaat vastgesteld op 0,3674 ha
ponjaard	korte puntige dolk
ponsoen	graveer - of etsnaald
pontifex	bisschop
pooi	pui
pook, poke	wolmaat voor handel in engelse wol, 1 pook = 1/3 scarpelier
poortclocke	grootte bel boven de stadspoorten
poortdinge	gerechtzitting op vaste tijden, meest drie - of viermaal in het jaar
poorterbrief, porterbrief	een door de overheid aan een poorter uitgereikte verklaring, dat hij burger is
poortergelt, poitergelt	een soort belasting om zijn poorterschap te behouden
poorters	inwoners van een stad, iemand die binnen de stadspoorten woont
poorterscamer	gevangenis voor poorters, maar ook de woning van een poorter
poorterschap	toestand van stedeling, rechten en verplichtingen van een burger, burgerrecht
poorterskint	kind van een poorter

poortersneringe	nering die in de steden alleen aan burgers is vergund
pop	stropop voor het dichtten van gaten onder de pannen tegen stuifsnieuw
popinarius	gaarkeuken
popinarius	verkoper van gekookt en gebraden vlees
populus	2 ^e week van de advent
por afk.	prior
porponte, porpointe	wambuis dat de krijgslieden onder de halsberg droegen
post	na, sedert, nadat
post alium	na de andere, na het andere
post denuntiationem ternalem	na de drie roepen
post hominum memoriam	sinds mensenheugenis
post meridiem	na de middag
post partum	na de bevalling
post prandium	na de middag
post scriptum	naschrift
post susceptum baptismum	na het ontvangen van het doopsel
post trinam proclamationem	na de drie huwelijksafkondigingen
post(h)umus, post(h)uma	postuum, geboren na de dood van de vader
postea	naderhand
postea	naderhand
posterius	nakomelingen
posteritas	nakomelingschap
posterus	later
postmeridianus	namiddags
postquam	nadat
postridie	daags daarop, op de volgende dag
pot	inhoudsmaat vloeistoffen = ca 1,5 ltr
potens facere	handelsbevoegd
pothuis	halfbovengrondse uitbouw boven een kelder
potje	inhoudsmaat, 1 potje = ca 1/16 kan
p.p.	afk. parentes, ouders
practicus	medicus
prädikat	kenteken, bv AVon@ bij Duitse adel
præ, pre	voor
præ. afk.praeceptor	schoolmeester, onderwijzer
praeceptor	schoolmeester, onderwijzer
præco	omroeper
præcox partus	te vroeg geboren
præcursor Christi	Johannes de doper
prædio	gisteren

præfectus	beheerder, voogd
præfectus	voogd
prægnans	zwanger
præmissis proclamationibus	na de roepen, na de huwelijks - afkondigingen
præmissis tribus bannis	na de roepen, na de 3 huwelijks - afkondigingen
praemittendis	nadat gezegd was, wat gezegd moest worden
præmunitus	voorzien van
prænobilis	edele, edel
prænobilis domina	weledele vrouwe
prænobilis dominus	weledele heer
præpositus	geestelijk een rang lager dan abt
præsens -ntis	aanwezig, tegenwoordig
præsentēs, præsentie	in aanwezigheid van
præsentibus (ut) testibus	in de aanwezigheid der getuigen
præsentibus	in aanwezigheid van
præses	voorzitter
præsidarius	behorend tot het garnizoen
præstes	leider
praet, preet	weide
praetendens	aanstaande (echtgenoot)
praetendentis	van de aanstaande (echtgenoot)
præter	uitgezonderd, min , wegens, behalve
prætor, pretor	schout, burgemeester, beheerder, voorzitter
prætorium	stadhuis
prævia dispensatione	na het verkrijgen van de dispensatie
prævie	tevoren
præviis sponsabilus et tribus bannis	voorafgegaan door ondertrouw en door de 3 huwelijksafkondigingen
præviis tribus bannis	voorafgegaan door de 3 huwelijks - afkondigingen
prævius	voorafgaand
prævus tribus bannis	na de drie roepen
prairial	mei
prati, prata	wei, weide, weiland, weiden
praxator	brouwer
pre	voor
prebende	recht op proviand, mondkost, ook op rente
prebere	aanbieden
precarium	belasting
precedens	voorafgaande

precedente	met het voorafgaande
precium	de prijs, de waarde
preco	omroeper
preet	weide
pré-gelt	soldij
preintimare	opzeggen, van te voren aankondigen
prejudiceren	veroordelen
prelaet	abt
prelecture	voorlezing
premier témoin	eerste getuige
premier	eerste
premium pudicitiae	kransgeld
prepositus	proost
presbyter	ouderling, priester
presbyteriaal beginsel	beginsel dat de kerk wordt bestuurd door de kerkelijke vergadering
presbyterium	college van ouderlingen
prescriberen	voorschrijven
presdicte	voornoemde
presentia	aanwezigheid, deze akte
presentibus testibus	in aanwezigheid van de getuigen
presentie van (ter)	in aanwezigheid van
presser	drukker
prestito juramente solemn	naar behoren de eed afgelegd
presumeren	vermoeden, aannemen, ervan uitgaan
pretendieren	beweren, voorwerpen, aanspraak maken op
pretenselick	zogenaamd,
pretentie	aanspraak
pretium, precium	de prijs, de waarde
pretor	burgemeester, provoost
pridie	daags (er) voor, gisteren
pridie nata	de dag er voor
priem	de tijd tussen 5 en 9 uur >s morgens
priestrage	pastorie
prijs boecken	waarin de zettters de 'prijzijen' (schattingen) van landerijen optekenden
prijzers	schatter
prijisie	schatting
prikskenbroot	klein broodje, voor een prikje gekocht
prima	de eerste dag (van de maand)
prima hora	de eerste uren na zonsopgang, hebben vooral de belangstelling in de kloosters
prima noctis	één uur 's nachts

primo	ten eerste, aanvankelijk
primogenitura	eerstgeboorterecht
primogenitus	eerstgeboren
primogenituur	eerst geboorterecht: voorrang van kinderen uit een eerste huwelijk
primus	eerste, voorste
princeps	prins
princken	loeren
prinsdach	dag waarop de prins in de rederijkerskamer een dicht wedstrijd uitschreef
priore anno	het jaar tevoren
prisen	schatten, taxeren, waard achten,
priseren, priser	schatter
prisie, prisering, prisieringe	schatting, taxatie, vooral om te weten of daarmee een schuld of belasting kan worden betaald
privaat	toilet, ook gemak genoemd
privigna	stiefdochter
privignus	stiefzoon, een uit een eerder huwelijk van de moeder geboren zoon, van een andere vader dus
privilege	een bijzonder recht of vrijheid welk de landsheer verleende aan zijn leenmannen steden etc.
privelesiën	privileges
pro	voor, ten behoeve van, in plaats van
pro animae suae refrigerio	tot verkwikking van zijn ziel
pro deo	gratis (om Gods wil)
pro expensis litis	t.b.v. de kosten van...
pro iuribus pastoris	voor pastoorsrechten
pro memoria	ter herinnering
pro pe	dicht bij
pro qua, pro quo	in wiens plaats, voor wie
pro quibus absentibus suppleverunt	die bij hun afwezigheid vervangen werden door
pro quo absente supplevit	die bij zijn afwezigheid vervangen werd door
pro re nata	naar de aard van de zaak
pro se et suis	voor hem en de zijnen
pro tempore	voor de tijd van
pro ut dat scripto	zoals/opdat het schriftelijk gegeven is
proamita	zuster van overgrootvader
proavia	overgrootmoeder
proavitus	van de voorouders geërfd

proavunculus	broer van een overgrootmoeder
proavus	overgrootvader
proband	eerste persoon in een genealogie -overzicht
probator	muntkeurmeester
probatum est	het is proefondervindelijk goed gebleken
proc. afk. procurator	volmachtouder, plaatsvervanger, advocaat, woordvoeder
procarius	varkenshoeder
procedeerde uuyt	voortkwam uit, gevolg was van
procederen	voortgaan
proche voisin du defunt	naaste buur van de overledene
prochiepaep, parochipaep	parochiepriester
prochischoole	school behorend tot de parochie of kerspel
proclamatio, -ionis	afkondiging
procreare	verwekken, in het leven roepen, voortbrengen
procreatores	ouders
procul, procula	ver
proculatorium	volmacht
procuratie ad lites	volmacht bij geschillen
procuratie ad negotia	schriftelijke volmacht om zaken af te handelen
procuratie apud acta	algemene volmacht om zaken af te handelen
procuratio, -ionis	machtiging
procurator -reur	volmachtouder, plaatsvervanger, advocaat, woordvoeder
procurvata	voortgekomen,
prodigus	verkwister (goederen zijn door het gerecht ontnomen)
prodogi	goederen van iemand die onder curatele is geplaatst vanwege verkwisting
proefmeester	ambtenaar door de gilden aangesteld tot het examineren van hen, die als lid willen worden opgenomen
proefpredicatie	voorbereidingspreek, voorafgaande aan de viering van het heilig avondmaal
profesto (in)	de dag voor het feest
professionis suae	van beroep
progener	vader van de afstammeling
progenerare	verwekker
progenetrix	stammoeder
progenies	nageslacht, afstammeling
progenitor	stamvader

progenitus	nageslacht, zoon, afstamming
prolandus	de te ondervragen persoon
proles	nakomeling, afstamming, ook gezien als onecht kind
proles illegitima	onwettig kind, bastaard
proles naturalis	wettig kind
proles spuria	onwettig kind, bastaard
proles	kinderen
proles, -is	kind, nakomeling
promatertera	zuster van de overgrootmoeder
promeridianus	in de voormiddag
promocondus	keldermeester
promulgatio	afkondiging van een huwelijk
promus	keukenmeester
pronepos	achterkleinzoon, achterneef
proneptis	achterkleindochter, achternicht
prononceren	uitspraak doen van vonnis, bekendmaken
pronuntiatio	uitspraak
pronuros	vrouw van een kleinzoon
proosdij	woonhuis van de proost
propago	nageslacht
propatruus	broer van de overgrootvader
propia persona	in eigen persoon
propinquitas	verwantschap
propinquus	verwant
proposten	uiteenzetting, voorstelling van zaken
propriarius, propriétaire	eigenaar
propriété	eigendom
propter	wegens
proquibus	voor wie
pro quibus absentibus suppleverunt	die bij hun afwezigheid vervangen werden door
proreta	kapitein
prorigieren	verdagen, verlengen, verschuiven
prosapia	verwantschap, geslacht
protavus	bet -overgrootvader
protestatie	protest, tegenspraak
protestieren	protesteren, tegenspreken
prout inde selve (ibidem)	zoals in de zelfde
prout numero	onder nummer....
provintie	provincie
provisie (bij)	voorlopig, bij voorlopige voorziening
provisieele	voorlopige

provisor puerorum	voogd
provisoren	voogden
provisus	voorzien van (de sacrament van de stervenden)
provoceren	in hoger beroep gaan
provoost	gerechtigd ambtenaar, zoals ambtman en baljuw ook gevonden opzichter van orde en tucht in een legerplaats
provoost	militaire gevangenis, (onder streng arrest)
proxeneta	tussenhandelaar
proximo die	de volgende dag
prurietschap	ontucht plegen
pryculeus, periculeus	gevaarlijk
p.s.	afk. post scriptum, naschrift
psaligraphie	de kunst om figuren uit papier te knippen
p.t	afk. pro tempore, voor de tijd van
pubertas	huwbaar
publi	publiek (bij notaris vermeld)
puchveler	perkamentbewerker
puckel	van wilgentenen gevlochten visfuis
puella publica	prostituée
puella pudica	eerbare jonkvrouw
puella	meisje
puellula, puella	klein meisje
puer	kind, knaap
puera	meisje
pueri	kinderen
puerinus	kind, knaap
puerperia, puerpera	kraamvrouw
puerperis	tijdens de bevalling
puerperium	bevalling, kraambed
puerulus	baby
pugna	veldslag
pullemaat	inhoudsmaat, 1 pullemaat = 1/120 ton = 1,4 ltr. ook bekend als kroes
pulveren	fijnstampen
pumeel	sierknop
punt	lengtemaat, 1 punt = 1/12 rijnlandse lijn = 0,18 mm, na 1820 = 1,1 mm
puntdeuren	sluisdeuren
pupa, pupula	klein meisje
pupil	wees, pleegkind
pupill	halve wees, moederloos, pleegzoon
pupillus	moederloos, wees van moederszijde

pupus, pupulus	kleine jongen
purge	zuivering
Purificatio	Maria Lichtmis, 2 februari
purpur	heraldiektelen, kleur, aangegeven door lijnarcering van linker schuinlijnen
pusio	kleine jongen
pustulae	puisten
putaker	putemmer
puteus	gat, put
putgalge	houten paal naast waterput met V vork aan bovenzijde, waarin stok om water op te halen
putimo orto	dadelijk na de geboorte
pütner	kuiper
putbeitel	puntijzer om kleine gaten in natuursteen te maken
pynkelder	folterkelder
pynychbanck	pijnbank

Aanvulling letter **P**.

Q

Q

q.q. afk. qualitate qua
qmer afk. commer
qou
quaart
quade schulden
quadragenarius
quadragesima

afk. geQualificeerde
in hoedanigheid van
belemmering , last, belemmering in rechte
waarheen
kwart
oninbare schulden
veertigjarige
vasten, veertigdagentijd voor Pasen

quadragesima

de 40^e dag voor Pasen, ook bekend als
Aswoensdag, het begin van de vaste.
Eigenlijk zijn het 46 dagen tot
paaszaterdag, maar de 6 zondagen zijn
vastenvrij

quadragesimus

40^e

quadraginta

veertig

quadrans

kwart, vierde deel

quadrante

met een kwart

quadriennis

vierjarig

quadragesimus

400^e

quae nominavit patrem

die als vader noemde

quae patrem declaravit

die als vader noemde

quae patrem designare

recusavit

die weigerde de vader te noemen

quaedlike

op ondeugdelijke wijze

quaerten

bijeenroepen, ter vergadering oproepen

quaestor

penningmeester, ontvanger

quaet geld

vals geld

quaetbeleijders

verleider (in bordeel)

quaetie ende verschil

verschil van mening

qualitate qua

in hoedanigheid van

qualiter

zoals

quamquam

ofschoon

quantus

zo veel als

quarta (feria)

woensdag

quarteleren

in de wapenkunde een kwartier, een der
vier vakken van een gequarteleerd
wapenschild, bepaaldelijk de
rechterbovenhoek, het eerste kwartier van
een schild

quartieren	in de geslachtskunde, kwartier van een stamtabel of kwartierstaat, ter aanwijzing van de afstamming van vaders - en moederszijde, vooral ten bewijze dat iemands kwartieren adellijk zijn
quarto	met een vierde
quarto	vier, 4
quartus	vierde
quasimatrimum	jozefshuwelijk, kuis huwelijk
quasimodo	eerste zondag na Pasen
quasimodogeniti	1 ^e zondag na Pasen
quatember (quatuor tempora)	de 4 vastentijden die altijd op een woensdag beginnen na 13 december, Aswoensdag, na Pinksteren en na 14 september
quater	viermaal
quaterne	bundel van bijeen gebonden bladzijden, totaal 24 pagina=s
quattuor	vier
quattuor decim	veertien
quattus decimus	veertiende
queen	vrouw in kaartspel
queenensondach	veertien dagen na Pasen
queeste	speurtocht door een ridder naar de Agraal@
quelen	praten
quene	een vrouw op leeftijd, een vrouw met ervaring en levenswijsheid, oud wijf
queruleeren	tegenspreken
questioneren	ondervragen verhoren
quetsende	verwondende
qui	(achter een woord geplaatst) en
qui a dit être.... (pere de la)	
..... défunt	die verklaart te zijn .de vader van de..... overledene, vervlogene vergane
qui fuitannis	die jaar oud was
qui fuit 55 annis	die 55 jaar oud was
qui mecum	die met mij
qui	aan wie, waaraan, wiens, wier, welke
qui	die
quia	omdat
quidam	de een of andere, een zeker iemand
quidecies	vijftienmaal
quidem	zeker, inderdaad
quietum	beschutting
quingenti	vijfhonderd

quijt te schelden	kwijtschelden
quillibet	ieder zonder uitzondering
quindecim	vijftien
quingentesimus	500 ^e
quinguagenarius	vijftigjarige
quinguagesima	de 50 ^e dag, de 7 ^e zondag voor Pasen
quinguagesimus	50 ^e
quinguaginta	vijftig
quinque	vijf
quinquennis	vijfjarig
quinta (feria)	donderdag
quintaal	gewicht, 1 quintaal = ca. 1/22 last
quintam matutinam	vijf uur in de morgen
quintilis	juli, vroeger was dit de 5 ^e maand
quinto	op de vijfde
quintus	vijfde
quintus decimus	vijftiende
quitare	lossen, betalen
quite	kwijt, vrij, ontslagen van
quite weren	vrijwaren
quitlatinge	kwijtschelding
quitscheldingshebrief	betalingsbewijs
quod attestor, quod testor	het geen ik getuig, - bevestig, -verklaar
quod testor	hetgeen ik getuig
quod	dat
quondam	eertijds, wijlen
quoque	ook
quoyeren	kohieren
quytbaer	afkoopbaar, aflosbaar, afkijtbare rente

Aanvulling letter **Q**.

R

R	afk. Rooms Katholiek
r.	afk. recto (folio), op de voorzijde van het blad
ra	afk. rechterlijke archieven
ra trecken (de)	het land opmeten
raadslot	raadsbesluit
raak	hark
rabat	halskraag meestal van linnen of kant, ook herrie, en korting
rabauweboom	oud soort appelboom
racke	pijnbank
rackelijc	rechtschappen, fatsoenlijk, braaf
racker	diender, helper van de schout
radenryer	bediener van het radbraakrad
radix	oorsprong, geslacht
radstaak	paal of staak met daarop een wiel of rad waarop het lijk van een misdadiger werd gelegd nadat alle botten waren gebroken. een stok welke tussen de spaken van een rad werd gestoken om te voorkomen dat het paard verder ging.
raeck ende daeck (in)	schandpaal en folterpaal
raeiing, raeying	in goede staat
raemscerre	rooilijn
raeplant, raepstic	lakenscheerder
raepolie	rapenveld
raet	raapolie, olie uit raapzaad geperst
rammelaar	raadsman
ramponeert	slecht gebakken tegel
rantsoenpenningen	vernielt, verwoest
rasement	opcenten op heffingen genoten door de kerk
rasier	glad gepleisterd gedeelte in het gewelf
rasteel	korenmaat
ratelwacht	paarden ruif
ratelwaicker	nachtwacht
ratiocinator	nachtwaker met een ratel
ratione dubii	boekhouder, rentmeester
ratione officii	om reden van de twijfel
ratione privatus	uit hoofde van zijn ambt
ratione sanguinis	berooft van zinnen
ratum (ob)servare	op grond van bloedverwantschap van waarde houden

rauwsterigge	lijk aflegster, maak de lijken gereed voor de begrafenis
rave	balk, plank
ravelokker	dief, lokt de raven naar de galg
rayck	rijk
razier	inhoudsmaat voor graan = ca 147 ltr., maar ook 50 ltr. Gezien
rbs	afk. retroacta, van de burgelijke stand
R.D.	afk. reverendus dominus eerwaarde heer
Rdo.	afk. reverendo, aan de eerwaarde
readmitteeren	opnieuw toelaten (meestal als burger in de voorheen verlaten plaats)
reale executie	werkelijke tenuitvoerlegging
reale	betaalmiddel, munt
reale, realis, realiter	werkelijk
rebaptizatus	herdoopt
rebbe	vierkantige houtenbalk
rec	afk. receveur, ontvanger
recens	onlangs, pas
receptor	ontvanger (der belastingen)
recessebrief	officiële akte van een raadsbesluit.
receveur des impôts	belasting ontvanger
recht van drop	recht om het regenwater op andermans erf te laten vallen en afvoeren
recht van eerste en laatste Sacrament	erkenning als zelfstandige parochie
rechteren	rechters
rechtinghe	herstel betaling, vergoeding
recipisse	kwitantie, ontvangbewijs
recognitie	gerechtelijke erkenning van iets voor datgene waarvoor het uitgegeven wordt
reconciliatio	herhaling van de huwelijksbelofte wanneer het huwelijk niet voor de bevoegde priester gesloten was
reconcilliacie	herstelling van de wijding van ontheiligde kerken en kerkhoven
recto (folio)	op de voorzijde van het blad
rector	pastoor, leider, bestuurder
rectus	rechtvaardig
reddite (Ceasari)	21 ^e zondag na Drievuldigheid
redditus	opbrengst
rede gestelt (te)	aangesproken
redemptor	handelaar
redemtor	handelaar, koopman

rederijerskamers	genootschap dat zich bezig hield met het schrijven van gedichten en toneelspelen
redes	reeds, al
redger	plattelandsrechter in de Groningse ommelanden
redimere	terugkopen, lossen
reditibus pauperum vivens	onderhouden door de uitkeringen aan de armen
redituarius	pachter
redres	herstel
reeder	reder, scheepseigenaar
reep	lengtemaat voor stoffen, 1 reep is vermoedelijk = 10 el
reetrecker	landmeter, erf -scheider, rooimeester
reeroof = reeroof	lijk roof, ook lijk beroving
reeuwech	weg waarlangs lijken naar het kerkhof werden gebracht, lijk weg
reeuwen	een lijk afleggen, het reinigen en voor de begrafenis in gereedheid brengen
reeuwer, reeuwige	lijkenaflegger, oppasser bij besmettelijke zieken en ontsmetter hunner lijken
refectus (sacramentis)	gesterkt (door de sacramenten), d.w.z. bediend
reflexiën	levenstekenen (bv bij verdrinken)
refrein	rederijersgedicht, elke strofe telt minstens acht regels, alle strofen eindigen op de zelfde regel die de hoofdgedachte uitdrukt
refuge	toevluchtsoord
refunderen	terugbetalen, herstellen, vergoeden
refusa	teruggegeven, terug betaald
refusant	weigeraar
refuseren	weigeren
refusie	weigering
regard van (in)	in aanmerking genomen
regest	beknopte inhoudsopgave van een akte, brief
regieringe	bestuur
regina	koningin
région judiciaire	rechtsgebied
région	streek, gebied, gewest, regio
registrum	lijst, register
registrum baptizatorum	doopboek
registrum defunctorum	overlijdensregister
registrum iunctorium	trouwboek
registrum matrimonio	trouwboek

registrum matrimonio coniunctorum	trouwboek
registrum matrimonio junctorum	trouwboek
registrum mortuorum	overlijdensregister
regius	koninklijk
regt been	rechter been
regt of eygendom	eigendomsrechten
regt	recht
reguarde van (ten)	met het oog op
regulen	met planken beslaan
regulieren	te houden, zich schikken naar regelingen
reider	zwaardmaker die het heft aanbrengt
reimeringhe	borgtocht, losgeld
reingenoeft	naast gelegen
reingenoot	naaste buurman
reiser	pelgrim
rejecteren	verwerpen, niet ontvankelijk verklaren
rekhout	smalle houten latten
rekwest	verzoekschrift
rel.	afk. relectis, weduwnaar, achtergelaten
relateert	verklaard
relatieren	berichten, vermelden
relicta filia	nagelaten dochter
relicta	weduwe, achtergelaten vrouw
relictis binis filus majoren nibus	met nalaten van twee meerderjarige zonen
relictis duabus filiabus	met nalaten van twee dochters
relictis tribus prolibus	met nalaten van drie kinderen
relictus viduus	weduwnaar
relieur	boekbinder
relinquens post se uxorem cum ... prolibus	een vrouw met ... kinderen achterlatend
relinquens	achterlatend
reliqua	hetgeen bij de rekening en verantwoording over was
reliquit..... filios et filias	heeft zonen en dochters nagelaten
remarqueeren	op te merken
remediëren	verhelpen , beter maken, herstellen
remedyëren	herstellen
remensis	van Reims
reminiscere (miserationum domine)	5 ^e zondag voor Pasen
remis, remissie	kwijtschelding

remissis (omnibus) bannis	met nalaten van (alle) roepen
remissis proclamationibus	met nalaten van de roepen
remonstrant	opsteller van protest, verweerschrift
remonstrantie	protest, verweerschrift
remonstreren	verzoeken
ren. afk. renatus	herboren, gedoopt
renatus	herboren, gedoopt
renegaat	afvallige
renonceren, renonchieren	afstand doen van
rentebrieff	akte, waaruit recht op rente blijkt
renteniersse	rentenierster, van haar bezit levend
rentmeester, rentmeyster	beheerder, rentmeester
renuncerende	afstand doen van
renuntiare super	afstand doen van
renuntiëren	ervan af te zien
renverseren	vernietigen
renvoij	verwijzing naar een andere rechtbank
repeken	smal stukje grond
replique	antwoord, weerwoord, verweer, tegenspraak
reporsitor	penningmeester, schatbewaarder
reportare	van zijn kant overdragen
repositorium	opbergkastje
reprehenderen	berispen
reproche	nalatig
reprochen	getuigenwaking
repromittere	van zijn kant beloven
repudiatus	gescheiden, verstoten
repudium voluntarium	vrijwillige ontbinding van het huwelijk
repudium	ontbinding (bv van huwelijk, verloving)
requiem	herdenken van de doden
requiescat in pace	dat hij ruste in vrede (afk. R.I.P.)
requievit in Domino	hij rustte in de Heer
requioscat in pace	hij/zij ruste in vrede, (RIP)
requirant	eiser
requirerant	verzoeker
requireren	verzoeken
requisitie	verzoek, vordering
réquisition	vordering bv. door ministerie ge -eist
requisitis denunciationibus	met de vereiste roepen
res familiaris	huishouding, huiselijke zaken
res pectus parentelae	de wettelijke verhouding tot broers en zuster ofwel bloedverwanten
rescribieren	antwoorden, terugh schrijven
rese	reis, krijgstoet

reseant	voldoende
residerende	zetelende
residet	woont
residet apud	woont bij
residet extra	woont buiten
resignare	opzeggen
resolutie	besluit
resoluties	besluiten van een bestuursorgaan
resolveren, resolvieren	besluiten bv van een collegiaal bestuur als de vroedschap
respice domini	12 ^e zondag na Drievuldigheid
respice in me	2 ^e zondag na Drievuldigheid
responsive	schriftelijk antwoord
restarius, restio	zeeman, belast met het stuwen van de lading
resurrectio	opstanding (in kerkelijke begrip), Pasen
retardatie	vertraging
retentus	teruggetrokken
retrahent	terugtrekken (van een rekest)
retraicte	secreethuisje, toilethuisje
retranchement	verdedigingswal
retrograde	gedicht waarin de woorden van voren naar achteren en van achteren naar voren kunnen worden gelezen
reuwen	ruw maken van laken
revalidatus	achteraf gewettigd
reverendissimus	hoogeerwaarde heer
reverendus dominus	eerwaarde heer
reverentelijcken	eerbiedig
reverentelijcken te erkennen	met eerbied te kennen
reverentie	eerbewijs, staat in de eerste zin van een verzoekschrift. (geeft met behoorlijke reverentie te kennen), eerbied
revocatie	herroeping
revolceren	herroepen, intrekken, terug trekken
revoveer	herroep
revyerviscooper	rivierviskoper
rex	koning
reyhier	smal schiet- of lichtdoorlaat gat in buitenmuur
r.f. afk. relicta filia	nagelaten dochter
r.f. afk. relicta filius	nagelaten zoon
RG	afk. Remonstrantse Gemeente
rhedarius	wagenmaker

rheumate	door reumatiek
ribaldus, ribaut	landloper
ribout, rybaude	deugniet, dief, landloper
richel	dunne plank ca 4x 8 cm
richtmei	kleine boom in de top als hoogste punt van het gebouw is bereikt
ricsdaalder	rijksdaalder
riedenmakere	weefkammenmaker
riedmarch, riedmeersch	rietland
riedmeed, rietmaet	land of weide met veel riet begroeid
rigeur	gestrengheid
riggelen	grendellat afsluiting
rijder	betaalmiddel, waarde 1 rijder =???
rijgenoten	naastgelegen
rijgljif, rijljif	korset
rijksdaalder (Ned)	muntsort, waarde gelijk aan 47 stuivers
rijshuus	Rijnlandse roede 3,767 m
rijst	opslagplaats voor rijs(brand)hout
rindsschuster	hoeveelheid leien ca. 56 st.
rintvleesch, rentsvleesch	leerlooi
R.I.P	rundvlees
ripelijck	afk. Requiescat in pace, hij/zij moge rusten in vrede
rippe	rijp, aanzienlijk
ristriectus	vrouw
rite	stiefvader
rite munitus, -a	naar behoren
RK	Heilig Oliesel ontvangen
rockener	afk. Rooms-Katholiek
rocmaker	zwartbroodbakker
roede (lengtemaat)	kleermaker
	Lengtemaat, in elk deel van het land anders van lengte. In Limburg was de strekkende roede verdeeld in 16 voet, 20 van deze >kleine= roede vormde één >grote > voet. 20 van deze grote voet vormde weer één >bunder= de aanduiding 53-10-0 betekende dus 53 bunder, 10 grote roeden en 0 kleine roeden, ofwel 53,5 bunder
	Blooise roede 3,617 m
	Drentse roede 4,12 m
	Duivenlandse roede 3,667 m
	Schouwse roede 3,727 m

roede	landmaat (roede=14 m ²), ook gevonden oppervlakte maat, groot ca 12,569 ca, in elk deel van het land anders van oppervlak.
roefbart	zolderplank
roerende	betreffende, reeds genoemd
roers	geweren
roetsijdich	scharlakenrood
rogate	5 ^e zondag na Pasen
rogationes	de 3 dagen voor Hemelvaart. Ook de gehele Hemelvaartsweek. Eigenlijk de in deze dagen gehouden processies.
rokelstock	pook,
rollenaer	voerman
rolsmeer	vet, smeervet
roman	lang verhalend epos in de volkstaal (Romaans = in de volkstaal)
romano -catholicae religionis	van Rooms -Katholieke godsdienst
rondeel	rederijkersvers vaak achtregelig met twee rijmklanken
rondeel	waltoren, 3/4 cylinder buiten de muur
rondel	steenhouwers beitel
rondooghe	rozetvenster, roosvenster
rong	zware ijzeren nagel
rontganger, rondgast	nachtwacht, nachtwaker
rontgat	vensteropening
rood	heraldiektaken, kleur, weergave met verticale strepen arcering
roede roede	staf die de pestlijder moest dragen als buikloop, difterie
rooden loop	kleur, scharlakenrood
roodscharlaken	rovershol
roofkot	rechte lijn
rooi	de rooilijn bepalen
rooien	dysenterie, pest
roomelisoen	meimaand
roomermaent	pastoor van de pestleiders,
roopastoor	heraldiektaken, bloem als wilde roos
roos	weergegeven met meestal 5 bloembladeren
roosdach	zondag voor half vasten
root	graanziekte
root	rood
roscher	wolwever
rosenkranzfest	rozenkransfeest, 1 ^e zondag in oktober

rosenmontag	carnavalsmaandag, maandag voor vastenavond
rosenobel	betaalmiddel, goudstuk van ca 8 gulden
rosensontag	Rozenzondag, 3 ^e zondag voor Pasen
roskam	paardenkam
rosmolen	door paard (en) voortbewogen molen
röβler	paardenstalknecht
rotarius	wagenmaker
roten	rotten van vlas
rotmeester	hoofdman van een rot, meestal 10 man
roufbart	zolderplanken
rouwerck	ruwwerk, grof werk
rubro sigillo	met rood zegel (geen roepen als men betaalde), zonder roepen trouwen als men wel er extra voor betaalde
ruffian	koppelaar
ruim (in het)	plaats in de kerk waar de stoelen van de vrouwen stonden
ruit	aanspoelsel uit zee
rumoormeester	bendeleider
ruraemundensis	van Roermond
Ruremunde	Roermond
rurensis, rusticus	boer, landbouwer
ruricola, ruricolus	landbouwer
rusticus	landbouwer, landman
rüsttag	goede vrijdag
ruutmolen	schorsmolen
ruwaard	waarnemend graaf, bv bij krankzinnigheid
ruyn	ontmande hengst, paard

Aanvulling letter **R**.

S

S	afk. schepen, wethouder
S	afk. sterbefälle, sterfgeval, overledenen
S	afk. susceptores, doopgetuigen, doopheffer, peter en meter
S	afk. susceptores, doopgetuigen, doopheffer, peter en meter
s	afk. semis, half,
s	afk. sabel, heraldiektaken, kleur, zwart, weergave met horizontale en verticale arcering of effen zwart.
sa	afk. sans alliance, zonder huwelijksverbintenis, verwantschap
s.a.a	afk. sans alliance actuele, zonder actuele huwelijk(sverbintenis), verwantschap
saai, saaien, saei	gekeperde wollen stof, kamgarenstof
saaihal	gebouw voor het keuren van de saai
saaiwerker, saaiwever	wever van saaiweefsel
sabbathi dies	op zaterdag
sabbatum luminum (magnum sanctum)	zaterdag voor Pasen, op deze dag wordt de Paaskaars ontstoken
sabbatum	zaterdag
sabel	heraldiektaken, kleur, zwart, weergave met horizontale en verticale arcering of effen zwart.
sabotier	blokmaker, houten schoenmaker
saccellarius	schatmeester, penningmeester
sacel afk. sacellanus	kapelaan
sacel afk. sacellanus	kapelaan, onderpastoor, hulp priester
sacellanus, sacellani	kapelaan
sacellum	kapel
sacer, sacra	heilig, gewijd
sacerdos	priester
säckelmeister	vermogenbeheerder, rentmeester
sacra baptismatis unda ablutus	gezuiverd door het heilige water van het doopsel
sacra communio	de Heilige Communie
sacramentaliter sacramenteel, sacramentis munitus	voorzien van de sacramenten

sacramento sacri olei munitus	voorzien van het sacrament van het Heilig Oliesel
sacramentum extremae unctionis	het sacrament van het Laatste Oliesel
sacramentum matrimonii	het sacrament van het huwelijk
sacramentum poenitentiae	het sacrament van de biecht
sacrista, sacristain	koster, kerkbewaarder
sacro ledo copulati	in de gehouden mis getrouwd
sacro oleo provisus	voorzien van het H. Oliesel
sadelaere	zadelmaker
saeiaerde	zaailand
saeier	zaaier
saeiwaerp	kettingdraad van saai
saeiwerc	saaiweefsel, gekeperde stof
saelhonttouwere	zeehondenleer bewerker
saelstoelmaekers	zit -stoel makers
saementlijke leeden	de gezamenlijke leden
saepius	meerdere malen, vaak
saetcoren	korenzaad
saeygewandt	weeftoestel, weefgetouw voor het weven van saaiwerc (gekeperde stof)
Saeykam	kam, onderdeel van weeftoestel
sagittarius	pijl en bogen maker
saetmaker	wollen garen fabrikant, sajetspinner
sainteurs	vrije boeren die zich, in de vroege middeleeuwen, onder de hoede stelden van kerk of klooster
sakristan	(vermoedelijk) landmeter
salarius	zoutbewerker
saldus	waardeloos, ongebruikt
salette	kleine salon, ontvangkamer
salff	behoudens
salifex, salinator	zouthandelaar
salmiator	slijper, gereedschappolijster
salpista	trompetter, trompetblazer, trompettist
salus populi (ego sum)	18 ^e zondag na Drievuldigheid, ook 4 ^e donderdag voor Pasen, misvatten
salva inthimatiōne	behoudens gerechtelijke aanzegging
salvatiē	weerleggen van de bezwaren tegen getuigen, getuigenis of geschriften
salwirth	plaatbewerker, smid
samenlovenisse	trouwbelofte, verloving
samentelijcke	gezamenlijk
sammet	fluweel

samoos schipper	schipper die vaart op de Maas en Sambre
sampt	met
Sancta Gertrude	Sint -Geertruide
sancta hebdomada	Goede week, ook stille week voor Pasen genoemd
Sancta Margaretha	Margraten
sancta, -us	heilige
sanctis sacramentis	met de heilige sacramenten
sanctissimae theologiae	
tudiosus	theologiestudent
Sanctorum omnium	Aller Heiligen, 1 november
sanctus	heilig
sandstande	kuip gevuld met zand
sanguinem spuens	bloed spuwend
sanguinis fluxum	verbloeding
santbusse	busje gevuld met fijn zand om inkt te drogen
santee	drinkglas
sapc	afk. sans alliance avec postérité connue, zonder huwelijksverbintenis, met erkend nageslacht
sapr.	afk. sans alliance mais avec postérité reconnue, zonder actuele huwelijks- verbintenis, maar met erkend nageslacht
sark	zerk, lijkst
sark, zark	soort wollen stof
sartor	kleermaker
satrix	kleermaakster
saserdos	priester
satblauw	donker blauw
satelles	gerechtsbode, leenman, vazal, gewapende bediende
satellites	knecht, slaaf
satertag	zaterdag
satisfacere	tevreden stellen
sator	zaaier
satrapa	stadhouder
satrix	kleermaakster
saturni dies	zaterdag
sausisen	vuurpijl, maar ook kruidige worst
sc, afk scilicet	namelijk
sc	afk. sans contrat, zonder huwelijks- voorwaarden, zonder overeenkomst

sec	afk. serviteur, dienaar, dienstknecht, bediende
secr	afk. secrétair, secretaris, -resse
serr	afk. serrurier, slotenmaker, ijzerhandelaar
Sg	afk. signature, ondertekenaar(ster)
s.g., s.m.	afk. zaliger gedachtenis
Sgr	afk. seigneur, heer, leenheer, landsheer
scabinale akten	schepenaakten
scabinus, scabini	schepen, schepenen
scaelc	knecht, bediende
scaeldeckere	leidekker
scaemelhuus	armenhuis
scaemelhuusweke	arme uit het armenhuis
scaepcoman	schapenhandelaar
scaephettinc	schapenweide
scalatie, scallacie	strafwerktuig, ladder waarop men gebonden werd en dan uitgerekt
scandularius	dakdekker
scandularius	dakplankenmaker
scaperiene	schapenhoedster
scapiere, schapijnre	van schapenvacht
scautheete, scaut	schout, gerechtelijk bestuurder
sceau à la cire	lakzegel
sceetgracht	scheidingwater tussen twee stukken land
scepstock	gevangenis
sceversteyndecker	vermoedelijk pannendakdekker
schaar, scheerweide	oppervlaktemaat, ca 300-400 vierkante roeden = ca 0,4-0,65 ha, ook gevonden 2 morgen
schabel, schabbelele bank	voetbankje
schacherer	venter
schacht	veer, synoniem voor lengtemaat roede
schadde	zode van veenachtige heide, als brandstof te gebruiken
schaelc	schelm, schurk
schaepbrake, scaepbrake	braak liggende grond waarop schapen grazen
schaepschier, scaepschiere	grijs bruine wol van schapen
schalenschroder	messenheftenmaker
schalie	schrijflei, lei
schaliedekker	leidekker
schalmei	oud muziekinstrument, (houten) fluit
schapraa	spijskast
scharrebier	scherp dun bier

scharrmacher	wagenmaker
schat	oppervlaktemaat, 1 schat = 1 mud = 6,8 are
schathuis	veestallen
schäufeler	ventende marskramer met lastdier
schavotteren	veroordelen tot het schavot of schandpaal, vooraf vaak gebrandmerkt op de kaken
scheepsbeschieter	meubelmaker / aftimmerman op schepen
scheiber	zouthandelaar
scheidler	messenmaker
scheidung unserer liebe frauen	Maria Hemelvaart, 15 augustus
schelachtig	in een proces verwickeld, in een geschil
scheling(e)	geschil, civiele rechtszaak
schelling	betaalmiddel, 1 schelling = 12 denier (ca 11 ^e eeuw)
schelling	betaalmiddel, 1/20 pond = 12 schellingen, 1 schelling = 6 stuivers
schelter	goochelaar, kunstenaar
schepampft	kleermakersambacht
schepel	inhoudsmaat bij graan, 1 schepel = 2 mud = ca 29-34 ltr, ook gezien 1/4 mud en 1/8 mud. na 1820, 1 schepel = 10 ltr.
schepel	oppervlaktemaat, 1 schepel = 1 schat = 1 mud = 6,8 are, ook gezien 1 schepel = 4 spint, 1/4 mud en 1/4 morgen
schepen ende raet	het stadsbestuur
schepen	gerechtelijk functionaris bij een lokale rechtbank
schepenbank	locale rechtbank
scherfvat	doodkist, ook fig. lijkst
scherpe examinatie	verhoor op de pijnbank
scherprechter	beul
schertmagen	bloedverwanten in de mannelijke lijn
scheuk	ontuchtige vrouw
scheurbanden	breukbanden
schikken	sturen, zenden
schilden	betaalmiddel, 1 schilden = 20 stuivers (ca 14 ^e eeuw). Ook vaak klinkaart genoemd
schilderhuis	wachthuisje voor de schildwacht
schilt schattinge	belastingvorm, voorloper van de grondbelasting
schippont	gewicht, 1 schippont = 300 pond
schirmer	vechtersbaas, voorvechter
schirrmacher	wagenmaker
schlotfeger	schoorsteenveger

schnitter	oogstarbeider
schnittker	houtbewerker, fijnwerk timmerman
schnorrer	landloper
schoef	bundel, bos, schoof
schoehouten	wilgenhouten deel van een schoen
schoen broet	witbrood
schoenlinghen	schapenvel, schapenvacht
schofhek	valhek in poortdoorgang
schofvenster	schuivend luik in stadspoort
schoitstroy	dekstro als dakbedekking
schole	school
scholebert	uithangbord bij de school met de vermelding van de naam van de onderwijzer (es)
scholtist	schout
schoolman	kerkleraar
schoorttecleet	schort
shoot	gewicht, 1 shoot = 2 pond
schopenhauwer	houten troggenmaker
schoren	vastmaken
schorre, schurre	ruwe steen (puin) voor de fundering
shotgaarder	inner van de (opbrengst)belasting
shotgeld	opbrengst
shotkerver	belastinginner. De betaling werd op de kerfstok d.m.v. een inkerving aangebracht
schout	een rechtstreekse vertegenwoordiger van de heer der heerlijkheid, rechterlijk ambtenaar, die in civiele zaken rechtsprak, hoofd van een ambacht.
schouteteboete	boete aan de schout de voldoen
schoutetenbrief	akte van een voor de schout geschiede rechtshandeling
schoutetendiener	gerechtsdienaar
schoutetinne	vrouw van een schout
schoutheete	schout, vertegenwoordiger van de graaf als hoofd van politie en gerecht
schrede	lengtemaat, 1 schrede = 2,5 voet, landmeterspas, -tree = 2 gemene schrede = 5 voet
schreiboom	boom als grenspaal
schreur	kleermaker
schrobbelaar	visser die vist met schrobnet.
schrobbelaar	bediener van de schrobbemolen, onderdeel van de voorspinmachine voor het weven van lakenstof

schrobber	lijkverzorger van pestlijders
schrodere,	kleermaker
schröter	doekensnijder
schruiven	bankschroeven
schuddelkist	gevangenis
schueren	omploegen om bouwland in weiland te veranderen
schutterij	de vereniging welke in de middeleeuwen voor de verdediging van de stad zorgde
schutzengelfest	feest van de beschermengel, vanaf 1700, 2 oktober daarvoor 29 september, nu echter 2e zondag van september
schuyfspel	sjoelbak
schuytenvoerder	binnenschipper
schwager	broeder van een echtpaar
schwertdegen	jonge ridder
scieur	houtzager
scilicet	namelijk
scindere	weghalen (bij bevalling)
scipper	schipper
scipwrictere	scheepsbouwer, arbeider op een scheepswerf
scissum	er uitgerukt
sclatorius	dakdekker
sclopetus	geweer, buks
scoeboeter	schoenlapper
scoenewercstricghe	schoenmaakster
scolaris	scholier, leerling
scolas	afk. scolasticus, hoofd van de school
scolasticus	hoofd van de school
scolescat, scoel	boete, voorschot
scoparius	straatveger
scorator	verwekker van een onecht kind, hoerenloper, overspelpleger
scorpionarius	boogschutter
scorta	ongehuwde moeder
scortatio	overspel, echtbreuk
scortator	hoerenloper, verwekker van een onecht kind
scortum	lichtekooi, hoer
scotporte	houten valpoort
scoutetedoem	ambt van schout in bepaald gebied
scriba	secretaris ook schrijver, klerk
scribere	schrijven

scribarius	klerk
scrinewerker, scrijnmakere	timmerman, schrijnwerker, meubelmaker
scriniarius, scrinifex	schrijnwerker, panelenmaker, ook geheimschrijver en zegelbewaarder
scrips afk. scriptsit	heeft geschreven
scripto	geschreven
scriptor	schrijver
scroeder, screuder	kleermaker
scrupel	medicinaal gewicht, 1 scrupel = 1/528 pond = 20 grein
scrutarius	opkoper, uitdrager
scruteren	onderzoeken
sct, afk. sanctus	heilig
sculptor, imaginum	beeldhouwer
scultetia	schoutambacht, schoutschap
scultetus	schout, dorpsburgemeester
scupteur	beeldhouwer
scuteman	binnenschipper
scutterie	jacht
se affinare	door huwelijk verwant worden
se marier	trouwen
se scribere ignaros declar-	
vaverunt	verklaarde niet te kunnen schrijven
secluderen	afzonderen, uitsluiten
seclusie	uitsluiting
second témoin	tweede getuige
secret seigelt	geheim zegel
secretet	gemak, toilet
secretarius	(dorps) secretaris
secretarius subscripsit	als secretaris ondertekend
secta luteranorum	de sekte der Lutheranen
secunda (feria)	maandag
secunda vota	tweede belofte, tweede verloving
secundus	tweede
sed	maar
sedecim	zestien
seductor	verleider, de vader van een onecht kind
seeckere, seeker	een bepaalde
Seelen (aller)	Allerzielen, 2 november
seghel	zegel
segisser	magere Hein, de man met de zeis
segristanus	koster
seidenneger	zijde -breister
seigerschmied	groot uurwerkmaker

seigneurie	heerlijkheid, in de middeleeuwen het gebied waarover men het gezag uitoefende onderverdeeld in een hoge of lage heerlijkheid
sekel, sekele	zeis, sikkel
sekerhey	zekerheid
selig	overleden
sellator, sellatius, sellarius	zadelmaker
selver	van hem zelf, maar ook zilver
selverijn	zilveren
semen	zaad, kroost
semiennis	een half jaar oud
seminis	van het zaad
semistultus	halfdwaas
semmler	witbroodbakker
sen.	afk. senior
sendael, sindael	doek van linnen, neteldoek.
senechaussee	rechtsgebied van een seneschalk, rechtbank van een seneschalk
senectus	hoge ouderdom
senectute confectus	zwak van ouderdom
senescalus	ambtenaar belast met toezicht op 's koningshuis, aanvoerder van het leger
senescalissa	vrouw van een seneschalk
seneschalk	ambtenaar belast met toezicht op 's koningshuis, aanvoerder van het leger
senex	grijs en eerwaardig, oude man
senii	van de ouderdomskrachten
senilicus	oud mannetje
senio confectus	door ouderdom uitgeput
senior	oudste
sensal	makelaar
sentence capitale	doodvonnis
sententiarie, sententieren	vonnissen
sententie, sententia	vonnis
sentir le fagot	van ketterij verdacht worden
separatio a toro et mensa	gescheiden van tafel en bed
separatio quoad torum et mensam	gescheiden van tafel en bed
separatio quoad vinculum	
sepelivi	chtscheiding
sepelevi	ik heb begraven

seperanus	hoogste, voornaamste, exclusieve bevoegdheid tot uitoefening van publiekrechtelijk gezag
septem	zeven
septem dies	zeven dagen
septembris	in september
septembris, -ber, -bre, 7ber	september, 9e maand
septemdecim	zeventien
septennis	zeven jaar oud
septimana	week
septimandarum	weken
septimandarum communis	de week voor allen, vanaf 29 september
septimandarum rogationum	de week van de gebedsomgang, Hemelvaartsweek
septimo	op de zevende
septimus	zevende
septimus dicimus	zeventiende
septingentesimus	700 ^e
septuagenarius	zeventigjarige
septuagesima	de 70 ^e dag, de 9 zondag voor Pasen
septuagesimus	70 ^e
septuaginta	zeventig, 70
septuennis	zevenjarige
sepulcrum	graf
sepulvi	ik heb begraven
sepulter mortuorum	doodgraver
sepultura, sepulture	begravenis, uitvaart, cremieren van een lijk
sepultus in cemetero	op het kerkhof begraven
sepultus in choro	in het koor begraven
sepultus in coemeterio	op het kerkhof begraven
sepultus in ecclesiae	in de kerk begraven
sepultus in ecclesiae navi	in het schip van de kerk begraven
sepultus in templo	in de kerk begraven
sepultus, -ta, -ti	begraven
sequestratie	gerechtelijk besluit
serator	slotenmaker
sercksetter	grafsteen -, maker en plaatser
seriant, sergiant, serjiant	knecht, helper, soldaat
sericarius	zijdebewerker
serment	eed, plechtige belofte
sermijn	geweven stof uit de weverijen van Leiden
serrarius	zagenmaker
servatis servandis	met inachtneming van de voorschriften
servituten	erfdienstbaarheden

servitutes rerum	erfdienstbaarheden, servituten, lasten waarmede een erf is bezwaard ten dienste van een ander erf
servus	knecht, dienaar, schildknaap
servysmeester	inkwartieringsambtenaar
sescentesimus	600 ^e
sesdeel	het zesde deel (bv van geld)
sesenti	zeshonderd
sesquiennis	van anderhalf jaar
seste	zesde
sestehalf	vijf en een half
sester	inhoudsmaat voor olie, 1 sester = 40 mengel
set	kont, achterste
settere	belastingontvanger
setterlyden	inwoners
seu	anders gezegd
sevendalf	zes en een half
sex	zes
sexagenarius	zestigjarige
sexagesima	de 60 ^e dag, de 8 ^e zondag voor Pasen
sexagesimus	60 ^e
sexaginta	zestig
sexdecim	zestien
sexennis	zes jaar oud
sexta (feria)	vrijdag
sextillis	de 6 ^e maand, later is dit augustus geworden
sextus	zesde, 6 ^e
sexus	geslacht
seyen feill	zijden sluier
shoofs (van.....)	het Gerechtshof (van
sibbe	de familie, verwanten of familieleden
sibbedag	bijeenkomst van familieleden en naamgenoten
sibbedeel	verwantschapsgraad
sibbekunde	familiekunde
sibbemaech	bloedverwant
sibber	nader familie
sibbesten	de naaste familieleden
sibbetabel	parenteel, waar ook de afstammelingen in de vrouwelijke lijn zijn opgenomen en die dus alle nakomelingen van de stamvader omvat

sibbetale	graad van bloedverwantschap
sibbevooght	verwantschap -of bloedvoogd, (tweede) voogd
sibbicheit	bloedverwantschap, verwantschap, overeenkomst in aard, verschijnselen, enz
sibi	aan zich, aan hem, aan haar.
sic, sic attestor	zo, aldus, aldus verklaar ik
sickele	sikkel
sickelmaker, zeexenmakere	sikkelmaker
sicut (et)	en eveneens
sideval = zideval	zijlinie, het komen van erfgoed aan een zijlinie
sidten	zeden
sieckman	melaatse
sieckten, siektens	ziekten
siedehuus	zoutziederij
sieden	koken, braden
siepel	ui
sigilavit	hij heeft bezegeld
sigillatum	is bezegeld
sigillatur	wordt of is bezegeld
sigillum	zegel
signatura	handtekening, ondertekening
signature	ondertekening
signavit	hij heeft ondertekend
signet	zegel
signifieren	betekenen, aanzeggen
silhouettenkunst	genoemd naar de naam van de uitvinder schaduwomtrek, schaduwbeeld, silhouet
Silva Ducis	>s Hertogenbosch
silva	bos, woud
silveren cop	zilveren kommetje
silverfoelge	bladzilver
silvergelt	zilvergeld, zilveren munten
similarius	witbroodbakker
sine	zonder
sine preavia proclamatione	zonder voorafgaande afroeping
sinilis	afgeleefd, door ouderdom
sinopel	heraldiekteken, kleur, ook groen of emalldgroen genoemd, weergave met schuinsrechtse arcering
sinstag	dinsdag
sinte	de heilige
sinxen	Pinksteren

sippe	een niet scherp begrensde groep van verwante personen, in engere zin de gehele verwantschap van enkele personen
sippenamt	genealogisch bureau
sippenforschung	genealogisch onderzoek
sippenhaft	in arrest, in hechtenis zijn van de familie
sippenlade	familiearchief
sippenschaffttafel	sibbetabel
sippenstolz	familietrots
sippenüüberlieferung	familietraditie
sister	inhoudsmaat voor koren =ca 49 ltr.
sitientes venita (ad aquas)	zaterdag voor Pasen
sittardiensis	van Sittard
situ	ter plaatse
situs, sitas	gelegen, oorspronkelijke toestand
sive	ofwel, anders gezegd
slachbosch	kreupelhout, struikgewas, hakhout
slachmolen	oliemolen
slaeckijnghe	vrijlating
slaepclocke	avondklok, gaf het begin van de nacht aan
slaepers messe	mis omstreeks 10 uur 30 voor de middag
slaeplaeckens	beddenlakens
slagturven	veen baggeren, de veenlaag onder water werd tot op de kleilaag door slagturven gewonnen
slaper	betaalmiddel, zilveren munt ca 1500
sleepstake	soort eg, houten plank met korte tanden om het land glad te maken
sleescatte,	muntrecht
sleghel	houten hamer, maar ook hendel
sleunen	hakken
sleutelraaks, sleutelriem	ketting waaraan de vrouwen hun sleutels droegen
sleynen	snoeien van takken
slobhoos	slobberbroek
sloobrade	gebraad van gevulde varkensdarmen
slop	geheime plaats, schuilhoek
slotelare, slotemakre	slotenmaker
slots	boete
slovaert	rouwmantel, gedragen door de lijkbidder
sloyer	lange smalle doek, als versiering op een hoed gedragen
sluier	sjerp
sluikerijen	smokkelarij

sluipschool	niet erkende school
sluuswael	verdiept en verbreed deel voor de sluis
sluutcorf	korf met deksel (s)
smaltiende	kleine tiende, een belasting
smedegetouw	smidswerk gereedschap
smedenambagt	smederij
smelthuys	huis met smeltoven
smersnider	spekverkoper
smette (in)	besmet met een besmettelijke ziekte
smitten	smederij, smidsoven
smouttappere	oliehandelaar, meestal in spijsolie
smoutwerc	met boter ingevet wol -weefsel
snedelinc	kind geboren met een keizerssnede
snees	oppervlakte maat, groot circa 2,5138 ca, in elk deel van het land anders van oppervlak. ook gezien 1 snees = 20 stuks eieren of vis
snidemaerte	meisje belast met de kruidentuin
snotveger	barbier
sobrina	nicht van moederszijde
sobrinus	neef van moederszijde
socer magnus	grootvader van de huwelijkspartner
socer	schoonvader
soceri	van de schoonvader
socht	besmettelijke ziekte
socrinus	zwager, echtgenoot van zuster
socrus magnus	grootmoeder van de huwelijkspartner
socrus major	overgrootmoeder van de huwelijkspartner
socrus	schoonmoeder
sodalis	kameraad, reisgezel
sodalitas	verbroedering
sodomie	ontucht, ook zelfbevrediging,
soe	hoe
soenbrief	brief waarin overeenkomst is omschreven
soeur consanguine	halfzuster van vaderszijde
soevereiniteit	exclusieve bevoegdheid tot uitoefening van publiekrechtelijk gezag
soglam	een bij de koe nog drinkend kalf of lam bij een schaap
soir, soirée	namiddag, avond
soldanus	soldaat
solemneel, solemneele	plechtig, plechtige
solemnicatio, solemnitatio	
solemnisatie	trouwplechtigheid
solemniter	plechtig

solemniteyten	plechtige handelingen
solemnizatum	ingezegend
solicessatio	braakligging
solis dies	zondag
solitis proclamationibus	na de gebruikelijke roepen
sollers	bekwaam
solstitium hiemale	winter zonnewende, 25 december
solstitium	zonnewende, 24 juni
solum	alleen
soluta	alleenstaande vrouw, ongehuwde vrouw
solutus	alleenstaande man, ongehuwde man
solvent	geldig, rechtsgeldig
solvere	betalen voldoen
solvit, solvyt	hij, zij, hebben betaald
somer, sommer, summer	inhoudsmaat voor graan, 1 somer = 1/3 malder, =2 vat
somerbaen	weg die alleen in de zomer te gebruiken was, niet verharde aarden baan
somma lateris	onder aan een bladzijde de optelling van alle bedragen
sommatie	dagvaarding, gerechtelijke opeising
sommieren	sommeren, eisen
sonder bespieringe	onbelemmerd, zonder belemmering
sonder erlist	zonder arglist, zonder kwade opzet
sonder oir	zonder nageslacht
sonne, bi der sonnen ute	van zonsopgang tot zonsondergang
ende bi der sonnen in	zondag voor oculi
sonneabend oculi	zondag
sonnendaich	zonnewende, 24 juni
sonnwende	zijn verschenen
sont comparus	wanneer
soo	zus
soror	halfzuster
soror germana	zuster van de vader
soror patris	kind van een broer of zus
soror patruelis	de zusters
sorores	van de zusters
sororis, sororum	verbondene
sosius	zwager
sotorius	klucht, kort toneelspel met grappige inhoud
sotternie	zou willen
soude ghelieven	zou
soude	

soverein	exclusieve bevoegdheid tot uitoefening van publiekrechtelijk gezag
s.p.	afk. sans postérité, zonder nageslacht, nazaten
spademakere	gereedschapmaker, spadenmaker
spaesvat	wijwatervat
spanninge	dakspanten
specht	Spaanse soldaat
specialijck, specialyck	in het bijzonder
speciarius	specerijenhandelaar
specierente	rente in natura
specterende sijn	betrekking hebbende op, daarbij behorend
speculator	spion, waker
speek	spaaak
speelwort	uitdagende opmerking, scheldwoorden
spekkoper	varkensslager
selleude	muzikanten
speten	twee steken diep
spica	korenaar
spicarium	graanzolder
spiegaten	kijkgaten in gevelmuren
spiker	korenschuur
spindelmagen	bloedverwante uit de vrouwelijke lijn
spint	inhoudsmaat bij graan, 1 spint = 1/2 schepel = ca 7,2-8,5 ltr ook ca 5,4ltr.en 36,5 ltr.
spint	oppervlakte maat, 1 spint = 1,7 are
spiritum Deo reddidit	gaf zijn geest aan God terug
spiritum exhalavit	blies de laatste adem uit
spiritus domini replevit	Pinksteren
splete	deel van een leen d.i. uit een leen gespleten
splettstößer	dakplanken handelaar
spoliationes	vernielingen, brandstichtingen, plundering
spolieren	plunderen
spon	moedermelk
sponde	bed
spons, afk. sponsus, sponsalia	aanstaande bruid, verloofde
sponsa clandestina	heimelijke huwelijks belofte
sponsa publica	publieke verloving
sponsa	bruid
sponsalia	huwelijk, trouwbeloften, ondertrouw bruidsschat, huwelijksgift
sponsalium	verloving, ook huwelijk
sponsari	huwen, trouwen
sponser fidei	peetoom. peet, peter

sponser	doopgetuige, borg
sponsi	de bruid en bruidegom, het bruidspaar
sponsus (sponsa)	bruidegom (bruid), ook verloofde
sporkel, spurkel	februari
sportularius	korven-, mandenmaker
sprekvlées	pekelvlees, gezouten vlees
spuria	onecht kind
spuria	onwettige dochter
spurius	onwettig (kind), bastaard
spurius	onwettige zoon
spurkel	februari
sputo sanguinis	door een bloedspuwing
sr	afk. Sieur, (de) heer
S.R.E.	afk. Sancta Romana Ecclesia, Heilige Romeinse kerk
S.(S)	afk. susceptores, doopgetuigen, doopheffer, peter en meter
ss	afk. subscripsit, hij heeft dit ondertekend, was getekend
sst	afk. subscripsit, heeft hieronder getekend
st.	afk, sunt, heilig
St. Jan mitsomer	feestdag van st. jan, 24 juni
StA	afk.Staatsarchiv, rijksarchief in Duitsland
StA	afk. Stadtarchiv, stadsarchief
staak	stam van een familie stamboomde gezamenlijke afstammelingen van een gemeenschappelijk voorouder.boom, als onderdeel in een erfafscheiding
staatboek	legger waarin opgetekend alle bezittingen van een kerk
Staatsarchiv	rijksarchief in Duitsland
stabularis	stalknecht
stadhouder, stadthelder	plaatsvervanger van de vorst in het bestuur van het land, een provincie of een streek
stadsrechten	het recht van een stad om zijn eigen rechtspraak, en rechtens en (jaar)markten te hebben
Stadtarchiv	stadsarchief
stadtsmeijster	stadsgeneesheer
staet van goed	ambtelijke boedelbeschrijving
staffirmaler	stukadoor
stagnifusor	tinnegieter
staket	paal, staak
stambeer	stamhouder

stambuch	oorspronkelijk geslachtsregister. Later een boek waarin familieleden en later ook vrienden van de eigenaar iets schreven als aandenken
stand	burgerlijke stand, bevolkingsregister, beroep
stannarius	kannen -, tinnegieter
stare ad iura patrie et vicinorum	vallend onder het land -en buurrecht
statebode	bode bij de staten
staterarius	wagenmaker
statieren	vaststellen, verordonneren
statim	terstond, op staan
statt	stad
status animarum	staat van de zielen (lijst van parochianen)
stave	knuts, het wapen van de strijders te voet, goedendag
steekan	inhoudsmaat, bij natte waren. 1 steekan = 1/8 aam = 16 mengel = ca 18,75 ltr
steelboerskijn	beurs waarin het gestolen geld opgeborgen werd
steen om den hals	een zware steen aan een ketting om de hals gehangen als straf o.a. voor laster
steen	gewicht, 1steen = 8 pond, maar ook 6 pond gezien
steenbickelaar,	metselaar,
steenbickelere	steenbikker
steenkosten	gevangenskosten
steenpoorte	stenen stadspoort, hierin was vaak de gevangenis voor landlopers en vagebonden
steenput	waterput
steenstuk	oorlogswerktuig, katapult voor grote stenen
steenwaerder	gevangenisbewaarder in de steenpoort
steenwech	steenweg
steewyf	stadvrouw
stellmacher	wagenmaker
stemma	stamboom,
sterbefälle	sterfgeval, overledenen
sterculium	mestvaal, beerput
stere, sterre	inhoudsmaat, 1 stere = 1 m3 los opgestapeld brandhout, double stere = 2 m3
sterfhand, dode hand	geestelijke liefdadige instelling
sterfhuis	nalatenschap
sterfput	beerput, zinkput voor de privaot
sterquilinum	beerput, zinkput voor de privaot

sterzer	landloper
steynmetzer	metselaar
stiefsnaar	vrouw van de stiefzoon
stieg	hoeveelheid, 1 stieg eieren = 20 st eieren
stift	klooster
stijg, stieg	hoeveelheid, 1 stijg eieren = 20 st eieren
stille wacht	personen die de beerputten leegmaakten
stille woche	week voor Pasen
stiller freitag	goede vrijdag
stillevanger	personen die de beerputten leegmaakten
stilo novolabl.	aanduiding voor de nieuwe kalenderstijl van 1582
stinkroer	geweer
stipael	tot de familie behorend
stipulatie	afpraak, overeenkomst
stipus	bedelaar
stirpis	van de afstammeling, van de familie
stirps	het geslacht, de familie, erfgenamen
stockhouder	ambtenaar belast met de wettelijke
stockleggensbrief	verkoping van goederen
stocksgewijs	akte van overdracht van een goed met
stoep	stoklegging
stoepschijter	volgens de graad van verwantschap
stoetselaer	ratelwacht, nachtwacht, drinkbeker
stok leggen	huursoldaat, huurling
	steekwapen
	in rechte afstand doen van (onroerend)
	goed en in eigendom overdragen door het
	neerleggen van een stok als
	eigendomssymbool
stoolgelden	onzekere inkomsten van een priester bij het
	verrichten van bepaalde handelingen
	(dopen, trouwen, begraven)
stoop	inhoudsmaat, bij natte waren. 1 stoop = 2
	mengel =ca 2,4 ltr, bij melk =ca 0,75ltr
	marktschreeuwer, ook zwerver
storger	miskraam
storting	voetstooft
stoven	rover in het struikgewas of hinderlaag
straatbespieder	overal bekend gerucht
straatmare	vuil op straat, ook vaak van de beerput
straatmodder	zadelmaker
stratarius	maatvat voor het afmeten van droge waren
strijckvat	koord om het laken mee te meten
strijcrepe	

strikte gijzeling (in)	onder streng arrest
stro	hoeveelheid speciaal voor vis, bekend is1 stro haring = 500 st., 20 stro = 1 last
stroedecker	strodaklegger
stroncken	staken, afgezaagde boom, van een geslacht
stronckgoed	familiebezit
studiosus	student
stuferus, stuferos	stuiver, stuivers
stuiver	muntsort, waarde 1/20 gulden
stultus, stulta	berooft van zijn/haar zinnen, gek, zot
stupenator	badkuipbezitter
stuprata	ongehuwde zwangere vrouw
stuprum	echtbreuk, overspel
stuprun violentium	verkracht, schofferen
sturte	dun plaatijzer voor harnessen
stylo novo	volgens de nieuwe stijl (kalender na 1582)
stylo veteri	volgens de oude stijl (kalender voor 1582)
suae coniugis	van zijn (wettige) echtgenote
sub conditione	onder voorwaarde
sub dimissorialibus	met de verlofbrieven van
sub dimissorialibus Reveren- dus Dominus pastoris sponsi	met de verlofbrieven van eerwaarde heer pastoor van de bruidegom
sub hac condicione	onder deze voorwaarde
sub hac parochia	onder deze parochie
sub juramento	onder eed
sub matricularius	onder koster
sub mediam noctem	omstreeks middernacht
sub meridiem	tegen de middag
sub urbe	buiten de stad
sub vesperam	tegen de avond
sub	onder
subicieeren	onderwerpen
subitanea morte	door een plotselinge dood
subitaneë	plots, plotseling
subito	plotseling
subito defuncta	plotseling overleden
submersus	verdronken
submersus in(mosa)	verdronken in de(Maas)
submissie	onderworpen, mee akkoord gaan
suboles	nakomeling
subscripsi	ik heb ondertekend
subscripsit	heeft ondertekend
subscriptie	ondertekening

subscriben	ondertekenen
subsequens	(hieronder) volgend
subsignerant	hebben ondertekend
subulcus	varkenshoeder, varkensdrijver
subventio	heffing
succedeerde	volgde op
succederen	in het erfrecht opvolgen, erven
succomberen	verliezen van het proces, veroordeeld worden
succumbant	verliezende partij
succursalis	hulpkerk
sud	zuid
suerde	zwaard
sufferator	hoefsmid
sufficietiem facere	deugdelijk houden
suffisante cautie jurisdictie	onder deze een voldoende borg binnen deze jurisdictie
suffisante	voldoende
suffocatus	gestikt, gewurgd
sui juris	onafhankelijk, mag zonder toestemming ouders trouwen
suis dat	aan zijn
sulcke effecte (ten)	met zodanige uitwerking
sulfferprium	zwavelstok, voorloper van de lucifer
summittieren	onderwerpen
summa	som, totaal, bedrag
summa gradis	met, in de hoogste graad
summa lateris	bedrag van deze bladzijde
summa summaris	totaal van alle (blad) totalen
summa totalis	totaal bedrag, eindbedrag
sunlichten	zonnewende, 24 juni
sunt	zij zijn
sunte (Nicolaes)	sint (Nicolaas)
suo	haar, in bv aan haar filio (zoon)
superius	hierboven
suppi evil	trad op in plaats van
suppliant	indiener van een verzoek of request (rekest)
supplianten	indieners van een verzoek of request (rekest)
supplicatie	verzoekschrift, smeekschrift
supportare	overdragen
supra octavas	na afloop van de 8 dagen
supradictus	bovengenoemd

surcket	overkleed
surdaster	hard horend
surdus	doof
surdus et mutus	doofstom
sus. afk. suceptor, suceptrix	doopheffer, peter en meter
susc, afk. susceperunt	zij namen de zorg op zich, wij hebben ten doop gehouden
susceperunt	zij namen de zorg op zich, wij hebben ten doop gehouden
susceperunt	hebben ten doop gehouden
suscepit afk. susc.	hij, zij verhief ten doop
suscepit	beschermmer, Peter of Meter bij doop
suscepto prius baptisate ab obstetrice	na eerst het doopsel ontvangen te hebben van de vroedvrouw
susceptor	doopheffer, peter
susceptores afk. ss.s	de doopgetuigen , de doopheffers
susceptores erant	de doopgetuigen waren
susceptores fuerunt	de doopgetuigen waren
susceptorum	van de doopgetuigen
susceptrix	doopheffer, meter
suscipi	gedoopt worden
suscipientes	doopgetuigen
suscipientibus	met als doopgetuigen
suscipientibus eum de sacro fonte	die zij opnamen van de H. Doopvont
suscipio	ik ben doopgetuige
susdit	bovengenoemd, voornoemd,
suspect allegeert	als verdachte aangemerkt
suspensie	schorsing
suspicie	verdenking
sustineeren, sustineren	beweren, staande houden
sustinue	bewering
sutor	schoenmaker
suum	zijn, haar, hun
suus	zijn, haar, hun
suwe	sloot, gracht, afwatering
suyckerdose	suikerdoos
swaartvager, swaertveger	wapensmid, die steek en slagwapens smeed
swaelyck	zeer zwaar
swager	ieder door een huwelijk vermaagschapt manspersoon

swagerse	ieder door een huwelijk vermaagschapt vrouwspersoon
swanger	zwanger
swaricheyt	probleem, last
swart van swaerde	onbegroeid, maar weinig begroeid, (letterlijk met zwarte aardkleur)
swart	zwart
sweer, swere	schoonvader
sweeren, swerre	zweren, bij de rechtbank
swegersse	schoonzuster
swegher	schoonmoeder
swehir	zwager
swelen	omkeren van gemaaid gras
sweserik	zwezerik
swetland	grensland
swetnoot	buren met de zelfde erfafscheiding
swieher	schoonvader
swinre	varkenshoeder
Swoll	Zwolle
sx	afk. sexe, geslacht
sychte	zeis
sydehaudentheyd	bepaling in een huwelijkscontract waarbij de in het huwelijk ingebrachte goederen na de dood teruggaan naar de familie waarvan ze afkomstig waren
sylveren	zilveren

aanvulling letter **S**.

T

T	afk. trouw- en ondertrouwregister
T.	afk. taufen, dopen
t.	afk. testes, testis, getuigen
t	afk. témoin, getuigen
t	afk. deel van een band of handschrift
taak	inhoudsmaat voor graan, 1 taak = 1/4 schepe, ook als wijnmaat bekend, 1 taak = 1/40 aam en 2,5 kan
taan	verfstof uit eikenhout
tabbert	lang neerhangend kleed met wijde mouwen
tabe	wegens tering
tabellarius, tabellio	voorbode, postbesteller, looper
taberna	taveerne, herberg, kroeg
tabernarius	winkelier, herbergier
tabernator	waard, kastelein
tabes	tering
tacite	stilzwijgend
tactu apoplexico	door een beroerteaanval
tactus	getroffen
taeldinger	erfgenaam
taelgerie	kleermakerij
taeljoer	bord, schotel
taelman	advocaat
taenhuus	leerlooielij
tafelslot	nar, voor het vermaak onder een diner
tafelspel	eenvoudig op een verhoging gespeeld toneelstuk
taft	fijn geweven stof
taglohner	daggelder, los -werkman, dagloner
tagrijn	handelaar in oud ijzerwerk, oude scheepstuigage
tagrijn	ijzerhandelaar
taille	belasting aangetekend op de kerfstok
taille personnelle	hoofdgeld
taille reelle	grondbelasting
taille	lengtemaat, 1 taille = 1/16 el
tailler	omslag, omslaan, verdelen belasting leggen op het volk
tailliehout	hakhout
tal,	hoeveelheid voor haring, 1 tal = 200 st
talemeterius	bakker

talen	spreken, in rechte aanspreken
talge	omslag, aandeel in geldelijke lasten
talioor	bord
tamen	loch, gat
tamquam avia	als grootmoeder
tamquam	als
tandem	eindelijk, tenslotte
tanneid	bruingeel
tanquam	(zo)als
tapeet	sprei
tapetium artifex	tapijtwever
tapisseur	tapijtwever
tashuus	schuurtje. kleine loods zonder spanten
taufen	dopen
taux	belasting
tauxatie	aanslag (belasting) taxatie
tauxeren	taxeren, schatten
taverner	waard, herbergier
tax	verschuldigde portie, taak
taxe de main morte	belasting op goederen in de dode hand, (belasting die de overgangsrechten vervangt)
tdh	afk. tailleur d=habits, kleermaker
te wijve	had als vrouw, had als echtgenote
tector stramineus	strodaklegger, rietdekker
tector	dakdekker, ook stucadoor
tectot laterum	(tichel) dakpannendekker
teerpenning	fooi, drinkgeld
tegeldac	pannendak,
teglarius	dakpannenlegger, plateelbakker, tegelzetter
teirking	dobbelsteen
teisteren	pijnigen, folteren, brandmerken
telcken	steeds
teljoor, telljoer	schotel, bord
telligen	twijghout
telonei receptor	ontvanger der belastingen
temmerman	timmerman
témoin me seschart coram	getuige, bij mij bekend
témoin	getuige
tempeest	storm
tempestive	tijdig
templum	kerk

tempore clauso, tempore	in de gesloten tijd (waarin niet getrouwd mocht worden (o.a. advent en vastentijd)
tempore necessitatis	in tijd van nood
tempus clausum	in de gesloten tijd (waarin niet getrouwd mocht worden (o.a. advent en vastentijd)
tempus	tijd
ten principale	wat de hoofdzaak van het geding betreft
tenebras	duisternis
ter contrarie	in strijd daarmee, in tegendeel
ter decies	dertienmaal
ter dendel	het derde deel
ter manisse	ter aanmaning (van)
ter	driemaal
terra decimalis	tiendenland, een tiende deel van de oogst was voor de eigenaar
terreng	tering, besmettelijke ziekte
territorium	land
tertia (feria)	dinsdag
tertia (hora)	het kloostergebed omstreeks 3 uur in de middag
tertiam, tertius	derde
tertio	op de derde
testament obtenu par captation	testament bekomen door vleierij en arglist
testamentaire dispositie	wilsbeschikking bij testament
testatrice	zij die een testament laat opmaken
testes fuerunt	getuigen zijn geweest
testes, testis	getuigen
testibus	met als getuigen
testis, testes	getuigen
testor hac mea manu propria	hierdoor, langs deze weg getuig ik met/door mijn eigen hand,
tetensonntag	3 ^e zondag voor Pasen, in Pruisen vanaf 1816 de laatste zondag van het kerkelijkjaar
textor	wever
textoris textores	wevers
>tgunt, >tgundt	hetgeen
theriakskrämmer	kwakzalver
thermidor	juli
thesaurarius	schatbewaarder
thesaurier,	ontvanger, fiscus, penningmeester, comptabele
thoen	bewijs, vertoog
thorensis	van Thorn
thorus, thoro, toros, thorum	bed, huwelijksbed

thosamengevungh	huwelijksluiting
thoverlaetige rescriptie	gunstig antwoord
thumbherr	kanunnik, domheer
thysicus	teringlijder
thysis	tering
tichter	kleinkind, afstammeling
tiendehalf	negen en een half
tienden, tiendrecht	van oorsprong kerkelijke belasting, tiende deel van de opbrengst van het land (gewassen, jonge dieren vruchten, slacht en vissen)
tiendschuur	opslagloods voor het opbergen van de gewassen waarmee het tiendrecht was betaald, was vaak niet het eigendom van de begunstigde
tienhondert	duizend
tienste	tiende
tierske	wijnvaatje
tijns, tins	belasting, schatting, pacht, rente
tijns, tins, accijns	belasting, schatting, rente
tincio, tinctio	doop
tinctor	schilder, textielverver
tinsgoederen	goederen waarop een belasting (tijns, cijns) rust
tiras	cement
tiro	leerling, kwekeling
tiss	afk. tisserand, weefster
Tm	afk. tante maternelle, tante van moederskant
tocht, tocht van bladinge	vruchtgebruik
toecomende	aanstaande
toegeseyt	toegezegd
tombe	graf (tombe), grafsteen, -zerk, graf, dood
tomber en déshérence	erfenis aan de staat of de landsheer vervallen
tomeator, tomio	kunstdraaier, beeldhouwer
tomus afk. t	deel van een band of handschrift
tonderin deses	degene die dit stuk toont
tonnegeld	belasting op bier
tonnestoel	kinderstoel
tonnevlees	pekelvlees
tonsor	breuk en natuursteenbewerker
toonon	tenen
toparcha	heer, heer van een erfgoed

torff	turf
tormenteren	pijnigen folteren, kwellen
torture	pijnigingwerktuig
tortureren	pijnigen, folteren, kwellen op de pijnbank
tot oeren mundighen jaren	tot hun meerderjarigheid
totter	tot aan
tournesol	rode kleurstof
touwer	zeemleer bereider
tp	afk. tante paternelle, tante van vaderskant
tr	afk. trouw(en) met
tr, ther	afk. thermidor, maand van de warmte
tractement	salaris, wedde
traduseren	belasteren
traktaat	verdrag of overeenkomst tussen staten of andere politieke machten
tranchee	loopgraaf
transiens	reiziger
translatus	overgebracht
transport	overdracht
transversales	verwanten in de zijlinie
trapezeta	geldwisselaar
travalje	overdekte plaats de hoefsmidse voor het beslaan paardenhoef
travelton	inhoudsmaat voor bier, 1 travelton = ca 120 ltr
trawant	bedelaar, vagebond
träxl	kunstdraaier
tredecim	dertien
tredecimus	dertiende
tregimini	drieling
tres	drie
tressorier	ontvanger, fiscus, penningmeester, comptabele
treverensis	van Trier
tria	drie
tria millia	drieduizend
tribuit	schatting, een vorm van schatting speciaal voor joden als zij zich in een stad wilden vestigen
tribunus	gildenmeester, overste, bevelhebber
tribus habitis proclamationibus	na de drie huwelijksafkondigingen, - roepen
tribus proclamationibus praemissis factis	na de drie huwelijksafkondigingen, - roepen
tribus	gilde, geslacht, vereniging, stam

tricenarius	dertig jarige
tricesimo	op de dertigste
tricesimus	dertigste
tricesimus	dertigste dag van rouw. een van de veel voorkomende gedenkdagen voor de overledenen
tricoteuse	breister
triennis	drie jaar oud
triennium	tijdvak van drie jaar
trigamus	drie maal getrouwd geweest
trigemini	drieling
triginta	dertig
trimestris	drie maanden oud
trimulus	drie jaar oud
trinitatis	feest van de Drie-eenheid (Drievuldigheid), de 1 ^e zondag na Pinksteren
tritor	kunstdraaier, ook dorser
triturator	dorser
triumphant	winnaar van het geding
troois	gewichten, troois gewicht was onder verdeeld in één troois pond = 492,17gr = 2 mark van 246,08 gr, 8 ons van 30,76 gr. 20 engels van 1,54 gr. 4 vierling van 0,38 gr. 2 trooiske van 0,19 gr. 2 deuske van 0,09 gr. 2 aas van 0,05 gr
truggelen	bedelen
trumetter	trompetter
trunken	bomen knotten
tryffoet	driepoot
tsaers	(in het), (elk) jaar
tsedert	sedert
TT	afk. tienjarige tafels
tte	afk. tante
ttt	afk. testament
tuchten	regelen, besturen, onderrichten, ook onderwerpen berispen, vermanen, straffen
tüffelmacher	pantoffelmaker
tugen openberlijke	verklaren in het openbaar
tugtelingen	gestraften, veroordeelden
tuighuis	arsenaal, wapenhuis
tuin	omheining

tuinen	omheinen, vlechten
tumulatus	begraven
tumulus	graf, grafheuvel
Tungros, Tungrorum	Tongeren
tunnarius	kuiper
turbe	onderzoek naar het gewoonterecht, waarbij het getuigenis van een aantal personen te gelijk werd gehoord, later werd het aantal getuigen beperkt tot een paar terzake bevoegde personen
turbeelen	ordeverstoring
tussi	door hoest
tutela	voogdij, voogdijschap
tutelle	voogdij (schap)
tuteur	voogd (es)
tutor sue uxoris (ut)	als voogd van zijn echtgenote
tutor	voogd, beschermer
tutor, sub tutela	voogd, onder voogdij
tutoris	van de voogd
tutrix	voogdes, beschermster
tuwe	twee
tuynman	tuinman
tv.	afk. huw. akte, toezierend voogd van de
twelff	twaalf
tymmer	timmerman
tyropola	kaashandelaar
tzabel	zwart bont

Aanvulling letter **T**.

U

U

u.a

ubi

uire

uitdoender

uiterdijk

uitgebloed

uitlekken

uitschikken

uitstervende linie

uitstrijking

uitvriezen

uitzeg

uitzending

u.L

ulcere

ulner

ultima die, ultimo die

ultimum diem vitae clausit

ultimus

ultimus familiae

unam

undecies

undecim

undecimus

undetricesimus

undetriginta

undevicesimus

undeviginti

onehrlijk

unetvicesimus

unguentarius

unicus, filia unica

unigena

unius

unsinnige woche

unster, onster

unterkäufer

untersaeten

unum et idem

unus

afk. uw

afk. ut ante, zoals vroeger

waar

uren

geldschiet

land buiten de oude dijk, aangeslibde grond

dodgebloed

uitdrinken

verbannen

die geen erfgenaam meer heeft

woekerwinst

doodvriezen

verbanning

spion

afk. u lieden

door een zweer

pottenbakker

op de laatste dag (van de maand)

sloot zijn laatste levensdag af

laatste

de laatste van een familie

een

elfmaal

elf

elfde

negenentwintigste

negenentwintig

negentiende

negentien

oneerlijk, illegaal

een en twintigste

parfum en zalvenmaker

enige, enige dochter, enige erfdochter

eniggeboren

van een

week voor Pasen

balans met ongelijke armen

makelaar

onderzaten

een en het zelfde

één

unus et viginti	eenentwintig
up ende affars, up ende afward	in eigen gebruik
upgaf	opgeven
urbe N.	in de stad N.
urbe	stad
urinator	duiker
ursel	horzel
usancien	gebruiken,
usu rationis carens	berooft van het gebruik van zijn verstand
usu rationis privatus	berooft van het gebruik van zijn verstand
usurarius	woekeraar
ut aiebant	zoals ze verklaren
ut ante	zoals vroeger
ut asserunt	naar hun zeggen, zoals zij beweren
ut dicitur	zoals gezegd wordt
ut dicunt	zoals ze zeggen
ut fertur	naar men zegt
ut infra	zoals hieronder beschreven
ut patet in registro	zoals blijkt uit het register
ut supra	als boven, als hiervoor, zoals hierboven beschreven
ut, uti	als, evenals
uterinae sorores	halfzusters met de zelfde moeder
uterini fratres	halfbroers met de zelfde moeder
uterini	halfzuster, stamt van de zelfde moeder af
uterque	beiden
utgesecht	uitgezonderd
uti dicitur	zoals gezegd wordt
uti mater in partus doloribus coram obsterice declaravit	zoals de moeder in barensweeën aan mij de vroedvrouw verklaarde
uti retulit	zoals hij zegt
uti	als, evenals
utrisque juris	beide rechten d.w.z. Romeinse en canonieke rechten
uttersten	laatste, achterste
uijtcoope	tegen betaling behouden door de ene partij van een goed aan de andere partij
uur gaans	afstand maat, 1 uur gaans = ca. 5 km Ook gezien gelijk aan 1500 rijnlandse roeden = 5621 m1, volgens code Napoleon, 5000 m en bij koninklijk besluit van 1863, 5555,5 m1
uutgegaen	geëindigd

uutgeven	uitgaven
uutslach	alles wat groeit op land, weiland of akker
uutsteecsel, vutsteecxsel	uitdrukkelijk vermeld
uuytsending	hoofdelijk omslaan van een belasting
uuytzeghellynghe	bevestigen met een zegel
ux. afk uxor	echtgenote, echtgenoot
uxor	echtgenote, echtgenoot
uxor gratuita	concubine, bijvrouw
uxorari	uithuwelijken, trouwen
uxorata	getrouwde vrouw
uxoratur	gehuwd
uxoratus	getrouwde man
uxoris	van de echtgenote
uyrwerckmaecker	uurwerkhersteller, -maker
uyterlijck	uiterste, uiterste wil, testament
uytgescheiden, uytgeset	met uitzondering van
uytgeseydt waren	verbannen waren
uytgesondert	uitgezonderd
uytgevrongen	uitgebroken,
uytsne	verkoop in het klein direct uit het woonhuis, werkplaats, atelier
uytverkoren momber	uitverkoren voogd, o.a. bij zaken betreffende een weduwe noodzakelijke manspersoon die haar zaken behartigde bij rechtshandelingen, vrouwen waren daartoe niet gerechtigd

Aanvulling letter **U**.

V

v.	afk. vidimus wij hebben gezien, gelegaliseerd afschrift van een akte en oorkonde
vaag	in goede toestand, maar ook leeg, onbeheerd woest, niet scherp
vaal	dood
vaam, vadem	lengtemaat, 1 vaam = ca 5 tot voet, bij de marine 6 rijnlandse voeten = 1,88 m
vaar	vrees, gevaar
vaats	lomp, onbeschoft
vacat	staat open is leeg, vacant
vacca	koe
vaceren, vacerende	openstaan, onbezet zijn, vacant
vadem, vaam	lengtemaat, 2 gestrekte armen lang
vaderlykzyde	van vaderszijde
vadius	borg
vagabonderen	zwerven, rondslechteren, door het land zwerven
vagabundus, vagus	zwerfer
vaganten	rondzwervende mensen die voordroegen
vagantenliederen	de dans -, liefdes - en drinkliederen van vaganten. de inhoud was vaak voorzien van kritische teksten
vage	onbebouwd, braakliggend terrein
vaginarum	wapen schede maker
valdag	vervaldag
valde	zeer
valderen	afsluitbomen over de toegangswegen, hek
vale	benaming voor een donkergeel paard
valend	zijn waard
valideren	geldig zijn, (rechts) geldig zijn, doen gelden
valkebec	wapen, een soort hamer/strijdbijl
valletje	kort gordijntje langs de schouwbank
Vallis	Vaals
valueren	de waarde bepalen
valvarius	huisbewaker, poortwachter,
van de hant gelegen is	van huis gelegen is (in de zin te ver weg gelegen van het huis)
van	door
vandel	inhoudsmaat voor graan, 1 vandel = 1/4 lopen, ook 16 stedemaat

vangere	stroper, jager
vani	diverse
varentman	zeeman
varing	stier
various	wegens pokken
varre	stierkalf, jonge stier
varuweren	de waarde bepalen
vascularius	kuipen en tonnen maker
vassaelheer	leenheer, feodale heer
vassaelhof	leenhof
vassaellerije	leengoed, rechtsgebied van een leenhof
vassal, vassallus, vassus	vazal, hij die dient
vast ende stade	vast, blijvend, definitief rechtsgeldig, onaanvechtbaar
vatzaad	oppervlaktemaat, 1 vatzaad = 1/16 mudzaat
vausseur	vazal
vavasserie	achterleen
vazal	vrijman, onder het gezag van een heer, hij was hem getrouwheid en gehoorzaamheid schuldig en met Araad@ en Adaad@ (krijgdiensdienst met paard en soldaten) terzijde staan
Vd.	afk. huw. akte, vader van de bruid
vd	afk. vendémaire, maand van de wijnoogst
vector	voerman, koetsier
vedova	weduwe
vedovus	weduwenaar
veem	gezelschap
veerdere lasten	overige lasten (kosten)
veerinc	fokstier
veertigste penning,	40 ^e penning, gewestelijke belasting over onroerend goed, ca. 2,5% van de koopsom
vegesimo	twintigste
veiling	bij opbod verkopen, in veiling brengen
vel	of, ofwel
vel	afk. alias, ook genoemd
veldscheerder	barbier bij een leger, chirurgijn
veldweifel	onderofficier
vellebijl	houthakkersbijl
velt	grondweefsel van lakenstof
venator	jager
vend	afk. vendémaire, maand van de wijnoogst
vent,	afk. ventôse, maand van de winden

vendel	troep militairen , 1 vendel = 175 personen
vendémiaire	september
vendit	hij heeft verkocht
vendit	(hij) verkoopt
venditor	verkoper, handelaar, slijter
vendrich	vaandrig
veneris dies	vrijdag
veniam aetatis	gunst ten aanzien van de leeftijd, meerderjarigheidsverklaring
venit	hij komt, kwam
vensterie	winkel met een etalage
venstrier	winkelier
venteuze	pompoen, waarmee men deed ader laten
ventôse	februari
ventosen	aderlaten met een venteuse (pompoen)
venuskwaal	venerische ziekte
veraast	verlokt
verbael scripto	schriftelijk vastgelegd
verbatim et litteratim	woord voor woord, letterlijk weergegeven
verbeten	dodgebeten, verscheurd
verbeurte	verbeurdverklaring
verbeyder	gerechtigde op de troonopvolging
verblieren	verwoorden
verchensinghe	verpachting, overdragen in eigendom tegen een vaste pacht
verclaghen	aanklagen, beschuldigen
vercnaghen	zich beklagen
vercoft	verkocht
vercontumachiert	bij verstek veroordeelt
vercort soude sijn	tekort zou komen
verdartelen	ongeschikt gemaakt voor de krijgdienst
verdestrueert	verwoest
verdomt	vervloekt, verdomd
vere	veerman, veerpont
vereeringe	geschenk
verfrouwen	verblijden
vergator	vendumeester
verghaert	bijeen
vergiën	in recht verklaren
verhangenisse	ophanging
verheffen	officieel verklaren zich aan de formele vereisten van trouw aan de leenheer te zullen voldoen door de erfgenaam van een leen

verhengenisse	toelaten, gedogen, verlof
verheyschende	vereisend
verhoeren	vernemen, maar ook: echtbreuk plegen
verhopen	hopen
verhuert sall waerden	verhuurt zal worden
vérificateur (des pois et mesures)	ijkmeester (van de gewichten en maten)
verificieren	met bewijzen staven, bekrachtigen
verkoepen	verkopen
verkogt	verkocht
verkuisen	mooi maken, tooien
verkündigen	ontbieden, oproepen, de huwelijksgeboden afkondigen
verkündigung	oproeping
verlacht	voorgeschoten
verlaeghijnghe	ruilen
verlemen	beschadigen, verminken
verlij	betalingsbelofte, schuldbekentenis
verlijden	het passeren van een akte
verlijen	belenen
verly	passeren van een akte
vermaninge	terechtwijziging
vermeent	beweert
vermenen	menen van oordeel zijn
vermeten	durven beweren, zich beroemen op, in rechte iets beweren
vermoegen	vermogen, beste kunnen
vermuege	wegens
vernufteling	ingenieur, genie, geleerde
vero	waarachtig, echter, wettig, waarlijk
verobligeren	verbinden, borgstellen
verolmt	vergaan
verponding	grondbelasting
verpoyen	verdrinken, in de zin van tijd verdrijven met drinken
verschenen	vervaldatum
verschrijvinge	oproeping
versen(in)	vers geheugen hebben, nog goed kunnen herinneren
versien	voorzien
verso	achterzijde, op de achterkant van het blad
versoeckende	verzoekt
verspertinus	van de avond
verstaan	ondervraagd

versteeck	verstek
versteeecke oft defalte	verstek
versterf	door erfenis in eigendom verkrijgen
verstoelen	het regelen van de onderhoudsplicht aan de dijken
versus	naar, tegen
verte	(aan onderzijde blad) keer blad om
vertegen	afzien van
verthijen	afstand doen
vertichten	in rechte afstanddoen van iets
vertiën	in rechte afstanddoen van iets
vertieren	overgaan in andere handen
vertroncen	na de dood van de eigenaar naar een andere tak of familie over gegaan
vertweefelijnghe	overhalen door belofte of geld
verus	waar, echt, authentiek
verveerdigt	gereedgemaakt
vervullen	aanvullen
verwaten	geëxcommuniceerd, in de ban gedaan
verweerder	gedaagde
verwerdere	gedaagde, verweerder
verweren	van ontslaan
verwerker	werkgever, -geefster
verzogt	verzocht
vesper	oorspronkelijk avond, de voorlaatste kloosterlijke gebedstijd, in oorsprong vlak voor zonsondergang, later vanaf 1300 omstreeks 3 uur >s middags
vesperi	>s avonds
vespertinam	na de vesper, >s avonds
vespertinus	tot de avond behorend
vespillo	doodgraver, lijkdrager
veste	verdedigingswerk, bolwerk
vestiarius, vestiflex	kleermaker
veteramentarius	opkoper
vétérinaire pour les vaches	dierenarts (voor de koeien)
vetuus	stal voor de opslag van stalmest
vetmannotje	betaalmiddel, kleine Keulse munt, genoemd naar de er op afgebeelde vette monnikfiguur
vetramentarius aerarius	ketellapper
vetshoen	vetleren schoen
vette	mest, bemesten
vetter	kind van oom of tante
vetterhuys	leerlooiershuis

vettik	veldsla
vetula	oude, bejaarde vrouw
vetulus	oude, bejaarde man
vetus	oud, bejaard
veuf	weduwnaar
veuve	weduwe
vexillarius, vexillifer	vaandeldrager
vezum	luier
vf	afk. veuf, weduwnaar
Vg.	afk. huw.akte, vader van de bruidegom
vi	krachtens
vi rubri sigillii	uit kracht van het rode zegel
vi rubris sigilli	door de kracht van het rode zegel
viaticum	reisgeld = laatste Oliesel, avondmaal
vicarius	pastoor
vice pastore	plaatsvervanger van de pastoor
vice verca	omgekeerd
vice	in plaats van
vicecomitissa	burggravin
vicecurei	pastoor
icedecurio	onder-korporaal
vicenarius	twintigste
vicesimo	op de twintigste
vicesimus	twintigste
vicie	ondeugd, slechte gewoonten
vicies	twintigmaal
vicinus	aangrenzend, buurman
vicinus, vicino	buur, buurman
vico	in het gehucht, op straat
vicomte, vicecomes	burggraaf
vicus	wijk, buurt, gehucht, straat
vid.	afk vide, zie
vide	zie
videlicet	namelijk, te weten
vidibatur	hij scheen, hij leek
vidimus authentijcq	gelegaliseerd afschrift van een akte en oorkonde door bevoegd persoon, meestal door hem gezegeld
vidimus	wij hebben gezien, gelegaliseerd afschrift van een akte en oorkonde
vidit	heeft dit gezien
vidua	weduwe
vidualitium	weduwgeld, lijftocht
viduam relinquens	als weduwe achterlatende

viduatum	tot weduwe/weduwenaar gemaakt
viduitas	weduwe -/ weduwenaarstaat
vidus relicta	nagelaten weduwe
viduum relinquens	als weduwenaar achterlatende
viduus	weduwenaar
viego, vieter	kuiper
vier nonen	vastentijd van Aswoensdag tot voor Invokavit (6e zondag voor Pasen)
vierbesienders	brandweerman
vierbrant	toorts, fakkel
vierde paert	vierde deel
vierdepit	soort turf
vierendeel jaers	kwartaal
vierendelen	inhoudsmaat voor graan = ca 11ltr.
vierkamer	donderbus
vierkante roede	oppervlaktemaat = 1/10 spint = 17 m2
vierman	brandweerman, hield toezicht op het doven van de lichten en vuren na de avondklok
vierschaar	rechtbank
viertel	oude inhoudsmaat
vierthien	veertien
viesebel	onzichtbaar
vieter, vitor	(manden)vlechter, tonnen en vaten maker
vigesimal	twintigste
vigilarius	waker
vigileeren	toezien, waken
vigilia vigiliae	2 dagen voor Kerstmis, 23 december,
vigilia	(zonder voorzetsel) de dag voor Kerstmis, 24 december,
viginti	twintig
vigore rubri sigillii	krachtens het rode zegel, (tegen betaling kon vrijstelling van de huwelijksafkondiging worden verkregen)
vijffmannen	het vijffgericht, een stedelijk rechtcollege, bestaande uit vijf mannen
vijver	wormziekte
villa	boerderij, gehucht, pachtgoed
villae	Romeinse boerderij, - hofstede
ville	stad
villica	pachtster
villicus (maior)	pachter, dorpeling, landgoedbeheerder
vilt	vrek, gierigaard
viminarus	mandenmaker
vinctor	kuiper

vingt	twintig
vinitor	wijnboer
vink	penis, maar ook schooier, klaploper
violatio	onteren,
violent	gewelddadig, met geweld
violeren	ontheiligen. ontwijden
vioolkens	langhalzige flesjes
vir, -ris	man, echtgenoot
virgina	maagd, jonge dochter
virgo	maagd, jonge dochter, ongehuwde vrouw,
	non
virgo honesta	de eerbare jonkvrouw
virgulator	bezemmaker, bezembinder
virguncula	meisje
viri	van de man, van de echtgenoot
viribus exhaustus	uitgeput van krachten
viridium dies	witte donderdag
virtuosus	deugd vol
visben	platte vismanden
visie	inzage
visiker	dokter, geneesheer
visita litteris reverendi	gezien de brieven van de eerwaarde
visitatie	onderzoek
visiteerder	bezocht
visiteur	inspecteur
visscherije	visrechten
vistelator	fluitspeler, speelman
visum repertum	(schriftelijk) verslag van een onderzoek
vitam cum morte commutavit	heeft het leven met de dood verwisseld
vitam cum morte conjuxit	verbond het leven met de dood
vit. afk. vitricus	ouderling, ook genoemd als schoon -en stiefvader
	glazenmaker
vitriarius -riator	ouderling, ook genoemd als schoon -en stiefvader
vitricus	glazenmaker, glasblazer
	glasschilder
vitrifactor, vitrifex	twijgen, rijshout
vitripictor	bezemmaker
vitsel	levend, in zijn onderhoud voorzien met
vivadierer	in / tijdens (zijn) (haar) leven
vivens	mondvoorraad, levensmiddelen
viverit	akker met vlas beteeld
vivres	lijnzaad
vlasaard	
vaszaad	

vleek	vleugel
vleesbank	pijnbank, executieplaats
vleeschelijke conversatie	geslachtsgemeenschap
vleeschhouwer	slager
vleeskleur	heraldiektaken, kleur, natuurlijke huidkleur, weergave met korte verticale onderbroken streep arcering
vlegewerf	dorsvloer
vlei	geul in ondiep water
vlier	moerasveen
vloghe	duiventil
Vo.	afk. huw. Akte, voogd van de
vocatur	wordt genoemd
voeder	groot wijnvat
voegen	samenvoegen, bijvoegen
voer	wagenvracht ofwel :zoveel als door één paard op een kar getrokken kan worden, hoeveelheden en gewichten verschillen
voerberuyrte	voor genoemde
voerman	man die een met paard of ossen bespannen wagen bestuurt
voersejde	voor genoemde
voervoght	vervoegd bij
voet	lengtemaat, 1 voet = 31,3 cm in elk deel van het land anders van lengte
voet	oppervlakte maat, groot ca 0,09 ca, in elk deel van het land anders van oppervlak.
voetwerk	enkelvoudig tafeldamast
vogellerije	recht van vogelvangen
vogelvrijverklaarde	banneling
vogelvrijverklaren	verbannen
vogelvrijverklaring	buiten bescherming van de wet verklaard en bloot gesteld aan ieders vervolging, verbannen, proscriptie
voirschreven	voor genoemde
voirszeid	voornoemde
voirtgaende	verder gaand,
volbord	toestemming, bewilliging, bij vonnis uitspraak
volbürtige geschwister	kinderen die allen de zelfde vader en moeder hebben

volcheet	volg -eed, de eed der eedhelpers of eedvolgers, waardoor de waarheid van de eed van de hoofdpersoon bevestigd wordt als God wil
volente Deo	verhalend gedicht in strofen vorm met veel herhalingen en sprongsgewijze verteltrant
volksballade	afk. volkstellingregisters
volksst	kunstvechter
voltisierder	willige rechtspraak
voluntaire condemnatie	het braken
vomitus	doopgeschenk
vontghiften	zaakwaarnemer aangesteld door de (kerkelijk) autoriteiten om de macht uit te voeren over meestal minderjarigen, ook over de echtgenote, zij kon geen verplichtingen aangaan.
voocht, voogd	inkepingen
voeloegen	voorts, vervolgens
voordane	bevordering
voorderinge	kinderen uit een vorig huwelijk ook kinderen voor het huwelijk verwekt
voordochter, voorzoon	kinderen uit het eerste huwelijk
voorgeboorte	een bedrag in kontanten voor het gebruik van een weiland
voorlijf	afstandsmaat, waarna het paard werd gekeerd bij het ploegen, na 55 roeden. afhankelijk van de roedemaat ca. 207 m, voorheen
voorling	(eerste) voogd, belast met de geldzaken
voormaals	voor genoemde
voormont	de genoemde..., voor genoemde
voorscreven	voornoemd
voorseide	bestuurders
voorseit afk. voors	voorts, vervolgens
voorstanders	voorouders, ambtsvoorgangers
voortmeer	de overlevende tweeling
voorvorderen	pachtopbrengst, cijnsopbrengst
vopiscus	stiefkinderen uit een vroeger huwelijk van een van de partners. Geen onwettige kinderen
voreval	kinderen
vorkinder	gebruiksardewerk maker
vormer	voogd
vormundere	

vernoemde	bovengenoemd, voornoemd, bovenvermeld
vorster	deurwaarder (in Brabant)
vota secunda	tweede echtverbintenis
voti	van de huwelijks/ verlovinggelofte, van de rechtelijke beslissing
votum	gelofte
V.O.W.	afk. zonder bekende Verblijf Of Woonplaats
vraemgoedt	goederen die een kind heeft, zonder het van zijn ouders te hebben geërfd
vreisem, vreiseme	cholera
vremde voogd	(derde) voogd
vrij ende nivers meede belast	vrij van lasten en plichten
vrij goed	onroerend goed in volledig eigendom
vrij huysinge ende erf	huis en erf vrij van huur
vrij te waren	niet met verdere schulden te belasten
vrijen ende te waren, vrijen en de waren (te)	vrijwaren, bij eigendomsoverdracht ervoor instaan dat de nieuwe eigenaar ook de werkelijke eigenaar is
vrijheid der stede	stadsrecht
vrijkwartier	rechter bovenhoek van een schild. In aanzicht van het schild dus linksboven
vrijleen	een leen toebehorend aan een vrije niet edele persoon
vrijmetselaar	natuursteenbewerker die vrij kon werken en geen lid van het gilde was
vrijnge, vrijinge	vrijwaring
vroedwif, vroemoer, vroemen	in vruchtgebruik hebben
vroente, vroenten	braak, onbebouwd terrein
vroevrouw	vroedvrouw
vrome	opbrengst, vruchten en inkomsten van een leen dat een leen te koop stond ter bester
vrommer	vrome
vroonen- en tiendevrij	vrij van/onbelast met heerlijke rechten en tienden
vroonte	herenland, domeingoed, onverdeelde gemeentegrond
vroupersoon	vrouw
vrouwekracht	verkrachting van een vrouw

vrouwen choir	gedeelte van de kerk bestemd voor de vrouwen en hun kinderen
vrouwencunne	vrouwelijk geslacht, verwanten der gehuwde vrouw
vrouwensmijter	man die zijn vrouw slaat
vrouwgetimmer	vrouwenlichaam
vruchtgebruik	lijftocht, in het oude erfrecht is voorzien dat de weduwnaar of de weduwe het vruchtgebruik houdt van de eenmaal gemeenzaam bezeten huwelijksgoederen
vrunden	vrienden, verwanten, familie
vruntlicker	vriendelijk
vso. afk. verso	achterzijde, op de achterkant van het blad
vt	afk. ventôse, maand van de winden
vuilvrouwe	witte vloed, vrouwen ziekte
vuister	haard
vulgo	in de volkstaal
vulgo quaesitus	onwettig kind, buitenechtelijk kind, onecht
vullewijn	tapwijn, ongebottelde wijn
vulnera Christi	de dag na de lijkfafname, de 2 ^e vrijdag na Pinksteren
vursterre	boswachter
vuurclocke	avondklok, die de tijd aangaf om het vuur te doven
vve	afk. veuve, weduwe

Aanvulling letter **V**.

W

wa	wel
waad	bos
waalplaats	slagveld
waard	laaggelegen land
waard	geldersoldaten in dienst van een stad, huursoldaat
waarschuw	straf
waarslieden	personen belast met waterstaatkundige werken
waarteken	waarmerk
wachtere	bewaker,
waei	twijgen, rijshout
waeiling	jong boompje
waemys	wambuis
waer >t sake	wanneer het geval zich zou voordoen
waer	goederen
waeraf, waerave	waarvan, waarover
waerde	ziekenoppasser, bewaker
waerder	bewaarder, bewaker, wachter steenwaarder van gevangenis
waerdich sijn	waard zijn
waerduer	keurmeester, waarmerker
waerheitsliedende	mannen aan wie het instellen van een enquête of gerechtelijk onderzoek is opgedragen
waeterinck	wetering, waterloop, afwateringskanaal
wagenare	voerman
wagenen	voerlieden
wagenmaker	radermaker, velgenmaker
wahrleichnam	lijkafname dag, 2 donderdag na Pinksteren
walemeet	weiland grenzend aan een kolk of rivierarm apart staand gebouw tegen slootkant om te spoelen
walhuis	pelgrim
waller	wambuis
wambass, wamuse	kleermaker van wambuizen
wambesticker, wambesteeker	wambuis, hemdrok
wambesule	valse beschuldiging
wanclacht	zwerper, maar ook: pelgrim
wandelaere	

wandelcoop	een heerlijk recht, te betalen wanneer een eigendom bij contract op een ander overgaat
wangeloof	ketterij
wanhavenig	smerig, vuil, onrein
wapentuir	krijgsman
wapenusurpatie	het toe-eigenen van een familiewapen van familie met bijna de zelfde naam, zonder bewijs dat het werkelijk het zelfde geslacht is
wapper	zweep met loden kogels, ook een leren iem met loden kogel
warande	jachtterrein
warandeerders	keurmeesters
wardin	wachtpost
warf	terp, volksvergadering
waselincmaker	waskaarsenmaker
wasenmeister	vilder, beul
waseveld	modderland dat gemakkelijk onder water komt
wat vougen	op welke wijze, op welke manier
watrgalletje	braaksel
watrganck, osiedroppe	ruimte naast een huis tussen de lijn waar de afdruipeude regen neervalt en de muur
watrganghe	sloot, afwatering
Wd. afk. huw. akte	weduwe van
wechen (zer)	per week
wechgedraegen	meegenomen
wecht	weg
wed	afk. weduwe
wed ^f	afk. weduwnaar
weddahe	weduwe
wedden	als pand geven
weddingknot	huwelijksband
wedeman	weduwnaar
wedeme	is een aan de kerk geschonken goed of heem, een dotatie aan klooster of kerk. Zou de oude naam van pastorie zijn
wedembrief	brief of acte waarin aan een vrouw een bruidsschat wordt toegekend
wedr	afk. weduwnaar
wedenar	weduwnaar

weder	terug, weer, maar ook: een besneden mannelijk schaap
wedergecomen	terug gekomen
wederstadinghe	schadeloosstelling
wederstoc	de tweede van een paar overeenkomstige kerfstokken
wederumme	wederom
wedlock	huwelijk
wedman, weddaman	deurwaarder, dienaar van het gerecht
wedt	College van Burgemeester en schepenen
weduwestoel	bezit waarop de inkomsten van een weduwe stoelen, gegroundvest zijn
wee	weide, maar ook pijn, smart, leed
weem	pastorie
weer	akker, hoeveelheid grond
weerbare mannen	mannen die geschikt waren om krijgsdienst te doen
weergang	de buitenmuur waarover men kon lopen en voorzien was van kantelen om het gebouw te verdedigen
weergelt	geld als zoengeld betaald tot boete voor een manslag aan de >magen= van een verslagene
weerlijck	wereldlijke rechtbank, tegenover- gestelde van de kerkelijke rechtbank.
weert, waert	laagliggend land, vaak omgeven door water
weescamere	weesmeesterskamer waar alle stukken en bescheiden betreffende de weeskinderen bewaard worden, en waar de weesmeesters vergaderen, zij vormen een college van gedelegeerden of gemachtigde rechters, die in de plaats van de gewone rechter, kennis nemen van de zaken betreffende de wezen
weesmeester	lid van de Weeskamer, die oppervoogdij heeft over de wezen en hun belangen behartigt
wegelink	weggetje
wehmutter	vroedvrouw
weijmes	groot en lang mes
weiland	wijlen
weiman	jager, jachtopziener
weinsticher	wijnproever

weinvisierer	beambte belast met het opmeten van de wijnvaten
weiße Woche	de week na Pasen
weißer sonntag,	6 ^e zondag voor Pasen, na 1600 de 1 ^e zondag na Pasen
weit	tarwe
wekentlik	wekelijks
welcken gestalte	op welke manier, hoe dat
welgeborene	edele heer
>t welck doende	als u dit doet, doet u het goed. Laatste regel onder een rekest of verzoekschrift
wellinghe	pap, warme brij
welverstande	wat moet worden opgevat als
wemel	spijkerboor
wenaar	weduwnaar
wende	omgeploegd land
wendelepel	ijzeren lepel voor bij het braadspit
wendepanne	pan onder het braadspit voor opvangen van de jus
wender	knecht van de strodakdekker
wendestake	draaispit, braadspit
wentijser, wentstok	braadspit
wercbrood	roggebrood
werckhuis	werkhuis, meestal een gedwongen te werkstelling bij een gevangenis
werden	worden
werdinge	waardering, waarde schatten
werevlees	rams - of hamelvlees
werghändler	vlashandelaar
werp, waerp	kettingwol, kettinggaren bij het weven
werpenisse	het wegwerpen van een halm ten teken dat men afstand doet van iets
wettlijck man	curator,
wetzer	slijper
weutje	lam
weye	weiland, wei
weysen (is geweest)	vonnis wijzen, uitspraak doen
weyts	tarwe
WG	afk. Waalse Gemeente
wich	wigvormig tarwebrood
wieberen	vrouwen, echtgenoten
wiedergeburt	dopen

wierde	terp
wijkmeesters	de pointers of zettters (ook genaamd wijkmeesters) verdeelden de gemeente in wijken voor het zetten der belasting
wijlle (de)	omdat
wijnverlater	persoon die beroepshalve wijn overhevelt om de wijn te klaren en droes achterblijft
wijnwaerder	keldermeester
wijsevrouwe	vroedvrouw
wiledaeghes, wilendaeghs	wijlen, overleden
wileneer	wijlen
willecoeren	goedvinden, besluiten, toestaan
willekeuren	kiezen, gekozen
willich pant	pand door de schuldenaar vrijwillig aan e schuldeiser gegeven
wilner	wijlen
winblock	omheinde (groente)tuin
winkel	werkplaats
winlant	akkergrond
winne, wenne, winner	landarbeider, maar ook pachter
wintermonat	december. soms wordt ook bedoelt 1 ^e wintermaand = november en 2 ^e = december
winterzonnewende	winterzonnewende, 25 december
wiser	rechter, wijzer
wit van loede	loodwit
witachtig	wettig, wettelijk, rechtsgeldig, met echtskracht
witlijck	wettig, wettelijk, rechtsgeldig, met rechtskracht
wittebroodskind	moederskind, bedorven kind
wittebroodsweken	de maand na het huwelijk, huwelijksreis
wittevrouwe	weduwe
wittige	wettige
witwechere	smid voor klein gereedschap
witwerk	smeedwerk
witwerker	smid, voor klein smeedwerk, gereedschap
wivekyn	verkleinwoord van wijf, troetelnaam, wijfje, wijfken, wijfelief
WM	afk. lijsten van weerbare mannen
Wn.	afk. huw. akte, weduwnaar van
wocher	woeker

woe	hoe
woekerare	hij die geld uitleent tegen rente of enig voordeel
woekergelt	bij een wisselaar geleend geld, waarvoor rente moet worden betaald
woenen	wonen
woert	laagliggend stuk land
woestelant	heide, onbebouwd ruw land
woewell	hoewel, ondanks dat
wolft	dakconstructie
wolleblauw	van blauwe wol
wollebreker	verkoper van wol
wollecaerdigge	wolkaardster
wollecammigge	wolkamster
won	afk. wonende
wondebrief	papier met een bezweringsformule om ziekten te genezen
wonderdokteres	kwakzalfer, soort kruidenvrouwtje die met zalfjes en kruiden van natuur-preparaten zieken genas
wonnemond	mei
wonnende tot	wonende te
wonnynghe	woning
wonstag	woensdag
woonsdach	woensdag
worsetter	wollen stof meestal glad en effen
wortelteef	groentevrouw
wouwer	visvijver
wrocht	gemaakt
wurzler	kruidenier, kruidenhandelaar
wuwere	visvijver
wyfsgeboort	vrouwelijke nakomeling
wyfwaerheit	woord van eer, door een vrouw verpand
wynambacht	het gilde der wijnkopers
wyncoop en waerbier	gegeven bij een gerechtelijke eigendomsoverdracht, een dronk wijn en bier
wysdom	uitspraak, vonnis, gewijs
wysmoeder (de)	vroedvrouw

Aanvulling letter **W**

X

X	afk. gehuwd
X	december = 10 ^e maand van het Romeinse jaar, (dat begon op 1 maart)
X-C	afk. huwelijkscontract
Xber, Xbris	december
xpistiaen	Christiaan
xristine	Christine
XX, X2	afk. 2x gehuwd
XXX, X3	afk. 3x huwelijk
xylocopus	timmerman

aanvulling letter **X**.

Y, IJ

yegen
yn
yn stadt
yisere

yunyus
ijkzel
ijser
ijzer

tegen
in (wonend in)
in plaats van, plaatsvervanger van
een ijzeren band mogelijk wordt een
halsberg bedoeld
juni
merkteken op gewichten
harnas
gevangenis

aanvulling letter **Y**.

Z

zaaieling	nakomeling
zaakweldige	aansprakelijk persoon, crediteur
zachten	afbetalen
zakken	inhoudsmaat voor graan = ca 243 ltr.
zaliger gedachtenis (afk. s.g)	wijlen, overleden persoon
zamt	fluweel
zante	graan resten op het land, achtergebleven aren welke men mocht oprapen
zark	wollenstof benaming
zatblauw	donkerblauw
zaterdag	zaterdag
zauer	doekenmaker
zayland	akkerland, te bewerken grond
zeedland	zaailand
zeemtouwersknecht	vermoedelijk knecht van de zeemleerbereider
zegelaar	merkmeester
zegge	moerasplant
zeggewaart	laaggelegen land voornamelijk met zegge begroeid
zehn nonen	vastendagen vanaf Aswoensdag tot voor Reminiszere, (uitgezonderd de vastenvrije zondagen)
zeichenmeister	ijkmeester
zeidler	imker
zeighelkiste	kist waarin de zegels werden bewaard
zeilsteen	magneet
zelger	zaliger
zeliger gedechtenisse	wijlen, overleden persoon
zener, zainer	korvenmaker
zengener	tangensmid
zenerer	ijzersmid
zetschipper	een schipper die vaart voor rekening van de eigenaar van het schip
zeze	belasting, vaste heffing op onroerend goed
zielental	het aantal inwoners
zijde houdende, -houdenheit	aan de familie blijven waarvan het afkomstig is
zijde, van (moeders) zijde	zijlijn

zijl	afwateringssluis
zijlinie,	zijdelings
zijlschot	belasting op waterlossing
zijpen	slootje, waterloop
zilver	heraldiektaken, kleur, zilver, weergave in ongekleurde wapens door het wit te laten of niet gearceerd.
zilveren dukaat	muntsort, waarde gelijk aan 50 stuivers
zilveren rijder	muntsort, waarde gelijk aan 63 stuivers
zinstag	dinsdag
zitzweber	katoenwever
zoen	zoon
zoetekoek	ontbijtkoek
zonarius	gordel - zadelmaker
zondagskind	geluiskind, kind dat op zondag geboren is en volgens het bijgeloof geesten kon zien
zullingen	funderingen van een muur
zusterkinderen	neef en nicht die willen trouwen, hiervoor was (meestal) dispensatie nodig
zwanzigste	13 januari
zwart	heraldiektaken, kleur, ook sabel genoemd weergave met horizontale en verticale arcering of effen zwart.
zweefstarre	planeet
zweetrok	jak, overhemd
zweites neujahr	6 januari
zwet	grenssloot
zweve	binnendijk
zwijsmelvraag	epilepsie
zwillinge	tweeling
zwirner	draadmaker
zwischen den jahren	de tijd tussen kerstmis en nieuwjaar. (bedoelt wordt tot 6 januari)
zwölf nächte	de tijd tussen kerstmis en nieuwjaar. (bedoelt wordt tot 6 januari)
zwölfter abend	5 januari
zwölfter tag	6 januari

Aanvulling letter **Z**.

Maanden

Latijn	Nederlands	Duits
lanus, januarius, -ii	januari	hartung
februarius, -ii, februa	februari	hornung
martinus, -ii, martius	maart	lenzing
aprilis	april	ostermond
maia, maius, -ii,	mei	wonnemond
juno, junius,-ii	juni	brachmont, brachmanoth
julius, -ii	juli	heuert
augustus, -ii	augustus	ernting
september, -bris, bre	september	scheiding
october, -bris, ber,	oktober	gildhard
november, -bris, bre,	november	nebelung
december, -bris, bre,	december	
VIIber	september	
VIIIber	oktober	
IXber	november	
Xber, Xbris,	december	christ-(jul) mond
7ber, 7bris, 7bre	september	
8ber, 8bris, 8bre	oktober	
9ber, 9bris, 9bre	november	

Volksbenamingen voor de maanden

januari	louwmaand, lauwe, lomand, lômaent, loeymaent, loymaent, wolfsmaand, ijsmaand, hardmaand, hardemaand, kluchmaent wintarmanot, loumaent
februari	sprokkelmaand, sprokele, sprocle, schrikkelmaand, sporkille, sprokille, sulle, selle, kortemaand slijkmaand, moddermaand, schrickelmaent, hornug
maart	lentemaand, marty, maert(e), dorremaent, buienmaand, guldenmaand, lenzinmanot, meerte

april	grasmaand, paasmaand, eiermaand, ostarmanot, aprille
mei	bloeimaand, may, mey(e), bloeimaand, vrouwenmaand, ariamaand, wonnemaand, wunimanot, meymaent
juni	zomermaand, wedemænt, wedemaent, wiedemaent, yunyus, rozenmaant, braekmaand, russelmaent, brachmanot, wedemaent
juli	hooimaand, hoymænt, maaimaand, medemaand, dondermaand, hovimanot
augustus	oogstmaand, oestmænt, ougst, korenmaand, arenmaand, ostmaent, bouwmaent, ochstmaent eghstmaand, ripenmaene, arnmaent, aranmanot
september	herfstmaand, pietmænt, pietermaent, fruitmaand, gerstmaand, evenmaent, bittumanot
oktober	wijnmaand, eikelmaand, zaaimaand, aerselmaent rozenkranmaand, windumenemanoth, erselmaant, herselmaent, saetmaent, St. Baefsmaent, widumemanot
november	slachtmaand, slæchtmænt, nevelmaand, bloedmaand, smeermaent, windmaant, windelmaantm , herbistmanot, hoermaent
december	wintermaand, wintermænt, donkeremaand, kerstmaand, diijstermaent, hremaent, St. Andriesmaent, heilocmanot

Omrekenen van de Republikeinsekalender naar Gregoriaansekalender.

Franse periode 22 september 1792 tot 11 september 1805

Het jaar was verdeeld in 12 maanden van 30 dagen (3 weken van 10 dagen), gevolgd door 5 schrikkeldagen.

Republikeins jaar	I	II	III*	IV	V	VI	VII*	VIII	IX	X	XI*	XII	XIII	XIV
Gregoriaans jaar	1792	1793	1794	1795	1796	1797	1798	1799	1800	1801	1802	1803	1804	1805
1 vendémiaire sept	22	22	22	23	22	22	22	23	23	23	23	24	23	23
1 brumaire okt	22	22	22	23	22	22	22	23	23	23	23	24	23	23
1 frimaire nov.	21	21	21	22	21	21	21	22	22	22	22	23	22	22
1 nivôse dec.	21	21	21	22	21	21	21	22	22	22	22	23	22	22

Gregoriaans jaar	1793	1794	1795	1796	1797	1798	1799	1800	1801	1802	1803	1804	1805
1 pluviôse jan.	20	20	20	21	20	20	20	21	21	21	21	22	21
1 ventôse febr	19	19	19	20	19	19	19	20	20	20	20	21	20
1 germinal maart	21	21	21	21	21	21	21	22	22	22	22	22	22
1 florial april	20	20	20	20	20	20	20	21	21	21	21	21	21
1 prairial mei	20	20	20	20	20	20	20	21	21	21	21	21	21
1 messidor juni	19	19	19	19	19	19	20	20	20	20	20	20	20
1 thermidor juli	19	19	19	19	19	19	19	20	20	20	20	20	20
1 fructidor aug.	18	18	18	18	18	18	18	19	19	19	19	19	19

*schrikkeljaar

Voorbeeld van herleiding van republikeins 2 vendémiaire V, naar gregoriaansjaar. Op de 1e regel lezen we dat 1 vendémiaire in het jaar V samenvalt met 22 september. In de kolom van jaar V lezen we op de 2e regel dat we moeten kiezen voor het gregoriaanse jaar 1796. 1 vendémiaire valt dus samen met 22 september 1796.

Dus 2 vendémiaire = 23 september. Dus 15 vendémiaire = 6 oktober.

Voor de maanden Pluviôse t/m fructidor de jaartallen van de tussen balk gebruiken.

Romeinse cijfers-Arabische cijfers 1 t/m 100

I	1	XI	11	XXI	21	XXXI	31	XLI	41
II	2	XII	12	XXII	22	XXXII	32	XLII	42
III	3	XIII	13	XXIII	23	XXXIII	33	XLIII	43
IV	4	XIV	14	XXIV	24	XXXIV	34	XLIV	44
V	5	XV	15	XXV	25	XXXV	35	XLV	45
VI	6	XVI	16	XXVI	26	XXXVI	36	XLVI	46
VII	7	XVII	17	XXVII	27	XXXVII	37	XLVII	47
VIII	8	XVIII	18	XXVIII	28	XXXVIII	38	XLVIII	48
IX	9	XIX	19	XXIX	29	XXXIX	39	XLIX	49
X	10	XX	20	XXX	30	XL	40	L	50
LI	51	LXI	61	LXXI	71	LXXXI	81	XCI	91
LII	52	LXII	62	LXXII	72	LXXXII	82	XCII	92
LIII	53	LXIII	63	LXXIII	73	LXXXIII	83	XCIII	93
LIV	54	LXIV	64	LXXIV	74	LXXXIV	84	XCIV	94
LV	55	LXV	65	LXXV	75	LXXXV	85	XCV	95
LVI	56	LXVI	66	LXXVI	76	LXXXVI	86	XCVI	96
LVII	57	LXVII	67	LXXVII	77	LXXXVII	87	XCVII	97
LVIII	58	LXVIII	68	LXXVIII	78	LXXXVIII	88	XCVIII	98
LIX	59	LXIX	69	LXXIX	79	LXXXIX	89	XCLIX	99
LX	60	LXX	70	LXXX	80	XC	90	C	100

Romeinse cijfers-Arabische cijfers 100 t/m 3000

C	100	CC	200	MCCC	1300	MMCD	2400
CI	101	CCC	300	MCD	1400	MMD	2500
CII	102	CD	400	MD	1500	MMDC	2600
CIII	103	D	500	MDC	1600	MMDCC	2700
CIV	104	DC	600	MDCC	1700	MMDCCC	2800
CV	105	DCC	700	MDCCC	1800	MMCM	2900
CVI	106	DCCC	800	MCM	1900	MMM	3000
CVII	107	CM	900	MM	2000		
CVIII	108	M	1000	MMC	2100		
CIX	109	MC	1100	MMCC	2200		
CX	110	MCC	1200	MMCCC	2300		

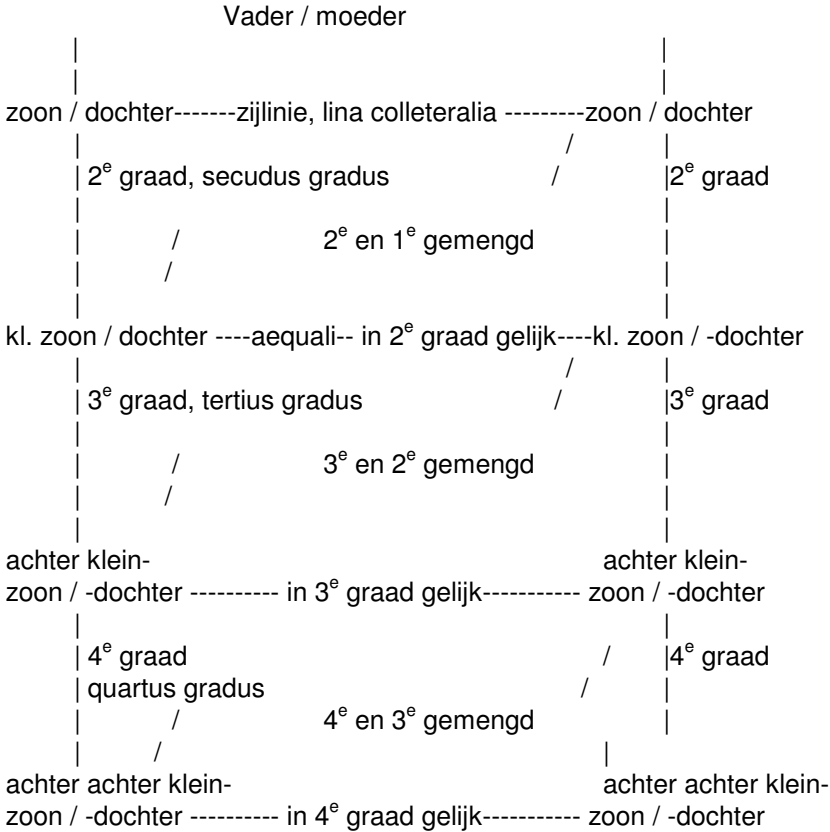
Enkele jaartallen

MDLXXXIX	1589			
MDXCIX	1599	XV ^C XCIX	$15 \times 100 + (100 - 10) + (10 - 1)$	
MDCLVIII	1658			
MCM	1900	IIII ^{XX}	80	4×20
MM	2000	IIII ^{XX} X	90	$4 \times 20 + 10$
MMII	2002	IIII ^{XX} XIX	99	$4 \times 20 + 10 + (10 - 1)$

Bijzondere schrijfwijze

getal	hier staat dan	
XV ^C LXXXIX	$15 \times 100 + 50 + 3 \times 10 + (10 - 1)$	= 1589
XV ^C XCIX	$15 \times 100 + (100 - 10) + (10 - 1)$	= 1599
IIII ^{XX}	4×20	= 80
IIII ^{XX} X	$4 \times 20 + 10$	= 90
IIII ^{XX} XIX	$4 \times 20 + 10 + (10 - 1)$	= 99
2X = 92	}	
III2 = 32	}	vooral bij geldbedragen
XXVII2 = 272	}	

Schema van Bloedverwantschap.

Bloedverwantschap

Deze verwantschap wordt berekend naar het aantal geboorten elke geboorte wordt dan een graad genoemd en de opvolging van de graden maakt de linie. Men onderscheidt hierin de rechte en de zijlinie De rechte linie wordt gevormd door familieleden die van elkaar afstammen, de zijlinie door hen die niet van elkaar afstammen, maar wel een gemeenschappelijke stamvader hebben, zijmagen genoemd. De naaste zijmagen zij dus broers en zusters, volle of halve.

Bereken de graad van verwantschap

Binnen het canoniek recht is de telling sinds de Codex van 1983 simpel. Waar de Codex van 1917 nog dubbele tellingen kenden is het sinds 1983 gewoon: 1 per geboorte er bovenop. Daarnaast bestaat er een onderscheid tussen 'rechte lijn' en 'zijlijn'.

Enkele voorbeelden:

Indien u de graad wil weten tussen u en uw overgrootvader begint u te tellen bij uzelf.

Naar uw ouders is 1 graad.

Naar de opa/oma van uw vader/moeder is weer 1 graad.

Kortom: U en overgrootvader zijn 3e graads verwant. Aangezien u in de telling alleen maar naar boven bent gegaan is dit dus 3e graads in de rechte lijn.

Indien men in de telling naar boven gaat en vervolgens weer naar beneden moet is er sprake van 'zijlijn'.

U en uw broer/zus b.v. naar de gemeenschappelijke ouders is 1 graad naar boven.

Naar uw broer is 1 graad naar beneden.

Kortom: u en uw broer broer/zus zijn 2e graads in de zijlijn.

U en een kind van uw oom.

Naar uw ouders is 1 graad naar boven (rechte lijn).

Naar uw grootouders is weer 1 graad naar boven (nog steeds rechte lijn dus).

Naar uw oom is echter 1 graad naar beneden (staat immers op dezelfde hoogte als uw vader/moeder).

Dit betekent dat het dus een verwantschap in de zijlijn is!

Vervolgens nog naar het kind (uw neef of nicht) 1 graad naar beneden.
U en uw nicht/neef zijn 4e graads verwant in de
zijlijn

U en uw oom/tante zijn 3e graads in de zijlijn verwant.

U en een kind van uw broer/zus (ook nicht en neef in het Nederlands
trouwens).

Dat is dus 3e graads in de zijlijn.

Immers het is één verder dan u en uw broer/zus.

1) Alles recht naar boven (ouders, grootouders, overgrootouders etc. noemt
men rechte lijn).

2) Indien men terug moet naar naaste familie, zoals oom,
tante, neef en nicht wordt het zijlijn.

Nawoord

De Woordenlijst 3e editie is bijgewerkt tot 30 november 2004

Oss, 31 december 2004

verzameld door Dumont André
en waar nodig bewerkt met hulp van bevriende (amateur) genealogen.